

**NACIONALNA PROCJENA RIZIKA
OD PRANJA NOVCA I
FINANCIRANJA TERORIZMA
U REPUBLICI HRVATSKOJ**

Zagreb, prosinac 2016.

• UVOD	6
• SAŽETAK	12
Nacionalna procjena rizika od pranja novca	12
Nacionalna procjena rizika od financiranja terorizma	16
Mape rizika	17
• REZULTATI NACIONALNE PROCJENE RIZIKA OD PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ	19
• AKCIJSKI PLAN ZA SMANJENJE IDENTIFICIRANIH RIZIKA OD PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ	20
PROCJENA RIZIKA OD PRANJA NOVCA U REPUBLICI HRVATSKOJ	21
• PROCJENA PRIJETNJI ZA PRANJE NOVCA	22
Pravosudna statistika kaznenog djela pranja novca	23
Sustav zamrzavanja i oduzimanja imovinske koristi	24
Kaznena djela visokog rizika od pranja novca	26
Kaznena djela srednjeg rizika od pranja novca	31
Kaznena djela niskog rizika od pranja novca	35
Utvrđivanje iznosa stranog porijekla čiji se nezakonit izvor prikriva u RH	35
Tipologije slučajeva pranja novca	41
Preporuke	42
• NACIONALNA RANJIVOST NA PRANJE NOVCA	44
Politička strategija i implementacija	46
Kazneno djelo Pranje novca.....	47
Analiza sumnjivih transakcija	49
Kapaciteti financijskih istražitelja.....	51
Integritet i neovisnost financijskih istražitelja.....	53
Kapaciteti tužitelja u predmetima financijskog kriminaliteta.....	53
Integritet i neovisnost tužitelja u predmetima financijskog kriminaliteta.	53
Domaća suradnja.....	53
Međunarodna suradnja u kaznenim stvarima	55
Kapaciteti sudaca	57
Integritet i neovisnost sudaca.....	57
Kazne	57

Zakon o oduzimanju imovinske koristi stečene kaznenim djelom.....	58
Nalozi za oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom i međunarodna suradnja.....	59
Istražitelji za oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom	60
Infrastruktura za identifikaciju	60
Dostupnost neovisnih izvora informacija	61
Dostupnost poreznih informacija	61
Integritet financijskih institucija	62
Formalizacija ekonomije.....	62
• RANJIVOST BANKOVNOG SEKTORA	62
Obujam bankovnog sektora	62
Izvori osjetljivost bankovnog sektora na pranje novca i financiranje terorizma	63
Prijavljivanje sumnjivih i gotovinskih transakcija UZSPN.....	64
Analiza osjetljivosti bankovnog sektora	64
Poslovanje kreditnih institucija	69
Stambene štedionice	70
Kreditne unije	71
Klijenti kreditnih institucija	74
Analiza općih varijabli.....	76
Analiza po proizvodima	101
• RANJIVOST SEKTORA VRIJEDNOSNIH PAPIRA	112
Ovlasti HANFA i nadzor obveznika	112
Analiza sektora vrijednosnih papira - volumen trgovanja i broj transakcija	113
Procjena rizika osjetljivosti sektora vrijednosnih papira.....	116
Opće ulazne varijable	116
Ulazne varijable za odabrani proizvod.....	120
• RANJIVOST TRŽIŠTA OSIGURANJA	125
Veličina i opis tržišta osiguranja.....	125
Proizvodi životnog osiguranja korišteni za procjenu rizika od pranja novca	128
Ranjivost tržišta osiguranja.....	129

• RANJIVOST OSTALIH FINANCIJSKIH INSTITUCIJA	134
Ovlašteni mjenjači	135
Društva za prijenos novca	137
Institucije za elektronički novac	138
Davatelji kredita / kreditni posrednici	141
Leasing društva	142
Faktoring društva	145
• RANJIVOST NEFINANCIJSKOG SEKTORA.....	147
Casina uključujući internet casina.....	150
Kladionice.....	151
Igre na sreću na automatima	152
Lutrijske igre	153
Posrednici u prometu nekretninama	154
Odvjetnici: odvjetnička društva, zajednički uredi i samostalni uredi	156
Javni bilježnici.....	157
Računovođe i porezni savjetnici.....	158
Revizorska društva.....	160
Trgovci plemenitim metalima	161
Trgovci umjetninama i antikvitetima	162
Organizacija ili provođenje dražbi.....	163
Poduzetničke ili fiducijarne usluge	164
Zalagaonice.....	165
Neprofitne organizacije	165
Kontrolne mjere u nefinancijskom sektoru	166
• PROCJENA RIZIKA OD FINANCIRANJA TERORIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ	169
Procjena prijetnji od financiranja terorizma	169
Procjena ranjivosti od financiranja terorizma.....	170

POPIS KORIŠTENIH KRATICA

SPN/FT	Sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma
UZSPN	Ured za sprječavanje pranja novca
ZSPNFT	Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranju terorizma
KZ	Kazneni zakon
ZKP	Zakon o kaznenom postupku
PNFT	Pranje novca i/ili financiranje terorizma
HNB	Hrvatska narodna banka
HP	Hrvatska pošta
ZKP	Zakon o kaznenom postupku
ZSŠ	Zakon o stambenim štedionicama
IEN	Institucije za elektronički novac
EU	Europska unija
EUR	Euro
FATF	Financijska akcija protiv pranja novca i financiranja terorizma (FATF)
ZDP	Zakon o deviznom poslovanju
FI	Financijski inspektorat RH
ZFI	Zakon o financijskom inspektoratu RH
BDP	Bruto domaći proizvod
GRECO	Group of States against Corruption
HANFA	Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga
HRK	Hrvatska kuna
USD	Američki dolar
CHF	Švicarski franak
MIRS	Međuinstitucionalna radna grupa za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma
MMF	Međunarodni monetarni fond
ZMMO	Zakon o međunarodnim mjerama ograničavanja
IT	Informacijske tehnologije
MFIN	Ministarstvo financija
PN	Pranje novca
UPP	Uzajamna pravna pomoć
MUP	Ministarstvo unutarnjih poslova
MP	Ministarstvo pravosuđa
NATO	North Atlantic Treaty Organisation - Sjevernoatlantski savez
NBMIS	Informacijski sustav za upravljanje državnom granicom
DORH	Državno odvjetništvo Republike Hrvatske
NPO	Neprofitna organizacija
DNFBP	Designated Non Financial Business Professions – Nefinancijske institucije
PNUSKOK	Policijski nacionalni ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta
ZSR	Zakon o sudskom registru
ZSE	Zagrebačka burza
SOA	Sigurnosna obavještajna agencija
ZTD	Zakon o trgovačkim društvima
MTP	Multilateralna trgovinska platforma
UN	Ujedinjeni narodi
USKOK	Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta
MVEP	Ministarstvo vanjskih i europskih poslova

• UVOD

Međunarodno neovisno tijelo FATF¹ u čijem mandatu je postavljanje standarda i promicanje učinkovite provedbe zakonskih, regulatornih i operativnih mjera za borbu protiv pranja novca, financiranja terorizma i financiranja proliferacije, te ostalih povezanih oblika ugrožavanja integriteta međunarodnog financijskog sustava je 2012. objavilo revidirane Preporuke koje su priznate kao svjetski standard u sprječavanju pranja novca i borbi protiv financiranja terorizma. U Preporukama FATF-a² objavljenim u veljači 2012., Preporuka 1 - Procjena rizika i primjena pristupa temeljenog na procjeni rizika, kao obvezujući standard za države glasi:

„Države bi trebale identificirati i procijeniti rizike za državu od pranja novca i financiranja terorizma i biti dobro upoznate s njima, te bi trebale poduzeti radnje, uključujući i određivanje tijela ili mehanizma za koordiniranje radnji za procjenu rizika, te primijeniti resurse, a sve radi učinkovitog smanjenja rizika. Na temelju te procjene, države bi trebale primijeniti pristup temeljen na procjeni rizika (risk-based approach - RBA) kako bi se osiguralo da su mjere za sprječavanje ili smanjenje pranja novca i financiranja terorizma razmjerne identificiranim rizicima. Taj bi pristup trebao biti osnovni temelj za djelotvornu raspodjelu resursa u okviru režima sprječavanja pranja novca i borbe protiv financiranja terorizma te provedbu mjera temeljenih na riziku iz Preporuka FATF-e. U slučaju identificiranja većih rizika, države bi trebale osigurati da njihov režim sprječavanja pranja novca i borbe protiv financiranja terorizma adekvatno pokriva i rješava te rizike. U slučaju identificiranja manjih rizika, države mogu odlučiti dopustiti pojednostavljene mjere za neke od Preporuka FATF-e pod određenim okolnostima.

Države bi trebale zahtijevati od financijskih institucija te nefinancijskog sektora i samostalnih profesija (DNFBP sektora) da identificiraju, procijene i poduzimaju učinkovite radnje kako bi se rizici od pranja novca i financiranja terorizma umanjili.“

Učestalost procjene rizika - Preporuka 1 FATF zahtjeva da zemlje procjenjuju rizike na «trajnoj osnovi», te da te procjene ažuriraju. Međutim, ne navodi određeno vremensko razdoblje. Dakle, učestalost ažuriranja procjene rizika određuje sama zemlja, na temelju brojnih čimbenika, uključujući i koliko brzo (i koliko značajno) se rizici mogu promijeniti. Nakon inicijalne procjene određenog područja, cijeli proces ne mora nužno biti ponavljan po prije određenim točkama. Neki čimbenici koji također mogu utjecati na potrebu ažuriranja ili provođenja novog procesa procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma uključuju: kada nova aktivnost pranja novca ili financiranja terorizma uzrokuje pojave znatne štete, ili su dostupni novi obavještajni podaci ili tipologije ili kada je značajna šteta nanesena proizvodima ili uslugama (uključujući i njihovo radno okruženje).

Direktiva EU 2015/849 Europskog Parlamenta i Vijeća o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma od 20. svibnja 2015.³ u članku 6. propisuje da Europska Komisija (dalje u tekstu: Komisija) provodi procjenu rizika od pranja novca i financiranja terorizma koji utječu na unutarnje tržište i koji su povezani s prekograničnim aktivnostima i u tu svrhu Komisija će do 26. lipnja 2017. sastaviti izvješće u kojemu će se utvrditi, analizirati i ocijeniti rizici od PNFT na razini Unije.

¹ FATF (Financial Actions Task Force) Grupa za financijsku akciju protiv pranja novca

² The FATF Recommendations – International standards on combating money laundering and the financing of the terrorism & proliferation

³ Direktiva EU 2015/849 Europskog Parlamenta i Vijeća - <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32015L0849>

Prilikom provođenja procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma, Komisija će uzeti u obzir zajednička mišljenja europskih nadzornih tijela⁴ i uključiti će stručnjake iz država članica u području SPNFT, predstavnike financijsko obavještajnih jedinica te prema potrebi druga tijela na razini Unije

U preambuli Direktive navodi se da nacionalne procjene rizika i iskustva država članica također su važan izvor informacija za postupak procjene rizika koju provodi Europska komisija.

FATF Smjernice za Nacionalnu procjenu rizika

Definicije ključnih pojmova - Prilikom provođenja procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma potrebno je razlikovati ključne pojmove definirane u FATF Smjernicama⁵:

- **RIZIK** - se može promatrati kao funkcija triju čimbenika: *prijetnja*, *ranjivost* i *posljedica*. Procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma (PN/FT) je proizvod ili postupak koji se temelji na metodologiji o dogovoru uključenih partnera, a koji pokušava identificirati, analizirati i razumjeti PN/FT rizike i koristi se kao prvi korak u njihovom rješavanju. U idealnom slučaju, procjena rizika uključuje donošenje prosudbi o prijetnjama, ranjivostima i posljedicama;
- **PRIJETNJA** - označava osobu ili grupu osoba, objekt ili aktivnost koja potencijalno može uzrokovati štetu, primjerice, državi, društvu, gospodarstvu, itd. U kontekstu pranja novca i financiranja terorizma to uključuje kriminalce, terorističke grupe i njihove pomagače, sredstva, kao i prošle, sadašnje i buduće aktivnosti pranja novca i financiranja terorizma. *Prijetnja* je gore opisana kao čimbenik povezan sa rizikom i obično služi kao bitno polazište u razumijevanju PN/FT rizika. Iz tog razloga, razumjeti okruženje u kojem su počinjena predikatna kaznena djela i u kojem su generirani prihodi od počinjenih kaznenih djela kako bi se razumjela njihova priroda (i ukoliko je moguće njihova veličina i obim), važno je za provođenje procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma. U nekim slučajevima, određene vrste procjene prijetnji mogu biti polazišna točka za procjenu PN/FT rizika;
- **RANJIVOST** - obuhvaća one stvari koje se mogu iznuditi prijetnjom ili mogu omogućiti njihove aktivnosti. U kontekstu PN/FT procjene rizika, promatrajući ranjivost različito od prijetnji, znači usredotočiti se na, primjerice, čimbenike koji na nacionalnom nivou predstavljaju slabosti sustava za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. One također mogu uključivati karakteristike određenog sektora, financijski proizvod ili vrstu usluge koja ih čini privlačnima u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma;
- **POS LJEDICA** - se odnosi na utjecaj ili štetu koju pranje novca ili financiranje terorizma mogu prouzročiti uključujući učinak osnovne kriminalne ili terorističke aktivnosti na financijske sustave i institucije, kao i na gospodarstvo i društvo općenito. Posljedice pranja novca ili financiranja terorizma mogu po prirodi biti kratkoročne ili dugoročne i mogu biti vezane za populaciju, određene zajednice, poslovno okruženje, nacionalne ili međunarodne interese, te na ugled i privlačnost financijskog sustava države. Kao što je navedeno kod definicije rizika, u idealnom slučaju procjena rizika uključuje donošenje prosudbi o prijetnjama, ranjivostima i posljedicama. S obzirom na izazove pri određivanju ili procjeni posljedica od pranja novca ili sprječavanja i financiranja terorizma, prihvaćeno je da uključivanje posljedice u procjenu rizika ne uključuje određene sofisticirane pristupe te da se države primarno usredotočuju na postizanje sveobuhvatnog razumijevanja svojih

⁴ EBA - Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo; EIOPA - Europsko nadzorno tijelo za osiguranje i strukovno mirovinsko osiguranje; ESMA - Europsko nadzorno tijelo za vrijednosne papire i tržišta kapitala

⁵ FATF Guidance – National Money Laundering and Terrorist Financing Risk Assessment

prijetnji i ranjivosti. Ključno je da procjena rizika usvoji pristup koji nastoji razlikovati doseg različitih rizika kako bi pomogla pri određivanju prioriteta kod napora za njihovo ublažavanje.

Korisnici procjene rizika - FATF Smjernice također definiraju i korisnike procjene rizika od pranja novca i financiranje terorizma:

- Političare i druga tijela, kako bi se primjerice, formirala politika sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, donijele razumne odluke o pravnom i regulatornom okviru te raspodjeli sredstava nadležnim tijelima temeljem FATF-ove Preporuke 2.
- Financijsko obavještajna jedinica.
- Operativne agencije, uključujući Policiju, druga istražna tijela, relevantne granične agencije, itd.
- Regulatorne, nadzorna tijela i samo-regulirajuća tijela.
- Financijske institucije i nefinancijske institucije (DNFBP) za koje je procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma na nacionalnoj razini važan izvor što pridonosi njihovim vlastitim procjenama rizika od pranja novca i financiranja terorizma i obvezama koje su utemeljene na pristupu koji se bazira na analizi rizika.
- Neprofitne organizacije (NPO).
- Međunarodni procjenitelji (MONEYVAL⁶, Komisija, FATF) sustava SPN/FT i šira procjeniteljska tijela zajedno s drugim međunarodnim dionicima.
- Javnost, akademske zajednice, određeni pojedinci, itd.

Svrha procjene rizika - Prije započinjanja bilo kakve procjene rizika vezano za pranje novca ili financiranje terorizma, sve uključene strane, uključujući i one koje će obaviti procjenu i, po potrebi, eventualni krajnji korisnici, trebaju se dogovoriti o svrsi i opsegu procjene. Općenito, svrha procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma je pomoć državama da identificiraju, procjene, i u konačnici, shvate rizike od pranja novca i financiranja terorizma s kojima se suočavaju. Država može postaviti konkretne ciljeve za određenu procjenu rizika kao što povećanje sredstava za financijsko obavještajnu jedinicu, nadzorna tijela, tijela kaznenog progona i druga nadležna tijela.

Opseg procjene rizika – Nacionalna procjena rizika može obuhvatiti procjenu rizika od pranja novca i procjenu rizika od financiranja terorizma. Čimbenici povezani sa financiranjem terorizma koje treba uzeti u obzir mogu biti vrlo različiti od onih koji se vezani uz pranje novca. Primjerice, sredstva koja se koriste za financiranje terorističkih aktivnosti mogu proizlaziti iz kriminalnih aktivnosti ili zakonitih izvora. Osim toga, ključni fokus u borbi protiv FT je na sprječavanju budućih terorističkih aktivnosti, dok je u sprječavanju pranja novca kriminalna aktivnost već počinjena (predikatno kazneno djelo). Druga razlika je to što transakcije povezane sa FT mogu biti iste transakcije za koje se učestalo smatra da uključuju minimalne rizike od pranja novca.

Informacije potrebne za procjenu rizika - Kvaliteta procjene rizika u velikoj mjeri ovisi o vrsti i kvaliteti dostupnih informacija. Iako se kvantitativne procjene (tj. koje se većinom temelje na statistici) mogu činiti pouzdanijima i mogu se s vremenom reproducirati, zbog nedostataka kvantitativnih podataka postoji opasnost da procjene koje se oslanjaju na dostupnim kvantitativnim informacijama mogu biti pristrane prema rizicima koje je lakše izmjeriti te popustiti onim rizicima za koje nije dostupna kvantitativna informacija. Zbog tih razloga, poželjno je nadopuniti procjenu rizika vezano za pranje novca i financiranje terorizma sa relevantnim kvalitativnim informacijama kao što su, prema potrebi, obavještajne informacije, stručne prosudbe, ulazni podaci privatnog sektora, studije slučaja, tematske procjene, studije o tipologijama i druge procjene rizika.

---

⁶ MONEYVAL – regionalno tijelo FATF, Odbor stručnjaka Vijeća Europe za procjenu mjera protiv pranja novca i financiranja terorizma

Određivanje izvora podataka, vrste informacija, alata i vrste analitičkih tehnika koje se koriste važno je za provođenje procjena rizika vezano za pranje novca i financiranje terorizma. Kako bi nacionalne PN/FT procjene rizika došle do najtočnijih rezultata, poželjno je da se što više analiza i zaključaka u okviru procjene temelji na objektivnim informacijama.

Nacionalna procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma može zaključiti da je jedna od glavnih ranjivosti sustava SPNFT nedostatak informacija potrebnih da bi se procjena izvršila. Pregled dostupnih podataka i informacija unutar sustava SPNFT u samoj državi kao bitne sastavnice procesa procjene rizika od PNFT, također pomaže identificirati u kojoj mjeri je bilo koji nedostatak informacija sustavni propust u državi.

Održavanje i dosljedan pristup procesu procjene i korištenje istih kvantitativnih i kvalitativnih pokazatelja gdje je to moguće, je važno kako bi se, s vremenom, omogućila njihova usporedba. Iskustvo dobiveno provođenjem procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma – kada je pravilno dokumentirano - može zemlji pomoći u poboljšanju budućih procjena ili usvajanju potpuno novog i učinkovitijeg pristupa u kasnijim procjenama.

Nacionalna procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj provedena u skladu sa međunarodnim standardima (Preporuka 1 FATF) je temelj za daljnji razvoj i unaprjeđenje cjelokupnog sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj s naglaskom na:

- učinkovito korištenje raspoloživih resursa u sustavu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma;
- sprječavanje zloupotrebe financijskog i nefinancijskog sustava RH za prikrivanje nezakonito stečenih sredstava;
- uspješno otkrivanje počinitelja kaznenog djela Pranja novca, te oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom.

Na 13. redovnom sastanku Međuinstitucionalne radne skupine za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma (MIRS)⁷ održanom 23. siječnja 2013. članovi MIRS su jednoglasno donijeli odluku o provođenju projekta Nacionalne procjene rizika za Republiku Hrvatske te da se navedeni projekt provede, uz sudjelovanje sudionika iz sustava SPNFT u Republici Hrvatskoj, po metodologiji Svjetske banke i uz sudjelovanje stručnjaka Svjetske banke.

Metodologija - Projekt nacionalne procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma u RH je sukladno metodologiji Svjetske banke obuhvaćao rad na 7 modula:

- Modul 1 – identificiranje prijetnje i za pranje novca – nositelj DORH;
- Modul 2 – nacionalna ranjivost – nositelj UZSPN;
- Modul 3 – ranjivost bankarskog sektora – nositelj HNB;
- Modul 4 - ranjivost sektora vrijednosnih papira – nositelj HANFA;
- Modul 5 - ranjivost sektora osiguranja – nositelj HANFA;
- Modul 6 - ranjivost ostalih financijskih institucija – nositelj Financijski inspektorat;
- Modul 7 - ranjivost sektora nefinancijskih institucija - nositelj Financijski inspektorat.

Sudionici u projektu Nacionalne procjene rizika

⁷ 1. ožujka 2007 stupio je na snagu Protokol o suradnji i uspostavi međuinstitucionalne radne skupine za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, koju čine predstavnici 11 institucija i agencija nadležnih za suzbijanje pranja novca i financiranja terorizma. U radu skupine sudjeluju predstavnici 11 institucija: UZSPN, DORH, Financijski inspektorat, Porezna uprava, Carinska uprava, HNB, HANFA, MUP, SOA, Ministarstvo pravosuđa i MVEP. Ciljevi i zadaće MIRS su jačanje suradnje i koordinacija svih institucija uključenih u ostvarivanje strateških i operativnih ciljeva u borbi protiv pranja novca i financiranja terorizma, identificiranje i suzbijanje slabosti i rizika u procesu borbe protiv pranja novca i financiranja terorizma, kao i prepoznavanje i otklanjanje nedostataka koji utječu na ostvarivanje zadanih strateških i operativnih ciljeva.

Obzirom da metodologija Svjetske banke predviđa procjenjivanje ranjivosti u privatnom sektoru (Moduli 3 do 7) MIRS je odlučio da u projektu izrade Nacionalne procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma osim predstavnika državnih tijela i agencija, aktivno sudjeluju i predstavnici privatnog sektora (obveznici primjene mjera SPNFT) koji su sudjelovali direktno kao članovi Modula 3 – 7, ili indirektno dostavom podataka koji su bili predmet analize prilikom utvrđivanja ranjivosti i rizika u pojedinim sektorima.

Tijela prevencije:

- Ured za sprječavanje pranja novca kao hrvatska financijsko obavještajna jedinica – UZSPN,
- Financijski inspektorat RH;
- Hrvatska narodna banka – HNB;
- Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga – HANFA;
- Porezna uprava RH;
- Carinska uprava RH.

Tijela kaznenog progona:

- Državno odvjetništvo Republike Hrvatske – DORH;
- Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta – USKOK;
- Ministarstvo unutarnjih poslova RH – MUP RH.

Ostala tijela iz sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma i predstavnici akademske zajednice:

- Ministarstvo pravosuđa;
- Sigurnosno obavještajna agencija – SOA;
- Županijski sud u Zagrebu;
- Državni zavod za statistiku;
- Pravni fakultet u Zagrebu;
- Ured za suzbijanje zlouporaba droga;
- Vladin Ured za udruge.

Obveznici primjene mjera i radnji za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma:

- Banke;
- Javnobilježnička komora;
- Tržište kapitala;
- Osiguravajuća društva;
- Odvjetnički uredi;
- Ovlašteni mjenjači;
- Institucije za prijenos novca;
- Hrvatska pošta d.d.;
- Hrvatska lutrija d.o.o.

Projekt nacionalne procjene rizika se odvijao u tri faze:

- inicijalna radionica održana je od 19. – 21. ožujak 2014. - upoznavanje sudionika projekta Nacionalne procjene rizika sa alatom i metodologijom Svjetske banke, te analiza preliminarno prikupljenih podataka;
- daljnje prikupljanje i analiza podataka (od 21. ožujka 2014. do 15. travnja 2015.) – analizirani su podaci za razdoblje od 2011. – 2013. Uz napomenu da su korišteni podaci iz šireg vremenskog razdoblja (analiza kaznenih predmeta pranja novca, analiza zakonski propisa). U drugoj fazi sudionici su nastavili rad u pojedinim

modulima na prikupljanju i analizi podataka potrebnih za procjenu ranjivosti i prijetnji od pranja novca i financiranja terorizma;

- završna radionica održana od 6. – 8. svibnja 2015. završna analiza i rasprava o nacionalnoj procjeni rizika, uključujući i analizu i daljnje aktivnosti vezane za donošenje i provođenje Akcijskog plana za smanjenje identificiranih rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj.

• SAŽETAK

Nacionalna procjena rizika od pranja novca

MODUL 1 - Procjena prijetnji za pranje novca

U radu Modula 1 sudjelovali su predstavnici: DORH, UZSPN, MUP RH, SOA, Porezna uprava, Ministarstvo pravosuđa, Pravni fakultet u Zagrebu.

Iz analize prikupljenih podataka, sljedeća domaća kaznena djela predstavljaju najveću identificiranu prijetnju za kazneno djelo „Pranje novca“:

- Koruptivna kaznena djela (Zloupotrebavanje povjerenja u gospodarskom poslovanju i Zloupotrebavanje položaja i ovlasti)
- Utaja poreza ili carine
- Zloupotrebavanje opojnih droga

Polazište pri procjeni rizika od pranja novca kod pojedinih kaznenih djela predstavljali su statistički obrađeni podaci državnih tijela – Državnog odvjetništva RH, Ministarstva unutarnjih poslova RH, Ureda za sprječavanje pranja novca, Državnog zavoda za statistiku. Međutim, sveobuhvatna kvalitativna analiza pribavljene imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima nemoguća je bez dodatnih podataka, izvješća međunarodnih organizacija, provedenih sociološko-ekonomskih analiza i istraživanja, znanstvenih radova, podataka iz pojedinih predmeta, te empirijskih saznanja osoba koje u svom poslu otkrivaju, procesuiraju ili analiziraju kažnjiva ponašanja građana i poslovnih subjekata.

Analizom procjene rizika od pranja novca obuhvaćena su najznačajnija kaznena djela koja za posljedicu imaju pribavljanje protupravne imovinske koristi:

Kaznena djela koja predstavljaju visoku prijetnju za pranje novca izdvajaju se koruptivna kaznena djela (Zloupotrebavanje povjerenja u gospodarskom poslovanju i Zloupotrebavanje položaja i ovlasti), utaja poreza ili carine te zloupotrebavanje opojnih droga. Riječ je o kaznenim djelima kod kojih su kumulativno ostvarena dva uvjeta – da su česta i da se istima pribavlja značajna imovinska korist.

Kaznena djela koja predstavljaju srednju prijetnju za pranje novca identificirana su prijevarna postupanja, zloupotrebavanje prava intelektualnog vlasništva, izbjegavanje carinskog nadzora, prostituciju, pronevjera i lihvarski ugovor.

Međutim, sama procjena prihoda stečenih predikatnim kaznenim djelima počinjenim u Republici Hrvatskoj, pa i razmjeri kaznenog djela pranja novca, bila je otežana uslijed nedostataka relevantnih statističkih podataka i znanstvenih istraživanja.

Kod naprijed navedenih predikatnih kaznenih djela utvrđeno je da su u značajnoj mjeri počinjena u okviru zločinačkog udruženja, te česta prisutnost međunarodnog elementa i prilikom počinjenja predikatnog djela i prilikom pranja novca. Analizirani slučajevi ukazuju da korist iz predikatnih kaznenih djela počinjenih u Hrvatskoj u pravilu ostvaruju osobe koje u njoj imaju prebivalište. Posljedično, nelegalno stečeni prihod naposljetku se koristi na domaćem teritoriju, čak i kada je pranje novca izvršeno uz pomoć inozemnih pravnih i fizičkih osoba.

Tijekom procjene prijetnje od pranja novca korišteni su statistički podaci većeg broja institucija, ali često ih nije bilo moguće dovesti u međusobnu vezu zbog različitog pristupa obradi podataka. Uz uvažavanje činjenice da se radi o podacima obrađenima u različite svrhe te da sveobuhvatna statistička obrada nije moguća zbog ograničenosti financijskih i personalnih resursa, bez uključivanja podataka o točnom broju otkrivenih i procesuiranih kaznenih djela te pribavljenoj koristi i nanesej šteti ne samo da je otežana procjena

prijetnje od pranja novca, već i ocjena učinkovitosti kaznenog progona i ostvarenja svrhe primijenjenih kaznenopravnih mjera i sankcija.

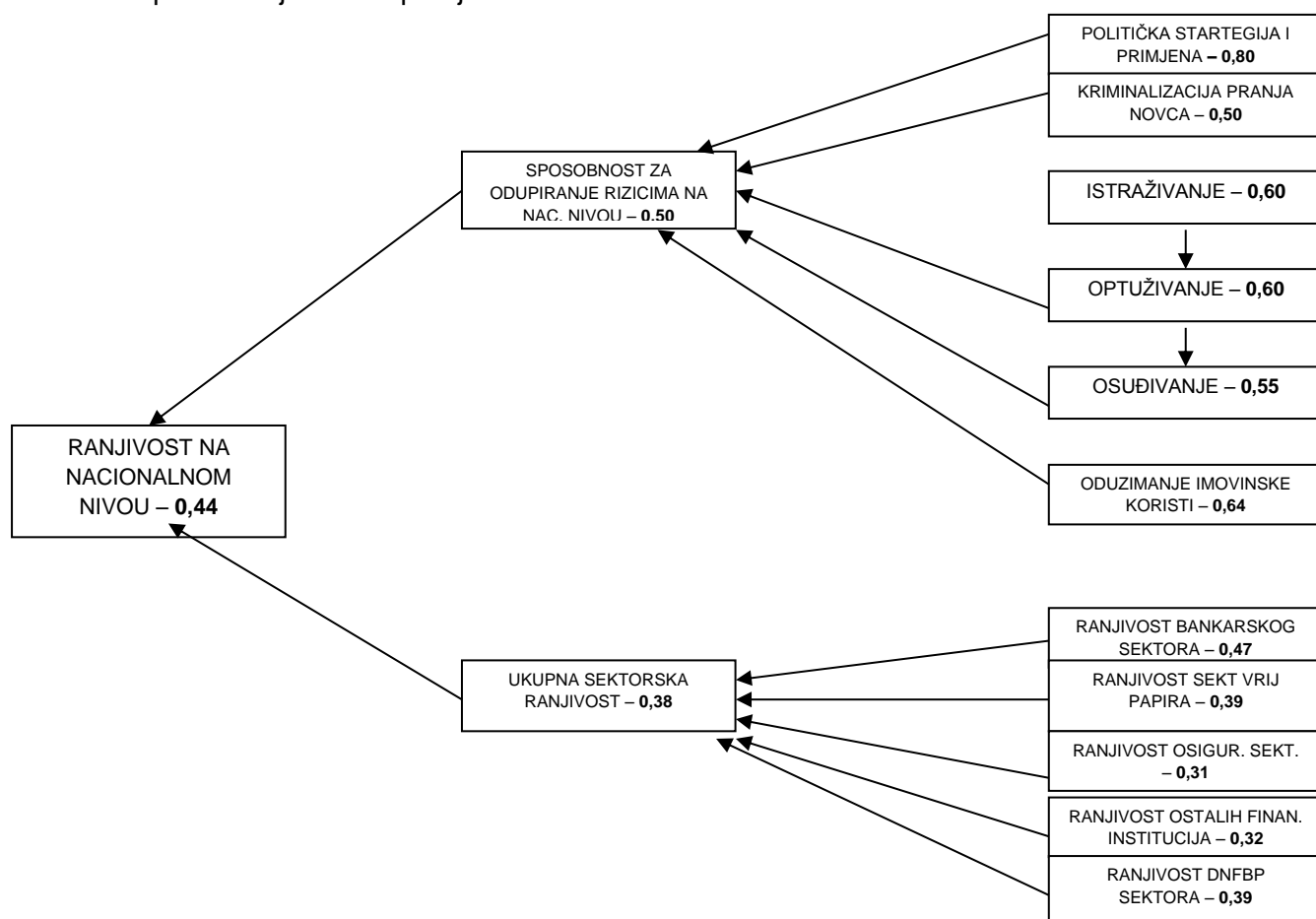
S ciljem utvrđivanja procjene ranjivosti i rizika za pranje novca, sukladno parametrima iz metodologije Svjetske banke analizirano je 16 konkretnih slučajeva pranja novca iz pravosudne prakse (6 osuđujućih presuda, 4 optužnice, 4 u fazi istrage, 2 u fazi predistražnih radnji) i s njime povezanih predikatnih kaznenih djela, najveća prijetnja je identificirana u bankarskom sektoru – u svim slučajevima je korišten bankarski sektor za prikrivanje nezakonite imovinske koristi. Osim bankarskog sektora za prikrivanje nezakonite imovinske koristi korišteni su i sektori nekretnina, tržišta kapitala, društva za prijenos novca i sektor igara na sreću. Najučestalije metode za prikrivanje nezakonitog izvora novca su bile transferi iz i u inozemstvo, uplate i isplate gotovine, stjecanje nekretnina.

Najučestalija predikatna kaznena djela evidentirana u navedenim slučajevima su Zloupotreba povjerenja u gospodarskom poslovanju i Zloupotreba položaja i ovlasti. Kao predikatna kaznena djela identificirana su i Prijevarama, Računalna prijevarama, Zloupotreba opojnih droga, Krivotvorenje.

MODUL 2 - Nacionalna ranjivost za pranje novca

U radu Modula 2 sudjelovali su predstavnici: UZSPN, USKOK, MUP RH, SOA, Porezna uprava, Ministarstvo pravosuđa, Pravni fakultet u Zagrebu, Financijskog inspektorata, Carinska uprava, HNB.

Shematski prikaz ranjivosti na pranje novca na nacionalnom nivou⁸:

⁸ Raspon ocjena za utvrđivanje ranjivosti na nacionalnom nivou: Niska (0.00 - 0.20); Srednje niska (0.21 - 0.40); Srednja (0.41 - 0.60); Srednje visoka (0.61 - 0.80); Visoka (0.81 - 1.00)

Procjena sposobnosti za odupiranje rizicima od pranja novca na nacionalnom nivou

Prema rezultatima procjena sposobnosti za odupiranje rizicima od pranja novca na nacionalnom nivou je srednja – 0,50.

Glavne identificirane ranjivosti u nacionalnoj sposobnosti da se odupre rizicima od PN su sljedeće:

- Nedostaci povezani s tehničkim kapacitetima (nužno jačanje informacijske infrastrukture) i administrativnim kapacitetima (povećanje broja analitičara u UZSPN, i povećanje broja financijskih istražitelja u DORH);
- nizak broj pokrenutih kaznenih predmeta za kazneno djelo pranja novca - istrage, optužnice i presude;
- neadekvatno vođenje službene statistike o međunarodnoj suradnji u kaznenim stvarima

MODUL 3 - Procjena ranjivosti bankarskog sektora

U radu Modula 3 sudjelovali su predstavnici: HNB, UZSPN, Financijski inspektorat, Porezna uprava, predstavnici banaka.

Prema rezultatima procjena ranjivosti bankarskog sektora za pranje novca je srednja – 0,47. U analizi se razmatralo 13 općih varijabla, od kojih je šest ocijenjeno vrlo visokom ocjenom (0.8), na skali od 0.0 – "ne postoji" do 1.0 – "odlično".

Ocjenom 0.8 ocijenjene su ove opće varijable: kvaliteta nadzora nad sprječavanjem pranja novca i financiranja terorizma, utjecaj tržišta na pridržavanje standarda SPNFT-a, korporativno upravljanje, mjere za provedbu propisa o SPNFT-u, integritet zaposlenika i infrastruktura za identifikaciju. Nadalje, nešto lošijom ocjenom (0.7) ocijenjeni su zakonski i podzakonski propisi o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, kazne i razina znanja zaposlenika. Kao najranjiviji činitelji, s ocjenom 0.6, procijenjeni su funkcija ovlaštene osobe kod obveznika za provođenje mjera i radnji za SPNFT, informacijski sustavi, transparentnost pravnih subjekata i dostupnost neovisnih izvora informacija.

Promatra li se bankovni sustav u cjelini, kreditne institucije i kreditne unije u Republici Hrvatskoj imaju uspostavljene adekvatne interne politike, procedure i kontrole s pomoću kojih se mogu ublažiti rizici od pranja novca i financiranja terorizma kojima su izložene. U odnosu na ostale obveznike provedbe mjera i radnja za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma kreditne institucije mogu se smatrati najorganiziranijim i najviše svjesnim izloženosti riziku pranja novca i financiranja terorizma.

Bankovni sektor u prvom je redu izložen riziku od pranja novca i financiranja terorizma zbog svoje relativne veličine i važnosti koje ima u financijskom sustavu. Taj sektor privlačan je osobama koje peru novac zbog velikog broja korisnika koji koriste bankovne usluge te niza različitih bankovnih proizvoda koji su im na raspolaganju, a kroz koje se slijevaju značajni financijski tokovi. Široka dostupnost i relativna jednostavnost pristupa bankovnim proizvodima i uslugama putem milijuna transakcija koje se provode pružaju više mogućnosti za prikrivanje nelegalno stečenih sredstava.

MODUL 4 - Procjena ranjivosti sektora vrijednosnih papira

U radu Modula 4 sudjelovali su predstavnici: HANFA, UZSPN, predstavnici privatnog sektora tržišta kapitala.

Prema rezultatima procjena ranjivosti sektora vrijednosnih papira za pranje novca je srednje/niska – 0,39. Na navedenu procjenu utjecali su veličina tržišta (plitko tržište), nelikvidnost, mali volumeni trgovanja, veliki udio neaktivnih klijenata (klijenti koji nisu trgovali

minimalno godinu dana) te gotovo beznačajan udio visokorizičnih klijenata.

Na temelju provedene procjene sektora vrijednosnih papira utvrđen je stupanj usklađenosti propisa koji uređuju područje sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Također, kod obveznika je utvrđena visoka posvećenost korporativnom upravljanju, kao i adekvatni informacijski sustav za pravovremeni pristup informacijama o klijentima i trgovanju. Nadalje, obveznici primjenjuju neovisne izvore podataka pri dubinskoj analizi klijenta.

Procjena je također ukazala i da pojedine varijable kao što su edukacija zaposlenika obveznika, kazne, funkcija i položaj ovlaštene osobe iziskuju veću pažnju u smanjenju ranjivosti sektora vrijednosnih papira.

MODUL 5 - Procjena ranjivosti sektora osiguranja

U postupku procjene ranjivosti sektora vrijednosnih papira radna skupina koju su činili predstavnici HANFA, UZSPN i privatnog sektora je prikupila podatke i ocijenila varijable određene metodologijom Svjetske banke. Radna grupa ocijenila je svaku od danih varijabli te dodijelila ocjene na temelju:

- razumijevanja pravnog okvira za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj, implementacije zakonskih propisa te procjene u kojoj mjeri se društva koja se bave životnim osiguranjem pridržavaju njegovih odredbi;
- raspoloživih statističkih podataka o tržištu osiguranja u Republici Hrvatskoj;
- razumijevanja i poznavanja trendova na razini tržišta osiguranja u Republici Hrvatskoj, ponašanja društava za osiguranje te prakse njihovog svakodnevnog poslovanja.

Prema rezultatima procjena ranjivosti sektora osiguranja za pranje novca je srednje/niska – 0,31. U okviru navedenog Modula analizirana je ranjivost proizvoda životnog osiguranja za pranje novca.

MODUL 6 - Procjena ranjivosti ostalih financijskih institucija

U radu Modula 6 sudjelovali su predstavnici: Financijskog inspektorata, UZSPN, Porezna uprava, HANFA, Hrvatska pošta d.d., ovlaštene mjenjači.

Ovaj modul pokriva financijske institucije izvan bankarskog sektora, sektora vrijednosnih papira i sektora osiguranja, a sačinjavaju ga sljedeći segmenti/sektori za koje je radna skupina došla do sljedećih procjena ranjivosti:

Tablica 1:

OSTALE FINANCIJSKE INSTITUCIJE		
Naziv sektora	Ranjivost/Rizik	Koeficijent rizičnosti
Ovlašteni mjenjači	SREDNJI	0,40
Društva za prijenos novca	SREDNJI	0,48
Institucije za elektronički novac	SREDNJI/NIZAK	0,25
Davatelji kredita/kreditni posrednici	NIZAK	0,16
Leasing društva	NIZAK	0,16
Društva koja obavljaju djelatnost faktoringa	SREDNJI/NIZAK	0,34

Prema rezultatima procjena ranjivosti ostalih financijskih institucija za pranje novca je srednje/niska – 0,32.

MODUL 7 - Procjena ranjivosti nefinancijskih institucija

Cilj Modula 7 je analiza ranjivosti od pranja novca pravnih i fizičkih osoba izvan financijskog sektora i profesionalnih djelatnosti koja, između ostalog, proizlazi iz proizvoda i usluga koje oni nude i vrste klijenata s kojima posluju. Radna skupina za Modul 7, koju su činili predstavnici Financijskog inspektorata, UZSPN, Porezna uprava, javnobilježnička komora, odvjetnici, definirala je sektore za koje je izvršena procjena ranjivosti od PNFT sukladno čl. 4 ZSPNFT kojim su propisani obveznici provođenja mjera i radnji za otkrivanje i sprječavanje PNFT u sektorima izvan financijskog sustava.

Rezultati procjene ranjivosti nefinancijskog sektora na PN se temelje na korištenju alata Svjetske banke. U nastavku su prikazani rezultati ranjivosti pojedinog sektora:

Tablica 2:

OSTALE FINANCIJSKE INSTITUCIJE		
Naziv sektora	Ranjivost/Rizik	Koeficijent rizičnosti
Casino (Internet casino)	SREDNJI	0,55
Trgovci plemenitim metalima	SREDNJI	0,54
Kladionice (Internet kladionice)	SREDNJI	0,53
Poduzetničke ili fiducijarne usluge	SREDNJI	0,50
Automat klubovi	SREDNJI	0,48
Trgovci umjetninama i antikvitetima	SREDNJI/NIZAK	0,39
Odvjetnička društva i odvjetnici	SREDNJI/NIZAK	0,35
Posrednici u prometu nekretnina	SREDNJI/NIZAK	0,35
Javni bilježnici	SREDNJI/NIZAK	0,30
Organizatori dražbi	SREDNJI/NIZAK	0,29
Računovođe i porezni savjetnici	SREDNJI/NIZAK	0,24
Revizori	SREDNJI/NIZAK	0,22
Lutrijske igre	NIZAK	0,17

Uvažavajući sve raspoložive podatke do kojih je radna skupina došla u svom radu kao i procjenu rizika za svaki pojedini sektor kako je gore navedeno, a koja proizlazi iz prikupljenih i obrađenih podataka, radna skupina smatra da je sveukupni rizik/ranjivost od pranja novca/financiranja terorizma kod ostalih nefinancijskih institucija je 0,39 – srednje nizak

Nacionalna procjena rizika od financiranja terorizma

Nacionalna procjena rizika od financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj temelji se na procjeni prijetnji i ranjivosti od financiranja terorizma u periodu od 2011. do 2013. Procjena se temelji na:

- informacijama i statističkim podacima prikupljenim od DORH, nadležnih sudova, SOA, MUP RH i UZSPN – korištenim za procjenu prijetnji od financiranja terorizma;
- analizi nacionalnog zakonodavnog okvira kao i nacionalnih strategijskih dokumenata donesenih s ciljem suzbijanja terorizma - korištenim za procjenu ranjivosti od financiranja terorizma.

Procjena prijetnji od financiranja terorizma

Procjena prijetnje od financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj se temelji na:

- podacima o kaznenim postupcima za kazneno djelo „Financiranje terorizma“ koje podatke nadležna državna odvjetništva i sudovi dostavljaju UZSPN. Prema podacima nadležnih državnih odvjetništava i sudova, u RH nije pokrenuta niti jedna istraga, nije bilo optužnica niti su donesene presude za kazneno djelo „Financiranje terorizma“.
- podacima SOA-e i MUP RH prema kojim u promatranom razdoblju od 2011. do 2013. Nije utvrđeno postojanje slučajeva financiranja terorizma povezanog s pravnim osobama i / ili fizičkim osobama koje posluju ili borave na teritoriju Republike Hrvatske. Broj transakcija sa sumnjom na financiranje terorizma prijavljen UZSPN od strane obveznika je nizak. Analizom zaprimljenih obavijesti i na temelju povratnih informacija od nadležnih tijela kojim je UZSPN navedene slučajeve prosljedio na nadležno postupanje, u tim slučajevima nisu utvrđene poveznice sa financiranjem terorizma ili konkretnim terorističkim aktima.

Analizom naprijed navedenih podataka procijenjena je niska prijetnja od financiranja terorizma u RH.

Procjena ranjivosti od financiranja terorizma

Procjena ranjivosti od financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj se temelji na analizi sljedećih varijabli:

- Političko okruženje;
- Suradnja nadležnih tijela;
- Analiza sumnjivih transakcija;
- Međunarodna suradnja;
- Međunarodne restriktivne mjere;
- Sektor neprofitnih organizacija.

Mape rizika

Rizici od pranja novca / financiranja terorizma identificirani su na način da su podaci o identificiranim prijetnjama odnosno identificiranim ranjivostima pojedinih sektora uneseni u tzv. mapu rizika a koja pokazuje rizik od pranja novca (nizak – srednje/nizak – srednji – srednje/visok - visok).

		RIZIK OD PRANJA NOVCA U RH					RASPON RIZIKA
PRIJETNJA	VISOKA			BANKARSKI SEKTOR			VISOK
	SREDNJE VISOKA						SREDNJE VISOK
	SREDNJA		VRIJEDNOSNI PAPIRI; NEFINANCIJSKI SEKTOR				SREDNJI
	SREDNJE NISKA		OSTALE FINANCIJSKE INSTITUCIJE				SREDNJE NIZAK
	NISKA		OSIGURANJA				NIZAK
		NISKA	SREDNJE NISKA	SREDNJA	SREDNJE VISOKA	VISOKA	
		RANJIVOST					

RIZIK OD FINANCIRANJA TERORIZMA U RH

RASPON

		RANJIVOST					RIZIKA	
		NISKA	SREDNJE NISKA	SREDNJA	SREDNJE VISOKA	VISOKA	VISOK	SREDNJE VISOK
PRIJETNJA	VISOKA							
	SREDNJE VISOKA							
	SREDNJA							
	SREDNJE NISKA							
	NISKA		RIZIK od FT u RH					
		NISKA	SREDNJE NISKA	SREDNJA	SREDNJE VISOKA	VISOKA	SREDNJE NIZAK	NIZAK

- **REZULTATI NACIONALNE PROCJENE RIZIKA OD PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ**

Identificirane prijetnje

Domaća predikatna kaznena djela koja predstavljaju najveću identificiranu prijetnju za kazneno djelo Pranje novca:

- Zlouporaba povjerenja u gospodarskom poslovanju
- Zlouporaba položaja i ovlasti
- Utaja poreza ili carine
- Zlouporaba opojnih droga

Identificirane ranjivosti

Procjenom sposobnosti za odupiranjem rizicima na nacionalnom nivou i procjenama ranjivosti pojedinih sektora (bankarski, vrijednosni papiri, osiguranja, ostale financijske institucije, nefinancijske institucije) identificirani su sljedeći izvori ranjivosti u sustavu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj:

- mali broj pokrenutih kaznenih predmeta za kazneno djelo pranja novca - mali broj istraga, optužnica i presuda;
- nedostatak statističkih podataka i analiza posebno u pogledu međunarodne suradnje u kaznenim stvarima, te procjena iznosa imovinske koristi stečene kaznenim djelima;
- nedovoljni administrativni i informatički kapaciteti tijela u sustavu sprječavanja pranja novca.
- najranjiviji sektor je bankovni sektor;
- transparentnost podataka o pravnim osobama („stvarni vlasnici“);
- položaj i ovlasti u unutarnjoj hijerarhiji obveznika (banke i dr.) ovlaštenih osoba za SPNFT;
- sankcioniranje obveznika (banke i dr.) za nepridržavanje zakonskih odredbi vezano za SPNFT;
- mali broj prijava sumnjivih transakcija u svim sektorima izuzev bankarskog sektora;

- **AKCIJSKI PLAN ZA SMANJENJE IDENTIFICIRANIH RIZIKA OD PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ**

Kao rezultat Nacionalne procjene rizika izrađen je Akcijski plan za smanjenje identificiranih rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj kao sastavni dio dokumenta Nacionalna procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj. U Akcijskom planu su određene mjere i tijela nadležna za njihovo provođenje a s ciljem učinkovitog smanjivanja rizika od PNFT. Prioritetne mjere su sljedeće:

- Provođenje financijskih istraga u kaznenim predmetima kod kojih postoji sumnja da je ostvarena nezakonita imovinska korist većeg opsega;
- Jačanje administrativnih i informatičkih kapaciteta UZSPN kao hrvatske financijsko obavještajne jedinice; tijela kaznenog progona i ovlaštenih tužitelja;
- Vođenje sveobuhvatne statistike o privremeno i trajno oduzetoj imovinskoj koristi stečenoj kaznenim djelom i međunarodnoj suradnji u predmetima pranja novca;
- Analiza stanja i priprema za uspostavljanje središnjeg registra stvarnih vlasnika;
- Unaprjeđenje suradnje između nadzornih tijela – razmjena podataka, kvaliteta provođenja nadzora usklađenosti sa SPNFT, edukacije zaposlenika nadzornih tijela;
- Jačanje pozicije ovlaštenih osoba za provođenje mjera SPNFT u unutarnjoj hijerarhiji obveznika.

Buduće aktivnosti:

- Provođenje mjera predviđenih Akcijskim planom tijekom 2017.
- Nova Nacionalna procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma u drugom kvartalu 2018.

PROCJENA RIZIKA OD PRANJA NOVCA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Rizici od pranja novca identificirani su na način da su podaci o identificiranim prijetnjama (korištenje pojedinog sektora u analiziranim slučajevima pranja novca) odnosno identificiranim ranjivostima pojedinih sektora uneseni u tzv. mapu rizika a koja pokazuje rizik od pranja novca (nizak – srednje/nizak – srednji – srednje/visok - visok).

		RIZIK OD PRANJA NOVCA U RH					RASPON RIZIKA
PRIJETNJA	VISOKA			BANKARSKI SEKTOR			VISOK
	SREDNJE VISOKA						SREDNJE VISOK
	SREDNJA		VRIJEDNOSNI PAPIRI; NEFINANCIJSKI SEKTOR				SREDNJI
	SREDNJE NISKA		OSTALE FINANCIJSKE INSTITUCIJE				SREDNJE NIZAK
	NISKA		OSIGURANJA				NIZAK
		NISKA	SREDNJE NISKA	SREDNJA	SREDNJE VISOKA	VISOKA	
		RANJIVOST					

• PROCJENA PRIJETNJI ZA PRANJE NOVCA

UVOD

Polazište pri procjeni rizika od pranja novca kod pojedinih kaznenih djela predstavljali su statistički obrađeni podaci državnih tijela – Državnog odvjetništva RH, Ministarstva unutarnjih poslova RH, Ureda za sprječavanje pranja novca, Državnog zavoda za statistiku. Međutim, sveobuhvatna kvalitativna analiza pribavljene imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima nemoguća je bez dodatnih podataka, izvješća međunarodnih organizacija, provedenih sociološko-ekonomskih analiza i istraživanja, znanstvenih radova, podataka iz pojedinih predmeta, te empirijskih saznanja osoba koje u svom poslu otkrivaju, procesuiraju ili analiziraju kažnjiva ponašanja građana i poslovnih subjekata.

U privitku ovog izvješća nalazi se tablica s unesenim statističkim podacima vezanim uz kretanje kriminaliteta i imovinsku korist pribavljenu počinjenjem kaznenih djela. Valja upozoriti na bitne ograničavajuće faktore tako obrađenih podataka:

- podaci se odnose na provedene postupke i radnje nadležnih tijela, te ne sadrže procjenu "tamne brojke", odnosno neotkrivenih i neprocesuiranih kaznenih djela,
- stupanjem na snagu novog Kaznenog zakona (u daljnjem tekstu Kazneni zakon iz 2011.) dana 1. siječnja 2013. temeljito je preoblikovano područje gospodarskog kriminaliteta, pa i samog kaznenog djela pranja novca koje sada može počiniti i počinitelj predikatnog kaznenog djela (self-laundering) čak i ako nije uložio protupravno stečenu imovinsku korist u bankarsko, novčarsko ili drugo gospodarsko poslovanje. Kako je nerijetko potrebno nekoliko godina od počinjenja kaznenog djela do njegovog otkrivanja i donošenja pravomoćne presude, obrađeni podaci ne obuhvaćaju novouvedena kaznena djela i njihove oblike,
- u pravosudnoj statistici iskazuje se samo najteže počinjeno kazneno djelo pojedinog počinitelja, čak i kada je procesuiran za više različitih kaznenih djela. Posljedično, zbog niske propisane kazne i akcesorne prirode u pravilu neće biti iskazana neka bitna kaznena djela (uključujući i samo pranje novca).
- u kaznenom postupku protupravno stečena imovinska korist oduzima se supsidijarno. Pravosudna statistika stoga ne obuhvaća slučajeve u kojima je pravna osoba od koje je trebalo oduzeti imovinsku korist prestala postojati, kada je prije okončanja postupka od počinitelja već oduzeta imovinska korist ili je nadoknadio štetu, u kojima je odluka o oduzimanju ranije donesena u građanskom ili upravnom postupku, odnosno kada je kazneni sud usvojio imovinskopravni zahtjev oštećenika za naknadu štete.

Analizom procjene rizika od pranja novca obuhvaćena su najznačajnija kaznena djela koja za posljedicu imaju pribavljanje protupravne imovinske koristi. Osim statističke i procijenjene učestalosti pojedinih kaznenih djela, u obzir je uzeta i ukupnost okolnosti vezanih uz njihovo počinjenje. Isto posebno dolazi do izražaja kod kaznenog djela pranja novca od strane počinitelja samog predikatnog kaznenog djela (self-laundering) iz čl. 265 st. 1. Kaznenog zakona iz 2011., jer je za ostvarenje istog potrebna namjera prikrivanja stvarnog porijekla protupravne imovinske koristi. Postojanje tog subjektivnog obilježja ovisi osobito o osobnim svojstvima počinitelja i njegovom položaju u društvu, motivu za počinjenje kaznenog djela, prirodi i prosječnoj visini pribavljene protupravne imovinske koristi. Navedeni kriteriji također su cijenjeni prilikom kvalitativne procjene rizika od pranja novca.

SAŽETAK

Kao kaznena djela s visokom prijetnjom od pranja novca izdvajaju se utaja poreza, zlouporaba droga, te koruptivna kaznena djela. Riječ je o kaznenim djelima kod kojih su kumulativno ostvarena dva uvjeta – da su česta i da se istima pribavlja značajna imovinska korist. Kaznena djela sa srednjom prijetnjom od pranja novca uključuju prijevarena postupanja, zlouporabu prava intelektualnog vlasništva, izbjegavanje carinskog nadzora, prostituciju, pronevjeru i lihvarski ugovor. Međutim, sama procjena prihoda stečenih

predikatnim kaznenim djelima počinjenim u Republici Hrvatskoj, pa i razmjeri kaznenog djela pranja novca, bila je otežana uslijed nedostataka relevantnih statističkih podataka i znanstvenih istraživanja.

Kod naprijed navedenih predikatnih kaznenih djela utvrđeno je da su u značajnoj mjeri počinjena u okviru zločinačkog udruženja, te česta prisutnost međunarodnog elementa i prilikom počinjenja predikatnog djela i prilikom pranja novca. Analizirani slučajevi ukazuju da korist iz predikatnih kaznenih djela počinjenih u Hrvatskoj u pravilu ostvaruju osobe koje u njoj imaju prebivalište. Posljedično, nelegalno stečeni prihod naposljetku se koristi na domaćem teritoriju, čak i kada je pranje novca izvršeno uz pomoć inozemnih pravnih i fizičkih osoba.

Pravosudna statistika kaznenog djela pranja novca

U nastavku se daje pregled statističkih podataka o postupcima za kazneno djelo pranja novca, koje sukladno Zakonu o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma prikupljaju državno odvjetništvo i sudovi te dostavljaju Uredu za sprječavanje pranja novca. Mali broj predmeta, nedostatak pravomoćnih drugostupanjskih presuda, izmjene kaznenog zakonodavstva nakon 2013. te okolnost da se ne prate podaci o vrijednosti opranog novca, otežavaju zaključivanje o stvarnoj strukturi i razmjerima tog kaznenog djela u Hrvatskoj.

Tablica 3. 2011. godina

Najteže predikatno djelo (čl. Kaznenog zakona iz 1997.)	Predmeti	Okrivljenici	Udio self-laundering (%)	Istrage	Optužni akti	Presude (I-stupanj)
Zloupotrebavanje položaja i ovlasti (337.)	9	31	68	5	2	2
Prijevarama (224.)	4	13	100	1	3	0
Razbojništvo (218.)	2	2	0	0	2	0
Zloupotrebavanje ovlasti u gospodarskom poslovanju (292.)	1	4	100	1	0	0
Utajama poreza i drugih davanja (286.)	1	3	100	0	1	0
Primanje mita (347.)	1	1	100	1	0	0

Tablica 4. 2012. godina

Najteže predikatno djelo (čl. Kaznenog zakona iz 1997.)	Predmeti	Okrivljenici	Udio self-laundering (%)	Istrage	Optužni akti	Presude (I-stupanj)
Zloupotrebavanje položaja i ovlasti (337.)	2	7	100	0	0	2
Prijevarama (224.)	1	4	100	0	1	0
Zloupotrebavanje ovlasti u gospodarskom poslovanju (292.)	2	5	60	0	2	0

Protuzakonito prebacivanje osoba preko državne granice (177.)	1	1	100	0	1	0
---	---	---	-----	---	---	---

Tablica 5. 2013. godina

Najteže predikatno djelo	Predmeti	Okrivljenici	Udio self-laundring (%)	Istrage	Optužni akti	Presude (I-stupanj)
Prijevara (čl. 224. Kaznenog zakona iz 1997.)	2	4	100	0	1	1
Razbojništvo (čl. 218. Kaznenog zakona iz 2011.)	1	1	100	0	0	1

Vežano uz naćin pranja novca, tijekom 2011. u 5 predmeta radilo se o novćanim transakcijama, po 2 predmeta odnosila su se na kupnju nekretnina te kreditne poslove, u 1 predmetu protupravno stećeni novac uložen je u uređenje stana, dok su u 10 predmeta poćinitelji prali novac na više naćina. U narednim godinama uglavnom nije bilo novih predmeta, već su se dovršavali kazneni postupci pokrenuti ranijih godina

Sustav zamrzavanja i oduzimanja imovinske koristi

Sukladno ćl. 77. Kaznenog zakona iz 2011. imovinska korist oduzet će se (konfiskacija) sudskom odlukom kojom je utvrđeno da je ostvarena protupravna radnja, pri ćemu je moguće oduzimanje i od treće osobe na koju je prenijeta, ako nije stećena u dobroj vjeri. Kada se utvrdi nemogućnost oduzimanja stvari ili prava ostvarenih kao imovinska korist, sud će naložit i poćinitelju isplatu odgovarajuće protuvrijednosti u novćanom iznosu, time da mođe odlućiti da se neće oduzeti imovinska korist ako je neznatna. Oduzeta imovinska korist neće se umanjiti za iznos sredstava uloženih u kriminalnu djelatnost.

Od 2006. u hrvatsko je zakonodavstvo za kaznena djela iz nadleženosti USKOK-a, Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (ustrojstvena jedinica državno odvjetništva), uveden pravni institut tzv. proširenog oduzimanja imovinske koristi. Sukladno ćl. 78. Kaznenog zakona iz 2011., ako poćinitelj takvog kaznenog djela ima ili je imao imovinu nerazmjernu njegovim zakonitim prihodima, pretpostavlja se da ta imovina predstavlja imovinsku korist od kaznenog djela, osim ako poćinitelj ućini vjerojatnim da je njezino podrijetlo zakonito. Imovinska korist iz stavka oduzet će se i od ćlana obitelji bez obzira po kojem pravnom temelju se kod njega nalazi i neovisno o tome živi li u zajednićkom kućanstvu s poćiniteljem, kao i od druge osobe bez obzira po kojem pravnom temelju je stećena ako ta osoba ne ućini vjerojatnim da je korist stekla u dobroj vjeri i po razumnoj cijeni.

Od trenutka otkrivanja kaznenog djela do donošenja presude moguće je privremeno oduzimanje (zamrzavanje) koje obuhvaća izdavanje mjera osiguranja kojima se zabranjuje raspolaganje ili se privremeno do donošenja presude oduzimaju predmeti, novac ili vrijednosni papiri od osobe od koje je potrebno oduzeti imovinsku korist ili od osobe na koju je ta imovinska korist prenesena.

U nastavku se daje prikaz podataka državnog odvjetništva⁹ o broju te vrijednosti imovinske koristi u kaznenim postupcima, zasebno za redovno i prošireno zamrzavanje te konfiskaciju prema prvostupanjskim presudama. Vrijednost zamrznutih predmeta je procijenjena, budući da se njihova stvarna vrijednost utvrđuje donošenjem presude.

Tablica 6.

Godina	Broj zamrzavanja redovno	mjera	Vrijednost zamrznute koristi - redovno (HRK)	Broj presuda redovno	Vrijednost oduzete koristi – redovno (HRK)
2011.	68		208.838.452,60	965	60.785.249,38
2012.	45		8.615.416,22	1065	108.828.413,07
2013.	35		70.067.015,08	792	143.333.883,45

Tablica 7.

Godina	Broj zamrzavanja USKOK	mjera	Vrijednost zamrznute koristi - USKOK (HRK)	Broj presuda prošireno	Vrijednost oduzete koristi – USKOK (HRK)
2011.	14		46.735.077,54	55	18.306.474,48
2012.	-		91.308.441,62	143	91.612.835,26
2013.	48		126.411.090,20	142	67.654.120,00

Naredna tablica prikazuje statističke podatke državnog odvjetništva za kaznena djela s najvećim iznosom konfiscirane koristi u prvostupanjskim presudama¹⁰. Kaznena djela razvrstana su prema Kaznenom zakonu iz 1997., koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja.

Tablica 8.

Kazneno djelo	Godina	Vrijednost zamrznute koristi (HRK)	Vrijednost oduzete koristi (HRK)
Zlouporaba opojnih droga (prodaja)	2011.	940.000,00	13.139.796,85
	2013.	-	16.500.828,10
Prijevara, prijevara u gospodarskom poslovanju	2011.	7.819.216,41	12.102.423,16
	2013.	-	13.539.946,50
Zlouporaba položaja i ovlasti	2011.	89.443.432,75	17.125.815,36
	2013.	-	104.164.386,30
Zlouporaba ovlasti u gospodarskom poslovanju	2011.	52.537.518,59	18.679.547,29
	2013.	-	52.628.305,90
Utaja poreza i drugih davanja	2011.	0	4.571.147,56
	2013.	-	2.310.790,00

Stavi li se u razmjer broj primijenjenih oduzimanja imovinske koristi u odnosu na broj osuđenih punoljetnih osoba, okvirna procjena je da bi oduzimanjem imovinske koristi bilo obuhvaćeno oko 8% počinitelja kaznenog djela zlouporabe opojnih droga, oko 3% počinitelja kaznenog djela prijevare i prijevare u gospodarskom poslovanju, oko 4% počinitelja kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti, te oko 6% počinitelja kaznenih djela zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju te utaje poreza i drugih davanja.

Sukladno Zakonu o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, zamrznutom i konfisciranom imovinom upravlja Državni ured za upravljanje državnom imovinom, osim u slučaju konfisciranog novca i novčanih sredstava ostvarenih prodajom oduzete imovine koja se uplaćuju u korist Državnog proračuna. Isto tijelo ne sudjeluje u kaznenom postupku i njegova je primarna zadaća očuvati ekonomsku vrijednost zamrznute i oduzete imovine.

⁹ Godišnja izvješća o radu državnih odvjetništava u 2011., 2012. i 2013. godini

¹⁰ Podaci za 2011. objavljeni su u Godišnjem izvješću o radu državnih odvjetništava u 2011. godini, dok se podaci za 2013. obrađeni u državnom odvjetništvu za potrebe praćenja sudske prakse

Kaznena djela visokog rizika od pranja novca

POREZNA UTAJA

U Kaznenom zakonu iz 1997. obuhvaćena je kaznenim djelom utaje poreza i drugih davanja iz čl. 286. Kaznenog zakona te kaznenim djelom zlouporabe položaja i ovlasti iz čl. 292. st. 1. podst. 4. i st. 2. Kaznenog zakona. Prvo kazneno djelo vezano je uz fizičku osobu kao poreznog obveznika, a tijekom 2012. godine za isto je prijavljeno 38 osoba, time da je optuženo njih 17. Oblik kaznenog djela zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju u odnosu na izbjegavanje plaćanja poreza i drugih obveza prema proračunu odnosi se na pravnu osobu poreznog obveznika i u kaznenopravnoj praksi je često, iz razloga što se protupravno stečena imovinska korist ne oduzima od fizičke, već pravne osobe koja u vrijeme suđenja mahom nema imovine i ne obavlja poslovnu djelatnost. Također, u praksi je čest slučaj da se protupravno stečena imovinska korist tada i ne može oduzeti od pravne osobe zbog prestanka postojanja brisanjem iz sudskog registra.

Kaznenim zakonom iz 2011. porezna utaja podvodi se pod kazneno djelo utaje poreza i carine iz čl. 256. Kaznenog zakona, za koje je u odnosu na prijašnje zakonodavstvo karakteristično da za ostvarenje zakonskih obilježja kaznenog djela više nije dovoljno puko neplaćanje poreza, već je potrebno i poduzimanje radnje prikrivanja porezne obveze nepodnošenjem obvezne porezne prijave ili unošenjem neistinitih podataka u istu. Kaznenim pravom obuhvaćene su samo porezne utaje koje prelaze iznos od 20.000,00 kuna, dok se manji iznosi izbjegnuto plaćanja porezne obveze tretiraju kao prekršaj.

Kako je kazneno djelo iz čl. 292. Kaznenog zakona iz 1997. osim utaje poreza sadržavalo i brojne druge oblike počinjenja za koje se nije vodila zasebna statistika, za procjenu rizika od pranja novca obavljena je kvalitativna analiza u kojoj su korišteni podaci Porezne uprave te procjena razmjera "sive" ekonomije u Hrvatskoj.

Tijekom 2012. Porezna uprava pokrenula je 383 postupka utvrđivanja zlouporabe prava, od čega su 82 obustavljena, a 300 ih je bilo u radu. Dug po predmetima u radu iznosio je 708.970.986,44 kuna. Sastavljen je 201 zapisnik o poreznom nadzoru, a ukupni dug obuhvaćen nadzornim zapisnicima iznosio je 305.824.869,79 kuna. Donijeto je 221 rješenje o poreznom dugu, a ukupni iznos duga obuhvaćen rješenjima iznosio je 319.817.051,82 kuna¹¹.

Sukladno dobivenim podacima Porezne uprave, tijekom 2013. podnesene su 27 kaznene prijave zbog porezne utaje s utvrđenom štetom od 87.231.460,04 kuna (prosjeak po prijavi 3.230.795,00 kuna), a tijekom prvih šest mjeseci 2014. podneseno je 11 kaznenih prijavi s utvrđenom štetom od 57.996.278,89 kuna (prosjeak po prijavi 5.272.389,00 kuna).

Prema izvješću Europske komisije¹², tijekom 2013. godine 79% poslovnih subjekata smatralo je da su porezne stope problem u obavljanju poslovanja (prosjeak EU 72%).

Porezna uprava redovito objavljuje listu dužnika koji imaju dospjeli i neplaćeni dug s osnova poreza i drugih javnih davanja, veći od 300.000,00 kuna za pravne osobe, veći od 100.000,00 kuna za fizičke osobe koje obavljaju poslovnu djelatnost, te veći od 15.000,00 kuna za ostale porezne obveznike (građane). U nastavku se prikazuju podaci s liste dužnika za srpanj 2014..

¹¹ Izvješće o radu Ministarstva financija za 2012. godinu

¹² Flash Eurobarometer 374, Businesses' Attitudes Towards Corruption in the EU

Tablica 9.

	Pravne osobe	Fizičke osobe gospodarstvenici	Ostali građani
Ukupno osoba	4.707	8.398	69.210
Iznos obveze najvećih dužnika (HRK)	167.017.186,98	49.164.907,29	70.807.194,26
	64.283.122,97	14.046.779,09	42.882.037,68
	63.331.543,78	8.630.548,44	27.666.121,25
	58.196.078,01	7.600.580,21	19.734.595,44
	52.268.787,30	7.249.686,22	18.013.402,37
	50.019.999,30	6.471.563,96	15.743.601,98
	48.821.649,36	6.439.956,03	13.939.252,22
	47.283.439,52	6.413.932,12	13.393.015,89
	42.472.653,03	6.339.079,26	12.931.916,48
	39.982.435,01	6.294.174,71	12.309.067,58
39.044.401,45	5.546.858,71	11.242.531,30	

Procjenjuje se da je udio rada "na crno" u Hrvatskoj viši u odnosu na većinu država Europske unije¹³, time da je procijenjeni udio "sive" ekonomije u bruto domaćem proizvodu 28,4% (prosjeak Europske unije 18,4%), te iznosi oko 12.737.000.000,00 eura¹⁴. U 2012. godini ukupno porezno opterećenje iznosilo je 35,7% bruto domaćeg proizvoda.¹⁵

Svega 3 optužnice za pranje novca kod kojih je predikatno kazneno djelo bilo ono iz čl. 286. i 292. Kaznenog zakona u razdoblju od 2011.-2013. svakako ukazuju na značajne probleme u otkrivanju i procesuiranju takvih protupravnih ponašanja. Porezne utaje obično su posljedica transfera novca od strane hrvatskog poslovnog subjekta na račun „shell“ korporacije osnovane u poreznoj oazi ili na račun hrvatskog trgovačkog društva pod kontrolom počinitelja, ali formalno u vlasništvu osoba za koje se utvrdi da su beskućnici, osobe s posebnim potrebama ili osobe s dvojnim državljanstvom koje napuštaju teritorij RH. U oba slučaja zajedničko je plaćanje fiktivnih isporuka robe i usluga, s kojih računa se podiže novac u gotovini i vraća odgovornim osobama hrvatskog poreznog obveznika. U odnosu na primatelje novca, kod pranja novca preko off shore kompanija riječ je u pravilu o self-laundering, a kod hrvatskih trgovačkih društava o pranju novca putem drugih osoba. Učinkovitost procesuiranja navedenih oblika predikatnih djela i pranja novca bitno je otežana nepostojanjem ili neefikasnošću međunarodne pravne pomoći s državama "poreznim oazama" ili okolnošću da formalni vlasnik hrvatske kompanije koja je primila i oprala novac ne zna prava imena osoba uključenih u počinjenje kaznenog djela.

ZLOUPORABA OPOJNIH DROGA

U analizi procjene rizika od pranja novca izostavljeni su oblici kaznenog djela zlouporabe opojnih droga koji za posljedicu nemaju pribavljanje protupravne imovinske koristi (posjedovanje, besplatno davanje na uporabu), te su obuhvaćena samo kaznena djela koja se odnose na proizvodnju i trgovanje narkoticima – zlouporaba opojnih droga iz čl. 173. st. 2., 3. i 6. Kaznenog zakona iz 1997., odnosno neovlaštena proizvodnja i promet opojnim drogama iz čl. 190. Kaznenog zakona iz 2011.

Prema podacima državnog odvjetništva tijekom 2013. za navedena kaznena djela prijavljeno je 1.117 odraslih počinitelja, podignuto je 726 optužnica, dok je u presudama oduzeta protupravno stečena imovinska korist u iznosu od 16.500.828,10 kuna.

¹³ European Parliament, Directorate General for Internal Policies, Policy Department A: Economic and Scientific Policy, The Employment and Social Situation in Croatia (2013.), str. 12.

¹⁴ ATKearney, The Shadow Economy in Europe, 2013, str. 23.

¹⁵ EUROSTAT, Taxation trends in the European union, 2014 edition

Hrvatski zavod za javno zdravstvo tijekom 2013. registrirao je 7.857 liječenih osoba u zdravstvenim ustanovama zbog zlouporabe opojnih droga, od toga 76,7% zbog ovisnosti o heroinu i 13,3% zbog ovisnosti o kanabinoidima kao glavnom sredstvu.¹⁶ Istodobno, u terapijskim zajednicama i nevladinim organizacijama na odvikavanju se nalazilo 292 osoba.¹⁷

Prema istraživanju Ureda za suzbijanje zlouporabe opojnih droga,¹⁸ u koje su bili uključeni ovisnici o opojnim drogama, u 58% slučajeva radilo se o osobama koji ilegalnu drogu redovito konzumiraju 10 ili više godina, u 28% slučajeva o redovitom konzumiranju od 5 do 10 godina, u 13% slučajeva o redovitom konzumiranju između 1 i 5 godina, te u odnosu na svega 1% ispitanika o redovitom konzumiranju od 1 godine ili manje. U nastavku se daje prikaz rezultata istraživanja u odnosu na najčešće droge, usporedno s policijskim podacima o zapljeni droge u 2013.¹⁹

Tablica 10.

Vrsta droge	Prosječna cijena (HRK)	Nabavljeno od dilera (%)	Svakodnevno konzumiranje (%)	Količina zaplijenjene droge	Vrijednost zaplijenjene droge (HRK)
Heroin (g)	403	93,3	22,22	10.437,63	4.206.364,89
Marihuana (g)	53,45	78,5	27	1.387.135,31	74.142.382,32
Kokain (g)	600	89,4	2,1	9.106,04	5.463.624,00
Amfetamin (g)	140	84,1	0,9	22.223,26	3.111.256,40
Ecstasy (g)	65,81	84,4	0,2	1.263,00	83.118,03
Metadon (tabl.)	14,50	68,6	40,7	1.609,50	23.337,75
Hašiš (g)	77,55	61,3	1,1	3.951,59	306.445,80

Pranju novca od prodaje droge ne pogoduje samo relativno velik broj ovisnika i uživatelja u Hrvatskoj. Na temelju više kriminalističkih istraživanja provedenih od strane Ministarstva unutarnjih poslova, hrvatski državljani, zajedno s drugim državljanima zemalja s područja bivše Jugoslavije i Albanije čine kriminalnu organizaciju (operativno nazvanu Balkanski kartel) sastavljenu od više zasebnih i neovisnih kriminalnih ćelija, koja se bavi krijumčarenjem droge iz raznih dijelova svijeta u Hrvatsku i ostale članice Europske unije. Kriminalna aktivnost hrvatskih državljana unutar navedene kriminalne organizacije neproporcionalna je u odnosu na domaće narko tržište. Dodatni faktor rizika od pranja novca predstavlja okolnost da nakon pristupanja Hrvatske Europskoj uniji na graničnim prijelazima sa Slovenijom i Mađarskom carinski i policijski službenici više nisu ovlašteni oduzimati novac u iznosu većem od 10.000,00 eura.

U nastavku se daju podaci o recentnim optužnicama za promet veće količine droge:

ožujak 2015. - dvojici hrvatskih državljana stavljeno je na teret da su od prosinca 2013. do prosinca 2014. godine u Zagrebu proizvodili marihuanu za potrebe narkotržišta u Hrvatskoj i inozemstvu. Okrivljenici su, među ostalim, zatečeni u posjedu veće količine stabljika i sadnica, preko 16 kilograma marihuane, 65.000,00 kuna i 3.000,00 eura, dok je osoba koju su angažirali za prenošenje 10 kilograma marihuane u Austriju zatečena na slovenskom graničnom prijelazu.

¹⁶ Izvješće o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u Hrvatskoj u 2013. godini

¹⁷ Osobe liječene zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u terapijskim zajednicama i nevladinim organizacijama u Hrvatskoj u 2013. godini

¹⁸ Dostupnost i cijene legalnih i ilegalnih droga u Republici Hrvatskoj, 2013.

¹⁹ Ministarstvo unutarnjih poslova, Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2013. godini

veljača 2015. – albanskom državljaninu stavljeno je na teret daje u siječnju 2015. prilikom izlaska iz Republike Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu prevezio skriveno u svom automobilu 25.674,2 grama marihuane i 2.010,71 grama heroina radi daljnje prodaje siječanj 2015. - dvojici državljana Turske i Srbije te Bugarske stavljeno je na teret da su u prosincu 2014. na autocesti zatečeni u prevoženju 6.438,4 grama droge heroin skrivene u automobilu

prosina 2014. – 25-orici hrvatskih državljana stavljeno na teret da su od početka 2012. do prosinca u Hrvatskoj organizirano nabavljali i prodavali veće količine heroina, kokaina i marihuane na području tri županije. Optužnicom je obuhvaćeno i nekoliko policijskih službenika, od kojih je jedan u razdoblju od sredine 2008. do kraja 2013. od više osoba primio preko 130.000,00 eura za informacije o postupanju policije i pravosudnih tijela u svrhu izbjegavanja otkrivanja kaznenih djela i progona, a djelomično i kao nagradu za predaju skrivene droge drugih osoba.

listopad 2014. - 8 hrvatskih i 2 državljana BiH terete se da su od kolovoza 2013. do 3. travnja 2014. u Zagrebu organizirano i kontinuirano nabavljali i krijumčarili veću količinu marihuane morskim putem iz Albanije u Hrvatsku, time da je dio bio namijenjen za preprodaju na području Hrvatske, a dio za daljnje krijumčarenje i preprodaju u zemlje zapadne Europe. Samo u jednom navratu su na taj način prevezli 770 paketa u kojima je bilo 806 kilograma marihuane.

Državni zavod za statistiku procjenjuje da je u period od 1995. do 2012. prosječna imovinska korist od prodaje droge iznosila 0,28% prosječnog godišnjeg BDP.²⁰. S obzirom na teritorijalnu podijeljenost kriminalnih čelija, prihodi koje su hrvatski državljani ostvarili proizvodnjom, tranzitom i prodajom droge objekt su kaznenog djela pranja novca pretežito na području Republike Hrvatske.

KORUPTIVNA KAZNENA DJELA

Kaznena djela koja se odnose na primanje mita u Kaznenom se zakonu pojavljuju na više mjesta, i to čl. 294.a Kaznenog zakona iz 1997. - primanje mita u gospodarskom poslovanju, čl. 347. Kaznenog zakona iz 1997. - primanje mita, čl. 251. st. 1. i 2. Kaznenog zakona iz 2011. - primanje i davanje mita u postupku stečaja, čl. 252. Kaznenog zakona iz 2011. - primanje mita u gospodarskom poslovanju, čl. 293. Kaznenog zakona iz 2011. - primanje mita, čl. 295. st. 2. Kaznenog zakona iz 2011. - trgovanje utjecajem, čl. 339. Kaznenog zakona iz 2011. - podmićivanje zastupnika.

Prema podacima državnog odvjetništva, tijekom 2013. za ista je prijavljeno 411 osoba, optuženo ih je 347, dok je oduzeta imovinska korist od 29.144,00 kuna. Razmjerno mala protupravna korist posljedica je okolnosti da su obuhvaćeni samo predmeti u kojima je primanje mita jedino ili glavno kazneno djelo, uglavnom otkriveni postavljanjem policijske klopke prilikom predaje označenih novčanica (tada u sudskom postupku i ne dolazi do oduzimanja koristi) ili povodom kaznene prijave oštećenika koji je dao razmjerno malu svotu novca za oprost prometnog prekršaja i sl.

Na primanje mita u pravilu se kao glavno koruptivno kazneno djelo nadovezuje zlouporaba javnih ili poslovnih ovlasti u svrhu zadovoljenja privatnog interesa. Karakteristika je Kaznenog zakona iz 1997. da nisu odvojeno regulirani slučajevi zlouporabe u javnom i poslovnom sektoru, dapače iste su bile regulirane nizom kaznenih djela od kojih su najznačajnija zlouporaba položaja i ovlasti iz čl. 337., te djelomično kazneno djelo zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju iz čl. 292. Zakona u koje su ulazili i drugi oblici protupravnog ponašanja kao što su porezna utaja ili pribavljanje imovinske koristi

²⁰ Državni zavod za statistiku, Bruto domaći proizvod, 1995 – 2012 (ESA 2010), Prvo izdanje, broj 12.1.5., 10
Rujan 2014 (BDP - 328.041 mil. HRK u 2010, 332.587 mil. HRK u 2011, 330.456 mil. HRK u 2012)

vlastitoj pravnoj osobi. Kaznenim zakonom iz 2011. koruptivna ponašanja pretežitim dijelom su obuhvaćena u odnosu na kaznenopravnu odgovornost poslovnih subjekata kaznenim djelom zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju iz čl. 246.; te u odnosu na kaznenopravnu odgovornost službenih i osoba s javnim ovlastima kaznenim djelom zlouporabe položaja i ovlasti iz čl. 291. Zakona. Riječ je u pravilu o kaznenim djelima rukovodećeg kadra u tijelima javne vlasti i gospodarskim subjektima kojima je s obzirom na funkciju dostupna izrazito visoka vrijednost imovine.

Prema podacima državnog odvjetništva, tijekom 2013. za kazneno djelo zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju (uključujući i kaznena djela iz čl. 291., 292. i 294. Kaznenog zakona iz 1997.) prijavljene su 303 osobe, 207 ih je optuženo, a imovinska korist oduzeta u presudama iznosi ukupno 52.628.305,90 kuna. U istom razdoblju za kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti (uključujući i kazneno djelo iz čl. 337. Kaznenog zakona iz 1997.) prijavljeno je 920 osoba, 330 ih je optuženo, a oduzeta imovinska korist iznosi 104.164.386,30 kuna.

Većina okrivljenika do sada je procesuirana zbog relativno malih iznosa primljenog mita, primjerice samo jednom optužnicom iz 2013., koja se odnosi podmićivanje liječnika iznosima mahom do nekoliko tisuća kuna u svrhu propisivanja lijekova farmaceutske kompanije davatelja mita, obuhvaćene su 364 fizičke osobe. Međutim, zadnjih nekoliko godina pokrenut je veći broj kaznenih postupaka protiv visokopozicioniranih javnih službenika, uključujući bivšeg premijera, nekoliko čelnika jedinica regionalne i lokalne samouprave i tijela s javnim ovlastima, direktora privrednih subjekata u državnom vlasništvu i banaka zbog pribavljanja višemilijunske protupravne koristi i nanošenja štete imovini u državnom vlasništvu i drugoj javnoj imovini. Modaliteti takvih protupravnih ponašanja uključuju isplate proračunskih sredstava za neobavljene ili nerealno visoke marketinške i slične usluge, kupovinu nekretnina za potrebe tijela javne vlasti po nerealno visokim cijenama utemeljenim na lažnih procjenama, prodaju strateški bitnih trgovačkih društava, koncesija i druge javne imovine privatnim subjektima za mito ili po nerealno niskim cijenama, ili davanje kredita bez propisanih sredstava osiguranja plaćanja. Korist stečena naprijed navedenim kaznenim djelima sastoji se u primljenom mitu ili podjeli nelegalno stečene dobiti između javnog službenika, "poduzetnika" i pomagača. Česte karakteristike navedenih djela su postojanje kriminalnog udruživanja, korištenje članova obitelji i drugih bliskih osoba za prikrivanje porijekla ilegalnih sredstava i postojanje međunarodnog elementa. Primjerice, protiv bivšeg premijera u 2014. donesena je pravomoćna presuda prema kojoj je mito od kupca dionica nacionalne naftne kompanije u iznosu od 10 milijuna eura trebao biti isplaćen tako što bi ciparske kompanije pod kontrolom kupca dionica platile švicarskom trgovačkom društvu pod kontrolom hrvatskog državljanina nepostojeće konzultantske usluge (polovina mita je i uplaćena na račun švicarskog trgovačkog društva, međutim zbog pokretanja kaznenog postupka nije dalje prosljeđena). U drugom postupku u kojem je donesena nepravomoćna prvostupanjska presuda, oduzet mu je novac položen na 16 računa otvorenih u Hrvatskoj i Austriji na njega i članove obitelji, te zbirka umjetnina.

Dodatni rizični faktor od pranja novca kod navedenih predikatnih kazneni djela predstavlja okolnost da su počinitelji osobe koje su zbog društvenog položaja vidljivi javnosti, pri čemu su državni i pravosudni dužnosnici obvezni javno objaviti podatke o imovini i njenom porijeklu.

O razmjerima koruptivnih kaznenih djela provedeno je nekoliko sociološko-ekonomskih istraživanja, time da su prilikom ove analize u obzir uzeti podaci o stvarnoj, a ne percipiranoj korupciji. Prema istraživanju Europske komisije²¹, tijekom 2013. na pitanje da li poznajete nekoga tko uzima ili je uzimao mito 24% ispitanika odgovorilo je potvrdno (prosjeak EU 12%, samo četiri države EU imale su veću stopu potvrdnih odgovora), dok je na pitanje da li je u

---

²¹ Eurobarometer 397, Korupcija

posljednjih godinu dana netko u javnom ili privatnom sektoru od vas tražio ili očekivao mito za svoje usluge 6% korisnika odgovorilo potvrdno (prosjeak EU 4%), sve u odnosu na javni sektor. Prema istraživanju provedenom nad poslovnim subjektima,²² tijekom 2013. na pitanje da li je traženo ili očekivano da netko iz vaše kompanije plati mito za dozvolu za poslovanje 3% korisnika odgovorilo je potvrdno, više nego u bilo kojoj drugoj članici EU; dok je u odnosu na ostale dozvole odgovor bio niječan.

Na široku raširenost korupcije upućuju i rezultati nedavnih studija Ureda Ujedinjenih naroda za drogu i kriminal, provedenih na općoj populaciji za 2010. i poslovnim subjektima za 2012.²³ Na pitanje o davanju novca, poklona ili protuusluge u zadnjih godinu dana nekom zaposleniku u javnoj službi, 9,7% građana koji su koristili usluge javne službe navelo je da je osobno dalo mito, od 2,5% građana mito je zatraženo ali su ga odbili, a 6,1% građana odgovorilo je da je njihov član kućanstva dao mito. Od toga, mito u novcu čini 44%, a u vrednijim predmetima 7%. Oko trećine mita u novcu otpada na iznos do 500 kuna, nešto manje od 30% na iznos od 500 do 1.499 kuna, 17% na iznos od 1.500 do 4.999 kuna, te 8% na iznose veće od 5.000 kuna. Unutar godine dana, udio od 10,7% poslovnih subjekata platio je mito javnom službeniku, prosječno 8,8 puta (građani su prosječno plaćali 3,6 puta), pri čemu je udio mita u novcu 15%. Prosječni iznos danog mita u novcu jednak je kod građana i poslovnih subjekata te iznosi oko 2.000,00 kuna.

Sukladno istraživanju Ministarstva pravosuđa iz 2012.²⁴ na pitanje da li su u prošloj godini ispitanici ili članovi obitelji dali napojnicu, poklon ili novac službeniku/zaposleniku kojeg su susreli, 16% ih je odgovorilo pozitivno, pri čemu se pretežito radilo o manjoj vrijednosti (18% do 50 kuna, 15% od 50 do 99 kuna, 21% od 100 do 199 kuna, 16% od 200 do 499 kuna). Na pitanje da li je njima u prošloj godini netko pristupio i nudio im novac ili poklon za njihove usluge, 5% ispitanika odgovorilo je potvrdno, pri čemu je njih 36% prihvatilo ponuđeno.

Ukoliko bi se studije o prevalenciji i prosječnom iznosu mita javnim službenicima uzele kao reprezentativni uzorak, cijeneći da je prema podacima Državnog zavoda za statistiku²⁵ u 2011. u Republici Hrvatskoj živjelo 3.487.034 stanovnika starosti 18 godina i više, kao i da je u prosincu 2014. bilo 171.046 aktivnih poslovnih subjekata, proizlazilo bi da ukupni iznos mita u novcu i drugim dobrima (osim hrane i pića) na godišnjoj razini prelazi 2 milijarde kuna.

Kaznena djela srednjeg rizika od pranja novca

PRIJEVARNA POSTUPANJA

Statistički podaci navode da općeniti zaključak da su navedena kaznena djela relativno česta (udio u strukturi policijskih kaznenih prijava u 2013. – prijevarena 2,63%, prijevarena u gospodarskom poslovanju 0,65%, računalna prijevarena – 0,93%), te da je ukupna oduzeta imovinska korist visoka.

Međutim, značajan udio otkrivenih kaznenih djela odnosi se na slučajeve u kojima počinitelj nema interesa za skrivanje porijekla ilegalnih prihoda, pri čemu je tipični slučaj pribavljanje manje vrijednosti imovinske koristi (npr. žrtve se navode na avansno plaćanje robe ili usluge ispod stvarne vrijednosti). Također, kada se radi o prijevarama počinjenim neizvršavanjem obveze iz dvostrano obveznog pravnog odnosa (npr. neplaćanje preuzete robe) počinitelj ne

²² Eurobarometer 374, Businesses' Attitudes Towards Corruption in the EU

²³ Korupcija u RH: Iskustvo građana sa mitom, 2011; Poslovanje, korupcija i kriminal u RH: Utjecaj mita i drugih vrsta kriminala na privatno poduzetništvo 2013

²⁴ Percepcija korupcije i stvarni doticaj građana s korupcijom u Hrvatskoj

²⁵ Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Zagreb 2013; Broj i struktura poslovnih subjekata, prosinac 2014 prvo izdanje, broj 11.1.1/4, 16. veljače 2015

skriva svoj identitet i stoga nema razloga prikrivati da je pribavljenu korist dobio od žrtve.

Statistikom prijavljenih djela su obuhvaćena gotovo sva postupanja u kojima je pribavljena značajna imovinska dobit budući da oštećenici kroz kazneni postupak očekuju nadoknadu štete ili je podnošenje kaznene prijave uvjet za dobivanje naknade od osiguravajućeg društva, zbog čega je "tamna brojka" relativno niska.

Dio prijevare u kojima doista postoji rizik od pranja novca ostvaruje se prijevarem većeg broja oštećenika te pribavljanjem znatne protupravne koristi. U praksi se pojavljuju kao tzv. piramidalne prijevare i Ponzijeve sheme ili kao prijevare u kojima kontakt s oštećenikom te narudžbu robe preuzima osoba koja je samo formalno postavljena kao direktor trgovačkog društva, dok primljenom robom raspolaže treća oštećeniku nepoznata osoba koja istu prodaje na crnom tržištu ispod stvarne cijene. Primjerice, krajem 2011. podignuta je optužnica protiv četrnaestero okrivljenika zbog udruživanja radi počinjenja kaznenih djela prijevare i pranja novca; Ponzijeve sheme u kojoj je blizu 800 osoba od 2007.-2010. neistinitim obećanjima o ulaganju u trgovinu devizama uz visoku dobit predalo novac većem broju povezanih trgovačkih društava i oštećeno za 133 milijuna kuna, od kojeg iznosa su veći dio počinitelji oprali u poslovima s nekretninama.

Vežano uz računalne prijevare, većina ih se odnosi na plaćanje robe ili usluge tuđom platnom karticom, pa zbog postojećih limita banaka i kartičarskih kuća počinitelj objektivno nije u mogućnosti pribaviti značajnu imovinsku korist. Tijekom 2014. i početkom 2015. putem masovnih cirkularnih e-mail poruka sa malicioznim programima, upućenih od strane nepoznatih osoba iz inozemstva, pokušana je zlouporaba internet bankarstva transferiranjem novca s računa hrvatskih građana i poslovnih subjekata na inozemne račune u vlasništvu nepoznatih osoba. U prvoj polovici 2014. prijavljeno je više slučajeva "uspješno" obavljene ilegalne transakcije putem internetskog bankarstva, pri čemu glavni počinitelji izvan Hrvatske putem interneta obave isplatu s računa hrvatske tvrtke te doznačuju sredstva na inozemni račun. Prema podacima MUP-a u 2014 ukupno je prijavljeno 960 računalnih prijevare (u 2013. prijavljeno ih je 583), ali valja naglasiti da je u većini slučajeva uspješnom suradnjom državnih tijela, kao i međunarodnom pravnom i međubankarskom pomoći, ostvarena blokada transakcije prije nego što bi novac bio doznačen na račun pod kontrolom počinitelja kaznenog djela. Zasad se i u daljnjem razdoblju ne očekuje se da bi ilegalno stečeni prihodi na štetu hrvatskih građana i poslovnih subjekata od takvih vrsta računalnih prijevare, a podložni pranju novca, na godišnjoj razini prelazili nekoliko desetaka milijuna kuna. U kontekstu pranja novca hrvatski državljani zbog bankarskih ograničenja u poslovanju s inozemstvom tada figuriraju kao tzv. "novčane mule", odnosno kao osobe na čije se račune uplaćuje novac oštećenika i koje sredstva proslijeđuju dalje u inozemstvo. U 2014. prijavljeno je nekoliko osoba za navedeno nehajno počinjenje kaznenog djela pranja novca. ,s time da ukupni iznos novca koji su na taj način oprali ne prelazi milijun kuna.

POVREDA PRAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA

Premda su kaznenim zakonodavstvom inkriminirane sve povrede prava intelektualnog vlasništva, osim industrijskog dizajna, kao predikatna djela gotovo uvijek su zastupljena kaznena djela Nedoželjena uporaba autorskog djela ili izvedbe umjetnika izvođača iz čl. 285. (KZ 2011) i Povreda žiga iz čl. 288. (KZ 2011). Navedenim kaznenim djelima se ostvaruje znatna imovinska korist, odnosno ista uzrokuju veliku štetu. Ostali slučajevi povrede prava intelektualnog vlasništva se smatraju prekršajima, pa na taj način stečena sredstva ne mogu biti predmet pranja novca.

Carinska uprava je tijekom 2012. u 1.652 postupka uništila krivotvorene proizvode vrijednosti 37.922.213,62 eura, dok je Državni inspektorat u 10.105 nadzora oduzeo krivotvorene

proizvode vrijednosti 367.625,08 eura.²⁶ Međutim, navedene procjene odnose se na vrijednost koju bi originalni proizvodi postigli na legalnom tržištu, te iste nisu kaznenopravno relevantne budući da prodavatelji krivotvorenih proizvoda na ilegalnom tržištu postižu bitno manje iznose od cijena originalnih proizvoda. Također, u kontekstu stvarno nanese štete nositelju prava valja uzeti u obzir da kupci krivotvorenih proizvoda zbog njihove visoke cijene u pravilu ionako ne bi kupili originalni proizvod i da im nije dostupan krivotvoreni. Posljedično, Carinska uprava je tijekom 2012. podnijela samo 3 kaznene prijave zbog povrede industrijskog vlasništva s procijenjenom štetom od 234.150,00 kuna, a tijekom 2013. jednu kaznenu prijavu zbog povrede autorskog prava s procijenjenom štetom od 136.602,00 kuna.

Masovna proizvodnja krivotvorenih proizvoda u Hrvatskoj nije česta, do krivotvorina se dolazi uglavnom preuzimanjem proizvoda u digitalnom obliku s interneta ili naručivanjem robe računalnim putem iz inozemstva. Kako se radi o pribavljanju krivotvorina namijenjenih osobnoj uporabi ili distribuciji u manjim količinama, brojna protupravna postupanja ostaju u prekršajnoj zoni kažnjivosti i počinitelji ne mogu odgovarati za predikatno kazneno djelo.

Ipak, povremeno se pojavljuju slučajevi otkrivanja organizirane distribucije veće količine krivotvorene robe. Primjerice, u srpnju 2014. djelatnici policije i carine zaplijenili su u Zagrebu oko 10.500 krivotvorenih sportskih dresova, 1.500 komada druge krivotvorene sportske odjeće i obuće te oko 100.000 komada krivotvorene odjeće i dodataka modnih marki, zajedno sa strojevima za njihovu izradu. Cijena koju bi originalni proizvodi postigli na tržištu procijenjena je na 60 milijuna kuna, ali s obzirom na troškove proizvodnje i distribucije te prodavanja krivotvorene robe po bitno nižim cijenama, prihod koji bi se mogao steći kaznenim djelom ne prelazi 10% od tog iznosa.

IZBJEGAVANJE CARINSKOG NADZORA

Sukladno čl. 257. Kaznenog zakona iz 2011., navedeno kazneno djelo čini onaj tko izbjegavajući mjere carinskog nadzora prenese preko granice robu čija su proizvodnja ili promet ograničeni ili zabranjeni.

Rizične zemlje s kojima Republika Hrvatska graniči su Bosna i Hercegovina te Republika Srbija. Naime, kontrola granice otežana je zbog njene duljine (1011 km kopnene granice s BiH, 317 km kopnene granice sa Srbijom) te količine prometa, dok dodatni faktor za ilegalno prenošenje robe predstavlja okolnost da su zbog većeg životnog standarda (u 2012. BDP u Hrvatskoj je iznosio 13.105 USD, u Srbiji 5.315 USD, u BiH 4.517 USD) cijene proizvoda u Hrvatskoj znatno skuplje u odnosu na te zemlje. Carinski nadzor u odnosu na države članice Europske unije prestao je ulaskom Hrvatske u tu organizaciju 1. srpnja 2013.

Tijekom 2013. Ministarstvo unutarnjih poslova prijavilo je 131 kazneno djelo; a Carinska uprava 25 s procijenjenom vrijednošću robe 2.653.619,36 kuna. Relativno malen iznos protupravno oduzete imovinske koristi u kaznenim postupcima (451.200,00 kuna u 2013.) posljedica je okolnosti da se pronađena roba prije okončanja istih zaplijeni i uništi prema carinskim propisima.

U pravilu se ilegalno unose veće pošiljke duhanskih prerađevina; primjerice u siječnju 2014. u riječkoj luci zaplijenjena je pošiljka iz Srbije s 51.000 štekama cigareta vrijednosti 11.879.000,00 kuna, a u rujnu 2014. na području Siska zaplijenjena je 1.001 šteka cigareta i 1841 kg duhana vrijednih oko 1.000.000,00 kuna.

Kako je zbog ovisničkih navika potražnja za duhanom kontinuirana, a cijena istog na

---

²⁶ Državni zavod za intelektualno vlasništvo, Statistički podaci o povredama prava intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj, Godišnje izvješće za 2012.; Zagreb, lipanj 2013.

legalnom tržištu velika zbog obveznih javnih davanja (npr. od ožujka 2014. minimalna trošarina na 1.000,00 komada cigareta je 598,50 kuna), šverceri duhanom ostvaruju značajne prihode te rizik od pranja novca valja ocijeniti kao visok. Državni zavod za statistiku procjenjuje da je prosječna imovinska korist od nezakonite trgovine cigaretama iznosi 0,09% prosječnog godišnjeg BDP.

Sukladno navedenom objašnjenju nezakonita imovinska korist se najčešće odnosi na krijumčarenje cigareta preko državne granice.²⁷ Procjena prijetnje od za pranje novca je srednja.

OSTALA KAZNENA DJELA

Pružanje spolnih usluga zbog zarade inkriminirano je kaznenim djelom prostitucije iz čl. 157. st. 1. i 2. Kaznenog zakona 2011., dok je ranije Kaznenim zakonom iz 1997. bilo obuhvaćeno kaznenim djelima međunarodne prostitucije iz čl. 178. i podvođenja iz čl. 195. Kaznenog zakona. Relativno malen broj otkrivenih i procesuiranih kaznenih djela (u 2013. prijavljeno je 15, optuženo 31, a osuđeno 26 osoba) ne ukazuje na stvarni opseg prostitucije, budući da je zbog nespremnosti svodnika, prostitutki i klijenata da prijavljuju i iskazuju o djelima "tamna brojka" izuzetno visoka. Državni zavod za statistiku je procijenio da u razdoblju od 1995. do 2012. nezakonito stečena sredstva od prostitucije čine 0,28% BDP²⁸. Međutim, valja uzeti u obzir da u navedenu procjenu ulaze prihodi prostitutki, svodnika i ostalih posrednika, dok su kaznenim zakonodavstvom obuhvaćeni samo svodnici i posrednici. Budući da je postojanje predikatnog kaznenog djela nužno za pranje novca, prijetnja od pranja novca odnosi se na manje od petine naprijed navedenog procijenjenog prihoda generiranog prostitucijom.

Lihvarski ugovor iz čl. 242. Kaznenog zakona 2011. (ranije čl. 233. Kaznenog zakona iz 1997.) također je kazneno djelo čija relativno mala otkrivenost i procesuiranost (u 2013. prijavljeno je 22, a optuženo 7 osoba) nije razmjerna stvarnim prihodima koje generira. U praksi se sporadično pojavljuju slučajevi više supočinitelja kod kojih je bavljenje lihvarskim ugovorima osnovna aktivnost, posebice nakon što je uslijed gospodarske krize otežano kreditno zaduživanje građana u bankama i drugim legalnim kreditnim institucijama. Primjerice, 2013. podignuta je optužnica protiv pet osoba zbog više kaznenih djela, među ostalim sklopljenih lihvarskih ugovora s 25 osoba u razdoblju od 2007. do 2012. kojima je pribavljena imovinska korist u novcu i nekretninama u ukupnom iznosu oko 31 milijun kuna, dok je 2014. podignuta optužnica protiv 17 hrvatskih i 2 slovenska državljanina zbog udruživanja za počinjenje kaznenih djela i lihvarskih ugovora na štetu 660 osoba u razdoblju od 2007. do 2012. kojima je pribavljena protupravna imovinska korist oko 91 milijun kuna.

Naposljetku u kaznena djela srednje prijetnje od pranja novca uključena je i pronevjera/utaja (embezzlement) iz čl. 232. i 233. Kaznenog zakona iz 2011. (ranije čl. 220. i čl. 345. Kaznenog zakona iz 1997.) te kaznena djela trgovanja i krijumčarenja ljudi (human trafficking, human smuggling) iz čl. 106. i čl. 326. Kaznenog zakona 2011. (ranije čl. 175. i čl. 177. Kaznenog zakona 1997.), iako se relativno često pojavljuju u sudskoj praksi. Naime, visina protupravnog prihoda od navedenih kaznenih djela bitno je ograničena, te eventualno može doseći veće razmjere činjenjem kaznenog djela kroz dulje razdoblje, što u praksi nije pravilo. Počinitelji pronevjere nisu upravljački kadar državnih tijela i privrednih subjekata (čelnici, direktori i druge slične osobe podliježu kaznenopravnoj odgovornosti za kaznena djela zlouporabe položaja i ovlasti te zlouporabe povjerenja), već blagajnici i osobe zadužene za plaćanje troškova koje ne mogu samostalno i bez nadzora u kratkom razdoblju raspolagati većim količinama novca. Osim toga, Hrvatska u pravilu nije polazište za trgovinu i krijumčarenje ljudima jer njeni državljani mogu bez vize putovati u zemlje Europske unije ili odredište s obzirom da ne pripada među gospodarski najrazvijenije države Europe.

²⁷ Državni zavod za statistiku, BDP, 1995 – 2012 (ESA 2010), Prvo izdanje, broj 12.1.5, 10 Rujan 2014 (BDP - 328.041 mil HRK u 2010, 332.587 mil HRK u 2011, 330.456 mil HRK u 2012)

²⁸ Ibid.

Počinitelji kaznenih djela u Republici Hrvatskoj stoga prvenstveno ostvaruju korist primanjem provizije za tranzit i privremeni prihvata stranaca na hrvatskom teritoriju, koja je znatno niža od provizije koju primaju počinitelji u domicilnoj ili odredišnoj zemlji žrtve.

Kaznena djela niskog rizika od pranja novca

Kaznena djela krađe i teške krađe te razbojništva učestala su u praksi, međutim istima se u pravilu ne pribavlja značajnija protupravna imovinska korist te u pravilu nisu dio organiziranog kriminaliteta. Naime, zbog malog tržišta otežana je ilegalna prodaja luksuznih i unikatnih predmeta, dok zbog razvoja tehnologije i bankarskog sustava nije uobičajeno držanje većih količina novca u privatnim prostorima oštećenika. Osim toga, motiv za počinjenje navedenih kaznenih djela uglavnom je zadovoljenje ovisničkih potreba ili vraćanje duga, pri čemu počinitelji dilerima i kamatarima (koji poslije operu novac) ne nastoje sakriti porijeklo pribavljenih sredstava. Posljednjih nekoliko godina nisu otkrivene zločinačke organizacije ili grupe kojima bi primarna djelatnost bila činjenje kaznenih djela (teške) krađe ili razbojništva.

Prema podacima Hrvatske narodne banke²⁹ u drugom polugodištu 2013. na jedan milijun komada originalnih novčanica kuna u optjecaju evidentiran je 1 komad krivotvorene novčanice kuna. U istom razdoblju evidentirano je ukupno 160 komada krivotvorenih novčanica kuna ukupne nominalne vrijednosti 48.980,00 kuna, 574 komada krivotvorenih novčanica eura ukupne nominalne vrijednosti 49.975 EUR i 193 komada krivotvorenih novčanica američkih dolara ukupne nominalne vrijednosti 16.680 USD. Zbog obveze trgovaca ili pružatelja usluga da Hrvatskoj narodnoj banci prijave krivotvoren novac, "tamna brojka" kod kaznenog djela krivotvorenja novca je neznatna. Posljednjih nekoliko godina u Hrvatskoj je otkriven jedan slučaj organiziranog tiskanja krivotvorenog novca, ali isti nije stavljen u optjecaj uslijed pravovremenog otkrivanja kaznenog djela.

Glavnina prijavljenih i procesuiranih kaznenih djela nedozvoljene trgovine odnosi se na prodaju manjih količina cigareta i duhana na tržnicama, a za koju se nije moglo dokazati da se radi o robi koja je prethodno prokrijumčarena iz susjednih zemalja.

Kaznena djela krivotvorenja isprava u kontekstu pribavljanja protupravne imovinske koristi u pravilu se javljaju u okviru kaznenih djela prijevare, dok su ostala kaznena djela iz ove skupine rijetka u praksi, zbog čega je i rizik od pranja novca ocijenjen kao neznatan. Naposljetku, pojedina kaznena djela s niskim rizikom od pranja novca nisu ni uključena u tablicu u dodatku, primjerice zlouporaba povlaštenih informacija iz čl. 259. Kaznenog zakona i zlouporaba tržišta kapitala iz čl. 260. Kaznenog zakona koje prethodnih godina nisu prijavljivane i procesuirane ili nelegalna prodaja oružja koje na godišnjoj razini ima svega nekoliko, međutim nije je moguće zasebno iskazati jer je zajedno s nelegalnim posjedovanjem oružja obuhvaćena u kaznenom djelu opisanom u čl. 331. Kaznenog zakona.

Utvrđivanje iznosa stranog porijekla čiji se nezakonit izvor prikriva u RH

Transakcije prijenosa gotovine preko državne granice prijavljene UZSPN-u od strane Carinske uprave

²⁹ Statistički podaci o registriranim krivotvorenim novčanicama kuna i stranih valuta, 1. srpnja – 31. prosinca 2013.

Sukladno odredbama članka 74. ZSPNFT, Carinska uprava RH obvezna je o svakoj prijavi unošenja ili iznošenja gotovine u domaćoj ili stranoj valuti preko državne granice u kunskoj protuvrijednosti od 10.000,00 EUR i većoj obavijestiti Ured.

Slijedom tako prikupljenih podataka, utvrđeno je da je najveći broj prijenosa preko državne granice gotovine u vlasništvu stranih državljana (84%) evidentirano preko državne granice u valuti EUR (90%).

Tablica 11.: Prijenos preko državne granice gotovine u vlasništvu stranih državljana

	Ukupan broj prijenosa	Valuta EUR			Ukupan iznos
		Broj prijenosa	Ulaz	Izlaz	
2011	195	149	7,310,091.67		8,955,261.67
		29		1,645,170.00	
2012	225	170	7,307,107.00		8,380,750.66
		28		1,073,643.66	
2013	148	117	5,330,508.00		5,962,423.00
		18		631,915.00	
	568	511	19,947,706.67	3,350,728.66	23,298,435.33

Prema podacima iz naprijed Tablice 11:

- u 2011. Carinska uprava je prijavila 195 prijenosa strane valute preko državne granice od strane nerezidenata, od kojih se 178 prijenosa odnosilo na valutu EUR u ukupnom iznosu od 8,955,261.67 EUR,
- u 2012. Carinska uprava je prijavila 225 prijenosa strane valute preko državne granice od strane nerezidenata, od kojih se 198 prijenosa odnosilo na valutu EUR u ukupnom iznosu od 8,380,750.66 EUR,
- u 2013. Carinska uprava je prijavila 148 prijenosa strane valute preko državne granice od strane nerezidenata, od kojih se 135 prijenosa odnosilo na valutu EUR u ukupnom iznosu od 5,962,423.00 EUR,

Slijedom navedenog proizlazi da je u promatranom trogodišnjem razdoblju 2011. – 2013., a prema podacima o kojima je Ured obaviješten od strane Carinske uprave RH, preko državne granice prenijeto (ulaz/izlaz) ukupno 23.298.435,33 EUR u vlasništvu stranih državljana, a što čini cca 70 % od ukupne novčane vrijednosti svih zabilježenih prijenosa gotovine u vlasništvu i domaćih i stranih državljana.

U promatranom razdoblju carinska uprava je UZSPN dostavila 4 obavijesti sa sumnjom na PN vezano za prijenose strane valute (ukupno se radilo o 292.000,00 EUR) od strane nerezidenata.

Kao prenositelji gotovine preko državne granice se najčešće pojavljuju državljani BiH, Albanije, Bugarske, Slovenije, Srbije i Austrije. Najčešće su kao izvor novca navodili štednju odnosno podizanje sredstava sa bankovnih računa.

Također, u istom trogodišnjem razdoblju 2011. – 2013., podnijeto je 67 optužnih prijedloga (od strane Carinske uprave i Policije) temeljem odredbi članka 40. i 69. Zakona o deviznom poslovanju, a odredbama kojih članaka je regulirano unošenje i iznošenje gotovine preko državne granice u vrijednosti od 10.000,00 EUR ili većoj. U tom razdoblju Financijski inspektorat Ministarstva financija Republike Hrvatske oduzeo je gotovinu (u vlasništvu i domaćih i stranih državljana) u ukupnom iznosu od 1.186.820,00 EUR, a za koju gotovinu nije utvrđena zakonitost izvora i namjene iste, i to sukladno odredbama članka 69. stavak 2. Zakona o deviznom poslovanju. U većini slučajeva riječ je o gotovini u valuti EUR.

Sumnjive transakcije dostavljene prema UZSPN od strane obveznika

Tablica 12.: Prikaz broja i novčane vrijednosti obavijesti o sumnjivim transakcijama koje su obavljene

	2013.	2012.	2011.	UKUPNO
SVEUKUPNI BROJ SUMNJIVIH TRANSAKCIJA	577	397	334	1308
UKUPNI BROJ SUMNJIVIH TRANSAKCIJA KOJE SU OBAVLJENE	496	350	292	1138
NOVČANA VRIJEDNOST SVEUKUPNOG BROJA SUMNJIVIH TRANSAKCIJA KOJE SU OBAVLJENE	808.162.367,40 KN	475.294.750,65 KN	1.239.896.007,14 KN	2.523.353.125,19 KN

U Tablici 12 nalaze se podaci o novčanoj vrijednosti obavijesti o sumnjivim transakcijama koje su izvršene, a koje je UZSPN zaprimio od zakonskih obveznika u promatranom trogodišnjem razdoblju. Naime, prema odredbama članka 42. ZSPNFT obveznik se dužan suzdržati od provođenja transakcije za koju zna ili sumnja da je povezana s pranjem novca ili financiranjem terorizma, te je o takvoj transakciji dužan obavijestiti UZSPN prije izvršenja iste. Međutim, sukladno odredbama istoga članka, ukoliko zbog prirode transakcije ili drugih opravdanih razloga obavijest nije moguće dostaviti prije izvršenja takve transakcije, UZSPN je potrebno obavijesti o sumnjivoj transakciji nakon što je ista izvršena i to najkasnije slijedeći radni dan. Ovdje je potrebno napomenuti, da osim opisanih zakonskih odredbi, u praksi su zabilježeni i slučajevi u kojima klijenti banke odustaju od provođenja transakcije koju su najavili, a o kojim transakcijama banke obavijeste UZSPN. Riječ je o najavama uplata visokih novčanih vrijednosti kod kojih najčešće klijent ne raspolaže sa sredstvima, pa tako primjerice, klijent banke najavljuje doznaku iz inozemstva u iznosu od 100 milijuna EUR pri čemu za najavljeni transfer ne postoji i stvarno pokriće u inozemnoj banci.

Obzirom da je u okviru procjene rizika od pranja novca u RH potrebno utvrditi novčani iznos stranog porijekla koji može bitno proizlazi iz predikatnih kriminalnih aktivnosti, a čiji pravi izvor se moguće prikriva u RH, daljnji osvrt na obavijesti o sumnjivim transakcijama koje UZSPN zaprima od zakonskih obveznika odnose se na sumnjive transakcije koje su stvarno i izvršene, a s obzirom da je u takvim slučajevima riječ o novčanim sredstvima koja su stvarno i ušla u financijski sustav RH, te kod kojih novčanih sredstava su obveznici utvrdili razloge za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma.

U nastavku slijede tablični pregledi obavijesti o sumnjivim transakcijama koje su obavljene i to prema načinu provođenja istih.

Tablica 13:

	2013.	2012.	2011.
SUMNJIVE TRANSAKCIJE PREMA NAČINU PROVOĐENJA	BROJ STR	BROJ STR	BROJ STR
DOZNAKE IZ INOZEMSTVA	121	68	45
DOZNAKE U INOZEMSTVO	54	47	38
ISPLATE	109	64	94
UPLATE	75	52	61
PRIJENOS NOVCA	83	66	24
TUZEMNE DOZNAKE	23	4	4
MJENJAČKI POSLOVI	2	7	4

DRUGO	18	17	11
-------	----	----	----

Slijedom podataka iz Tablice 13. vidljivo je da su zakonski obveznici u 2013. i 2012. godini UZSPN najčešće obavješivali o sumnjivim transakcijama – doznakama iz inozemstva i sumnjivim transakcijama – isplate. U 2011. godini su pak najčešće evidentirane sumnjive transakcije provedene kao isplate, potom slijede uplate, te zatim doznake iz inozemstva. Promatrajući trogodišnje razdoblje, moguće je zaključivati da je UZSPN najčešće obavještavan o sumnjivim transakcijama – doznakama iz inozemstva, te isplatama.

Sumnjive transakcije koje su obavljene u korist odnosno na teret računa koje su strani državljani otvorili u bankama u RH.

Prema podacima koje je prikupio Financijski inspektorat Ministarstva financija RH, u promatranom trogodišnjem razdoblju 2011. – 2013., poslovne banke u Republici Hrvatskoj vode bankovne račune stranih državljana i stranih tvrtki kako slijedi:

- u 2011. godini evidentirano je cca 142.778 bankovnih računa,
- u 2012. godini evidentirano je cca 137.631 bankovnih računa,
- u 2013. godini evidentirano je cca 160.824 bankovnih računa.

Državljeni sljedećih država imaju najveći broj otvorenih nerezidentnih računa u bankama u RH: Bosna i Hercegovina, Njemačka, Italija, Slovenija, Austrija, SAD, Srbija, Rusija, Velika Britanija.

U nastavku slijedi osvrt na broj i novčane vrijednosti obavijesti o sumnjivim transakcijama koje su obavljene u korist odnosno na teret računa koje su strani državljani otvorili u bankama u Republici Hrvatskoj. Dakle, riječ je o nerezidentnim računima nerezidenata u korist kojih su izvršene doznake iz inozemstva i gotovinske uplate, odnosno na teret kojih su izvršene doznake u inozemstvo i gotovinske isplate, i to u promatranom razdoblju 2011. – 2013.. Pri tome su u obzir uzete samo one sumnjive transakcije – doznake iz inozemstva i gotovinske uplate, odnosno doznake u inozemstvo i gotovinske isplate, kod kojih su i nalogodavatelj i primatelj strane fizičke i/ili pravne osobe.

Tablica 14. Prikaz broja i novčane vrijednosti obavijesti o sumnjivim transakcijama izvršenih u korist odnosno na teret nerezidentnih računa otvorenih u Republici Hrvatskoj

OBAVIJESTI O SUMNJIVIM TRANSAKCIJAMA IZVRŠENIH U KORIST / NA TERET NEREZIDENTNIH RAČUNA OTVORENIH U RH			
	BROJ OBAVIJESTI	VALUTA HRK	VALUTA EUR
2011.	45	33.593.758,89	4.479.167,85
2012.	100	142.439.947,06	18.991.992,94
2013.	177	202.987.355,29	27.064.980,70
UKUPNO	322	379.021.061,24	50.536.141,49

Prema podacima iz Tablice 14. u korist odnosno na teret nerezidentnih računa otvorenih u bankama RH u trogodišnjem razdoblju izvršeno je ukupno 322 transakcije o kojima je UZSPN obaviješten od strane banaka kao sumnjivim, a koje sumnjive transakcije ukupno iznose 379.021.061,24 kn odnosno u protuvrijednosti od 50.536.141,49 EUR, i to:

- u 2011. godini ukupno 45 sumnjivih transakcija o kojima je UZSPN obaviješten, a što čini cca 15 % svih sumnjivih transakcija koje su obavljene u istoj godini,
- u 2012. godini ukupno 100 sumnjivih transakcija o kojima je UZSPN obaviješten, a što čini cca 29 % svih sumnjivih transakcija koje su obavljene u istoj godini,
- u 2013. godini ukupno 177 sumnjivih transakcija o kojima je UZSPN obaviješten, a što čini cca 36 % svih sumnjivih transakcija koje su obavljene u istoj godini.

Što se pak tiče novčane vrijednosti sumnjivih transakcija izvršenih u korist odnosno na teret nerezidentnih računa otvorenih u Republici Hrvatskoj proizlazi da takve transakcije sudjeluju u ukupnoj novčanoj vrijednosti ukupnih sumnjivih transakcija kako slijedi:

- u 2011. sa 2,7% novčane vrijednosti,
- u 2012. sa 29,9% novčane vrijednosti,
- u 2013. sa 25,1% novčane vrijednosti.

Dakle, slijedom naprijed navedenih podataka, a pri izračunu prosječne vrijednosti za cjelokupno promatrano trogodišnje razdoblje (2011. - 2013.), moguće je zaključiti da nerezidenti kao klijenti banke odnosno vlasnici novčanih sredstava po nerezidentnim računima otvorenim u RH, a o kojima je UZSPN obaviješten kao sumnjivim transakcijama, sudjeluju sa prosječno 28% u ukupnom broju obavijesti o sumnjivim transakcijama odnosno sa prosječno 15% u ukupnoj novčanoj vrijednosti sumnjivih transakcija.

Pri tome treba uzeti u obzir da obveznici (banke i dr.) prilikom procjenjivanja transakcije kao sumnjive utvrđuju tek razloge za sumnju uz pomoć objektivnih i subjektivnih indikatora, a slijedom provođenja mjera dubinske analize klijenta u korist odnosno na teret čijeg računa se takve transakcije provode. Dakle, riječ je o niskoj razini sumnje, a koju sumnju u daljnjem tijeku procesuiranja takve sumnjive transakcije tek treba pojačati sa dodatno prikupljenim podacima i dokumentacijom, a što čine nadležna državna tijela – UZSPN, nadzorna tijela, tijela progona, i to svatko u okviru svojih nadležnosti.

Sumnjive transakcije koje su obavljene u korist računa koje su strani državljani otvorili u bankama u RH.

Tablica 15: Prikaz broja i novčane vrijednosti obavijesti o sumnjivim transakcijama izvršenih u korist nerezidentnih računa otvorenih u Republici Hrvatskoj

OBAVIJESTI O SUMNJIVIM TRANSAKCIJAMA IZVRŠENIH U KORIST NEREZIDENTNIH RAČUNA OTVORENIH U REPUBLICI HRVATSKOJ (DOZNAKE IZ INOZEMSTVA I GOTOVINSKE UPLATE)			
	BROJ OBAVIJESTI	VALUTA HRK	VALUTA EUR
2011.	28	21.621.043,31	2.882.805,77
2012.	53	74.946.578,30	9.992.877,11
2013.	115	150.661.884,32	20.088.251,24
UKUPNO	196	247.229.505,93	32.963.934,12

Nadalje, u trogodišnjem razdoblju u korist nerezidentnih računa otvorenih u Republici Hrvatskoj izvršene su gotovinske uplate i doznake iz inozemstva, a o kojima je Ured obaviješten kao o sumnjivim transakcijama, u ukupnom iznosu od 247.229.505,93 kn odnosno u protuvrijednosti od 32.963.934,12 EUR, i to:

- Najveći broj takvih sumnjivih transakcija, njih cca 78%, izvršeno je sa svrhom «drugo», pri čemu zakonski obveznici odnosno banke najčešće navode da je riječ o nejasnoj ili nepoznatoj svrsi plaćanja, ili pak samo o transferu bez dodatnih objašnjenja, ili je pak

riječ o plaćanjima koja se odnose na nekretnine, račune, usluge, i slično, te upravo zbog nedovoljno jasne svrhe takvih transakcija, zakonski obveznik odnosno banka ih je procijenila kao sumnjive.

- Istovremeno, spomenute sumnjive transakcije sa svrhom «drugo» ujedno su i vrijednosno najznačajnije, odnosno iste čine cca 74% ukupne novčane vrijednosti sumnjivih transakcija izvršenih u korist nerezidentnih računa otvorenih u Republici Hrvatskoj.
- Također, novčana sredstva takvih sumnjivih transakcija najčešće dolaze sa nerezidentnih računa otvorenih u bankama Republike Hrvatske, te računa otvorenih u Italiji, Cipru, Rusiji, dok se mali broj transakcija provodi na teret računa otvorenih u tzv. off shore centrima kao što su Cipar, Švicarska, Lihtenštajn, Barbados, Bahami.
- Najčešći nalogodavatelji takvih sumnjivih transakcija su osobe (fizičke i/ili pravne) koje dolaze iz Italije, Kine, Rusije, Srbije.

Sumnjive transakcije koje su obavljene na teret računa koje su strani državljani otvorili u bankama u RH.

Tablica 16: Prikaz broja i novčane vrijednosti obavijesti o sumnjivim transakcijama izvršenih na teret nerezidentnih računa otvorenih u Republici Hrvatskoj

OBAVIJESTI O SUMNJIVIM TRANSAKCIJAMA IZVRŠENIH NA TERET NEREZIDENTNIH RAČUNA OTVORENIH U REPUBLICI HRVATSKOJ			
	BROJ OBAVIJESTI	VALUTA HRK	VALUTA EUR
2011.	17	11.972.715,58	1.596.362,08
2012.	47	67.493.368,76	8.999.115,83
2013.	62	52.325.470,97	6.976.729,46
UKUPNO	126	131.791.555,31	17.572.207,37

Nadalje, u trogodišnjem razdoblju na teret nerezidentnih računa otvorenih u Republici Hrvatskoj izvršene su gotovinske isplate i doznake u inozemstvo, a o kojima je Ured obaviješten kao o sumnjivim transakcijama, i to u ukupnom iznosu od 131.791.555,31 kn odnosno u protuvrijednosti od 17.572.207,37 EUR, i to:

- Najveći broj takvih sumnjivih transakcija, njih cca 64%, izvršeno je također sa svrhom «drugo», pri čemu zakonski obveznici odnosno banke najčešće navode da je riječ o nejasnoj ili nepoznatoj svrsi plaćanja, ili pak samo o transferu bez dodatnih objašnjenja, ili je pak riječ o plaćanjima koja se odnose na nekretnine, račune, usluge, ugovore i slično, te upravo zbog nedovoljno jasne svrhe takvih transakcija, zakonski obveznik odnosno banka ih je procijenila kao sumnjive.
  - Istovremeno, spomenute sumnjive transakcije sa svrhom «drugo» čine cca 35% ukupne novčane vrijednosti sumnjivih transakcija izvršenih u na teret nerezidentnih računa otvorenih u Republici Hrvatskoj.
  - Također, novčana sredstva takvih sumnjivih transakcija najčešće odlaze u korist nerezidentnih računa otvorenih u bankama Republike Hrvatske, dok se mali broj transakcija provodi u korist računa otvorenih u tzv. off shore centrima kao što su Cipar, Švicarska, Malta.
  - Najčešći nalogodavatelji takvih sumnjivih transakcija su osobe (fizičke i/ili pravne) koje dolaze iz Italije, Rusije, Ukrajine, Slovenije.
- Manji broj sumnjivih transakcija izvršenih na teret nerezidentnih računa (njih cca 6%), ali vrijednosno značajnijeg iznosa koji čini cca 17% ukupne novčane vrijednosti odnosi se na pozajmice. Takve sumnjive transakcije provode se u korist računa otvorenih u

Njemačkoj, Hrvatskoj, Švicarskoj, Austriji, Bugarskoj, Bosni i Hercegovini, a po nalogu fizičkih i/ili pravnih osoba iz Bosne i Hercegovine, Cipra, Italije, Rumunjske, Slovačke, Slovenije.

- Također, dvije sumnjive transakcije izvršene su na teret nerezidentnih računa sa svrhom «plovilo», a čija ukupna novčana vrijednost čini 30% ukupne novčane vrijednosti sumnjivih transakcija izvršenih na teret nerezidentnih računa. Spomenute sumnjive transakcije izvršene su u korist računa otvorenih u Republici Hrvatskoj i Austriji, a po nalogu fizičke i/ili pravne osobe iz Austrije i Maršalovih otoka.

Dakle, slijedom svega naprijed navedenog, moguće je utvrditi:

U korist odnosno na teret nerezidentnih računa u vlasništvu stranih državljana, a otvorenih u bankama u Republici Hrvatskoj, u trogodišnjem razdoblju 2011. – 2013. izvršeno je ukupno 322 transakcije o kojima je Ured obaviješten od strane banaka kao sumnjivim, a koje sumnjive transakcije ukupno iznose 379.021.061,24 kn odnosno u protuvrijednosti od 50.536.141,49 EUR, od čega se:

- iznos od 17.572.207,32 EUR odnosi na doznake u inozemstvo i gotovinske isplate izvršene na teret istih računa;
- iznos od 32.963.934,12 EUR odnosi na doznake iz inozemstva i gotovinske uplate izvršene u korist istih računa

322 sumnjive transakcije u protuvrijednosti od 50.536.141,49 EUR čine prosječno 28% svih obavijesti o sumnjivim transakcijama, odnosno čine prosječno 15% novčane vrijednosti svih sumnjivih transakcija.

Slijedom navedenih sumnjivih transakcija koje su UZSPN dostavili banke i drugi obveznici, u istom trogodišnjem razdoblju 2011. – 2013. iste sumnjive transakcije UZSPN je procesuirao u okviru 148 analitičkih obrada, a koje obrade su rezultirale sa 50 obavijesti sa sumnjom na pranje novca i/ili financiranje terorizma koje su dostavljane nadležnim državnim tijelima na daljnje postupanje. Pri tome je u okviru navedenih 50 obavijesti sa sumnjom na pranje novca i/ili financiranje terorizma obuhvaćeno 135 (=42%) od ukupnih 322 sumnjive transakcije.

Istovremeno UZSPN je tijekom istog trogodišnjeg razdoblja 2011. – 2013., a sukladno odredbama članka 60. Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, privremeno zaustavio izvršenje sumnjivih transakcija stranih državljana po nerezidentnim računima otvorenim u Republici Hrvatskoj u ukupnom iznosu od 33.745.768,00 kn odnosno u kunskoj protuvrijednosti od cca 4.500.000,00 EUR.

Tipologije slučajeva pranja novca

S ciljem analize tipologije pranja novca analizirano je 16 slučajeva od kojih su:

- 6 završili s osuđujućom presudom za kazneno djelo pranja novca;
- u 4 slučaja su podignute optužnice za kazneno djelo pranja novca;
- u 4 slučaja su donesena rješenja o istrazi za kazneno djelo pranja novca;
- 2 slučaja su u fazi predistražnog postupka - navedena 2 slučaja su analizirana iz razloga što su u jednom od njih donesena sudska rješenja o privremenoj obustavi izvršenja sumnjivih transakcija u znatnim iznosima, dok drugi slučaj ukazuje na tipologiju pranja novca prepoznatu od UZSPN (sredstva nezakonito stečena u inozemstvu se prikrivaju u RH)

Najčešća predikatna kaznena djela u navedenih 16 slučajeva su Zloupotreba položaja i ovlasti i Zloupotreba u gospodarskom poslovanju. Ostala predikatna kaznena djela su Prijevarama, Kompjuterska prijevarama, Zloupotreba opojnih droga, Krivotvorenje.

U dva slučaja postupak se vodi samostalno za kazneno djelo pranja novca, odnosno ne vodi se postupak niti je ranije donesena presuda za predikatno kazneno djelo. U ostalim slučajevima su paralelno ili prethodno vođeni postupci za predikatna kaznena djela.

Inicijalizacija za pokretanje 10 od 16 slučaja su bile analitičke obavijesti sumnjivih transakcija koje je UZSPN obavio temeljem prijave obveznika (banaka), dok je u 5 slučajeva inicijalizacija slučajeva krenula od policije.

U pola slučajeva nezakonita sredstva su stečena u inozemstvu, dok u drugoj polovici slučajeva nezakonito stečena sredstva potječu iz Republike Hrvatske.

U slučajevima u kojima nezakonito stečena sredstva potječu iz Republike Hrvatske, ista su pokušana biti prikriivena u Republici Hrvatskoj, Švicarskoj, Austriji, Sloveniji i Rusiji.

U slučajevima u kojima nezakonito stečena sredstva potječu iz inozemstva (Italija, Njemačka, Slovenija, Rusija, Velika Britanija, Mađarska, Izrael), ista su pokušana biti prikriivena u Republici Hrvatskoj, Italiji, Austriji, i Mađarskoj.

Hrvatski državljani i domaće pravne osobe se pojavljuju kao sudionici u većini slučajeva, ali kao sudionici su evidentirani i strani državljani (Švicarska, Rusija, Italija, BIH) te strane pravne osobe (Austrija, Češka, Lihtenštajn)

U 15 od 16 analiziranih slučajeva pranja novca sudionici su koristili bankarski sektor. Ostali korišteni sektori su tržište nekretninama, tržište kapitala, usluge prijenosa novca, leasing, casino. Najučestalije metode za prikriivanje nezakonitog izvora novca su doznake sredstava iz inozemstva, uplate i isplate gotovine, stjecanje nekretnina.

U brojnim slučajevima su kao rezultat dobre međuinstitucionalne suradnje, privremeno i trajno oduzeta sredstva znatnih iznosa.

Preporuke

Tijekom procjene prijetnje od pranja novca korišteni su statistički podaci većeg broja institucija, ali često ih nije bilo moguće dovesti u međusobnu vezu zbog različitog pristupa obradi podataka. Uz uvažavanje činjenice da se radi o podacima obrađenima u različite svrhe te da sveobuhvatna statistička obrada nije moguća zbog ograničenosti financijskih i personalnih resursa, bez uključivanja podataka o točnom broju otkrivenih i procesuiranih kaznenih djela te pribavljenoj koristi i nanesejoj šteti ne samo da je otežana procjena prijetnje od pranja novca, već i ocjena učinkovitosti kaznenog progona i ostvarenja svrhe primijenjenih kaznenopravnih mjera i sankcija. Naposljetku, iz kratkih opisa procesuiranih kaznenih djela pranja novca koji se dostavljaju Uredu za sprječavanje pranja novca često nije vidljiva vrijednost stvari i prava pribavljenih predikatnim kaznenim djelom, kao i podaci iz kojih bi bilo vidljivo da li je pranjem novca obuhvaćena sva nezakonito stečena imovinska korist ili samo njen dio. Preporuka je stoga, da statistički podaci uključe i naprijed navedene pokazatelje.

S obzirom na "tamnu brojku" neprijavljenih i neotkrivenih kaznenih djela, procjena njihovog stvarnog opsega i društvene opasnosti nije moguća bez istraživanja kriminološkog i sociološkog karaktera. Prilikom prikupljanja podataka za izradu procjene prijetnje od pranja novca pronađeno je malo znanstvenih izvora, a cijeneći broj stanovnika i znanstvenih institucija u Hrvatskoj očigledno je da akademska zajednica ne može u dovoljnoj mjeri financirati istraživanja iz vlastitih ili privatnih sredstava. Osim toga, za razumijevanje pojedinih vrsta kaznenih djela, kao što je gospodarski ili organizirani kriminalitet neophodna je pomoć stručnjaka koji se s njima susreću u praksi. Preporuka je da tijela državne vlasti

ulože dodatne napore u vidu financijske, personalne i druge potpore akademskoj zajednici, barem za istraživanja kaznenih djela s teškim ekonomskim posljedicama za društvo u cjelini.

• NACIONALNA RANJIVOST NA PRANJE NOVCA

SAŽETAK

Prema preliminarnim rezultatima procjena sposobnosti za odupiranje rizicima od pranja novca na nacionalnom nivou je srednja.(0,44). Navedena ocjena je rezultat kombinacije procjene sposobnosti za odupiranje rizicima na nacionalnom nivou i sektorske ranjivosti kako slijedi:

- sposobnost za odupiranje rizicima na nacionalnom nivou - srednja - 0,50;
- ranjivost bankarskog sektora - srednja - 0,47
- ranjivost sektora vrijednosnih papira - srednje/niska - 0,39
- ranjivost sektora osiguranja - srednje/niska - 0,31
- ranjivosti ostalih financijskih institucija - srednje/niska – 0,32
- ranjivosti nefinancijskih institucija - srednje/niska – 0,39

Glavne identificirane ranjivosti u nacionalnoj sposobnosti da se odupre rizicima od PNFT su kako slijedi:

- nedostaci povezani s tehničkim kapacitetima (nužno jačanje informacijske infrastrukture) i administrativnim kapacitetima (povećanje broja analitičara u UZSPN, i povećanje broja financijskih istražitelja u DORH);
- mali broj pokrenutih kaznenih predmeta za kazneno djelo pranja novca - istrage, optužnice i presude;
- neadekvatno vođenje službene statistike o međunarodnoj suradnji u kaznenim stvarima

U nastavku su tabelarno i shematski prikazane procjene ranjivosti pojedinih sektora i procjene varijabli temeljem kojih je procijenjena nacionalna sposobnost za odupiranje rizicima od pranja novca:

Tablica 17.

PREDMET PROCJENE	OCJENA
Sektorska ranjivost ³⁰	
Ranjivost bankarskog sektora	0,47
Ranjivost sektora vrijednosnih papira	0,39
Ranjivost sektora osiguranja	0,31
Ranjivosti ostalih financijskih institucija	0,32
Ranjivosti nefinancijskih institucija	0,39
Nacionalna sposobnost za odupiranje rizicima od PN ³¹	0,50
Kriminalizacija Pranja novca	0,5
Politička strategija i implementacija	0,8
Analiza sumnjivih transakcija	0,8
Kazne	0,5
Domaća suradnja	0,7
Međunarodna suradnja u kaznenim stvarima	0,6
Kapacitet financijskih istražitelja	0,65

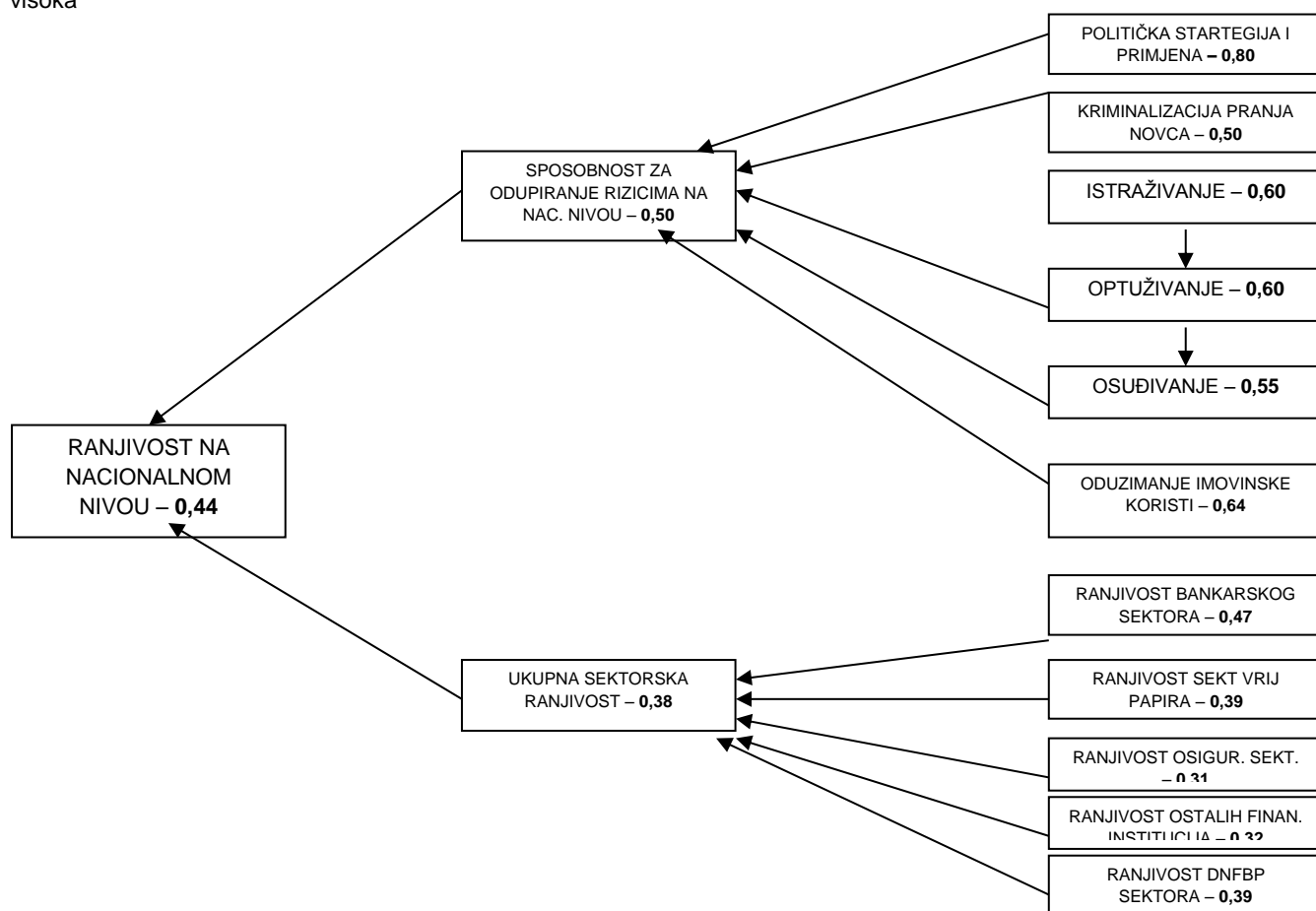
³⁰ Ocjene: Niska (0.00 - 0.20); Srednje niska (0.21 - 0.40); Srednja (0.41 - 0.60); Srednje visoka (0.61 - 0.80); Visoka (0.81 - 1.00).

³¹ Ocjene: Niska (0.00 - 0.20); Srednje niska (0.21 - 0.40); Srednja (0.41 - 0.60); Srednje visoka (0.61 - 0.80); Visoka (0.81 - 1.00).

Integritet i neovisnost financijskih istražitelja	0,6
Kapacitet državnih odvjetnika	0,7
Integritet i neovisnost državnih odvjetnika	0,75
Kapaciteti sudaca	0,55
Integritet i neovisnost sudaca	0,55
Kapacitet istražitelja za otkrivanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom	0,6
Integritet i neovisnost istražitelja za otkrivanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom	0,65
Zakoni o oduzimanju imovinske koristi stečene kaznenim djelom	0,75
Nalozi za oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom	0,7
Međunarodna suradnja u postupcima oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom	0,6
Dostupnost poreznih informacija	0,75
Transparentnost pravnih subjekata	0,6
Identifikacijska infrastruktura	0,6
Dostupnost neovisnih izvora informacija	0,7
Integritet financijskih institucija	0,65
Formalizacija ekonomije	0,4

Shematski prikaz nacionalne ranjivosti

visoka

Politička strategija i implementacija

Zakonodavni okvir za hrvatski sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma je uspostavljen 1997. kada je u Kaznenom zakonu kao kazneno djelo propisano "Prikriivanje protuzakonito dobivenog novca". Prvi Zakon o sprječavanju pranja novca donesen je 1998. i iste godine je u sklopu Ministarstva Financija ustrojen Ured za sprječavanje pranja novca.

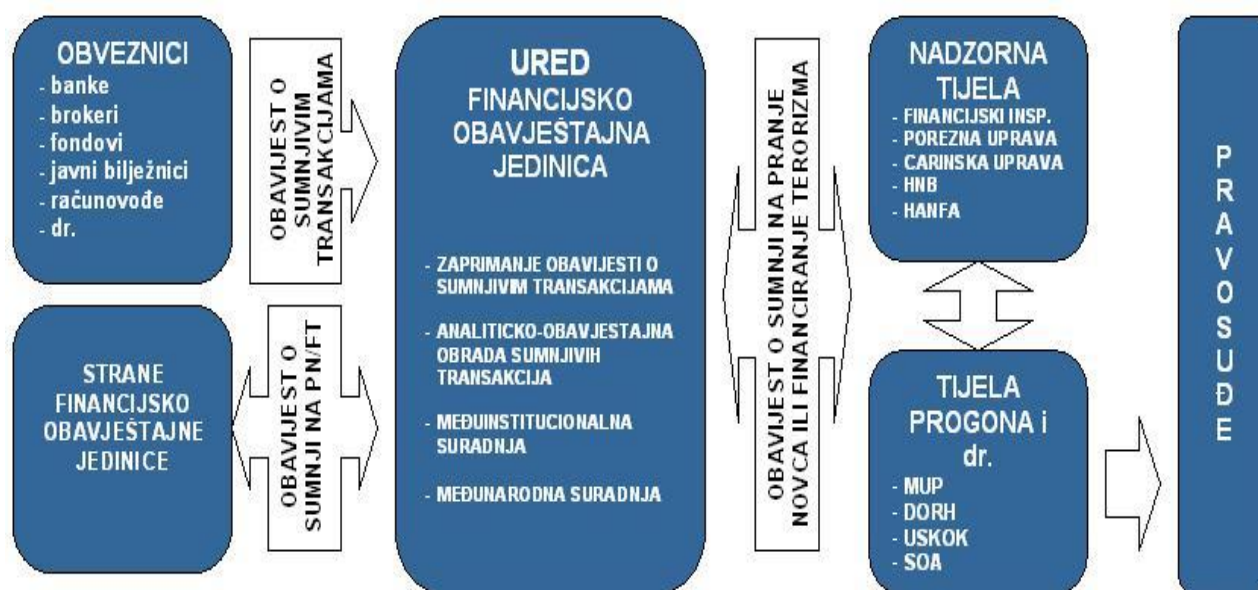
Daljnji razvoj sustava je uslijedio potpisivanjem Protokola Protokol o suradnji i uspostavi međuinstitucionalne radne skupine za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, koju čine predstavnici 11 institucija i agencija nadležnih za suzbijanje pranja novca i financiranja terorizma. (Protokol stupio na snagu 1. ožujka 2007. godine). U radu skupine sudjeluju predstavnici 11 institucija: Ured, DORH, Financijski inspektorat, Porezna uprava, Carinska uprava, HNB, HANFA, MUP, SOA, Ministarstvo pravosuđa i MVEP.

Ciljevi i zadaće MIRS su jačanje suradnje i koordinacija svih institucija uključenih u ostvarivanje strateških i operativnih ciljeva u borbi protiv pranja novca i financiranja terorizma, identificiranje i suzbijanje slabosti i rizika u procesu borbe protiv pranja novca i financiranja terorizma, kao i prepoznavanje i otklanjanje nedostataka koji utječu na ostvarivanje zadanih strateških i operativnih ciljeva.

MIRS se sastaje redovito dva puta godišnje. Do kraja 2013. održano je 13 redovitih i 7 izvanrednih sastanaka. Neke od teme dosadašnjih sastanaka su bile: statistika sustava spn/ft (statistika UZSPN, pravosudna statistika, statistike nadzornih tijela); aktivnosti oko provođenja Akcijskog plana za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma; Aktivnosti u Odboru Vijeća Europe MONEYVAL; operativna suradnja na konkretnim predmetima pranja novca; edukacije; koordinacija tijela nadležnih za nadzor sektora neprofitnih organizacija.

S ciljem unaprjeđenje međuinstitucionalne suradnje tijekom 2011. osnovane su dvije podskupine MIRS: Operativna podskupina MIRS (suradnja i koordinacija u konkretnim predmetima pranja novca ili financiranja terorizma); Podskupina MIRS za nadzor – jačanje koordinacije, razmjene iskustava i najbolje prakse tijela zaduženih za nadzor provedbe mjera i radnji spn/ft.

Shematski prikaz sustava SPNFT u Republici Hrvatskoj

MIRS je poslužio kao podloga prilikom uspostava Radne skupine za projekt Nacionalne procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj.

Pretpostavke za daljnje unaprjeđenje sustava SPNFT su postavljene kada je Vlada RH 31.1.2008. usvojila Akcijski plan za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma

Akcijski plan donesen je u sklopu pregovora o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji, s ciljem ispunjavanja mjerila za otvaranje pregovora u poglavlju pravne stečevine 4. „Sloboda kretanja kapitala“, o kojem je Republika Hrvatska službeno obaviještena pismom Predsjedništva Europske unije od 27. rujna 2006. godine.

Akcijski plan predviđa cijeli niz zakonodavnih, institucionalnih i provedbenih mjera za različite državne institucije u RH (ukupno 150 mjera za 11 državnih institucija i agencija), nositelje borbe protiv pranja novca i financiranja terorizma, a u cilju daljnjeg i trajnog jačanja cjelovitog sustava i njegovog potpunog usklađivanja s relevantnim međunarodnim standardima na području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Upravo radi trajnog jačanja sustava, većina predviđenih aktivnosti nema definiran ciljani rok ispunjenja već je planirano trajno provođenje aktivnosti opisane Akcijskim planom.

Ministarstvo financije je dva puta godišnje obavještavalo Vladu RH o napretku i provedenim aktivnostima. U nastavku su navedene neke od mjera koje su predviđene i provedene Akcijskim planom:

- Donošenje novog Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma;
- Trajne edukacije zaposlenika obveznika i nadležnih državnih tijela;
- Izravan pristup podacima između UZSPN i MUP RH;
- Opće smjernice o provođenju odredbi ZSPNFT izdane od strane Financijskog inspektorata RH;
- Smjernice za primjenu ZSPNFT izdane od strane HNB;
- Smjernice za primjenu ZSPNFT izdane od strane HANFA;
- Osposobljavanje specijaliziranih policijskih službenika za provođenje financijskih istraga u sklopu PNUSKOK;
- Edukacija i specijalizacija državnih odvjetnika za rad na predmetima Pranja novca;
- Donošenje Zakona o međunarodnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije;
- Ratificiranje Strazburške konvencije;
- Donošenje novog Zakona o igrama na sreću i dr.

U 2012. UZSPN je razvio proizvod Tipologije pranja novca (primjeri iz tuzemne i inozemne prakse), te je isti distribuiran svim nadležnim državnim tijelima (tijela progona i nadzorna tijela), te zakonskim obveznicima (banke i drugi). Svrha ovog izvješća je pružanje pomoći obveznicima, nadzornim tijelima, tijelima kaznenog progona i drugi relevantnim državnim tijelima u području sprječavanja pranja novca, te podizanje razine svijesti o riziku pranja novca i eventualnoj ranjivosti pojedinih sektora.

Kazneno djelo Pranje novca

Kazneno djelo Pranje novca je propisano člankom 265 Kaznenog zakona:

Pranje novca
Članak 265.

(1) Tko imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom uloži, preuzme, pretvori, prenese ili zamijeni u cilju prikrivanja njezinog nezakonitog podrijetla, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko prikriva pravu prirodu, podrijetlo, mjesto, raspolaganje, prenošenje te postojanje prava, odnosno vlasništva na imovinskoj koristi koju je drugi ostvario kaznenim djelom.

(3) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko imovinsku korist koju je drugi ostvario kaznenim djelom, pribavlja, posjeduje ili koristi.

(4) *Tko počini djelo iz stavka 1. ili 2. ovoga članka u financijskom ili drugom poslovanju ili se počinitelj bavi pranjem novca ili je imovinska korist iz stavka 1., 2. ili 3. ovoga članka velike vrijednosti, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.*

(5) *Tko poduzme radnju iz stavka 1., 2. ili 4. ovoga članka postupajući s nehajem u odnosu na okolnosti da se radi o imovinskoj koristi ostvarenoj kaznenim djelom, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.*

(6) *Ako je imovinska korist iz stavka 1. do 5. ovoga članka ostvarena kaznenim djelom počinjenim u stranoj državi počinitelj će se kazniti ako se radi o kaznenom djelu i prema zakonu države u kojoj je počinjeno.*

(7) *Počinitelja iz stavka 1. do 5. ovoga članka koji dobrovoljno pridonese otkrivanju kaznenog djela kojim je ostvarena imovinska korist sud može osloboditi kazne.*

Pristup hrvatskog kaznenog zakonodavstva je da sva kaznena djela mogu predstavljati predikatno kazneno djelo pranju novca (tzv. „all crimes approach“), odnosno ne postoji popis kaznenih djela koja predstavljaju predikatna kaznena djela.

U 4. krugu evaluacije Odbora Vijeća Europe MONEYVAL³² Republika Hrvatska je dobila ocjenu „Djelomično Usklađeno” za Preporuku 1 – Kazneno djelo Pranje novca. Utvrđeni su nedostaci povezani sa zakonskim tekstom kaznenog djela Pranje novca, kao i sa učinkovitom primjenom zakonskih propisa:

- počinitelj predikatnog kaznenog djela ne može biti počinitelj kaznenog djela Pranja novca radnjama prikrivanja, pribavljanja, posjedovanja ili korištenja sredstava proizašlih iz nezakonitih aktivnosti;
- Predmet kaznenog djela Pranja novca ne pokriva sve vrste imovine (tj; pravne dokumente ili isprave koje dokazuju pravo na ili interes u takvoj imovini);
- Ukupna učinkovitost kriminalizacije Pranja novca izaziva zabrinutost s obzirom na relativno nizak broj osuđujućih presuda, s obzirom na razinu prihoda koji kaznena djela generiraju u Republici Hrvatskoj.

U posljednjim izmjenama Kaznenog zakona (NN 56/15) u članku 87. st. 23 nalazi se definicija „imovine” koja obuhvaća i „pravne dokumente ili instrumente kojima se dokazuje pravo na ili interes za takvu imovinu”.

Prema iskustvu tužitelja i istražitelja, u praksi je izrazito teško dokazati kazneno djelo pranja novca, posebno u slučajevima kada postoji sumnja da je nezakonita imovinska korist stečena u inozemstvu. Slijedom navedenog većina osuđujućih presuda za Pranje novca se odnosi na slučajeve u kojima je nezakonita imovinska korist ostvarena u RH, odnosno osuđene osobe se državljan RH.

Tablica 18: Statistički pokazatelji za kazneno djelo Pranje novca

	ISTRAGE	OPTUŽNICE	SUDSKE ODLUKE
2010.	12	26	8 (6 osuđujućih, 2 oslobađajuće)
2011.	28	21	11 (5 nepravomoćnih osuđujućih, 6 oslobađajućih)
2012.	0	10	9 (1 pravomoćna osuđujuća, 7 nepravomoćnih osuđujućih, 1 nepravomoćna oslobađajuća)
2013.	0	1	5 (4 nepravomoćne osuđujuće, 1 nepravomoćna oslobađajuća)

³² U vremenskom razdoblju od 19. do 23. studenog 2012. održan je 4. krug evaluacije Republike Hrvatske od strane Odbora Vijeća Europe MONEYVAL. Na 42. Plenarnoj sjednici MONEYVAL usvojeno je Izvješće o 4. Krugu evaluacije Republike Hrvatske - [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round4/CRO4-MERMONEYVAL\(2013\)15_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round4/CRO4-MERMONEYVAL(2013)15_en.pdf)

2014.	11	6	4 (osuđujuće)
-------	----	---	---------------

Statistički pokazatelji iz Tablice 18. pokazuju pad u broju kaznenih postupaka nakon 2011. (u 2012. i 2013. nije pokrenuta niti jedna nova istraga za Pranje novca). U 2014. je uočen porasta u broju istraga i optužnica, a također su zabilježene 4 autonomne osuđujuće presude za kazneno djelo Pranje novca – radi se o slučajevima u kojima nisu prethodno ili paralelno vođeni kazneni postupci za predikatno kazneno djelo. Nadalje u tijeku je kazneni postupak protiv 7 stranih državljana i s njima povezane 2 domaće pravne osobe.

Unatoč postojećim nedostacima u zakonskom opisu kaznenog djela Pranje novca, radna skupina je mišljenja da postoji zakonodavni okvir potreban za učinkovito procesuiranje, te da je glavni izazov na povećanju broja slučajeva Pranja novca koji će završavati pred sudovima.

Analiza sumnjivih transakcija

Ured za sprječavanje pranja novca kao hrvatska financijsko obavještajna jedinica je ustrojen u sklopu Ministarstva financija. Ured je središnje nacionalno tijelo za prikupljanje, analizu i dostavljanje nadležnim tijelima slučajeva sa sumnjom na pn/ft. Ured je samo jedna karika u lancu u sustavu suzbijanja pranja novca i financiranja terorizma koja tek u interaktivnoj suradnji s drugim nadležnim tijelima (DORH, USKOK, MUP, SOA, HNB, HANFA i nadzornim službama Ministarstva financija) i stranim financijsko-obavještajnim jedinicama može u potpunosti dati svoj puni doprinos u cilju sprječavanja korištenja financijskog sustava RH za pranje novca i financiranje terorizma.

Ured je ovlašten započeti analitičku obradu transakcija samo u slučajevima i nakon što mu:

- banke ili drugi obveznici u pogledu određene transakcije ili osobe dostave obrazložene razloge za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma,
- strane financijsko - obavještajne jedinice (strani uredi) dostave pisanu zamolbu ili obavijest o sumnjivim transakcijama ili sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma,
- iznimno, državna tijela, sudovi, pravne osobe s javnim ovlastima i drugi subjekti, dostave pisani prijedlog u kojem su navedene aktivnosti koje jesu ili bi mogle biti povezane s pranjem novca ili financiranjem terorizma, a koje aktivnosti su utvrđene prilikom obavljanja poslova iz djelokruga rada tih tijela.

Tablica 19: ukupan broj zaprimljenih obavijesti o sumnjivim transakcijama, pisanih prijedloga i međunarodnih zamolbi

	Obveznici	Nadležna državna tijela	Inozemne Financijsko obavještajne jedinice
2011.	334	93	67
2012.	397	110	59
2013.	577	106	79
2014.	698	118	55

Ured obavlja temeljne poslove financijsko-obavještajne jedinice kroz Odjel za sumnjive transakcije unutar Službe za financijsko obavještajnu analitiku koji se bave analizama sumnjivih transakcija zaprimljenih od banaka i drugih obveznika i prosljeđivanjem pozitivnih rezultata obrada drugim nadležnim tijelima.

Strategijsku razinu promatranja zaprimljenih i analiziranih transakcija provodi Odjel za strategijske analize i informacijski sustav analizirajući pojavne oblike i tipologije pranja novca i financiranja terorizma.

Odjel za financijske i nefinancijske institucije u okviru Službe za prevenciju i nadzor obveznika vrši provjere zaprimljenih transakcija te provodi administrativni nadzor obveznika. Kontakt s obveznicima tom Odjelu je dnevni posao radi pojašnjavanja i usmjeravanja pravilnog postupanja različitih obveznika.

Na međunarodnoj razini, analitičkom podrškom stranim financijsko-obavještajnim jedinicama bavi se Odjel za međuinstitucionalnu i međunarodnu suradnju, a koji Odjel također odrađuje i poslove međuinstitucionalne suradnje na strateškoj razini, kroz međuinstitucionalne radne skupine, projekte i slično.

U 4. krugu evaluacije Odbora Vijeća Europe MONEYVAL Republika Hrvatska je ocijenjena ocjenom „Usklađen“ za Preporuku 26 – Financijsko obavještajna jedinica. U izvješću se navodi sva tijela nadležna za kazneni progon kao i Državno odvjetništvo Republika Hrvatska potvrdili da su zadovoljni sa analizama i informacijama zaprimljenim od Ureda.

Za analitičko-obavještajni rad Ured koristi sljedeće interne baze podataka - baza sumnjivih transakcija, baza gotovinskih transakcija, baza prijenosa gotovine preko državne granice, baza nekretnina, baza predmeta Ureda.

Sukladno međunarodnim standardima i odredbama Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (čl. 58. st. 3.) kao financijsko - obavještajna služba Ured mora imati pravodoban pristup različitim izvorima informacija i bazama podataka. Ured ostvaruje izravan pristup sljedećim eksternim bazama podataka drugih državnih tijela: informacijski sustav MUP-a RH, informacijski sustav Porezne uprave.

Ured u svome analitičko-obavještajnom radu koristi i podatke iz javno dostupnih registara i komercijalnih baza podataka: Sudski registar, Jedinostveni registar računa FINA-e, obrtni registar, registar udruga, Poslovna Hrvatska, Dun & Bradstreet i dr.

Imajući u vidu porast u broju obavijesti o sumnjivim transakcijama koje zaprima Ured, kao i činjenicu da Ured raspolaže s velikom elektroničkom bazom podataka te da razmjenu podataka s obveznicima (banke i dr.) odnosno pristup podacima nekim državnim tijelima ostvaruje elektroničkim putem, neophodno je osigurati dodatnu potporu informacijskom sustavu Ureda i zaposliti dodatne analitičare, a sve u cilju jačanje učinkovitosti analitičkog obavještajnog rada Ureda.

Obveza prijavljivanja sumnjivih transakcija prema UZSPN je propisana odredbama ZSPNFT (čl. 42. i čl. 54.) i pripadajućim Pravilnicima. U suradnji nadzornih tijela, UZSPN i sektorskih udruženja obveznika izdani su indikatori za prepoznavanje sumnjivih transakcija. Nadalje, UZSPN redovito objavljuje tipologije i trendove pranja novca.

Tablica 20: Pregled zaprimljenih obavijesti o sumnjivim transakcijama po obveznicima

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
BANKE	342	307	279	307	496	606
HRVATSKA POŠTA	60	63	23	48	61	65
STAMBENE ŠTEDIONICE	0	0	1	0	1	0
INVESTICIJSKA DRUŠTVA	7	2	5	1	1	1
MIROVINSKA DRUŠTVA	0	1	1	2	0	2
UPRAVLJANJE FINANCIJSKIM INSTRUMENTIMA	0	3	5	1	1	1
OSIGURAVAJUĆA DRUŠTVA	0	0	3	0	2	1
OVLAŠTENI MJENJAČI	2	0	3	2	2	1

IGRE NA SREĆU	0	0	1	0	0	0
IZDAVATELJI KREDITNIH KARTICA	1	0	1	0	0	0
LEASING DRUŠTVA	0	2	1	10	2	1
FINA	0	0	0	1	0	0
RAČUNOVOĐE	0	0	1	1	5	2
ODVJETNICI	0	5	3	2	0	3
JAVNI BILJEŽNICI	2	23	7	22	6	15
UKUPNO:	414	406	334	397	577	698

Kada se analizira prijavljivanje sumnjivih transakcija po pojedinim sektorima, najveći broj prijava dolazi iz bankarskog sektora, nakon čega slijedi Hrvatska pošta (sumnjive transakcije povezane s prijenosom sredstava putem Western uniona) i javni bilježnici. Tijekom 2013. izrečene su dvije kazne obveznicima temeljem optužnih prijedloga koje je podnio UZSPN zbog kršenja odredbi ZSPNFT (u jednom slučaju se radilo o propuštanju prijavljivanja sumnjive transakcije prema UZSPN prije izvršenja transakcije).

Kapaciteti financijskih istražitelja

Sukladno odredbama Zakona o kaznenom postupku, vođenje kaznenih istraga je u nadležnosti Državnog odvjetništva RH, ali glavnu potporu u provođenju istraga pruža MUP RH. U sklopu policije ustrojen je Policijski nacionalni ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (PNUSKOK) sa četiri regionalna centra u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku. PNUSKOK je središnje nacionalno tijelo za provođenje financijskih istraga i međunarodnu suradnju i razmjenu podataka pri provođenju financijskih istraga. Osim u PNUSKOKU, i u većim policijskim upravama (Zagreb, Split, Rijeka, Osijek, i Pula) zaposleni su policijski službenici specijalizirani za rad na financijskim istragama. Sveukupni broj specijaliziranih službenika u PNUSKOK je 15, a u policijskim upravama njih 230.

Odredbe čl. 64. Zakona o državnom odvjetništvu, propisuju da se u prethodnom postupku provođenje dokaznih radnji može povjeriti istražiteljima koji su imenovani (određeni) za obavljanje tih poslova u skladu s posebnim zakonom. Sukladno navedeni odredbama kao i odredbama Zakona o poreznoj upravi i Zakon o carinskoj službi, državni odvjetnik može naložiti istražitelju provođenje pojedinih dokaznih a što uključuje i provođenje dokaznih radnji vezano za pranje novca i s njime povezana predikatna kaznena djela. Trenutno se na godišnjim listama istražitelja koje nadležna tijela dostavljaju DORH nalazi 54 službenika Porezne uprave i 49 službenika Carinske uprave.

Prema statističkim pokazateljima broj kaznenih prijava koji su policijski službenici podnijeli za kazneno djelo Pranje novca je kako slijedi:

- 29 kaznenih prijava u 2011.
- 2 kaznene prijave u 2012.
- 3 kaznene prijave u 2013.
- 29 kaznenih prijava u 2014.

Vidljiv je znatan pad u broju kaznenih prijava podnesenih tijekom 2012. i 2013. (možebitno povezan sa izmjenama u Zakonu o kaznenom postupku kojim su sve ovlasti za vođenje istraga dane državnom odvjetniku), ali i pozitivan trend u 2014. koji je utjecao i na porast broj kaznenih postupaka i osuđujućih presuda za kazneno djelo Pranje novca u 2014.

Porezna uprava je u razdoblju od 2011. do 2013. podnijela 3 kaznene prijave za kazneno djelo Pranje novca.

Tijekom razgovora sa predstavnicima MUP RH, Porezne uprave i Carinske uprave naglašeno je da je potrebno jačanje tehničkih i administrativnih kapaciteta financijskih istražitelja s ciljem učinkovitog i pravovremenog provođenja financijskih istraga.

U Tablici 21. prikazan je pregled edukacija koji je u razdoblju od 2011. do 2013. održan za financijske istražitelje. Na navedenim edukacijama također su sudjelovali i državni odvjetnici, te predstavnici UZSPN.

Tablica 21: Edukacije financijskih istražitelja i tužitelja

	Edukacija	Broj sudionika
2011.	Seminar o sustavu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u RH	29
2011. - 2012.	Četiri seminara u Osijeku, Splitu, Opatiji i Zagrebu na temu „Sprječavanja pranja novca, financijske istrage i oduzimanje imovinske koristi“ za predstavnike policije, Ministarstva pravosuđa (državni odvjetnici i suci), Ureda za sprječavanje pranja novca, Porezne uprave i Carinske uprave	80
2012.	Seminar s temom Osnivanje i djelokrug rada „Asset Recovery Office“ za predstavnike policije, Ministarstva pravosuđa, DORH-a, Ureda za sprječavanje pranja novca, Porezne uprave, Carinske uprave, Financijske policije i Financijskog inspektorata	30
2012.	Seminar u organizaciji Američkog ministarstva pravosuđa – ICITAP na temu financijskih istraga za policijske službenike PNUSKOK-a i policijske službenike policijskih uprava te predstavnike DORH-a, Financijskog inspektorata, Porezne uprave, Carinske uprave, Ureda za sprječavanje pranja novca i suce	62
2012.	U suradnji sa Veleposlanstvom Velike Britanije u prostorijama Policijske akademije održan seminar na temu „Značenje i vrijednost upravljanja financijskim istragama“	14
2012.	U suradnji s Uredom za sprječavanje pranja novca održan Seminar o sustavu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u RH za predstavnike MUP-a, DORH-a i USKOK-a	24
2013.	U suradnji sa Veleposlanstvom Velike Britanije održan je u Zagrebu seminar na temu „Napredne financijske istrage i međunarodno traganje za imovinom“ za predstavnike DORH-a, Ureda za sprječavanje pranja novca, Carinske uprave te predstavnike MUP-a: Sektora za potporu kriminalističke policije, Službe za međunarodnu policijsku suradnju i Policijskog nacionalnog ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta: Službe kriminalističko – obavještajne analitike i policijske službenike zadužene za provedbu financijskih istraga	16
2013.	U organizaciji TAIEX-a održana radionica na temu „ASSET RECOVERY OFFICE – suočavanje s novim izazovima“ za predstavnike policije, DORH-a, suce, Ureda za sprječavanje pranja novca, Porezne uprave, Carinske uprave i Financijskog inspektorata	34
2013.	MONEYVAL Tipologije Pranje novca proizašlog od organiziranog kriminaliteta – perspektiva tužitelja	1 predstavnik USKOKa

Integritet i neovisnost financijskih istražitelja

Prema podacima prikupljenim od nadležnih tijela u razdoblju od 2011. do 2013.:

- nije bilo disciplinarnih odnosno kaznenih postupaka protiv istražitelja imenovanih iz redova Porezne uprave i Carinske uprave;
- nisu dostupni podaci o disciplinarnim odnosno kaznenim postupcima protiv specijaliziranih financijskih istražitelja – zaposlenika PNUSKOK i većih policijskih uprava.

Prema Indeksu percepcije korupcije Transparency International, vidljiv je pad u percepciji korupcije u Policiji za razdoblje od 2012. do 2013. u usporedbi sa razdobljem od 2011. do 2012., ali unatoč tome indeks percepcije korupcije za Policiju i općenito za javni sektor je i dalje izrazito visok. Prema indeksu percepcije korupcije:

- u 2013. RH se nalazila na 57. mjestu od 177 zemalja i teritorija sa rezultatom 48;
- u 2013. RH se nalazila na 62. od 177 zemalja i teritorija sa rezultatom 46;
- u 2011. RH se nalazila na 66. od 182 zemalja i teritorija sa rezultatom 40.

Kapaciteti tužitelja u predmetima financijskog kriminaliteta

Državno odvjetništvo je samostalno i neovisno pravosudno tijelo ovlašteno i dužno postupati protiv počinitelja kaznenih djela i drugih kažnjivih djela, poduzimati pravne radnje radi zaštite imovine Republike Hrvatske te podnositi pravna sredstva za zaštitu Ustava i zakona. Sukladno odredbama Zakona o kaznenom postupku temeljna ovlast i glavna dužnost državnog odvjetnika je progon počinitelja kaznenih djela za koja se kazneni postupak pokreće po službenoj dužnosti.

Vođenje kaznenog postupka za Pranje novca je u prvom stupnju u nadležnosti općinskih državnih odvjetništava. Kao jedna od mjera predviđena Akcijskim planom za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma, na razini DORH-a, županijskih državnih odvjetništava, općinskih državnih odvjetništava i USKOK-a određena su ukupno 93 državna odvjetnika i zamjenika državnih odvjetnika specijalizirani za rad na predmetima pranja novca. Državni odvjetnici i zamjenici državnih odvjetnika su sudjelovali u raznim edukacijama na temu financijskih istraga, pranja novca i oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom, a kako je prikazano u Tablici 21.

Obzirom da je prema statističkim pokazateljima za pokrenut mali broj kaznenih predmeta za kazneno djelo pranja novca (u 2012. i 2013.) potrebno je provoditi financijske istrage u predmetima kod kojih postoji sumnja da je imovinska korist stečena kaznenim djelom većeg opsega.

Integritet i neovisnost tužitelja u predmetima financijskog kriminaliteta

Prema podacima iz Izvješća GRECO o 4 krugu evaluacije za RH, u razdoblju od 2011. do 2013. pokrenuto je 7 disciplinskih postupaka protiv državnih odvjetnika/zamjenika. Četiri slučaja su rezultirala sa kaznama za državne odvjetnike, u dva slučaja nisu utvrđene nepravilnosti u postupanju dok je jedna prijava povučena.

Prema analizi Transparency International u RH je velika percepcija korupcije kako u pravosuđu tako i u javnom sektoru.

Domaća suradnja

Institucionalni okvir za domaću suradnju na području SPNFT je Međuinstitucionalna radna skupina za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Vezano za suradnju na konkretnim predmetima PN u sklopu MIRS je uspostavljena Operativna podskupina MIRS.

U 4. krugu evaluacije Odbora Vijeća Europe MONEYVAL, RH je ocijenjena s ocjenom "U velikoj mjeri usklađen" s Preporukom 31 – Domaća suradnja, a jedan od utvrđenih nedostataka u sustavu je potreba bolje koordinacije između UZSPN, Policije i Državnog odvjetništva a uzimajući u obzir:

- da mali broj slučajeva koje UZSPN proslijedi Policiji i Državnom odvjetništvu rezultira kaznenim postupcima za PN;
- generalno mali broj kaznenih postupaka koji se vode za PN.

Sukladno odredbama ZKP, prilikom provođenja izvida, kad postoji sumnja da je počinjeno kazneno djelo, Državno odvjetništvo kao tijelo ovlašteno za vođenje kaznenog postupka prikuplja podatke od Policije, ministarstvo nadležnog za financije, Državnog ureda za reviziju i drugih državnih tijela, te pravnih osoba (banke i dr.). Nadalje, ako postoje osnove sumnje da je počinjeno kazneno djelo za koje se kazneni postupak pokreće po službenoj dužnosti te da je tim djelom stečena imovinska korist, državni odvjetnik je dužan odmah poduzimati ili nalogati poduzimanje izvida kako bi se utvrdila vrijednost te koristi te kako bi se utvrdilo gdje se tako stečena imovina nalazi. Ako je imovinsku korist stečenu kaznenim djelom počinitelj prikrrio ili ako postoji osnova sumnje na pranje novca, državni odvjetnik će poduzeti sve što je potrebno da bi se ta imovina pronašla i osiguralo njezino oduzimanje.

Najintenzivnija suradnja se ostvaruje između Državnog odvjetništva i Policije kojoj Državni odvjetnik može naložiti provođenje izvida i dokaznih radnji.

Obzirom da postoji zakonodavni okvir za provođenje financijskih istraga, te da je prema statističkim pokazateljima za pokrenut mali broj kaznenih predmeta za kazneno djelo pranja novca (u 2012. i 2013. nije pokrenuta niti jedna istraga za pranje novca) potrebno je provoditi financijske istrage u svim kaznenim predmetima kod kojih postoji sumnja da je imovinska korist stečena kaznenim djelom većeg opsega (prema definiciji iz čl. 87. st. 28 Kaznenog zakona – vrijednost imovine je većeg opsega ako prelazi iznos od 200.000,00 kuna)

Čl. 64 ZSPNFT propisuje da UZSPN može započeti analitičku obradu sumnjivih transakcija na pisani prijedlog nadležnih državnih tijela u kojem prijedlog je obrazložena sumnja na pranje novca ili financiranje terorizma. Najveći broj pisanih prijedloga je upućen UZSPN od strane MUP RH, pa zatim državnih odvjetništava i USKOK.

Nadzorna tijela (HNB, HANFA, Financijski inspektorat i Porezna uprava) su sukladno odredbama ZSPNFT dužna obavijestiti UZSPN o sumnji na PNFT utvrđenoj prilikom obavljanja poslova iz njihove nadležnosti. Prema statističkim pokazateljima u razdoblju od 2011. do 2014., HNB (kao tijelo koje je nadležno za nadzor nad primjenom odredbi ZSPNFT u bankarskom sektoru koji prijavljuje najviše sumnjivih transakcija, ali je i najrizičniji od svih sektora za PN) nije dostavio UZSPN niti jedan prijedlog za analitičkom obradom sumnjivih transakcija.

Tablica 22: Pisani prijedlozi nadležnih državnih tijela za analitičkom obradom sumnjivih transakcija

DRŽAVNO TIJELO	2014.	2013.	2012.	2011.	UKUPNO
MUP RH	93	67	75	52	287
USKOK	7	17	11	14	49
DORH	7	7	4		18
POREZNA UPRAVA	1		8	9	18
SOA	2	6	6	1	15
CARINSKA UPRAVA	3	4		7	14
FINANCIJSKI INSPEKTORAT		2	2	4	8
MINISTARSTVO FINANCIJA	1	2	1		4

MINISTARSTVO ZNANOSTI OBRAZOVANJA I SPORTA	1	1		2	4
MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POLSOVA	1		2		3
HANFA	2		1	1	4
FINANCIJSKA POLICIJA				2	2
SUDOVI				1	1
UKUPNO	118	106	110	93	427

Međunarodna suradnja u kaznenim stvarima

Pravni okvir za međunarodnu pravnu pomoć su:

- Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima;
- Zakon o kaznenom postupku;
- Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama EU;
- cijeli raspon konvencija koje su ratificirane i na snazi u Republici Hrvatskoj - Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta, Konvencija Vijeća Europe o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenoga kaznenim djelom i o financiranju terorizma, Konvencija Ujedinjenih naroda protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstancija, Konvencija o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenoga kaznenim djelom, Međunarodna konvencija o sprječavanju financiranja terorizma, Strazburšku konvenciju, Konvenciju o međunarodnoj pomoći u kaznenim stvarima i njezine dodatne protokole.

Ministarstvo pravosuđa je središnje pravosudno tijelo za međunarodnu pravnu pomoć. Prema članku 6. stavku 1. Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima, Ministarstvo pravosuđa odgovorno je i za prijenos zamolbi domaćih pravosudnih tijela stranim nadležnim tijelima i za primanje stranih zahtjeva za pomoć.

Kao izuzetak u odnosu na naprijed navedeno, U slučaju Strazburške konvencije središnje tijelo za međunarodnu pravnu pomoć imenovano je Ministarstvo unutarnjih poslova RH. Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima predviđa i iznimke u kojima se komunikacija može ostvarivati i drugim kanalima (Interpol).

Trenutno Ministarstvo financija ne vodi sveobuhvatnu statistiku o zaprimljenim i upućenim zahtjevima za međunarodnu pravnu pomoć, a iz koje statistike bi bilo moguće analizirati podatke koji se odnose na međunarodnu pravnu pomoć ostvarenu u predmetima pranja novca.

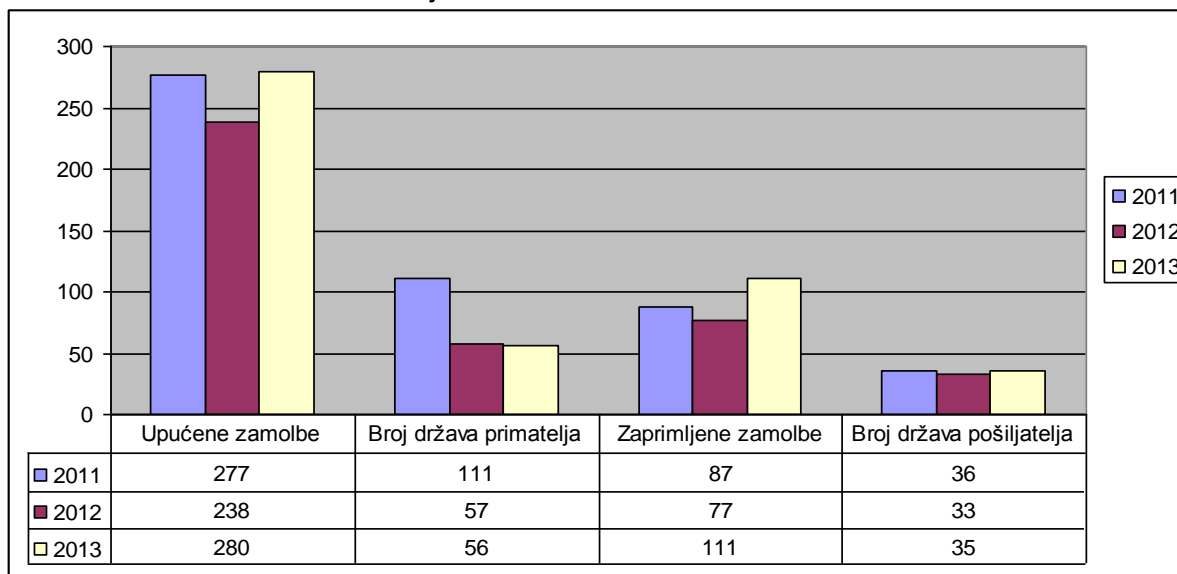
Prema podacima iz godišnjih izvješća DORH (2011. – 2013.), vidljiv je stalan porast međunarodne razmjene podataka kroz EUROJUST. Suradnja se također ostvaruje i sa inozemnim tijelima s kojima DORH ima potpisane sporazume o suradnji. Ne postoje statistički podaci o međunarodnoj razmjeni informacija u predmetima pranja novca.

MUP RH provodi intenzivnu međunarodnu suradnju kroz INTERPOL, EUROPOL, CARIN mrežu, ARO, preko časnika za vezu. Tijekom jedne godine razmjene se preko 120.000 poruka. Ali kao što je slučaj i kod Ministarstva pravosuđa i DORH, ne postoje statistički pokazatelji o razmjeni informacija u predmetima pranja novca.

UZSPN ostvaruje međunarodnu suradnju, u slučajevima gdje postoji sumnja na PNFT, korištenjem EGMONT Secure Web (razmjena podataka sa sumnjom na PNFT između 147 svjetskih financijsko obavještajnih jedinica) mreže i putem FIU.net (razmjena podataka sa sumnjom na PNFT između država članica EU). Nadalje UZSPN je radi unaprjeđenja sklopio 36 Sporazuma o suradnji sa inozemnim financijsko obavještajnim jedinicama. U tablici koja slijedi prikazani su statistički podaci međunarodne razmjene podataka UZSPN iz koje je

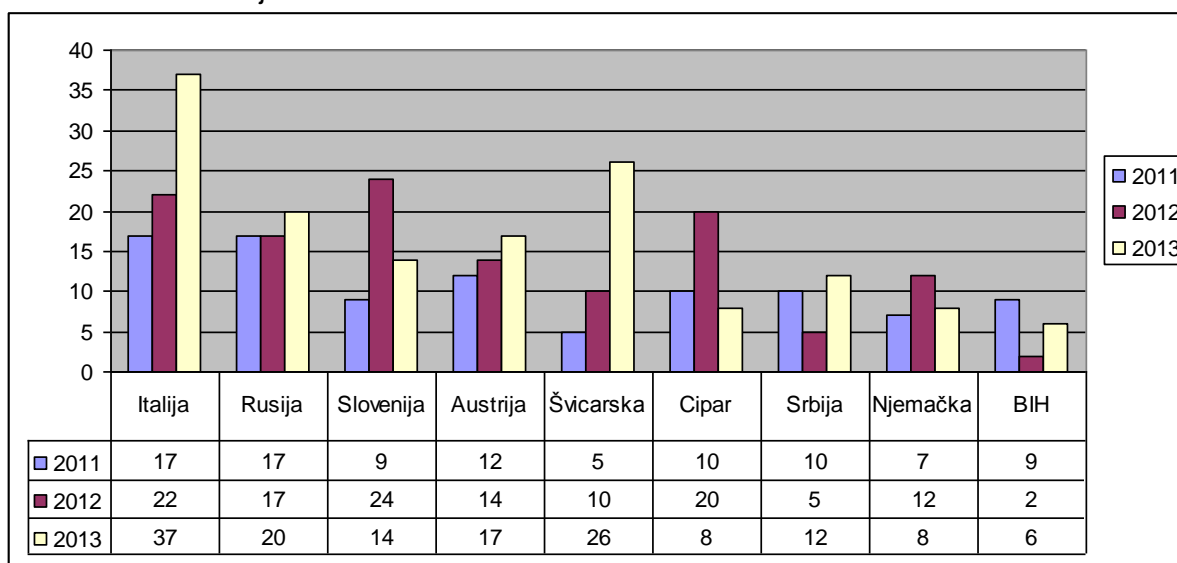
vidljivo da UZSPN upućuje više zamolbi inozemnim finansijsko obavještajnim jedinicama, nego što ih zaprima.

Tablica 23: Međunarodna suradnja UZSPN

Analizirajući statističke podatke o zamolbama koje upućuje UZSPN, uočeno je da se najveći broj zamolbi upućuje finansijsko obavještajnoj jedinici Italije. U tablici koja slijedi prikazani su najučestaliji primatelji zamolbi koje šalje UZSPN.

Tablica 24: Primatelji zamolbi UZSPN

U tijeku je jedan kazneni postupak u kojem je na prijedlog nadležnog državnog odvjetništva, a temeljem obavještajnih podataka koje je UZSPN prikupio od inozemne finansijsko obavještajne jedinice, nadležni sud donio rješenje o privremenoj obustavi izvršenja sumnjivih transakcija u ukupnom iznosu većem od 4 milijuna eura. No potrebno je naglasiti da u razmjeni informacija sa određenim inozemnim finansijsko obavještajnim jedinicama zbog razlika u nacionalnim zakonodavstvima UZSPN nije u mogućnosti prikupiti finansijske podatke (podaci o bankovnim računima i transakcijama po istima) već je navedene podatke moguće pribaviti isključivo putem međunarodne pravne pomoći.

Unatoč postojanju pravne osnove kao i prakse nadležnih državnih tijela da razmjenjuju

podatke sa inozemnim nadležnim tijelima, nepostojanje sveobuhvatne statistike o ima negativan utjecaj na procjenu učinkovitosti međunarodne razmjene podataka u predmetima pranja novca.

Kapaciteti sudaca

Sudbenu vlast u RH vezano za kaznene predmete izvršavaju Vrhovni sud Republike Hrvatske, županijski sudovi i općinski sudovi. Ustavni sud donosi odluke o pitanjima koja se tiču Ustava. Suci moraju biti nepristrani i neovisni su od ostalih grana vlasti.

Općinski sudovi su nadležni za predmete pranja novca u prvom stupnju. Vezano za specijalizaciju sudova za pojedine vrste kaznenih predmeta, u sklopu 4 županijskih sudova (Osijek, Rijeka, Split i Zagreb) ustrojeni su takozvani „Uskočki sudovi“ koji sude u predmetima iz nadležnosti USKOKa, a što se odnosi i na predmete pranja novca za koje je nadležan USKOK.

Prema podacima Pravosudne akademije, u razdoblju od 2011. do 2013. održana je samo jedna edukacija o pranju novca na kojoj je sudjelovao 21 sudac. Predavači su bili predstavnici UZSPN, a teme su bile „Sustav SPNFT u Republici Hrvatskoj“ i „Analiza pravosudne statistica za kazneno djelo Pranje novca“. Slijedom naprijed navedenog ukazuje se potreba dodatnih i kontinuiranih edukacija sudaca općinskih i županijskih sudova.

Integritet i neovisnost sudaca

Od Državnog sudbenog vijeća prikupljeni su podaci o stegovnim postupcima protiv sudaca odnosno izrečenim stegovnim kaznama (Razrješenje, Ukor, Novčana kazna) kako je prikazano u Tablici 25.

Tablica 25.

	Zaprimljeni zahtjevi	Razrješenje	Ukor	Novčana kazna	Oslobođenje	U tijeku
2011	8	2	2	3	1	0
2012	44	4	23	3	12	2
2013	37	6	1	13	8	9
Ukupno	89	12	26	19	21	11

Nadalje prema podacima iz Izvješća GRECO o 4 krugu evaluacije za Republiku Hrvatsku, u razdoblju od 2008. do 2013. 6 sudaca je procesuirano za kaznena djela povezana s korupcijom, od čega su 2 suca osuđena, 2 su oslobođena dok su preostala dva slučaja još u tijeku.

Kazne

Kaznenim zakonom je za osnovni oblik kaznenog djela pranja novca propisana zatvorska kazna u trajanju od 6 mjeseci do 5 godina. U slučajevima kada je imovinska korist velike vrijednosti ili je kazneno djelo počinjeno u financijskom ili drugom poslovanju, ili se počinitelj bavi pranjem novca (kvalificirani oblici) propisana je kazna zatvora od 1 godine do 8 godina. Moguće je počiniti i kazneno djelo pranje novca postupajući iz nehaja i za taj oblik je propisana kazna zatvora do tri godine.

Prema stajalištu radne skupine, zakonom propisane kazne za kazneno djelo pranja novca su

adekvatne i djeluju odvraćajući na moguće počinitelje kaznenih djela.

Prema podacima vezanim za kaznene predmete koji su završili s pravomoćnim osuđujućim presudama za kazneno djelo pranje novca u razdoblju od 2009. do 2014., počiniteljima su izrečene kazne zatvora u rasponu od 6 mjeseci do 4 godine te uvjetne kazne zatvora.

U većini slučajeva iz ranijih godina pranje novca se procesuiralo zajedno sa predikatnim kaznenim djelom, s iznimkom jednog slučaja u kojem je nerezident osuđen za pranja novca u RH temeljem ranije osude za predikatno kazneno djelo donesene u inozemstvu. Kao što je već naprijed navedeno, u 2014. su zabilježene 4 autonomne osuđujuće presude za kazneno djelo Pranje novca, povezane s računalnim prijevarama kao predikatnim kaznenim djelom.

U načelu su kazne koje se izriču počiniteljima kaznenog djela pranja novca bliže zakonskom minimumu.

Zakon o oduzimanju imovinske koristi stečene kaznenim djelom

Oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom je u Republici Hrvatskoj regulirano sljedećim zakonima:

- Zakon o kaznenom postupku;
- Zakon postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajima;
- Kaznenim zakonom;
- Zakonom o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta;
- Zakonom o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela.

Kazneni zakon sadrži opće načelo da nitko ne može zadržati imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom. Imovinskom korišću od kaznenog djela smatra se neposredna imovinska korist od kaznenog djela koja se sastoji od svakog uvećanja ili sprečavanja umanjenja imovine do kojeg je došlo počinjenjem kaznenog djela, imovina u koju je promijenjena ili pretvorena neposredna imovinska korist od kaznenog djela kao i svaka druga korist koja je dobivena od neposredne imovinske koristi od kaznenog djela ili imovine u koju je promijenjena ili pretvorena neposredna imovinska korist od kaznenog djela bez obzira nalazi li se na području Republike Hrvatske ili izvan nje.

Kazneni zakon propisuje prošireno oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom iz nadležnosti USKOK-a – načelo tzv. obrnutog tereta dokazivanja. U ovom slučaju, ako je počinitelj posjedovao ili posjeduje imovinu koja je nerazmjerna prihodima (nerazmjer između prihoda i imovine mora istaknuti USKOK), pretpostavit će se kako je počinitelj svu imovinu stekao kaznenim djelima, sve dok počinitelj vjerodostojno ne dokaže kako joj je podrijetlo zakonito. Prema tome, teret dokazivanja podijeljen je između državnog odvjetnika i počinitelja. Imovinska korist može se oduzeti i od člana obitelji, neovisno o pravnoj osnovi na kojoj je posjeduje i neovisno o tome živi li u istom kućanstvu kao i počinitelj. Imovinska korist može se oduzeti i od osobe koje ju je stekla u dobroj vjeri, ako vjerodostojno ne dokaže kako ju je stekla po razumnoj cijeni.

Imovinska korist se može oduzeti prije, tijekom i po završetku kaznenog postupka. Imovinska korist se može oduzeti i bez prethodne presude ako je počinitelj kaznenog djela umro ili postoje druge pretpostavke koje isključuju mogućnost kaznenog progona. Državni odvjetnik ima ovlast podnijeti prijedlog za privremeno osiguranje oduzimanja imovinske koristi prije i nakon pokretanja kaznenog postupka.

Nadalje, sukladno odredbama ZKP, državni odvjetnik će i prilikom provođenja izvida zatražiti podatke od Policije, ministarstva nadležnog za financije, drugih nadležnih tijela i banaka s ciljem otkrivanja nezakonite imovinske koristi.

Nedostaci utvrđeni u 4. kugu evaluacije Republike Hrvatske od strane Odbora Vijeća Europe MONEYVAL, a vezano za Preporuku 3:

- Definicija imovinske koristi, kao predmeta oduzimanja, definirana u novom KZ-u, izričito ne pokriva nematerijalnu imovinu i pravne dokumente ili isprave koje dokazuju vlasništvo ili interes nad takvom imovinom;
- Paralelne i suprotne odredbe koje se odnose na prihode i opranu imovinu, stvaraju pomutnju u razumijevanju opsega režima oduzimanja.
- Nije demonstrirana učinkovitost sustava oduzimanja imovinske koristi u RH obzirom na usporedbu iznosa oduzete imovinske koristi sa ukupnom imovinskom koristi koja se stekne kaznenim djelima.

Vezano za nedostatke u 4. krugu evaluacije u odnosu na Preporuku 3, kao što je već naprijed navedeno, u posljednjim izmjenama Kaznenog zakona (NN 56/15) u članku 87. st. 23 nalazi se definicija „imovine” koja obuhvaća i „pravne dokumente ili instrumente kojima se dokazuje pravo na ili interes za takvu imovinu“.

Nalozi za oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom i međunarodna suradnja

Međunarodna suradnja u postupcima oduzimanja imovinske koristi se temelji na istom pravnom okviru kao i međunarodna suradnja u kaznenim stvarima.

U tablici koja slijedi prikazani su statistički podaci DORH vezano za prijedloge za osiguranje oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom

Tablica 26.

	Privremene mjere za osiguranje oduzimanja imovinske koristi		Oduzimanje imovinske koristi	
	Broj	Iznos	Predmeti	Iznosi
2011.	82	cca EUR 34 mil	1020	cca EUR 10,5 mil
2012.	45	cca EUR 13 mil	1208	cca EUR 14 mil
2013.	83	cca EUR 26 mil	934	cca EUR 28 mil

Iz naprijed navedenih podataka vidljivo je da postoji prostor za napredak, a vezano za broj predmeta i ukupne iznose oduzete imovinske koristi stečena kaznenim djelom.

Sukladno odredbama čl. 60. ZSPNFT, UZSPN ima ovlast privremeno obustaviti izvršenje sumnjive transakcije na period od 72 sata. Ured o nalogu izdanom obvezniku mora bez odgode obavijestiti Državno odvjetništvo Republike Hrvatske i/ili nadležno državno odvjetništvo. Nakon isteka roka od 72 sata transakcija se može obustaviti samo rješenjem suda sukladno odredbama zakona koji uređuje kazneni postupak.

U tablici koja slijedi prikazani su podaci o nalogima koje je UZSPN izdao temeljem odredbi čl. 60. ZSPNFT u razdoblju od 2011. do 2014.

Tablica 27.

UZSPN	Broj izdanih Naloga	Ukupan iznos privremeno obustavljenih sumnjivih transakcija
2011.	4	8,1 milijun kuna
2012.	6	12,7 milijuna kuna
2013.	46	cca 52,6 milijuna kuna
2014.	22	cca 21,1 milijun kuna

Svi nalozi UZSPN su kasnije potvrđeni rješenjima sudova o privremenoj obustavi izvršenja sumnjive transakcije donesenim na prijedlog nadležnog državnog odvjetnika.

Istražitelji za oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom

U okviru obavljanja poslova iz zakonom propisanih ovlasti, specijalizirani policijski službenici i državni odvjetnici su također nadležni i za poduzimanje radnji s ciljem otkrivanja, privremenog oduzimanja i oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom

Nadalje sukladno posljednjim izmjenama Zakona o Državnom odvjetništvu i ZKP u sklopu županijskih državnih odvjetništava mogu se ustrojiti posebni Odjeli za istraživanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom kojima državni odvjetnik može, u predmetima za kaznena djela iz nadležnosti županijskog suda u kojima postoje osnove sumnje da je počinjenjem kaznenog djela stečena znatna imovinska korist, povjeriti provođenje izvida i hitnih dokaznih radnji privremenog oduzimanja predmeta.

Potrebno je zaposliti osobe na mjestima financijskih istražitelja u sklopu Odjela za istraživanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom s ciljem efikasnijeg provođenja financijskih istrage i otkrivanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom kako u RH tako i u inozemstvu.

Infrastruktura za identifikaciju

ZSPNFT u člancima 17. – 22. propisuje obvezu identifikacije i provjere identiteta stranaka od strane obveznika. Obveznici za identifikaciju hrvatskih državljana prihvaćaju putovnice i osobne iskaznice (izdaje ih MUP RH). Biometrijske putovnice RH su skladu sa EU standardima.

Podaci o domaćim pravnim osobama se vode u Sudskom registru i Registru udruga. Sudski registra sadrži sljedeće podatke o pravnim osobama registriranim u RH: naziv, adresu sjedišta, identifikacijski broj, poslovna aktivnost, pravni oblik, osnivači društva, direktori i zastupnici, promjene u društvu, link na dostupna financijska izvješća i dr. Sudski registar je javna i uvid u njega je dostupan on-line preko web stranice sudreg.pravosudje.hr gdje je omogućeno pretraživanje pravnih osoba po različitim kriterijima.

Ipak, sudski registar ne sadrži podatke o fizičkim osobama stvarnim vlasnicima pravnih osoba koje se nalaze u registru.

Tijekom razgovora, ovlaštene osobe iz banaka su navele da se u postupku identifikacije i provjere identiteta stranaka (domaćih fizičkih i pravnih osoba) pouzdaju u domaće identifikacijske dokumente i podatke sadržane u službenim registrima.

S ciljem procjene identifikacijske infrastrukture, prikupljeni su podaci o kaznenim prijavama podnesenim za krivotvorenje identifikacijskih podataka i poslovne dokumentacije. Tijekom 2013. Državnom odvjetništvu RH je podnijeto 1219 prijava za kazneno djelo Krivotvorenje isprave, 96 prijava za kazneno djelo Krivotvorenje poslovne dokumentacije i 40 prijava za Zloupotrebu osobne isprave.

Iz iskustva tužitelja, Policije i UZSPN brojni su slučajevi korištenja krivotvorenih zadužnica od strane novoosnovanih društava s ciljem pribavljanja nezakonite imovinske koristi koja je u tim slučajevima većeg opsega. Nadalje UZSPN je analitički obrađivao sumnjive transakcije povezane s korištenjem krivotvorenih stranih identifikacijskih dokumenata, koji slučaj je nakon privremene obustave izvršenja sumnjivih transakcija prosljeđen nadležnim tijelima na daljnje procesuiranje, te je DORH nakon završene kriminalističke obrade protiv podigao

optužnicu za pranje novca, krivotvorenje isprave i zlouporabu položaja i ovlasti.

Dostupnost neovisnih izvora informacija

U RH ne postoji institut trusta (ne može se ni osnovati ni poslovati kao domaći pravni oblik). Podaci o domaćim pravnim osobama se vode u Sudskom registru koji kao što je već naprijed navedeno na sadrži podatke o fizičkim osobama stvarnim vlasnicima društava.

Odredbe ZSPNFT propisuju da obveznici moraju prikupiti podatke o fizičkim osobama stvarnim vlasnicima stranaka, a prikupljene podatke obveznik provjerava na način koji mu omogućuje poznavanje strukture vlasništva i kontrolu stranke. Podaci se prikupljaju iz javnih registara, uvidom u izvornike ili ovjerene preslike dokumenata i druge poslovne dokumentacije koju je obvezniku podnio zakonski zastupnik ili opunomoćenik, neposredno iz izjave dane u pisanom obliku zakonskog zastupnika ili opunomoćenika stranke.

Podatak o stvarnom vlasniku stranke je sastavni dio obrasca za prijavu sumnjivih transakcija prema UZSPN. Analizom zaprimljenih obavijesti o sumnjivim transakcijama, banke i drugi obveznici poduzimaju mjere za utvrđivanje stvarnih vlasnika svojih stranaka. Ipak, tijekom sastanaka s obveznicima istaknuti su problemi u utvrđivanju i provjeri identiteta stvarnih vlasnika stranih pravnih osoba koje imaju kompleksnu strukturu vlasništva ili su registrirani u financijskim centrima. U nekim slučajevima obveznici jedino iz izjave zakonskog zastupnik ili opunomoćenika mogu doći do podatka o stvarnom vlasniku stranke.

Osim podataka prikupljenih iz javnih registara i od stranaka, obveznici koriste i komercijalne baze podataka za utvrđivanje i provjeru vlasničke strukture svojih stranaka (World Check, The Dow Jones Watchlist, The Dun & Bradstreet i dr.).

Dostupnost poreznih informacija

Transparentnost poreznih podataka u RH je osigurana zakonima kojima su regulirani porezi (Zakon o porezu na dohodak, Zakon o porezu na dodanu vrijednost, Zakon o porezu na promet nekretnina, Zakon o fiskalizaciji u prometu gotovinom i pripadajući podzakonski propisi) te suradnjom Porezne uprave sa DORH i tijelima kaznenog progona.

Sukladno odredbama čl. 63. Zakona o porezu na dohodak, radi pravilnog utvrđivanja obveze poreza na dohodak i drugih poreza, Porezna uprava je dužna tijekom godine prikupljati podatke o oporezivim primicima fizičkih osoba, pratiti promet dobara i obavljati sve druge potrebne radnje. Porezna uprava je dužna dohodak po osnovi nesamostalnog rada, samostalne djelatnosti, imovine i imovinskih prava, od kapitala, od osiguranja i drugog dohotka, a i druge neoporezive primitke i potraživanja, uspoređivati s podacima o nabavljenoj nepokretnoj, pokretnoj i drugoj imovini te drugim izdacima fizičkih osoba i njihovim obvezama tijekom poreznog razdoblja. Usporedbu obavlja na temelju podataka s kojima raspolaže, podataka koje priopći porezni obveznik i podataka iz drugih izvora. Ako Porezna uprava u tijeku prikupljanja podataka i njihove usporedbe utvrdi da izvori za imovinu fizičkih osoba nisu dokazani, utvrdit će po toj osnovi drugi dohodak koji će se oporezovati.

Vežano za dostupnost podataka Porezne uprave, nakon što je direktan pristup omogućen djelatnicima PNUŠKOK, trenutno direktan pristup podacima imaju djelatnici DORH, MUP RH i UZSPN. Direktan pristup omogućuje učinkovitije i brže provođenje financijskih istraga. Nadalje, podaci Porezne uprave se mogu razmjenjivati i sa inozemnim poreznim tijelima.

Integritet financijskih institucija

ZSPNFT propisuje da ovlaštena osoba obveznika ne može biti osoba protiv koje se vodi kazneni postupak, odnosno osoba koja je osuđivana za kazneno djelo protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, sigurnosti platnog prometa i poslovanja, vjerodostojnosti isprava, imovine i službene dužnosti, i to za vrijeme od 5 godina po pravomoćnosti presude kojom je osuđena.

Prema dostupnim podacima, ne vode se kazneni postupci, niti postoje pravomoćne osuđujuće presude protiv ovlaštenih osoba. Nadalje, kod financijskih institucija su jasno propisani uvjeti koje moraju zadovoljavati članovi njihovih uprava – fit&proper kriteriji.

Unatoč naprijed navedenom, UZSPN je u nekoliko analitičkih slučajeva analitički obrađivao sumnjive transakcije osoba koji su zaposlenici banaka i protiv kojih su podignute optužnice i donesene presude za pranje novca, pronevjeru i zlouporabu u gospodarskom poslovanju. Unatoč malom broju identificiranih slučajeva, treba naglasiti da je u naprijed navedenim slučajevima imovinska korist stečena kaznenim djelom bila znatnog iznosa.

Formalizacija ekonomije

Radnoj skupini nisu bili dostupni službeni podaci o neformalnoj / sivoj ekonomiji u RH. Dostupne su domaće i međunarodne studije prema kojima udio sive ekonomije u RH iznosi 30% od BDP.³³ U navedenim studijama se kao najzastupljeniji oblik neformalne ekonomije navodi se neprijavlivanje od strane poreznih obveznika. Drugi oblici neformalne ekonomije su neregistrirana djelatnost i ilegalna djelatnost.

Prema podacima koje je radna skupina prikupila od Carinske uprave i Državnog inspektorata, vezano za obavljanje neregistrirane djelatnosti:

- tijekom 2013. obavljeno je 1200 inspekcija u kojima je utvrđeno 230 nepravilnosti;
- tijekom 2012. utvrđeno je 589 nepravilnosti;
- tijekom 2011. utvrđeno je 388 nepravilnosti.

Vezano za neprijavlivanje poreznih obveznika, bitno je naglasiti da je 2012. donesen Zakon o fiskalizaciji u prometu gotovinom kojim se propisuju obveze za obveznike primjene fiskalizacije kako bi se kako bi se omogućio efikasan nadzor ostvarenog prometa u gotovini. Primjena navedenih propisa ima pozitivan učinak na poreznu transparentnost i smanjenje udjela neformalne ekonomije u domaćem BDP.

• RANJIVOST BANKOVNOG SEKTORA

Obujam bankovnog sektora

U Republici Hrvatskoj kreditna institucija može se osnovati kao banka, štedna banka ili stambena štedionica. Specifičnost je kreditnih institucija u tome što su one jedine ovlaštene pružati uslugu primanja depozita ili drugih povratnih sredstava od javnosti.

---

³³ Friedrich Schneider Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2013: - u 2013 udio sive ekonomije u Republici Hrvatskoj je iznosio 28% BDP; UNOFFICIAL ECONOMY IN CROATIA: ESTIMATION METHODS AND RESULTS - Andrea Galić Nagyszombaty;

Na kraju 2013. u Republici Hrvatskoj poslovalo je 35 kreditnih institucija – 29 banaka, jedna štedna banka i pet stambenih štedionica. Imovina banaka na kraju godine iznosila je 398,1 mlrd. kuna i činila je 98,1% ukupne imovine svih kreditnih institucija, dok je ukupna imovina stambenih štedionica iznosila 7,6 mlrd. kuna, što je udio od tek 1,9%. Omjer imovine bankovnog sektora i bruto društvenog proizvoda iznosi 134%.

U Republici Hrvatskoj posluje 26 kreditnih unija, čija je ukupna imovina, prema revidiranim podacima, na dan 31. prosinca 2013. iznosila 0,7 mlrd. kuna, dok je iznos depozita članova bio 0,5 mlrd. kuna. Ukupna imovina s kojom posluju kreditne unije iznosi 0,16% ukupne imovine s kojom posluju kreditne institucije.

Velik opseg poslovanja bankovnog sektora očituje se i u broju radnika zaposlenih u bankama, kojih je na kraju 2013. bilo 20.982, a jedan zaposlenik banke upravlja imovinom u prosječnom iznosu od gotovo 19 milijuna kuna.

Izvori osjetljivost bankovnog sektora na pranje novca i financiranje terorizma

Bankovni sektor³⁴ podložan je za pranje novca i financiranje terorizma zbog velikog broja klijenata i financijskih transakcija koje otvaraju mogućnost prikrivanja nezakonito stečenog novca. Značajan broj aktivnosti pranja novca i financiranja terorizma počinje ili se u nekoj fazi odvija upravo kroz bankovni sektor.

Bankovni sektor u prvom je redu izložen riziku od pranja novca i financiranja terorizma zbog svoje relativne veličine i važnosti koje ima u financijskom sustavu. Taj sektor privlačan je osobama koje peru novac zbog velikog broja korisnika koji koriste bankovne usluge te niza različitih bankovnih proizvoda koji su im na raspolaganju, a kroz koje se slijevaju značajni financijski tokovi. Široka dostupnost i relativna jednostavnost pristupa bankovnim proizvodima i uslugama putem milijuna transakcija koje se provode pružaju više mogućnosti za prikrivanje nelegalno stečenih sredstava.

Premda se tipologije pranja novca i financiranja terorizma stalno razvijaju, a interes perača novca širi i na ostale sektore, sektori s naglašenim gotovinskim poslovanjem neprekidno su najizloženiji riziku od pranja novca i financiranja terorizma, stoga je bankovni sektor nešto izloženiji riziku od pranja novca i financiranja terorizma od nekih drugih sektora.

Zbog njihove jedinstvene uloge i veličine udjela u financijskom sustavu RH kreditne institucije imaju važno mjesto u sustavu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma te ih možemo smatrati prvom linijom obrane od pranja novca i financiranja terorizma.

Poslovni subjekti i građani u bankama imaju ukupno otvoren 5.963.901 račun. Građani imaju u bankama otvoreno 5.527.758 računa, što čini 92,69% svih otvorenih računa u bankama. Tekući računi u odnosu na ukupan broj računa građana zastupljeni su sa 73,46%, žiroračuni s 21,75%, a 4,79% čine "ostali računi građana". Od ukupnog broja računa poslovnih subjekta otvorenih u bankama čak 97,95% računa čine računi poslovnih namjena, dok se samo 2,05% računa odnosi na ostale račune poslovnih subjekata.

Tijekom 2013. u Hrvatskom sustavu velikih plaćanja ukupno su namirene 302.574 platne transakcije ukupne vrijednosti 3.087,0 mlrd. kuna, a u Nacionalnom klirinškom sustavu ukupno je obračunato 146.098.888 platnih transakcija ukupne vrijednosti 721,0 mlrd. kuna.

---

³⁴ Za potrebe nacionalne procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma izraz bankovni sektor uključuje kreditne institucije i kreditne unije.

Prijavljivanje sumnjivih i gotovinskih transakcija UZSPN

Važnost uloge kreditnih institucija u borbi protiv pranja novca i financiranja terorizma ogleda se i u broju obavijesti o sumnjivim transakcijama (577) i obavijesti o gotovinskim transakcijama (53.461) koje su navedene institucije dostavile USPNU u 2013. godini.

Najveći broj sumnjivih transakcija u 2013. godini prijavile su banke te se time nastavio dosadašnji trend rasta udjela tog sektora u ukupnom broju prijava sumnjivih transakcija. Udio bankarskog sektora u ukupno zaprimljenim sumnjivim transakcijama u 2013. godini iznosio je 86,11%., dok je u 2012. godini bio 77,33%.

Što se tiče prijavljivanja gotovinskih transakcija, prisutan je isti trend kod udjela bankarskog sektora u broju prijava gotovinskih transakcija. Tako su banke u 2013. godini prijavile 53.226 gotovinskih transakcija, što čini 97,82% od ukupno prijavljenih gotovinskih transakcija.

Analiza osjetljivosti bankovnog sektora

Ukupna ocjena osjetljivosti bankovnog sektora na rizik pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj jest 0.47, na skali od 0.0 do 1.0, pri čemu je 1.0 najveća osjetljivost za pranje novca i financiranje terorizma.

U analizi se razmatralo 13 općih varijabla, od kojih je šest ocijenjeno vrlo visokom ocjenom (0.8), na skali od 0.0 – "ne postoji" do 1.0 – "odlično".

Ocjenom 0.8 ocijenjene su ove opće varijable: kvaliteta nadzora nad sprječavanjem pranja novca i financiranja terorizma, utjecaj tržišta na pridržavanje standarda SPNFT-a, korporativno upravljanje, mjere za provedbu propisa o SPNFT-u, integritet zaposlenika i infrastruktura za identifikaciju. Nadalje, nešto lošijom ocjenom (0.7) ocijenjeni su zakonski i podzakonski propisi o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, kazne i razina znanja zaposlenika. Kao najranjiviji činitelji, s ocjenom 0.6, procijenjeni su funkcija ovlaštene osobe, informacijski sustavi, transparentnost pravnih subjekata i dostupnost neovisnih izvora informacija.

Iako su kreditne institucije i kreditne unije dužne u svom poslovanju provoditi mjere dubinske analize koje se sastoje od utvrđivanja identiteta stranke, utvrđivanja stvarnog vlasnika stranke, prikupljanja podataka o namjeni i predviđenoj prirodi poslovnog odnosa te stalnog praćenja poslovnog odnosa, teško mogu izbjeći poslovne odnose s pojedincima koji primjenjuju razne strategije kako bi zaobišli uspostavljene kontrolne mehanizme.

Promatra li se bankovni sustav u cjelini, kreditne institucije i kreditne unije u Republici Hrvatskoj imaju uspostavljene adekvatne interne politike, procedure i kontrole s pomoću kojih se mogu ublažiti rizici od pranja novca i financiranja terorizma kojima su izložene. U odnosu na ostale obveznike provedbe mjera i radnja za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma kreditne institucije mogu se smatrati najorganiziranijim i najviše svjesnim izloženosti riziku pranja novca i financiranja terorizma.

Izvori podataka analizirani u bankovnom sektoru

Pri procjeni rizika od pranja novca i financiranja terorizma u bankovnom sektoru upotrijebljeni su izvori podataka kojima raspolaže Hrvatska narodna banka, Financijski inspektorat i USPNU. Analizirani su zapisnici neposrednog nadzora, Izvješće o četvrtom krugu evaluacije sustava SPNFT-a u RH kao i FATF standardi. U izradi i analizi ocjene izloženosti bankovnog sektora sudjelovali su i predstavnici banaka te je izrađen Upitnik za kreditne institucije i kreditne unije u svrhu dobivanja relevantnih informacija od bankovnog sektora. Upitnik je distribuiran na 11 banaka, 3 stambene štedionice i 10 kreditnih unija. Pri izboru kreditnih institucija i kreditnih unija kojima je distribuiran upitnik vodilo se računa o veličini institucije, teritorijalnom načelu i vlasničkoj strukturi.

Na osjetljivost bankovnog sektora RH na pranje novca i financiranje terorizma utječe mnogo činitelja, koji su često međusobno povezani te neposredno ili posredno utječu na razinu osjetljivosti. Analizirale su se dvije vrste varijabla, opće varijable, koje utječu na cijeli bankovni sustav i specifične varijable, koje se odnose na određeni bankovni proizvod ili uslugu.

Elementi za unaprjeđenje bankovnog sektora u području SPNFT

Glavna područja u kojima je moguće unaprjeđenje sektora SPNFT-a u Republici Hrvatskoj odnose se na daljnje jačanje pozicije funkcije ovlaštene osobe i poboljšanje komunikacije između uprave i ovlaštene osobe. Iako razina informacijskih sustava za podršku politikama i procedurama SPNFT-a uglavnom zadovoljava, postoji prostor za njihov daljnji razvoj. Unaprjeđenje se može postići većim ulaganjima kreditnih institucija u razvoj informatičke podrške koja bi omogućila provedbu mjera stalnog praćenja poslovnog odnosa te otkrivanja sumnjivih i složenih transakcija.

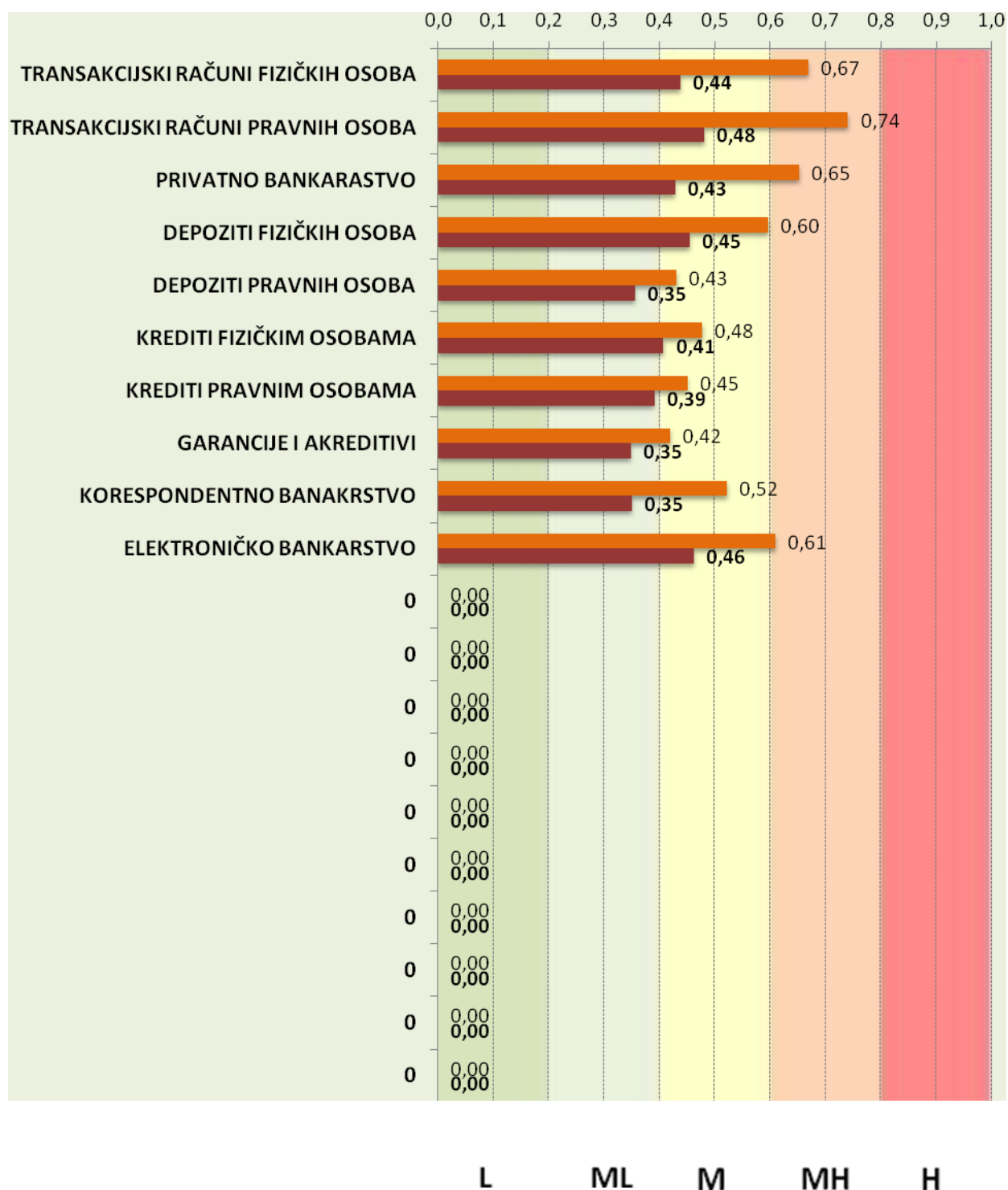
Nadalje, identificirani su problemi koji se odnose na sporost državne administracije te na nepostojanje jedinstvenog registra stvarnih vlasnika i baze podataka o domaćim politički izloženim osobama.

Manje osjetljive financijske institucije

Stambene štedionice specijalizirane su kreditne institucije licencirane od strane HNB-a, uz prethodnu suglasnost Ministarstva financija. Stambene štedionice osnovane su radi lakšeg rješavanja stambenih potreba fizičkih i pravnih osoba, a što se ostvaruje prikupljanjem stambene štednje i plasiranjem stambenih kredita uz financijsku potporu države na području RH. Na teritoriju RH stambenu štednju, kao posebnu vrstu namjenske štednje, mogu prikupljati isključivo stambene štedionice. Nakon provedene analize odgovora koje su stambene štedionice dale na pitanja iz Upitnika, zaključeno je da je kod stambenih štedionica rizik od pranja novca i financiranja terorizma manji nego kod banaka.

Imajući na umu opseg poslovanja i sva propisana ograničenja koja kreditne unije čine specifičnim "zatvorenim sustavom" te činjenicu da se poslovanje kreditnih unija obavlja samo s dva proizvoda od kojih depozite mogu uložiti, a kredite koristiti isključivo članovi koji prebivaju na istom, uskom lokalitetu te koje su verificirali svi članovi nadzornog odbora i javni bilježnik, nedvojbeno se može zaključiti da je mogućnost korištenja ove vrste financijskih institucija u svrhu pranja novca i financiranja terorizma minimalna te da se, u odnosu na kreditne institucije, stupanj rizika od takvih aktivnosti može ocijeniti gotovo nepostojećim.

OSJETLJIVOST PROIZVODA ILI USLUGE

Ocjena osjetljivosti obuhvatila je deset izabranih proizvoda ili usluga bankovnog sektora: transakcijske račune, depozite i kredite fizičkih osoba te pravnih osoba, nadalje garancije i akreditive te privatno, korespondentno i elektroničko bankarstvo.

Osjetljivost na rizike od pranja novca i financiranja terorizma iskazana je na skali od 0,0 do 1,0, pri čemu je 1,0 najveća osjetljivost.

Inherentna osjetljivost proizvoda ili usluga

Transakcijski računi pravnih osoba pokazali su najviši stupanj inherentne osjetljivosti - 0.74. Slijede transakcijski računi fizičkih osoba s ocjenom 0.67. Privatno bankarstvo je ocijenjeno s ocjenom 0.65, a elektroničko bankarstvo s ocjenom 0.61. Na samoj granici grupe srednje visoke osjetljivosti nalaze se depoziti fizičkih osoba s ocjenom 0.60. Nakon primjene mjera za SPNFT njihov stupanj inherentne osjetljivosti iz srednje visokog ulazi u niži spektar, u grupu srednje osjetljivosti.

Ostali su proizvodi prema inherentnoj osjetljivosti u kategoriji srednje osjetljivosti s ocjenama kako slijedi: korespondentno bankarstvo 0.52, krediti fizičkim osobama 0.48, krediti pravnim osobama 0.45, depoziti pravnih osoba 0.43 te kao najmanje osjetljivi pokazuju se garancije i akreditivi s ocjenom 0.42. Pošto se primijene mjere na drugu spomenutu grupu proizvoda, svi ulaze u kategoriju srednje niskog rizika.

Osjetljivost proizvoda ili usluga nakon primjene mjera

Budući da su kod svih sudionika bankarskog sektora transakcijski računi ocijenjeni najrizičnijima, primjenjuju se mjere za SPNFT propisane Zakonom, smjernicama nadzornih tijela te internim politikama i procedurama. Time se postiže najveće smanjenje inherentne osjetljivosti koja nakon toga realno za transakcijske račune pravnih osoba iznosi 0.48, za elektroničko bankarstvo povezano s transakcijskim računima 0.46 te za transakcijske račune fizičkih osoba 0.44.

Nakon što se primijene mjere za SPNFT, depoziti fizičkih osoba nalaze se u grupi srednje osjetljivosti s ocjenom 0.45, privatno bankarstvo s ocjenom 0.43 te krediti fizičkim osobama s ocjenom 0.41. U grupu srednje niske osjetljivosti nakon primjene mjera za SPNFT uključuju su svi preostali analizirani proizvodi, pri čemu krediti pravnim osobama imaju ocjenu 0.39, dok ocjenu najmanjeg rizika 0.35 imaju depoziti pravnih osoba, garancije i akreditivi te korespondentno bankarstvo.

Elementi analize osjetljivosti proizvoda ili usluga

Analiza pojedinih varijabla za odabrane proizvode ili usluge pokazuje da je obujam proizvoda najveći kod osnovnih bankarskih usluga: depozita i kredita. Prosječan iznos transakcije kod gotovo je svih proizvoda visok jer je za referentni iznos uzet iznos prosječne mjesečne neto plaće u RH, što je za transakcije fizičkih osoba logična vrijednost. U budućim analizama bilo bi dobro za druge proizvode odrediti primjereniji referentni iznos za usporedbu.

Profil klijenata uglavnom je srednje i nisko rizičan. Vrlo je malen udio klijenata višeg rizika, u koji se ubrajaju klijenti iz off shore-centara, politički izložene osobe ili osobe koje se zbog drugih razloga predviđenih smjernicama nadzornih tijela ili poslovnom politikom kreditne institucije mogu svrstati u visoko rizične. Dostupna ili dostupna ali ograničena jest mogućnost ulaganja novca putem odabranih proizvoda u financijski sustav. Srednje visoka je razina gotovinskih aktivnosti samo kod transakcijskih računa, privatnog bankarstva i depozita fizičkih osoba, dok je kod drugih proizvoda niska ili ne postoji. Korištenje proizvoda u nacionalnom i međunarodnom platnom prometu primjereno je obilježjima proizvoda, pri čemu je učestalost transakcija prema off shore-centrima, poreznim oazama i zemljama visokog rizika kod većine proizvoda niska.

Putem nijednog proizvoda nije moguće provoditi anonimne transakcije ili omnibus-transakcije te je kod svih proizvoda lako dostupno praćenje transakcija s pomoću evidencija. Većina proizvoda može se tek ograničeno iskoristiti u svrhu prijevare ili utaje poreza. Uspostava poslovnog odnosa i obavljanje transakcija bez nazočnosti stranke kod nekih su proizvoda ograničeni, dok kod drugih uopće nisu mogući.

Na kraju, kod proizvoda s najvišom ocjenom inherentne osjetljivosti primjenjuju se odgovarajuće specifične mjere i kontrole za SPNFT, kod nekih su specifične mjere ograničene, dok su kod kredita klijentima dovoljne samo opće mjere i kontrole za SPNFT, budući se u procesu odobravanja kredita od klijenata traži opsežna dokumentacija i pokazatelji poslovanja prije uspostavljanja poslovnog odnosa u vezi tog proizvoda.

Poslovanje kreditnih institucija

Na kraju 2013. u RH poslovalo je 35 kreditnih institucija – 29 banaka, jedna štedna banka i pet stambenih štedionica. Blagi trend smanjivanja broja kreditnih institucija nastavio se četvrtu godinu zaredom.

Imovina banaka na kraju godine iznosila je 398,1 mlrd. kuna i činila je 98,1% ukupne imovine svih kreditnih institucija. Udio bankarske imovine u bruto društvenom proizvodu iznosi 134%.

Vlasnička struktura i koncentriranost sustava

U sustavu kreditnih institucija koje posluju u RH, već dulji niz godina, dominiraju banke u većinskom vlasništvu stranih dioničara (16 banaka), a u izravnom su ili neizravnom stranom vlasništvu i četiri stambene štedionice. Udio imovine banaka u stranom vlasništvu vrlo je visok i na kraju 2013. iznosio je 89,7%. U vlasničkoj strukturi šest banaka jesu dioničari iz Austrije. Udio imovine tih banaka u ukupnoj imovini sustava iznosio je na kraju 2013. godine 60,5%. S udjelom od 18,3% imovine svih banaka jesu četiri banke u većinskom vlasništvu talijanskih dioničara. Dioničari iz Mađarske, Francuske, San Marina, Švicarske, Srbije i Turske imaju u svom vlasništvu po jednu banku, s ukupnim udjelom u imovini svih banaka od 10,9%.

Izvori financiranja

Ukupni izvori financiranja banaka iznosili su na kraju 2013. godine 329,0 mlrd. kuna. Blagi porast ukupnih izvora financiranja koji je ostvaren u 2013. rezultanta je suprotnih kretanja njegovih sastavnica. Iz strukture izvora financiranja banaka razvidno je da sredstva primljenih depozita stanovništva i pravnih osoba te primljeni krediti čine 97,5% ukupnih izvora financiranja. Depoziti na transakcijskim računima, štedni i oročeni depoziti iznose 282,8 mlrd. kuna i čine 85,9% ukupnih izvora, dok su kratkoročni/dugoročni krediti od financijskih institucija i ostali krediti primljeni u iznosu od 41,5 mlrd. kuna i čine 12,6% izvora financiranja. Od iznosa ukupnih izvora financiranja banaka 51,5 mlrd. kuna jesu sredstva većinskoga stranog vlasnika primljena na osnovi depozita i/ili kredita.

Imovina kreditnih institucija

U strukturi imovine banaka najvažnija su stavka u iznosu od 275,1 mlrd. kuna ili 66,3% ukupne imovine krediti financijskim institucijama i ostalim komitentima. Od iznosa koji su banke plasirale na osnovi kredita 123,6 mlrd. kuna ili 43,1% plasirano je stanovništvu, 108,0 mlrd. kuna ili 37,6% jesu plasmani trgovačkim društvima, dok su državne jedinice kreditirane s 43,5 mlrd. kuna ili 15,1% ukupnih plasmana. Gotovina i depoziti kod HNB-a u iznosu od 51,3 mlrd. kuna čine 12,9% imovine banaka, dok je u trezorske zapise Ministarstva financija i blagajničke zapise HNB-a te u druge vrijednosne papire plasirano 43,6 mlrd. kuna ili 11% ukupne imovine.

Izvanbilančne stavke

Na kraju 2013. ukupne klasične izvanbilančne stavke iznosile su 51,2 mlrd. kuna. Najveći udio, 45,5%, u ukupnim izvanbilančnim stavkama imali su okvirni krediti i obveze financiranja, dok su garancije činile 30,5% izvanbilančnih stavki, a nepokriveni akreditivi samo 1,8%.

Analiza podataka iz financijskih izvješća upućuje na zaključak da se poslovanje kreditnih institucija u najvećoj mjeri obavlja preko dva proizvoda, depozita fizičkih i pravnih osoba i kredita fizičkih i pravnih osoba.

Platni promet

U radu međubankovnih platnih sustava tijekom 2013. nisu zabilježene situacije koje bi na bilo koji način utjecale na sigurnost rada međubankovnih platnih sustava. U Hrvatskom sustavu velikih plaćanja ukupno su namirene 302.574 platne transakcije ukupne vrijednosti 3.087,0 mlrd. kuna, a u Nacionalnom klirinškom sustavu ukupno je obračunato 146.098.888 platnih transakcija ukupne vrijednosti 721,0 mlrd. kuna.

Poslovna mreža

Četvrtu godinu zaredom smanjuje se broj poslovnih jedinica banaka. Na kraju 2013. banke su na području RH imale 1220 poslovnih jedinica i svakoj gravitira prosječno 3517 stanovnika. Za razliku od broja poslovnih jedinica, nastavlja se trend rasta broja bankomata, te su banke na kraju 2013. imale ukupno 4123 bankomata.

U bankama su na kraju 2013. bile zaposlene 20.982 osobe, a jedan zaposlenik banke upravlja imovinom u prosječnom iznosu od gotovo 19 mil. kuna.

Stambene štedionice

Na kraju 2013. u RH poslovalo je pet stambenih štedionica. U izravnom ili neizravnom stranom vlasništvu bile su četiri stambene štedionice, dok je jedna bila u domaćem vlasništvu. Na dan 31. prosinca 2013. ukupna imovina stambenih štedionica iznosi 7,6 mlrd. kuna, što čini udio od tek 1,9% u ukupnoj imovini kreditnih institucija. Izvore sredstava financiranja stambenih štedionica u iznosu od 7,0 mlrd. kuna (92% ukupnih izvora) čine obveze na osnovi štednih i oročenih depozita i izdanih hibridnih instrumenata. Sredstva kapitala stambenih štedionica izvor su financiranja u iznosu od 0,6 mlrd. kuna i čine 8% ukupne pasive. Imovina stambenih štedionica u proteklom razdoblju neznatno je porasla. Imovinu stambenih štedionica u iznosu od 4,0 mlrd. kuna ili 53,1% čine stambeni krediti, dok je iznos od 2,3 mlrd. kuna plasiran u vrijednosne papire, trezorske zapise Ministarstva financija i blagajničke zapise HNB-a, a iznos od 1,0 mlrd. kuna deponiran je kod financijskih institucija.

Stambene štedionice specijalizirane su kreditne institucije licencirane od HNB-a, uz prethodnu suglasnost Ministarstva financija, a koje posluju u skladu sa Zakonom o stambenoj štednji i državnom poticanju stambene štednje ("Narodne novine", br. 109/1097., 117/1997., 76/1999., 10/2001., 92/2005., 21/2010., 15/2013. i 139/2013., u nastavku teksta: ZŠŠ) i Zakonom o kreditnim institucijama ("Narodne novine", br. 159/2013.).

Stambene štedionice osnovane su sa svrhom lakšeg rješavanja stambenih potreba fizičkih i pravnih osoba, a to se ostvaruje prikupljanjem stambene štednje i plasiranjem stambenih kredita uz financijsku potporu države na području RH. Na teritoriju RH stambenu štednju, kao posebnu vrstu namjenske štednje, mogu prikupljati isključivo stambene štedionice.

Stambeni štediša odnosno korisnik državnih poticajnih sredstava može biti državljanin RH, a od 1. srpnja 2013. i svaka fizička osoba koja ima prebivalište u RH. Upravo zbog tog razloga klijenti stambenih štedionica uglavnom su hrvatski rezidenti. Osim navedenih kategorija stambeni štediša odnosno korisnici kredita mogu biti i općine i gradovi, ako ta sredstva koriste za izgradnju stanova radi rješavanja stambenih pitanja osoba slabijega imovnog stanja. Međutim, u praksi gotovo sve stambene štedionice posluju isključivo s fizičkim osobama. Opseg poslovanja i proizvodi stambenih štedionica ograničeni su i odnose se samo na zakonski propisane poslove, čime je stambenim štedionicama onemogućeno da pružaju bilo kakve usluge izuzevši sklapanje Ugovora o stambenoj štednji i Ugovora o stambenom kreditu te poslove zastupanja u osiguranju.

Stambeni štediša sa stambenom štedionicom sklapa Ugovor o stambenoj štednji te ima pravo na državna poticajna sredstva u visini od deset posto od iznosa koji je uplatio tijekom

godine. Osnovica na koju se računaju državna poticajna sredstva limitirana je ZŠŠ-om na 5.000,00 kuna, što znači da je maksimalni godišnji iznos državnih poticajnih sredstava po stambenom štediši 500,00 kuna. U skladu sa ZŠŠ-om Ugovor o stambenoj štednji sklapa se na minimalno pet godina, a u slučaju njegova prijevremenog raskida primjenjuju se kaznene odredbe, odnosno klijent mora vratiti državna poticajna sredstva Ministarstvu financija.

S obzirom na vrstu proizvoda koje nude, stambene su štedionice pod nadzorom HNB-a, koji osim supervizije daje i odobrenje za opće uvjete poslovanja, te pod nadzorom Ministarstva financija, koje odobrava poticaje za stambenu štednju.

Nakon provedene analize odgovora koje su stambene štedionice dale u Upitniku, zaključeno je da se na stambene štedionice odnosi manji rizik za pranje novca i financiranje terorizma nego na banke.

Podloga za donošenje ocjene temelji se na sljedećem:

- propisane preventivne aktivnosti i mjere sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma koje stambene štedionice moraju poduzimati jednakog su opsega kao i kod banaka;
- stambene štedionice specijalizirane su kreditne institucije koje se osnivaju u skladu sa ZŠŠ-om i Zakonom o kreditnim institucijama;
- analizom odgovora stambenih štedionica iz Upitnika utvrđeno je da one nemaju za klijente pravne osobe, a postotak nerezidenata u strukturi klijenata iznosio je 0,04%;
- depoziti koje stambene štedionice prikupljaju manjih su iznosa; postotak depozita manjih od 50.000,00 eura na razini cijelog sustava stambenih štedionica iznosi 99,78%; štednja kraća od pet godina sankcionirana je tako da štediša gubi do tada dodijeljena sredstva državnih poticajnih sredstava;
- stambeni štediša sredstva kredita može koristiti samo u RH te su ona strogo namjenska.

Dvije od tri stambene štedionice u svojim odgovorima na pitanja iz Upitnika navele su da nemaju vlastite poslovnice, pa se poslovni odnos s klijentima uspostavlja preko poslovnica matične banke.

Kreditne unije

Kreditne su unije "mikrofinancijske" institucije koje, u skladu sa Zakonom o kreditnim unijama ("Narodne novine", br. 141/2006., 25/2009. i 90/2011.), posluju po principu uzajamnosti članova, koji moraju imati prebivalište na području iste jedinice lokalne samouprave (teritorijalno načelo). Svi su članovi istodobno (su)vlasnici kreditne unije, bez obzira na to jesu li deponenti – vjerovnici ili korisnici kredita – dužnici i upravljaju po principu jedan član jedan glas bez obzira na udio u vlasništvu. Kreditne unije nisu ni jedan oblik društva kapitala, već su financijske institucije posebne vrste bliže zadružnom obliku poslovanja, jer su nastale preoblikovanjem financijskih institucija koje su poslovale pa načelima zadruga.

U poslovanju kreditne unije neizostavna je međusobna povezanost članova kreditne unije na osnovi financijske uzajamnosti radi ostvarivanja njihova zajedničkog interesa. Bez zajedničkog interesa članova kreditne unije primanje depozita i odobravanje kredita bilo bi bankovni posao, odnosno ne bi postojala temeljna razlika između kreditnih institucija i kreditnih unija.

Osnovna je svrha ovakvog oblika financijskih institucija stvaranje mogućnosti interesnoj zajednici ljudi koji žive i djeluju u istoj jedinici lokalne samouprave da po principu financijske uzajamnosti rješavaju financijske probleme donošenjem kreditnih odluka uz prihvatljiv rizik.

Članom kreditne unije može postati samo fizička osoba kojoj su pristupanje odobrili članovi nadzornog odbora jednoglasnom odlukom, i to nakon što javni bilježnik ovjeri izjavu o prihvatanju svih pravila propisanih statutom.

Osnovna pretpostavka dostupnosti kredita članovima pod povoljnim uvjetima po principu uzajamnosti jest spremnost članova da u kreditnu uniju deponiraju svoja sredstva po nižim kamatnim stopama od kamatnih stopa koje, na iste depozite, mogu ostvariti kod kreditnih institucija i pri tome svjesno preuzmu rizik jer sredstva nisu osigurana u skladu sa Zakonom o osiguranju depozita.

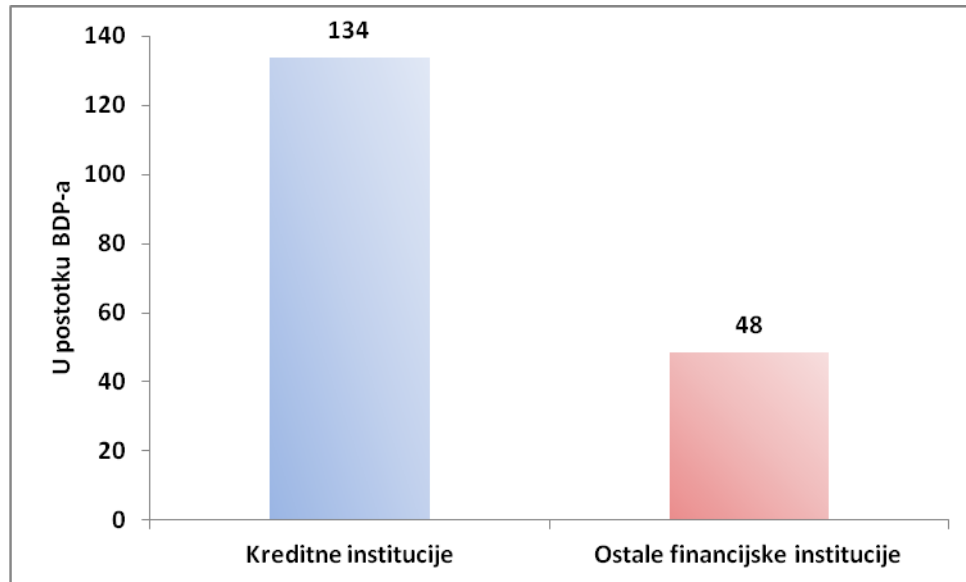
U RH posluje 26 kreditnih unija čija ukupna imovina, prema revidiranim podacima, na dan 31. prosinca 2013. iznosi 0,7 mlrd. kuna, dok je iznos depozita članova 0,5 mlrd. kuna. Ukupna imovina s kojom posluje kreditne unije iznosi 0,16% ukupne imovine s kojom posluje kreditne institucije.

Imajući na umu opseg poslovanja i sva propisana ograničenja koja kreditne unije čine specifičnim "zatvorenim sustavom" te činjenicu da se poslovanje kreditnih unija obavlja samo s dva proizvoda, od kojih depozite mogu uložiti, a kredite koristiti isključivo članovi koji prebivaju na istom uskom lokalitetu, te koje su verificirali svi članovi nadzornog odbora i javni bilježnik, nedvojbeno se može zaključiti da je mogućnost iskorištavanja ove vrste financijskih institucija u svrhu pranja novca i financiranja terorizma minimalna te da se, u odnosu na kreditne institucije, stupanj rizika može ocijeniti s 0.1 – "skoro nepostojeće". Na identičan zaključak upućuje i analiza odgovora na pitanja iz Upitnika za procjenu izloženosti kreditnih unija riziku od pranja novca i financiranja terorizma. U ovom segmentu nije bilo prijavljenih i procesuiranih slučajeva pranja novca.

Udio imovine financijskih institucija u BDP-u (2013.)

Tablica 28.

Izvor: HNB, Financijski računi

Klijenti kreditnih institucija

Poslovni subjekti i građani u bankama imaju ukupno otvoren 5.963.901 račun. Građani imaju u bankama otvoreno 5.527.758 računa, što čini 92,69% svih otvorenih računa u bankama. Tekući računi u odnosu na ukupan broj računa građana zastupljeni su sa 73,46%, žiroračuni s 21,75%, a 4,79% čine "ostali računi građana". Od ukupnog broja računa poslovnih subjekta otvorenih u bankama čak 97,95% računa čine računi poslovnih namjena, dok se samo 2,05% računa odnosi na ostale račune poslovnih subjekta.

Kreditne institucije svrstavaju klijente u rizične skupine sukladno čl. 35. stavku 1) Zakona, točkama 3.2.3.1. i 3.2.5.1. Smjernica HNB-a te sukladno svojoj poslovnoj politici.

Tako se u grupu klijenata niskog rizika ubrajaju:

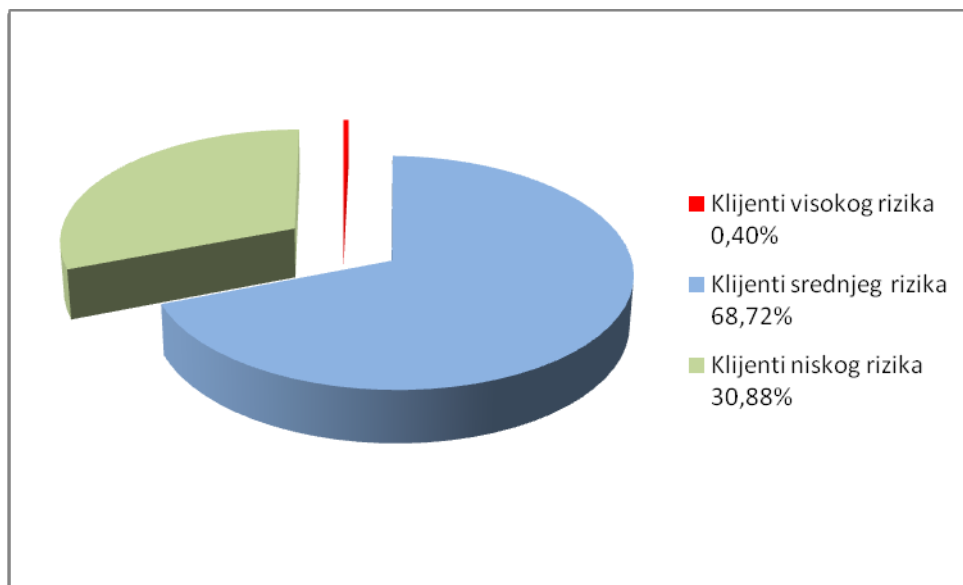
- obveznici iz članka 4. stavka 2. točke 1., 2., 3., 6., 7., 8., 9. i 10. Zakona ili druga istovjetna institucija pod uvjetom da ima sjedište u državi članici ili u trećoj državi,
- državno tijelo, tijelo lokalne i područne (regionalne) samouprave, javna agencija, javni fond, javni zavod ili komora,
- društvo čiji su financijski instrumenti prihvaćeni i kojima se trguje na burzi ili uređenom javnom tržištu u jednoj ili u više država članica u skladu s propisima u Europskoj uniji, odnosno društva sa sjedištem u trećoj državi čiji su financijski instrumenti prihvaćeni i kojima se trguje na burzi ili uređenom javnom tržištu u državi članici ili u toj trećoj državi, pod uvjetom da u toj trećoj državi vrijede zahtjevi za objavljivanje podataka u skladu s propisima u Europskoj uniji te
- osobe iz članka 7. stavka 5. Zakona za koje postoji neznatan rizik za pranje novca ili financiranje terorizma.

U grupu klijenata visokog rizika ubrajaju se sljedeće osobe:

- koje su strane politički izložene osobe;
- koje nisu osobno nazočne pri utvrđivanju i provjeri identiteta za vrijeme provođenja mjera dubinske analize;
- koje su strane pravne osobe te ne obavljaju ili ne mogu obavljati trgovinske, proizvodne ili druge djelatnosti u državi u kojoj su registrirane;
- kod kojih organizacijska struktura ili priroda pravnog subjektiviteta otežava odnosno onemogućava utvrđivanje stvarnog vlasnika;
- koje su strane pravne osobe koje obavljaju poslove iz članka 3. točke 21. Zakona, a imaju nepoznate ili prikrivene vlasnike, tajne ulagače ili upravljače;
- prema čijem su stvarnom vlasniku provedene prisilne mjere radi uspostavljanja međunarodnog mira i sigurnosti u skladu s pravnim aktima EU te rezolucijama Vijeća sigurnosti OUN-a ;
- s intenzivnim gotovinskim poslovanjem, uključujući:
  - društva koja se bave prijenosom novca, ovlaštene mjenjače, posrednike za prijenos novca te druga društva koja nude usluge prijena novca,
  - kasina, kladionice i druge djelatnosti u vezi s igrama na sreću i
  - društva koja nemaju intenzivno gotovinsko poslovanje, ali za provođenje određenih transakcija upotrebljavaju veće gotovinske iznose;
- koje su dobrotvorne i druge neprofitne organizacije, posebno one koje posluju s inozemstvom ili imaju sjedište na rizičnijem zemljopisnom području, odnosno među njezinim je osnivačima ili članovima fizička ili pravna osoba koja ima sjedište ili prebivalište na rizičnijem zemljopisnom području;
- koje su računovođe, odvjetnici, porezni savjetnici i drugi koji imaju račune u određenoj kreditnoj instituciji, a djeluju u ime svojih klijenata;
- koje svoje poslovne odnose ili transakcije obavljaju u neobičnim okolnostima kao što su:
  - znatna i neobjašnjena zemljopisna udaljenost između sjedišta obveznika i stranke

- često i neobjašnjeno zatvaranje računa u jednom, a otvaranje u drugom obvezniku ili
- često i neobjašnjeno prebacivanje sredstava između obveznika na različitim zemljopisnim lokacijama;
- koje su osobe za koje je Ured u posljednje tri godine:
  - zatražio od obveznika da dostavi podatke zbog sumnje na pranje novca ili financiranje terorizma,
  - obvezniku izdao nalog o privremenom zaustavljanju izvršenja sumnjive transakcije ili
  - obvezniku izdao nalog za stalno praćenje financijskog poslovanja stranke;
- koje su fizičke ili pravne osobe i drugi subjekti koji se nalaze na popisu osoba protiv kojih su na snazi mjere Vijeća sigurnosti OUN-a ili EU – među relevantne mjere ubrajaju se financijske sankcije koje uključuju zamrzavanje sredstava na računu i/ili zabranu raspolaganja imovinom, vojni embargo koji znači zabranu prometa oružjem sa subjektom i sl.;
- koje su fizičke ili pravne osobe s prebivalištem ili sjedištem u entitetima koji nisu subjekt međunarodnog prava, tj. međunarodno priznati kao države (takvi entiteti omogućuju fiktivnu registraciju pravne osobe, izdavanje fiktivnih identifikacijskih dokumenata i sl.).

Struktura klijenata prema rizičnosti s aspekta pranja novca i financiranja terorizma

Analiza općih varijabli

Tablica 29.

BANKOVNI SEKTOR	OCJENA
A. OPĆE ULAZNE VARIJABLE	
Zakonski i podzakonski propisi o SPNFT (preventivne mjere i nadzor)	(0.7) High
Kvaliteta nadzora nad SPNFT	(0.8) High
Utjecaj tržišta na pridržavanje standarda SPNFT	(0.8) High
Korporativno upravljanje	(0.8) High
Kazne	(0.7) High
Mjere za provedbu propisa o SPNFT	(0.8) High
Integritet zaposlenika	(0.7) High
Razina znanja zaposlenika	(0.7) High
Funkcija ovlaštene osobe	(0.6) Medium High
Sustavi praćenja PNFT	(0.6) Medium High
Transparentnost pravnih subjekata	(0.6) Medium High
Infrastruktura za identifikaciju	(0.7) High
Dostupnost neovisnih izvora informacija	(0.6) Medium High

ZAKONSKI I PODZAKONSKI PROPISI O SPRJEČAVANJU PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA (preventivne mjere i nadzor)

Ovom varijablom ocjenjuje se ima li RH za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma odgovarajuću zakonsku i podzakonsku regulativu kojom su propisane preventivne mjere i ustroj tijela nadzora za provedbu tih mjera u sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma te nadzor s ciljem sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

Pri procjeni varijable u obzir su uzeti zakonski i podzakonski propisi o sprječavanju pranja novca i financiranju terorizma te njihova usklađenost s relevantnim međunarodnim standardima (Treća direktiva protiv pranja novca, Preporuke FATF-a, Bazelska načela, Bazelski dokument o mjerama poznavanja i praćenja klijenata).

Učinkovitost zakonskih i podzakonskih propisa kojima su propisane preventivne mjere za sprječavanje pranja novca i njihova usklađenost s međunarodnim standardima ocjenjuju se sljedećim ocjenama: "odlično" – 1.0, "gotovo odlično" – 0.9, "visoko" – 0.8, "visoko" – 0.7, "srednje visoko" – 0.6, "srednje" – 0.5, "srednje nisko" – 0.4, "nisko" – 0.3, "nisko" – 0.2, "gotovo nepostojeće" – 0.1, "ne postoji" – 0.0.

Ocjena za razinu učinkovitosti zakonski i podzakonskih propisa kojima su propisane preventivne mjere i nadzor provedbe navedenih mjera u sprječavanju pranja novca jest 0.7.

Ta ocjena upućuje na visoku razinu usklađenosti zakonskih i podzakonskih propisa kojima su propisane preventivne mjere u sprječavanju pranja novca u odnosu na relevantne međunarodne standarde te njihovu učinkovitost potvrđenu nadzorom. Rezultat evaluacije očitovao se u ocjenama za temeljne i ključne preporuke kako slijedi: jedna je preporuka ocijenjena ocjenom "potpuno usklađeno", osam preporuka ocijenjeno je ocjenom "u velikoj mjeri usklađeno" i sedam preporuka ocijenjeno je ocjenom "djelomično usklađeno". Temeljem navedenih ocjena, a prema pravilima postupanja MONEYVAL-a, Republika Hrvatska je ušla u redovni postupak obavješćivanja MONEYVAL-a o napretku.

Osnova za dodijeljenu ocjenu

Dana 1. siječnja 2009. na snagu je stupio Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, koji je u većem dijelu usklađen s relevantnim međunarodnim standardima (Treća direktiva protiv pranja novca i Preporuke FATF-a iz 2003. godine). ZSPNFT ima preventivni karakter jer se njime propisuju mjere i radnje u kreditnim institucijama koje se poduzimaju radi sprječavanja korištenja financijskog sektora u svrhu pranja novca stečenog nezakonitim aktivnostima. U skladu sa ZSPNFT ministar financija donio je i devet (9) pravilnika za provedbu Zakona.

Nadalje, u skladu s odredbama članka 88. ZSPNFT, UZSPN samostalno ili u suradnji s drugim nadzornim tijelima izdaje mišljenja, preporuke ili smjernice radi jedinstvene primjene odredbi ZSPNFT i na temelju njega donesenih provedbenih propisa. Slijedom navedenog, na internetskoj stranici Ministarstva financija, UZSPN, objavljen je Repozitorij mišljenja, preporuka ili smjernica za provedbu Zakona za razdoblje od 2009. do 2013., za sve sektore obveznika.

Na temelju odredbe članka 88. ZSPNFT i članka 43. stavka 2. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci ("Narodne novine", br. 75/2008.) u lipnju 2012. donesene su Smjernice za provođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma za kreditne institucije, kreditne unije i institucije za elektronički novac.

Dana 1. siječnja 2013. na snagu je stupio Kazneni zakon ("Narodne novine", br. 125/2011. i 144/2012.), koji je člankom 265. kriminalizirao kazneno djelo pranja novca, dok je odredbama članaka 97. – 103. kriminalizirao kazneno djelo financiranja terorizma i s njime povezana kaznena djela.

Obveznici u svom radu također primjenjuju odredbe [Zakona o međunarodnim mjerama ograničavanja](#) ("Narodne novine", br. 139/2008. i 41/2014.) i dokumenata povezanih s njime.

Podloga za donošenje ocjene o usklađenosti zakonskih i podzakonskih propisa s navedenim preporukama FATF-a iz 2003. temelji se na Izvješću o četvrtom krugu evaluacije sustava SPNFT-a u RH, a koje je prihvaćeno u rujnu 2013., na iskustvima nadležnoga nadzornog tijela te na anketama koje su popunjavale kreditne institucije. U četvrtom krugu evaluacije sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u odnosu na preporuke FATF-a iz 2003. šest preporuka ocijenjeno je ocjenom "djelomično usklađeno", sedam preporuka ocijenjeno je "u velikoj mjeri usklađeno" te su dvije preporuke ocijenjene ocjenom "usklađeno". Slijedom navedenog RH ima u većem dijelu odgovarajuću zakonsku i podzakonsku regulativu kojom su propisane preventivne mjere te nadzorna tijela provode nadzor nad kreditnim institucijama.

Podloga za donošenje ocjene o usklađenosti zakonskih i podzakonskih propisa s Bazelskim načelima temelji se na Programu procjene financijskog sektora (*The Financial Sector Assessment Program*, FSAP) odnosno na Izvješću o primjeni navedenih Bazelskih načela iz 2002. te na izvješću o napretku iz 2008. Iz sadržaja izvješća o napretku proizlazi da je nadležno nadzorno tijelo (HNB) ostvarilo značajan napredak prema uspostavi sustava nadzora na razini najbolje međunarodne prakse. HNB ima sveobuhvatan i transparentan sustav u postupcima odobravanja bankovne licencije, provođenja nadzora nad kreditnim institucijama te definiranja i provođenja bonitetnih pravila.

Zakonski i podzakonski propisi koji se odnose na sustav SPNFT-a u velikoj su mjeri usklađeni s relevantnim međunarodnim standardima, pa tako i u odnosu na mjere dubinske analize. Vezano uz Bazelski dokument o mjerama poznavanja i praćenja klijenata, RH je u četvrtom krugu evaluacije za Preporuku 5 (mjere dubinske analize) dobila ocjenu "djelomično usklađeno". No, uzimajući u obzir nalaze supervizije i rezultate anketa kreditnih institucija, može se smatrati da su kreditne institucije u većoj mjeri usklađene i s Bazelskim dokumentom o mjerama poznavanja i praćenja klijenata i s Preporukama FATF-a.

KVALITETA NADZORA NAD SPRJEČAVANJEM PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA

Ovom varijablom ocjenjuje se posjeduje li Republika Hrvatska sveobuhvatan ustroj nadzora s ciljem sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma koji podržavaju odgovarajuće ovlasti, kadrovi i drugi resursi. Sveobuhvatna struktura nadzora nad financijskim institucijama koja posjeduje adekvatne resurse može osigurati visoku razinu usklađenosti sa zahtjevima regulatora i spriječiti sistemske probleme u toj poslovnoj grani.

Ocjena kvalitete i sveobuhvatnosti nadzora nad sprječavanjem pranja novca i financiranja terorizma: 0.8

Ocjena upućuje na visoku razinu kvalitete i sveobuhvatnosti nadzora nad SPNFT-om, koja može značajno smanjiti izloženost financijskih institucija pranju novca i financiranju terorizma.

U skladu sa Zakonom HNB nadzire njegovu provedbu kod banaka, stambenih štedionica i kreditnih unija. Nadzor HNB-a uključuje procjenu funkcioniranja sustava te provjeru primjene mjera, radnja i postupaka za SPNFT.

Financijski inspektorat RH obavlja nadzor nad provedbom Zakona kod svih obveznika, što obuhvaća i banke, stambene štedionice i kreditne unije. Međutim, Financijski inspektorat provodi ograničeni nadzor, koji uključuje nadzor samo određenog broja mjera, određenog poslovnog odnosa ili stranke odnosno vremenski ograničenog dijela poslovanja. UZSPN provodi neizravni nadzor nad primjenom odredbi Zakona o obvezi obavješćivanja o gotovinskim transakcijama i o obvezi obavješćivanja o sumnjivim transakcijama.

U Izvješću o četvrtom krugu evaluacije sustava SPNFT-a u RH za Preporuku 29 (Supervizija) dobivena je ocjena "usklađeno", dok je Preporuka 23 (Regulativa, supervizija i nadzor) ocijenjena kao djelomično usklađena, prije svega zbog nedostatka sporazuma između svih nadležnih nadzornih tijela glede nadzora nad institucijama za platni promet. U RH do sada nije licencirana ni jedna institucija za platni promet. Nadalje, vezano uz

djelotvornost nadzora procijenjeno je da su supervizorski ciklusi nadzora nad SPNFT-om nedostatni.

Iako Procjena o stabilnosti financijskog sustava iz 2008. nije obuhvatila procjenu nadzora nad sprječavanjem pranja novca i financiranja, postupanje HNB-a po Bazelskim načelima ocijenjeno je pozitivnim, a uspostavljeni je sustav supervizije učinkovit.

Nadzorno tijelo posjeduje adekvatne resurse kojima osigurava visoku razinu usklađenosti s odredbama o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma u financijskom sektoru, što uključuje i dovoljan broj dobro obučanih i visoko stručno osposobljenih inspektora.

Poslovi provođenja nadzora nad SPNFT-om u HNB-u u nadležnosti su Sektora bonitetne regulative i nadzora banaka, direkcijama nadzora I, II i III. Poslovi u navedenim direkcijama obuhvaćaju sveobuhvatnu superviziju poslovanja kreditnih institucija i kreditnih unija. Supervizija kreditnih institucija i kreditnih unija organizirana je u timovima podijeljenima prema grupama kreditnih institucija i kreditnih unija, a koji su zaduženi za nadzor bonitetnom analizom, za neposredni nadzor te za izricanje i praćenje provedbe supervizorskih mjera. Međutim, određen broj supervizora specijaliziran je u poslovima nadzora SPNFT-a te ima potpunu samostalnost prilikom određivanja prioriteta i planova nadzora. Komunikacija između supervizora specijaliziranih za nadzor nad SPNFT-om i članova tima je dvosmjerna i svi djelatnici uključeni u proces upoznati su s potrebnim informacijama za rad.

HNB ima adekvatne resurse i tehničku podršku da djelotvorno obavlja funkciju nadzora nad SPNFT-om. Krajem 2013. te poslove obavljao je 61 visokokvalificirani supervizor. Četiri supervizora specijalizirani su u području nadzora nad SPNFT-om.

Poslovi nadzora kreditnih institucija nad SPNFT u FI, po načelu sektorske podjele obveznika, obavljaju se u Službi za kreditne institucije i pružatelje platnih usluga. Krajem 2013. u Službi je bilo zaposleno 6 visokokvalificiranih inspektora.

Provođenje neizravnih nadzora kod kreditnih institucija i kreditnih unija u UZSPN u nadležnosti je Službe za prevenciju i nadzor obveznika, Odjela za financijske i nefinancijske institucije. Navedene poslove, pored ostalih poslova iz djelokruga rada, obavlja ukupno tri djelatnika.

Djelatnici HNB-a, FI i UZSPN kontinuirano se usavršavaju na edukacijama u organizaciji domaćih ili međunarodnih institucija.

Tablica 30.

Broj edukacija i educiranih djelatnika				
Nadzorno tijelo	HNB	FI	UZSPN	Ukupno
2011.				
Edukacije	3	3	22	28
Djelatnici	27	46	30	103
2012.				
Edukacije	3	3	12	18
Djelatnici	12	23	55	90
2013.				
Edukacije	2	4	6	12
Djelatnici	47	21	20	88

Nadzorno tijelo posjeduje sveobuhvatan program nadzora glede sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma koji se sastoji od posrednog i neposrednog nadzora.

HNB provodi superviziju bonitetnom analizom, obavljanjem neposrednog nadzora, izricanjem supervizorskih mjera te izdavanjem odobrenja i suglasnosti. Nadzor u kreditnim unijama reguliran je Zakonom o kreditnim unijama ("Narodne novine", br 141/2006., 25/2009. i 90/2011.) te je u poslovima nadzora nad SPNFT-om istovjetan superviziji kreditnih institucija. Pri obavljanju nadzora HNB provjerava zakonitost poslovanja kreditnih institucija i kreditnih unija uključujući njihovu organizaciju, strategije, politike, postupke i procedure te procjenjuje jesu li navedeni elementi primjeren sustav upravljanja rizikom od pranja novca i financiranja terorizma. Nadzor se provodi analizom primljenih izvješća i informacija te kontinuiranim praćenjem poslovanja.

Izvješća i informacije koje se analiziraju u prvom su redu odgovori kreditnih institucija na Upitnik za procjenu izloženosti kreditnih institucija i kreditnih unija pranju novca i financiranju terorizma, koji se jednom godišnje šalje kreditnim institucijama i kreditnim unijama, te izvješća vanjskih i unutarnjih revizora.

Neposredni nadzori obavljaju se prema Planu supervizije koji se izrađuje krajem svake poslovne godine za iduću godinu, a mogući su i ciljani nadzori na zahtjev UZSPN-a. Neposredni nadzor obično traje tri do sedam tjedana, ovisno o veličini kreditne institucije odnosno kreditne unije i ovisno o broju područja poslovanja koja se obuhvaćaju neposrednim nadzorom, a na njima može raditi troje do devetero ili više supervizora. Neposredni nadzor nad provedbom Zakona uglavnom se provodi u sklopu redovnog nadzora nad kreditnim institucijama tako da se barem jedan član tima zadužuje za provjeru provedbe predmetnog Zakona. Način obavljanja neposrednog nadzora detaljno je propisan Metodologijom obavljanja neposrednih nadzora. Kreditne institucije dužne su supervizorima omogućiti kontrolu poslovnih knjiga i poslovne dokumentacije te kontrolu informacijske tehnologije u opsegu potrebnom za obavljanje pojedinog nadzora. Nakon obavljenog nadzora sastavlja se zapisnik o obavljenom nadzoru.

FI sukladno čl. 85. Zakona kod kreditnih institucija i kreditnih unija obavlja nadzor propisanih mjera, radnji i postupaka za SPNFT u okviru poslovnih odnosa ili transakcija određenih stranaka ili grupe stranaka. FI obavlja ciljane nadzore sukladno godišnjem planu nadzora, a na zahtjev i inicijativu drugih nadležnih tijela te temeljem procjene rizika, na osnovu raspoloživih podataka i informacija prikupljenih tijekom obavljanja nadzora iz svoje nadležnosti kod pravnih i fizičkih osoba te iz drugih izvora koji upućuju na to da postoje određene manjkavosti u posebnom području poslovanja obveznika. Zakonom o

Financijskom inspektoratu Republike Hrvatske (ZFI) propisan je način obavljanja nadzora (izravni ili neizravni nadzor). U Priručniku za nadzor, u svrhu jedinstvene primjene odredbi Zakona, propisane su detaljne procedure za ovlaštene osobe u obavljanju nadzora. O obavljenom nadzoru sastavlja se zapisnik. HNB-u se dostavlja informacija o tome kod kojeg je obveznika nadzor proveden te koje su nezakonitosti i/ili nepravilnosti nadzorom utvrđene, ako se radi o važnim nalazima za rad HNB-a kao primarnog nadzornika u ovom sektoru. Neizravne nadzore UZSPN provodi sukladno donesenim uputama, kojima su detaljno propisani načini postupanja službenika u Odjelu za financijske i nefinancijske institucije.

Tablica 31.

Aktivnosti nadzornih tijela				
Nadzorno tijelo	HNB	FI	UZSPN	Ukupno
2011.				
Nadzori	9	3	76	88
Optužni prijedlozi	1	2	0	3
Preporuke / pisana upozorenja	47	9	0	56
2012.				
Nadzori	6	5	42	53
Optužni prijedlozi	1	0	0	1
Preporuke / pisana upozorenja	17	2	0	19
2013.				
Nadzori	1	1	38	40
Optužni prijedlozi	0	1	0	1
Preporuke / pisana upozorenja	11	1	0	12

Sugestije supervizora u vezi s moralom ostavljaju značajan učinak na upravu financijskih institucija i dovoljne su da pozitivno utječu na obrasce ponašanja.

U sklopu kontinuiranog praćenja poslovanja kreditnih institucija HNB se redovito sastaje s upravom i/ili višim rukovodstvom, unutarnjim revizorima, a prema potrebi i s nadzornim odborom kreditne institucije. Nakon provedenog nadzora organizira se završni sastanak supervizora i nadležnih članova uprave, na kojem se iznose utvrđene nezakonitosti, slabosti ili nedostaci u poslovanju te predlažu mjere za poboljšanje poslovanja. Tom prilikom raspravlja se i o planovima uprave povezanim s otklanjanjem slabosti ili nedostataka. Uprave kreditnih institucija uglavnom vrlo pozitivno reagiraju na predložene mjere za poboljšanje poslovanja i cijene stajališta supervizora. Također, uobičajena je praksa da se tijekom nadzora odgovorna osoba upozori na utvrđene nedostatke, te se sugerira uklanjanje slabosti i nedostataka tijekom ili neposredno nakon obavljene kontrole. Kreditne institucije i kreditne unije imaju praksu da još u tijeku nadzora isprave sve slabosti i nedostatke koji se mogu ispraviti u kratkom roku. Kreditne institucije uvijek su postupale po preporukama supervizora te nije bilo zabilježenih slučajeva pokretanja upravnog spora protiv rješenja HNB-a vezanih uz nadzor SPNFT-a.

Nakon provedenog izravnog nadzora FI-a organizira se završni sastanak s ovlaštenom osobom i višim rukovodstvom i/ili nadležnim članom uprave na kojem se iznose utvrđene nezakonitosti ili nedostaci u poslovanju te se sugerira uklanjanje nepravilnosti i nedostataka. Sukladno ZFI ukoliko obveznik ne postupi po mjeri pisanog upozorenja izdaje se rješenje za

otklanjanje nepravilnosti protiv kojeg nije dopuštena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor. Ukoliko obveznik ne postupi po rješenju FI podnosi se optužni prijedlog. U praksi kreditne institucije postupile su po svim naloženim mjerama pisanog upozorenja te nije bilo izdanih rješenja.

Službe za prekršajni postupak FI nadležne su za vođenje prekršajnog postupka u prvom stupnju za prekršaje počinjene prema Zakonu. O provedenom prekršajnom postupku, po podnesenim optužnim prijedlozima, donosi se rješenje o prekršaju na koje sudionici u postupku imaju pravo žalbe Visokom prekršajnom sudu RH. Visoki prekršajni sud u žalbenom postupku može presudom odbiti žalbu i potvrditi prvostupanjsko rješenje te ono postaje pravomoćno, nakon čega službe za prekršajni postupak FI provode postupak izvršenja rješenja ili rješenjem ukinuti prvostupanjsko rješenje te predmet vratiti službama za prekršajni postupak FI na ponovni postupak i odlučivanje.

U većini slučajeva kreditne institucije na doneseno rješenje FI o prekršaju podnosile su žalbu Visokom prekršajnom sudu.

UZSPN tijekom provođenja neizravnih nadzora upućuje kreditne institucije i kreditne unije na nedostatke i nepravilnosti koje su utvrđene što ujedno služi obveznicima kao uputa za ispravno primjenjivanje mjera, radnji i postupaka iz Zakona.

Nadzorno tijelo posjeduje snažnu i djelotvornu izvršnu ovlast kojom može nametnuti poslovanje u skladu s regulativom o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma.

Provođenje supervizije nad kreditnim institucijama i izricanje supervizorskih mjera regulirano je Zakonom o kreditnim institucijama, dok se nadzor u kreditnim unijama provodi u skladu sa Zakonom o kreditnim unijama. Odredbe Zakona o kreditnim institucijama o provođenju supervizije na odgovarajući se način primjenjuju na nadzor SPNFT-a. Kada HNB procjeni da je nužno poduzimanje aktivnosti za poboljšanje poslovanja te otklanjanje utvrđenih nezakonitosti vezano uz nadzor SPNFT-a moguće je primijeniti sve odgovarajuće vrste supervizorskih mjera, pa tako i razrješenje predsjednika ili članova uprave. Također, ukoliko bi kreditna institucija bila pravomoćno proglašena krivom zbog težeg kršenja odredbi Zakona HNB ima mogućnost ukidanja odobrenja za rad kreditne institucije. HNB poduzima aktivnosti za poboljšanje poslovanja i otklanjanje utvrđenih nezakonitosti putem sporazuma o razumijevanju ili rješenjem o supervizorskim mjerama. Sporazum o razumijevanju primjenjuje se ako utvrđene slabosti i nedostaci nemaju značenje kršenja propisa. Osim navedenih instrumenata HNB može donijeti i rješenje tijekom neposrednog nadzora nad kreditnom institucijom kojim se nalaže poduzimanje mjera za otklanjanje nezakonitosti koje se moraju provesti bez odgode. Također, ako se ne postupa u skladu sa sporazumom o razumijevanju ili rješenjem o supervizorskim mjerama, HNB može odgovornoj osobi iz uprave kreditne institucije izreći pisanu opomenu. Kada HNB u obavljanju nadzora ili na drugi način utvrdi postojanje osnovane sumnje da je počinjen prekršaj, Financijskom inspektoratu podnosi optužni prijedlog te poduzima ostale mjere i radnje na koje je zakonom ovlašten. Sve novčane sankcije iz Zakona mogu se primijeniti na kreditnu instituciju ili kreditnu uniju te na člana uprave ili drugu odgovornu osobu.

Ovlasti FI definirane su ZFI. Ako se prilikom provođenja nadzora utvrdi neusklađenost sa Zakonom inspektor je dužan poduzeti odgovarajuće korektivne aktivnosti. U slučaju kad postoji sumnja da je počinjen prekršaj ili kazneno djelo povezano s PNFT, inspektor će podnijeti optužni prijedlog odnosno obavijestiti nadležno državno odvjetništvo ili podnijeti kaznenu prijavu.

Ukoliko UZSPN sukladno odredbama Zakona tijekom provođenja nadzora utvrdi postojanje osnovane sumnje da je počinjen prekršaj propisan Zakonom, podnosi Financijskom inspektoratu optužni prijedlog.

Činjenice pokazuju da nadzorno tijelo djeluje učinkovito i nepristrano kada obavlja poslove nadzora.

Neposredni nadzor provodi se u skladu s Planom supervizije. Pri obavljanju nadzora supervizori postupaju nepristrano i na ujednačen način te se u svom radu pridržavaju procedura rada propisanih Metodologijom obavljanja neposrednih nadzora. Svi zaposlenici HNB-a u svom radu dužni su poštivati Etičke norme ponašanja zaposlenika HNB-a, a

obvezani su i poslovnom tajnom prema članku 53. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci te Pravilniku o postupanju s povjerljivim podacima u Hrvatskoj narodnoj banci.

Pri obavljanju nadzora inspektori u FI dužni su postupati u skladu s propisanim procedurama u Priručniku za nadzor, a kojim je osigurana jedinstvenost, standardizacija i konzistentnost u postupanju u nadzoru. Pri obavljanju dužnosti i u svoje slobodno vrijeme svi zaposlenici FI dužni su poštovati zakon i Etički kodeks državnih službenika, a obvezani su i poslovnom tajnom prema čl. 36. ZFI.

Svi zaposlenici UZSPN dužni su se pridržavati Etičkog kodeksa državnih službenika u svom radu te sukladno odredbi čl. 75. st. 2. Zakona ne smiju o prikupljenim podacima, informacijama i dokumentaciji niti o postupanju temeljem Zakona obavijestiti treće osobe ili osobe na koje se ti podaci, informacije i dokumentacija ili postupak odnose.

Mjere nadzornog tijela, kao što su novčane kazne, upravni postupci i oduzimanje licencije financijskoj instituciji, dovoljne su da pozitivno utječu na ponašanje uprave financijskih institucija i zaposlenika koji u njima rade.

Supervizori HNB-a raspoložu nizom supervizorskih mjera kojima mogu osigurati pravodobno poduzimanje aktivnosti za poboljšanje poslovanja i otklanjanje utvrđenih nezakonitosti. Vrste supervizorskih mjera propisane su Zakonom o kreditnim institucijama odnosno Zakonom o kreditnim unijama. Ako kreditna institucija ne izvrši naložene mjere na način i u rokovima iz rješenja, HNB može sazvati glavnu skupštinu na kojoj će dioničarima učiniti dostupnim izvješće o poslovanju kreditne institucije. S obzirom na činjenicu da je prilikom provođenja nadzora SPNFT-a kod kreditnih institucija utvrđen mali broj nezakonitosti, što ukazuje na zadovoljavajuću razinu funkcioniranja sustava, HNB uglavnom koristi mjere preporuka kako bi pozitivno utjecao na daljnje unapređenje sustava.

ZFI propisane su sljedeće vrste korektivnih aktivnosti koje mogu poduzeti inspektori u nadzoru: izdavanje pisanog upozorenja za otklanjanje nepravilnosti, donošenje rješenja za otklanjanje nepravilnosti i nezakonitosti i podnošenje optužnog prijedloga. Osim navedenih korektivnih mjera ZFI previđa i mogućnost izricanja sljedećih nadzornih mjera: prijedlog za obustavu izvršenja financijske transakcije i zamrzavanje financijskih sredstva, privremene zabrane poduzimanja određene poslovne aktivnosti te davanje prijedloga za oduzimanje odobrenja za rad.

Ukoliko UZSPN tijekom nadzora utvrdi postojanje osnovane sumnje da je počinjen prekršaj propisan Zakonom, podnosi Financijskom inspektoratu optužni prijedlog.

UTJECAJ TRŽIŠTA NA PRIDRŽAVANJE STANDARDA SPNFT-a

Ovom varijablom ocjenjuje se vrši li tržište pritisak na upravljačke strukture kreditnih institucija da se pridržavaju međunarodnih standarda glede SPNFT-a. Razmatraju se pritisci koji postoje izvan državnoga pravnog i nadzornog okvira, primjerice komercijalni pritisci inozemnih partnera, kao što su korespondentne banke.

Ocjena: 0.8

Analizom podataka kreditnih institucija utvrđena je visoka ocjena za određivanje utjecaja tržišta u pridržavanju standarda SPNFT-a.

Osnova za dodijeljenu ocjenu:

Banke uspostavljaju korespondentne odnose s iznimnom pozornosti, obavljajući opsežne prethodne radnje i provjere kako bi se uvjerile da financijska institucija s kojom se želi uspostaviti poslovni odnos primjenjuje mjere i postupke utvrđene međunarodnim standardima u području SPNFT-a. To se odnosi jednako na strane financijske institucije koje otvaraju svoje račune u domaćim bankama kao i na one financijske institucije u kojima domaće banke otvaraju svoje račune.

Korespondentna mreža domaćih banaka obuhvaća prvoklasne inozemne financijske institucije u EU-u, u drugim ekvivalentnim trećim zemljama ili u trećim zemljama.

Banke imaju prekogranične korespondentne odnose koje smatraju važnima i zbog kojih se moraju pridržavati međunarodnih standarda glede SPNFT-a kako bi održale takve odnose.

Uspostavljanje poslovnog odnosa s financijskom institucijom podrazumijeva poštivanje Zakona i Smjernica Hrvatske narodne banke glede pribavljanja potrebne dokumentacije kako bi se banka uvjerila da je inozemna financijska institucija licencirana i registrirana za poslovanje koje obavlja, da njezino poslovanje nadzire nadležno tijelo i da u svom poslovanju primjenjuje međunarodne standarde u području SPNFT-a. Isto takve podatke traže i inozemne financijske institucije od naših banaka. Podaci se međusobno izmjenjuju putem godišnjih upitnika, sastanaka, međusobnih posjeta i periodičnih provjera. Banke koje su dio veće grupacije imaju utvrđenu dinamiku provjera mjera i radnja u području SPNFT-a od strane matice ili interne revizije, čiji se nalaz dostavlja matici. Prema učestalosti i opsegu provjera može se zaključiti da se poslovni odnos ne bi uspostavio ili bi se čak raskinuo kad domaće banke ne bi poštivale utvrđene međunarodne standarde. Izravnim nadzorom nije utvrđena povreda navedenih principa i mjera.

Upravljačke strukture banaka osjetljive su na međunarodne i domaće rizike povezane sa sprječavanjem pranja novca koji utječu na reputaciju banaka.

Bankarski sektor primjenjuje razne alate i metode za ažurno praćenje regulative, svih promjena međunarodnih standarda, sankcijskih lista i događaja koji mogu utjecati na pojačani rizik u radu s određenim osobama, entitetima ili zemljama. Bankama je Zakonom zabranjeno uspostavljanje ili nastavljanje korespondentnih odnosa s bankom koja posluje ili bi mogla poslovati kao fiktivna banka, ili s drugom sličnom kreditnom institucijom za koju je poznato da s fiktivnim bankama sklapa ugovore o otvaranju i vođenju računa. Poslovna politika većine banaka izričito zabranjuje i uspostavljanje poslovnih odnosa s kreditnim institucijama koje daju mogućnost korištenja "payable-through" računa u svom poslovanju.

Upravljačke strukture banaka pomno odabiru korespondente s kojima uspostavljaju korespondentne odnose imajući na umu poslovne potrebe i reputacijski rizik. Kako je većina

bankarskog sustava u vlasništvu europskih renomiranih bankarskih grupacija, korespondentna mreža je konzervativna, upućena uglavnom na banke iz grupacije ili kvalitetne banke iz okružja.

KORPORATIVNO UPRAVLJANJE

Ovom varijablom ocjenjuje se jesu li se uprava i rukovodstvo kreditnih institucija odlučili za visoku razinu korporativnog upravljanja. Djelotvorna praksa korporativnog upravljanja promovira visoku razinu usklađenosti s međunarodnim standardima kao i s nacionalnim propisima, a neophodna je za postizanje i održavanje povjerenja javnosti u financijski sektor.

Ocjena korporativnog upravljanja: 0.8

Učinkovito i razborito upravljanje u kreditnim institucijama ključno je za održavanje povjerenja javnosti u bankovni sustav i cjelokupni financijski sektor. Adekvatan sustav upravljanja u kreditnim institucijama treba uključivati jasan organizacijski ustroj s dobro definiranim ovlastima i odgovornostima, djelotvorne postupke utvrđivanja, mjerenja, ovladavanja i praćenja rizika te izvještavanje o njima kao i odgovarajuće mehanizme unutarnjih kontrola.

Kreditne institucije u RH međusobno se razlikuju po više kriterija, primjerice po visini svoje aktive, strukturi klijenata, spremnosti na preuzimanje rizika, depozitnoj osnovi, dioničarskoj strukturi, stoga je i uspostavljeni sustav upravljanja unutar kreditnih institucija različit i prije svega ovisi o vrsti kreditne institucije te rasponu i složenosti njezina poslovanja. Primarnu odgovornost za sustav upravljanja kreditnom institucijom odnosno za njezin ustroj i organizaciju, raspored ovlasti i odgovornosti, uspostavljanje linija izvještavanja, određivanje ciljeva i strategije poslovanja te politike rizika i uspostavljenih unutarnjih kontrola snosi uprava i nadzorni odbor.

Zakon o kreditnim institucijama i podzakonski akti doneseni na temelju tog Zakona pružaju adekvatan okvir za uspostavu korporativnog upravljanja kod kreditnih institucija. Korporativno upravljanje kod kreditnih unija regulirano je Zakonom o kreditnim unijama ("Narodne novine", br. 141/2006., 25/2009. i 90/2011.). Pri davanju ocjene uzelo se u obzir iskustvo supervizora, razgovori s predstavnicima industrije te analiza Upitnika kreiranog za potrebe Nacionalne procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma.

Upravljačke strukture privržene su visokim etičkim standardima i vrijednostima društvene odgovornosti.

Hrvatska udruga banaka donijela je Kodeks dobre bankovne prakse i uspostavila standard poslovanja kojeg se sve članice pridržavaju te time promiču odgovornost, javnost i profesionalnost bankovne struke. Većina kreditnih institucija donijela je kodeks korporativnog upravljanja koji obuhvaća pravila o upravljanju društvom i nadzor nad tim upravljanjem. Odredbama Zakona o trgovačkim društvima ("Narodne novine", br. 111/1993., 34/1999., 121/1999., 52/2000., 118/2003., 107/2007., 146/2008., 137/2009., 125/2011., 152/2011., 111/2012. i 68/2013.) propisana je obveza davanja izjave uprave i nadzornog odbora društva čije dionice kotiraju na burzi o tome da su postupale u skladu s preporukama objavljenima u kodeksu korporativnog upravljanja; nadalje, dužne su navesti po kojoj od njih nisu postupale te razloge tog postupanja.

Članom uprave kreditne institucije može biti samo osoba koja je dobila prethodnu suglasnost HNB-a za obavljanje funkcije člana uprave. Zakonom su propisani uvjeti koje član uprave mora ispunjavati u svakom trenutku. Između ostalog, član uprave može biti samo osoba koja ima dobar ugled te za koju se na osnovi dosadašnjeg ponašanja može zaključiti da će pošteno i savjesno obavljati poslove člana uprave kreditne institucije. Detaljna pravila o uvjetima za člana uprave i postupcima izdavanja prethodne suglasnosti propisana su Odlukom o procjeni primjerenosti predsjednika uprave, člana uprave, člana nadzornog odbora i nositelja ključne funkcije u kreditnoj instituciji ("Narodne novine", br. 14/2014.). Zakonom o kreditnim institucijama, kao jedna od supervizorskih mjera propisana je

mogućnost da Hrvatska narodna banka može naložiti razrješenje predsjednika, člana ili članova uprave. Navedenu mogućnost HNB nije iskoristila u svojoj supervizorskoj praksi.

Rukovodstvo kreditnih institucija promovira visoku razinu standarda korporativnog upravljanja u komunikaciji sa zaposlenicima i korporativnim akterima i u velikoj se mjeri pridržava uputa Bazelskog odbora za nadzor banaka koja su izložena u dokumentu pod nazivom Unapređenje korporativnog upravljanja za bankarske organizacije, što znači da članovi uprave jasno razumiju svoje uloge u korporativnom upravljanju i sposobni su na ispravan način sagledati poslovanje kreditne institucije. Uprava donosi i nadgleda ostvarivanje strateških ciljeva kreditne institucije i korporativne vrijednosti koje se prenose horizontalno kroz cijelu instituciju.

Članovi uprave zajedno moraju imati stručna znanja, sposobnost i iskustvo potrebne za neovisno i samostalno vođenje poslova kreditne institucije, a posebice za razumijevanje poslova i značajnih rizika kreditne institucije. HNB će dati prethodnu suglasnost za obavljanje funkcije člana uprave kreditne institucije samo osobi koja ima odgovarajuća znanja, sposobnost i iskustvo potrebno za vođenje te institucije. HNB može u postupku odlučivanja o prethodnoj suglasnosti pri procjeni sposobnosti kandidata za člana uprave ocjenjivati odlučnost, stratešku viziju, prosuđivanje rizika, sposobnost vođenja, neovisnost u mišljenju, moć uvjeravanja te sposobnost i spremnost kandidata za člana uprave za kontinuirano učenje i profesionalni razvoj. Zahtjevu za izdavanje prethodne suglasnosti za člana uprave prilaže se i program rada, a HNB pri davanju prethodne suglasnosti procjenjuje i raznolikost strukture uprave s obzirom na potrebna znanja, sposobnost i iskustvo. Uprava kreditne institucije dužna je odobravati i redovito preispitivati strateške ciljeve te strategije i politike upravljanja rizicima, uključujući i upravljanje rizicima koji proizlaze iz makroekonomskog okruženja u kojem kreditna institucija posluje te stanje poslovnog ciklusa u kojem se nalazi.

Uprava kreditnih institucija postavlja i provodi jasna zaduženja i odgovornosti u cijelom poslovnom sustavu.

Zakonom o kreditnim institucijama propisana je obveza uspostave jasnoga organizacijskog ustroja s dobro definiranim, preglednim i dosljednim linijama ovlasti i odgovornosti unutar kredite institucije kojima se izbjegava sukob interesa. Kreditna institucija uspostavila je primjeren organizacijski ustroj ako on omogućuje učinkovitu komunikaciju i suradnju na svim organizacijskim razinama, ograničava i sprječava sukob interesa i uspostavlja jasan i dokumentiran proces donošenja odluka. Uprava kreditne institucije dužna je uspostaviti jasne i dosljedne unutarnje odnose u vezi s odgovornošću koji će osiguravati jasno razgraničene ovlasti i odgovornosti te sprječavati nastanak sukoba interesa. Jedan od elemenata koji se procjenjuju u obavljanju supervizije jest i uspostavljeni organizacijski ustroj. Prema mišljenju supervizora kreditne su institucije uspostavile organizacijske ustroje s jasnim zaduženjima i odgovornostima.

Uprave kreditnih institucija osigurale su odgovarajuću kontrolu postupanja u skladu sa svojim odlukama, a koju provodi više rukovodstvo.

U svrhu uspostavljanja i provedbe djelotvornog i pouzdanog sustava upravljanja uprava kreditne institucije dužna je u skladu sa Zakonom o kreditnim institucijama osigurati djelotvoran nadzor višeg rukovodstva nad provedbom svojih odluka. Kreditne institucije donijele su interne akte kojima je utvrđen postupak dodjele poslova i donošenja odluka u smislu hijerarhije i stupnja odgovornosti.

Uprava i više rukovodstvo kreditnih institucija učinkovito upotrebljavaju sustave unutarnje kontrole te funkciju unutarnje i vanjske revizije.

Kreditne institucije dužne su uspostaviti i provoditi djelotvoran sustav unutarnjih kontrola u svim područjima poslovanja koji u sebi sadrži i uspostavu triju kontrolnih funkcija: funkcije kontrole rizika, funkcije praćenja usklađenosti i funkcije unutarnje revizije. Zakonom o kreditnim institucijama sustav unutarnjih kontrola definiran je kao skup procesa i postupaka uspostavljenih za adekvatnu kontrolu rizika, praćenje učinkovitosti i djelotvornosti poslovanja kreditne institucije, pouzdanosti njezinih financijskih i ostalih informacija te usklađenosti s propisima, internim aktima, standardima i kodeksima radi osiguranja stabilnosti poslovanja

kreditne institucije. Kreditne institucije dužne su uspostaviti sustav unutarnjih kontrola u svim područjima poslovanja koji najmanje obuhvaća primjeren organizacijski ustroj, organizacijsku kulturu, adekvatne kontrolne aktivnosti i podjelu dužnosti, prikladne unutarnje kontrole integrirane u poslovne procese i aktivnosti kreditne institucije, prikladne administrativne i računovodstvene postupke te poslove u djelokrugu kontrolnih funkcija. Detaljnija pravila o sustavu unutarnjih kontrola propisana su Odlukom o sustavu unutarnjih kontrola ("Narodne novine", br. 69/2013.), a kojom su uređeni minimalni zahtjevi za uspostavu primjerenog i djelotvornog sustava unutarnjih kontrola te uspostavu triju kontrolnih funkcija. Funkcija unutarnje revizije u kreditnim institucijama ustrojena je kao zasebna organizacijska jedinica s ciljem neovisnosti i objektivnosti njihova rada te izravnog pristupa upravi i nadzornom odboru.

Kreditne institucije dužne su revidirati godišnje financijske izvještaje za svaku poslovnu godinu, a revizorsko društvo dužno je nakon obavljene revizije sastaviti pismo preporuke upravi kreditne institucije te ga dostaviti i HNB-u. Iako ne postoji zakonska obveza provođenja vanjske revizije sustava SPNFT-a, revizori su u svojim izvješćima dužni upozoriti na teže kršenje internih akata te na znatnije slabosti u ustrojstvu ili propuste u primjeni sustava unutarnjih kontrola, što može uključivati i područje SPNFT-a. Uglavnom sva revizorska izvješća sadrže opise sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, a njihov obuhvat, kvaliteta te broj nalaza i preporuka ovise o zatečenom stanju te kvaliteti rada vanjskih revizora. Prema saznanju supervizora sve kreditne institucije redovito provode vanjsku reviziju.

Predmetom neposrednog nadzora jest i procjena sustava unutarnjih kontrola, koji se smatra djelotvornim ako omogućava pravodobno otkrivanje i neprestano praćenje svakoga materijalnog rizika kojem kreditna institucija može biti izložena u svom poslovanju. Prema iskustvu supervizora u svim kreditnim institucijama uspostavljeni su većinom adekvatni sustavi unutarnjih kontrola te tri kontrolne funkcije: funkcija kontrole rizika, funkcija praćenja usklađenosti i funkcija unutarnje revizije, koje su značajna pomoć upravi i višem rukovodstvu kreditnih institucija.

Uprave kreditnih institucija osigurale su da politika plaća bude u skladu s korporativnom kulturom institucija, dugoročnim ciljevima, strategijom i kontrolnim okruženjem.

Kreditne institucije dužne su u skladu s propisima uspostaviti i provoditi djelotvoran i pouzdan sustav upravljanja, koji između ostalog obuhvaća i politike primitaka. HNB je donio Odluku o primicima radnika ("Narodne novine", br. 73/2014.), kojom je detaljnije propisao pravila, postupke i kriterije u vezi s politikama primitaka. Politika primitaka mora biti usklađena s poslovnom strategijom, ciljevima, vrijednostima i dugoročnim interesima kreditne institucije te promicati odgovarajuće i djelotvorno upravljanje rizicima. Nadalje, politika primitaka treba obuhvatiti mjere za sprječavanje sukoba interesa te ne smije poticati preuzimanje rizika koji prelaze razinu prihvatljivog rizika za kreditnu instituciju. Ako je kreditna institucija značajna s obzirom na veličinu, unutarnju organizaciju te vrstu, opseg i složenost poslova koje obavlja, nadzorni odbor dužan je osnovati odbor za primitke. Navedeni odbor mora se uspostaviti na način koji mu omogućuje donošenje stručne i neovisne prosudbe o politikama i praksama vezanim uz primitke te o utjecaju primitaka na upravljanje rizicima, kapitalom i likvidnošću.

Sve kreditne institucije koje su bile obuhvaćene Upitnikom pripremljenim u svrhu NPR-a navele su da imaju politike primitaka usklađene s korporativnom kulturom institucije, njezinim ciljevima, strategijom i okruženjem.

Kreditnom institucijom upravlja se na transparentan način.

Kreditne institucije u RH objavljuju podatke i informacije o korporativnom upravljanju na temelju zakonskih propisa i dobrih praksa, a informacije koje objavljuju trebaju biti točne, relevantne, pravodobne i dostupne kako bi se zadovoljile potrebe svih zainteresiranih strana. Na temelju Zakona o kreditnim institucijama kreditne institucije dužne su najmanje jednom godišnje na svojim mrežnim stranicama objaviti niz informacija o svom poslovanju, što

uključuje i obvezu objavljivanja informacija o upravljanju. Uprava kreditne institucije dužna je redovno preispitivati ispravnost postupaka objave i priopćavanja informacija.

Uprava i više rukovodstvo razumiju operativnu strukturu kreditne institucije, uključujući i situaciju kada institucija posluje u državama, ili kroz određene strukture, gdje je transparentnost umanjena.

Pri uspostavljanju korespondentnog odnosa s bankom koja ima sjedište izvan Europske unije kreditne institucije dužne su provesti pojačanu dubinsku analizu. Ako banka, s kojom se želi uspostaviti korespondentni odnos, nema uspostavljen sustav sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma te ako se radi o fiktivnoj banci, korespondentni odnos ne može se uspostaviti ili produžiti. Nadalje, kreditna institucija dužna je u sklopu upravljanja rizicima obuhvatiti i rizike koji proizlaze iz zaključenja poslova koji se odnose na uvođenje novih usluga ili proizvoda, uključujući i ulazak na nova tržišta i trgovanje novim instrumentima. Pri ulasku na nova tržišta kreditna institucija dužna je analizirati, odrediti i dokumentirati sve relevantne aspekte zaključenja posla uključujući i analizu rizika koji iz toga proizlazi. U sklopu upravljanja operativnim rizikom kreditna institucija mora između ostalog obuhvatiti poslovne promjene, nove proizvode i eksternalizaciju aktivnosti.

KAZNE

Ovom varijablom ocjenjuje se ima li RH odgovarajuće kaznene sankcije u slučaju nepridržavanja zakonskih i podzakonskih propisa iz područja SPNFT-a. Ako se propisane prekršajne i kaznene sankcije smatraju visokima, uprava i zaposlenici pridržavat će se obveza iz odredbi propisa o SPNFT-u.

Ocjena za adekvatnost kaznenih sankcija: 0.7

Ovakva ocjena pokazuje da je razina adekvatnosti propisanih prekršajnih i kaznenih sankcija u slučaju nepridržavanja zakonskih i podzakonskih propisa iz područja SPNFT-a visoka.

Osnova za dodijeljenu ocjenu:

Postoje dobro osmišljene kazne za nepridržavanje mjera sprječavanja pranja novca kao i za kaznena djela povezana s pranjem novca kao što su korupcija (bankarskih službenika od strane perača novca) i dosluh (između bankarskih službenika i perača novca).

Novčane kazne za utvrđene prekršaje propisane su u Glavi VII. ZSPNFT (članci 90. – 98.), sveobuhvatne su i pokrivaju gotovo sve propisane mjere iz ZSPNFT. Osim za pravnu osobu novčane kazne za utvrđeni prekršaj propisane su i za člana uprave ili drugu odgovornu osobu u pravnoj osobi. Raspon novčanih kazna, ovisno o utvrđenom prekršaju, propisan je u iznosu:

- od 25.000 kuna (3.300 eura) do 700.000 kuna (93.400 eura) za pravne osobe,
- od 1.500 kuna (200 eura) do 30.000 kuna (4.000 eura) za člana uprave ili drugu odgovornu osobu u pravnoj osobi.

U promatranom razdoblju najveća prekršajna kazna izrečena jednoj banci iznosila je 562.500 kuna (73.400 eura), dok su u ostalim slučajevima, s obzirom na težinu i okolnosti počinjenih prekršaja, bankama izricane kazne po jednom prekršaju koje nisu prelazile 120.000 kuna (15.660 eura). Banke postupaju po preporukama nadzornog tijela te u najvećoj mjeri otklanjanju utvrđene nezakonitosti odnosno manjkavosti i nepravilnosti u sustavu SPN/FT.

Raspon novčanih kazna iz ZSPNFT određen je na temelju odredbi Prekršajnog zakona, kojim se utvrđuje okvir za posebne zakone u propisivanju i izricanju maksimalnih i

minimalnih kazna. Propisani široki raspon novčanih kazna omogućuje primjenu učinkovitih kazna, koje su razmjerne počinjenom djelu i koje preventivno utječu na druge potencijalne počinitelje.

Člankom 99. ZSPNFT propisano je da u slučajevima kada je posebnim zakonom predviđeno izdavanje odobrenja za obavljanje određenih poslova, nadležno tijelo može i po prijedlogu nadzornih tijela oduzeti odobrenje za obavljanje tih poslova pravnoj ili fizičkoj osobi koja počini prekršaj iz ovog Zakona. Mjera može biti izrečena i primijenjena u trajanju od tri mjeseca do jedne godine.

Osim navedenih odredbi Zakonom o kreditnim institucijama i Zakonom o Financijskom inspektoratu Republike Hrvatske propisane su mogućnosti izricanja i drugih nadzornih/supervizorskih mjera, koje se mogu poduzeti u slučaju utvrđenih nepravilnosti ili nezakonitosti po Zakonu.

Člankom 265. Kaznenog zakona za kaznena djela povezana s pranjem novca propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do osam godina. Istim člankom propisana je kazna zatvora do tri godine za kaznena djela pranja novca počinjena postupanjem s nehajem. Člancima 77. i 78. Kaznenog zakona propisani su uvjeti i način oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom.

Zaposleni u bankarskom sektoru smatraju da je režim kaznenih sankcija dovoljno oštar da pozitivno utječe na ponašanje pojedinaca.

Većina anketiranih banaka smatra da RH ima kazne primjerene djelima nepridržavanja obveza propisanih za SPNFT i za kaznena djela povezana s pranjem novca kao što su korupcija (zaposlenika od strane perača novca) i dosluha (između zaposlenika i perača novca). Smatraju da prekršajne i kaznene odredbe detaljno razrađuju svaki slučaj nepoštivanja zakonskih propisa te da su propisane novčane kazne iz ZSPNFT dovoljno stroge i visoke, a samim time učinkovite i destimulirajuće za banke i zaposlenike banaka. Međutim, mišljenja su da je premalo osoba osuđeno za kazneno djelo pranja novca te da zbog dugotrajnosti istražnih i sudskih postupaka, koji rezultiraju s malim brojem presuda za pranje novca, to ne utječe dovoljno destimulirajuće na same perače novca.

Banke na internim edukacijama i radionicama redovito upoznaju zaposlenike s posljedicama nepridržavanja propisa iz područja SPNFT-a te internih akata banke. Također, e-poštom ili telefonom zaposlenike se upozorava na uočene propuste i pogreške te sustavnije kršenje odredbi ZSPNFT i internih procedura. U pojedinim slučajevima provode se specijalizirane edukacije za radnike na određenim poslovima.

Pri procjeni ove varijable uzeta je u obzir ocjena MONEYVAL-a vezana uz usklađenost s FATF-ovom Preporukom 35 (17), Sankcije – "djelomično usklađeno".

U obrazloženju ocjene navedeno je sljedeće:

- Novčane kazne nisu predviđene za nepridržavanje nekih obveza iz ZSPNFT (nije propisana novčana kazna za članak 43., kojim se propisuje da su obveznici dužni obratiti pozornost i analizirati sve složene i neobične transakcije i za članak 75., kojim se propisuje obveza čuvanja tajnosti prikupljenih podataka i postupaka).
- Raspon novčanih kazna iz ZSPNFT nije razmjeran onima koji se primjenjuju za različita kršenja relevantnih zakona u financijskom sektoru.
- Što se tiče učinkovitosti, navedeno je da mali broj sankcija (podnesenih optužnih prijedloga) izaziva zabrinutost glede učinkovitosti propisanoga sankcijskog režima.

Imajući u vidu primjedbe procjenitelja MONEYVAL-a, prilikom sljedećih izmjena ZSPNFT predložit će se ujednačavanje raspona kazni te podizanje gornje granice općeg maksimuma za pravne osobe, sukladno ogovarajućim odredbama nove Direktive EU i Vijeća o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhe PN/FT. U tijeku su izmjene i dopune Prekršajnog zakona. Prema prijedlogu izmjena i dopuna više nije predviđena gornja granica novčane kazne za pravnu osobu. U Zakonu o kreditnim institucijama za teže prekršaje propisana je maksimalna novčana kazna u visini od 10% povrijeđene zaštićene vrijednosti,

koja se izražava kao neto prihod od kamata i naknada u poslovnoj godini, koja prethodi godini počinjenja.

MJERE ZA PROVEDBU PROPISA O SPNFT-U

Ovom varijablom ocjenjuje se poduzima li RH mjere kojima osigurava provedbu zakona protiv kreditnih institucija, pojedinaca iz rukovodstva ili zaposlenika u slučaju nepridržavanja propisa o SPNFT-u.

Ocjena za razinu poduzetih mjera za provedbu propisa o SPNFT-u: 0.8

Ovakva ocjena pokazuje da će u RH s velikom vjerojatnošću u slučaju nepridržavanja propisanih obveza o SPNFT-u protiv kreditnih institucija te pojedinaca iz rukovodstva ili zaposlenika biti pokrenut prekršajni postupak ili poduzet kazneni progon.

U promatranom razdoblju podneseno je 5 optužnih prijedloga što u odnosu na broj obavljenih nadzora (25) upućuje da je kod 20% nadziranih banka utvrđena nezakonitost koja ima obilježja prekršaja. Istovremeno je bankama izrečen i značajan broj preporuka ili mjera upozorenja za otklanjanje utvrđenih manjkavosti u pogledu usklađenosti.

Kako je i uvodnom dijelu ocijenjeno da bankovni sustav u cjelini ima uspostavljene adekvatne interne politike, procedure i kontrole pomoću kojih se mogu ublažiti rizici PN/FT, da većina banaka ima adekvatne informacijske sustave i razvijene sofisticirane alate za prepoznavanje sumnjivih transakcija te da je visoko organiziran i svjestan izloženosti PN/FT, posljedično su u ovom sektoru obavljeni nadzori rezultirali manjim brojem podnesenih optužnih prijedloga.

Osnova za dodijeljenu ocjenu:

Većina ljudi koji rade u sektoru vjeruje da će u slučaju nepridržavanja obveza koje se tiču SPNFT-a protiv takvih osoba biti pokrenut prekršajni postupak ili kazneni progon.

Gotovo sve banke obuhvaćene analizom vjeruju da će u slučaju nepridržavanja propisanih obveza o SPNFT-u protiv kreditnih institucija te pojedinaca iz rukovodstva ili zaposlenika biti pokrenut prekršajni postupak. Zaposlenike banaka redovito se s pomoću raznih oblika edukacija (radionice, e-učenje) upoznaje sa svim posljedicama nepridržavanja propisa o SPNFT-u, a informacije su im osigurane i dostupne u pisanim aktima (politike, procedure, instrukcije, okružnice, e-pošta).

Postoji evidencija o osuđujućim presudama, pokrenutim postupcima i poduzetim radnjama koje obavljaju tijela za provođenje zakona glede nepridržavanja obveza u vezi sa sprječavanjem pranja novca.

UZSPN vodi sveobuhvatnu statistiku o postupcima koji se vode zbog kaznenih djela pranja novca i financiranja terorizma i o prekršajnim postupcima koji se vode zbog prekršaja propisanih ZSPNFT. Nadležni sudovi i državna odvjetništva vode statistiku te dvaput godišnje UZSPN-u dostavljaju podatke o pokretanju istrage, o stupanju optužnice na pravnu snagu, o pravomoćnoj presudi za kazneno djelo prikrivanja protuzakonito dobivenog novca i financiranja terorizma te o drugim predikatnim kaznenim djelima u svezi s pranjem novca.

Financijski inspektorat vodi statistiku te dvaput godišnje UZSPN-u dostavlja podatke o predmetima u kojima je dovršen prvostupanjski prekršajni postupak zbog prekršaja propisanim ZSPNFT. HNB i Financijski inspektorat vode sveobuhvatnu statistiku o obavljenim nadzorima kod kreditnih institucija, poduzetim mjerama, utvrđenim nepravilnostima i drugim značajnim informacijama koje se utvrđuju zapisnikom ili drugim aktom nadzornog tijela. O utvrđenim nepravilnostima i poduzetim mjerama u nadzoru obavještava se UZSPN pisanim putem. HNB i Financijski inspektorat jednom godišnje, a najkasnije do siječnja tekuće godine za prethodnu godinu, obavještavaju UZSPN o fazama postupaka i radnjama koje su poduzeli u povodu primljenih obavijesti o transakcijama i aktivnostima sa sumnjom na pranje novca i financiranje terorizma.

U razdoblju od 2011. do 2013. protiv kreditnih institucija podneseno je pet optužnih prijedloga. Do 30. lipnja 2014. riješeno je pet predmeta te je izrečena novčana kazna pravnim i odgovornim osobama u ukupnom iznosu od 1,3 mil. kuna. Pri procjeni ove varijable uzeta je u obzir ocjena MONEYVAL-a vezana uz usklađenost s FATF-ovom Preporukom 30 (27), Tijela za provedbu zakona – "visoko usklađeno" i Preporukom 31 (28), Ovlasti nadležnih tijela – "usklađeno".

INTEGRITET ZAPOSLENIKA

Ovom varijablom ocjenjuje se postupaju li zaposlenici s integritetom. Ako su zaposlenici u dosluhu s kriminalcima ili čine namjerne propuste u primjeni kontrole SPNFT-a pod utjecajem korupcije, kreditna institucija postaje ranjiva što se tiče pranja novca i financiranja terorizma. Pri procjeni razmatra se učinkovitost sigurnosne provjere zaposlenika, učestalost disciplinskih postupaka zbog problema s integritetom zaposlenika, broj kaznenih slučajeva u koje su umiješani zaposlenici i opća razina integriteta ili poslovnog okružja u državi.

Ocjena stupnja integriteta s kojim zaposlenici kreditnih institucija postupaju u primjeni propisa i internih akata te provedbi mjera i radnja u slučaju uočavanja pokušaja pranja novca i/ili financiranja terorizma jest 0,7, što pokazuje da zaposlenici kreditnih institucija obavljaju poslove uz visoki stupanj odgovornosti i neporočnosti.

Osnova za dodijeljenu ocjenu:

Kreditne institucije općenito smatraju da su njihovi zaposlenici osobe s visokim stupnjem integriteta kad je riječ o pokušajima korupcije od strane kriminalaca.

Zakonom o kreditnim institucijama propisani su uvjeti te postupak provjere ispunjenosti tih uvjeta, koji provodi Hrvatska narodna banka, za osobe koje je nadzorni odbor predložio za predsjednika odnosno člana uprave kreditne institucije. Adekvatni stupanj integriteta ostalih zaposlenika kreditne institucije osiguravaju prije potpisivanja ugovora o radu provjerama koje su propisane internim aktima. Novi zaposlenici odabiru se selekcijskim postupkom koji najčešće čine: a) sigurnosne provjere (potvrda nadležne institucije o nekažnjavanju ili da kazneni postupak nije u tijeku, preporuke bivših poslodavaca i suradnika, izjava o sukobu interesa, provjera osobnih transakcija na tržištu kapitala), b) provjera financijske urednosti (mjerodavne evidencije neurednih dužnika) i c) stručna i psihološka testiranja te razgovor s kandidatom. Visoke ocjene provjera pokazuju da kandidati imaju visoki stupanj integriteta te karakternim osobinama neporočno slijede društvena i moralna pravila. Održavanje integriteta zaposlenika kreditne institucije, najčešće, osiguravaju provodeći sljedeće aktivnosti: a) upoznavanje s normama profesionalnog i osobnog ponašanja i postupanja, b) dostupnost svih pisanih akata, pravilnika i procedura c) kontinuirani rad na primjeni usvojenih znanja i stjecanju novih te kontinuirano praćenje osobnog i poslovnog razvoja zaposlenika, d) sustavom kontrola primjene propisa koji reguliraju poslovanje te procedura propisanih internim aktima, e) uspostavom sustava za prijavu nepoželjnih poslovnih postupaka i osobnog ponašanja i f) adekvatnim mjerama sankcioniranja postupaka koji se temelje na upitnom integritetu.

Radi sprječavanja korupcije i provjere integriteta zaposlenika u svim kreditnim institucijama uspostavljeni su, te u većoj ili manjoj mjeri razvijeni, kontrolni mehanizmi putem redovitih kontrola postupanja zaposlenika u provedbi propisanih postupaka i procedura. Kontrolni mehanizmi sve se više temelje na informacijskom sustavu, u kojem se ugrađivanjem odgovarajućih kontrola i ograničenja pristupa te autorizacijom postupka smanjuje rizik prijave. Izravnim nadzorima koji su obavila nadležna nadzorna tijela nisu utvrđene propusti nastali isključivo zbog nedostatka integriteta zaposlenika kreditnih institucija.

Učestalost slučajeva nedostatka integriteta (npr. krađa, prijevera i sl.) u kojima sudjeluju zaposlenici kreditnih institucija niska je.

Prema odgovorima kreditnih institucija otkriveno je, u prosjeku godišnje, 20 internih prijevera, krađa, pronevjera i sl. Problemi s integritetom zaposlenika sankcionirani su,

prosječno svake godine u 90 slučajeva, izricanjem disciplinske mjere zbog nepoštivanja internih postupaka i procedura ili otkazom ugovora o radu zbog nepoštivanja odredbi zakona. Interne prijevare, krađe, pronevjere i sl. činjene su, u velikoj većini slučajeva, neovlaštenim raspolaganjem sredstvima na štednim i tekućim računima klijenata, otuđivanjem novca iz blagajne, raznim pogodovanjima u postupku odobravanja kredita i tome slično. Mjera izvanrednog otkaza ugovora o radu izrečena je, u promatranom razdoblju, u više od 20 slučajeva zbog pronevjere novčanih sredstava s računa klijenta i/ili iz blagajne, opetovane zlorabe ovlasti, propusta koji su rezultirali materijalnom štetom za kreditnu instituciju i tome slično. Za kazneno djelo korupcije/pronevjere/krađe/prijevare pravomoćno je osuđeno 10 bivših/sadašnjih zaposlenika, dok je kazneni postupak u tijeku protiv 16 zaposlenika na temelju optužba za počinjenje kaznenog djela. Navedeni podaci pokazuju da samo 0,125% zaposlenika u sustavu nije postupalo s integritetom. Postojanje mehanizama koji omogućavaju zaštitu zaposlenika kreditnih institucija koji podnose prijave sumnjivih transakcija te provode ostale radnje kako bi ispunili sve obveze u svezi sa SPNFT-om, provedenim sagledavanjem postojećeg stanja nije utvrđeno.

RAZINA ZNANJA ZAPOSLENIKA

Ovom varijablom ocjenjuje se posjeduju li zaposlenici potrebno znanje i razumijevanje svojih obveza i dužnosti kada je u pitanju SPNFT. Procjenjuje se kvaliteta materijala za edukaciju, učestalost i razina edukacije te tip zaposlenika koji se educira.

Ocjena stupnja znanja i razumijevanja zaposlenika kreditnih institucija glede njihovih obveza i dužnosti povezanim sa SPNFT-om jest 0.7, što pokazuje da je u zaštiti financijskog sustava od novca pribavljenog počinjenjem kaznenih djela dosegnut visok stupanj svijesti i znanja zaposlenika kreditnih institucija.

Osnova za dodijeljenu ocjenu:

U ZSPNFT propisana je obveza kreditne institucije da, na temelju godišnjeg programa, redovito provodi stručno osposobljavanje i izobrazbu svih zaposlenika koji obavljaju zadaće na području sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma.

Postoje adekvatni programi i materijali za obuku zaposlenika.

Prema prikupljenim podacima za edukaciju zaposlenika kreditnih institucija postoje adekvatni programi i materijali. Svaka kreditna institucija uspostavila je i razvija određeni sustav i strategiju edukacije s ciljem podizanja razine znanja i svijesti te kompetentnosti zaposlenika u području SPNFT-a kako bi učinkovito otkrili i spriječili pokušaje iskorištavanja bankinih proizvoda i usluga u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma. Program godišnjega stručnog osposobljavanja i izobrazbe i materijale za njegovu provedbu pripremaju ovlaštene osobe i specijalisti u području SPNFT-a na razini domaće kreditne institucije te u suradnji s organizacijskim dijelovima zaduženim za to područje na razini grupe kod kreditnih institucija u inozemnom vlasništvu.

Programi edukacije tematski se pripremaju tako da svim zaposlenicima omoguće što učinkovitije usvajanje znanja i vještina potrebnih za obavljanje poslova SPNFT-a. Kontinuitet edukacije osigurava dostupnost svih materijala, propisa, internih akata i dr. Zaposlenici početnici na poslovima SPNFT-a uključuju se u rad s klijentima nakon što uspješno svladaju edukaciju po posebnom programu.

Programom edukacije obrađuju se zakonska regulativa, slučajevi iz svakodnevne prakse, nove sheme i tipologije pranja novca i financiranja terorizma iz međunarodne prakse, nalazi i preporuke interne revizije i ovlaštenih nadzornih institucija, izvješća UZSPN-a itd.

Ažuriranje materijala za edukaciju

Provodi se na identičan način u svim slučajevima bitnih izmjena regulative iz područja SPNFT-a ili kad se uoči potreba za proširenjem informiranosti zaposlenika, a najmanje jedanput godišnje.

Edukaciju zaposlenika kreditne institucije obavljaju najčešće organiziranjem predavanja i radionica (prezentacije teorijske i zakonodavne podloge, pregledi pogrešaka i rješavanje

primjera iz prakse, interakcija sa zaposlenicima i dr.), e-učenjem, intranetskim pristupom ažurnim politikama i procedurama, podizanjem svijesti putem internih novina te pohađanjem seminara u zemlji i inozemstvu.

Kontinuirana edukacija

U većini kreditnih institucija provodi se provjera znanja putem testiranja zaposlenika koji su educirani. Rezultati testova pokazuju da su, osim u neznatnom broju slučajeva, zaposlenici vrlo uspješno usvojili potrebna znanja. U svim kreditnim institucijama programom edukacije obuhvaćeni su zaposlenici koji rade na poslovima u kojima je moguć nastanak rizika od pranja novca ili financiranja terorizma. Članovi najvišeg rukovodstva (uprava, izvršni direktori područja) educirani su izravno od strane ovlaštene osobe, putem e-učenja, na tromjesečnim sastancima, specijalističkim seminarima itd.

U promatranom razdoblju educirano je 4748 zaposlenika koji uspostavljaju poslovni odnos s klijentom i/ili obavljaju transakcije. Svaki je zaposlenik, u prosjeku, na edukaciji proveo 2,4 sata.

Nadležne nadzorne institucije obavile su 25 izravnih nadzora. Na temelju utvrđenih nepravilnosti u svezi s edukacijom zaposlenika kreditnim su institucijama izrečena tri pisana upozorenja. U Izvješčaju o četvrtom krugu evaluacije MONEYVAL-a Preporuka 18, koja se odnosi na edukaciju zaposlenika kreditnih institucija, ocijenjena je kao "usklađeno".

FUNKCIJA OVLAŠTENE OSOBE

Ovom se varijablom ocjenjuje imaju li financijske institucije uspostavljenu djelotvornu funkciju ovlaštene osobe za provođenje mjera i radnja koje se poduzimaju radi sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma u skladu s relevantnim propisima i međunarodnim standardima, a koja omogućava visoku razinu pridržavanja tih propisa i standarda.

Ocjena razine djelotvornosti funkcije ovlaštene osobe za provođenje mjera i radnja koje se poduzimaju radi sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma: 0.6

Ocjena upućuje na relativno visoku razinu djelotvornosti funkcije ovlaštene osobe za provođenje mjera i radnja koje se poduzimaju radi SPNFT-a. U ZSPNFT je propisana obveza za financijske institucije da imenuju jednu ovlaštenu osobu i jednog ili više zamjenika ovlaštene osobe, koji imaju neovisnost u radu i mogućnost izravne komunikacije s upravom.

Sve financijske institucije imenovala su neovisnu ovlaštenu osobu odgovornu za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, koja je u većini slučajeva raspoređena na rukovodeću funkciju i ima dovoljno resursa na raspolaganju.

Sve su financijske institucije u skladu sa zakonskom obvezom imenovala neovisnu ovlaštenu osobu odgovornu za SPNFT. Ako je u financijskoj instituciji trajno povećan opseg zadataka na području SPNFT-a zbog velikog broja zaposlenih te prirode ili opsega poslovanja, ovlaštena osoba svoje zadaće mora obavljati kao samostalan organizacijski dio koji je neposredno odgovoran upravi te koji je funkcionalno i organizacijski odvojen od drugih organizacijskih dijelova financijske institucije. Kada opseg poslova nije trajno povećan, ovlaštena osoba može poslove SPNFT-a obavljati zajedno s drugim poslovima uz uvjet da ima osiguranu neovisnost u radu i mogućnost izravne komunikacije s upravom. Prema saznanju supervizora te na temelju odgovora iz Upitnika koji je dostavljen financijskim institucijama kao priprema za NPR (u nastavku teksta: Upitnik) u većini banaka ovlaštena osoba svoje poslove vezane uz SPNFT obavlja kao isključivu radnu obvezu s punim radnim vremenom, dok to nije slučaj kod manjeg broja banaka, stambenih štedionica i kreditnih unija. Kod većine kreditnih institucija funkcija ovlaštene osobe organizacijski je smještena u sklopu jedinice zadužene za poslove usklađenosti, a ovlaštene osobe uglavnom obavljaju niže rukovodeće funkcije (od 14 anketiranih banaka i stambenih štedionica 9 ih je navelo da je ovlaštena osoba raspoređena na rukovodeću funkciju). Kreditna institucija dužna je

funkciji ovlaštene osobe osigurati odgovarajuće kadrovske i materijalne uvjete rada, primjerene prostorne i tehničke uvjete i odgovarajuću informatičku potporu. Budući da se poslovi koje obavljaju ovlaštene osobe smatraju neprofitnom aktivnosti u kreditnim institucijama te s obzirom na sve veće zahtjeve koji se pred njih postavljaju, resursi koji su im na raspolaganju dovoljni su, međutim mogli bi biti i veći, posebno uz osiguranje odgovarajuće informatičke potpore. Supervizori su tijekom provedenih kontrola utvrdili manje nedostatke koji su se odnosili na neadekvatne prostore za arhivu kojima raspolažu ovlaštene osobe dok je kod jedne kreditne institucije utvrđena prečesta promjena ovlaštenih osoba.

U protekle tri godine (2011., 2012. i 2013.) u nadzoru nisu utvrđeni prekršaji vezani uz funkciju ovlaštene osobe. Međutim, utvrđeni su nedostaci te su izdane preporuke za poboljšanje poslovanja funkcije ovlaštene osobe. Značajniji nedostaci odnosili su se na organizaciju funkcije ovlaštene osobe kojoj nije osigurano da svoje zadaća obavlja u sklopu samostalnoga organizacijskog dijela koji je neposredno odgovoran upravi kreditne institucije, te joj nije osigurana nezavisnost u radu i mogućnost izravne komunikacije s upravom. Ostali nedostaci bili su vezani uz kadrovske preporuke i nedostatke u izvještajima koje izrađuje funkcija ovlaštene osobe.

Izvještaj MONEYVAL-a za četvrti krug evaluacije RH koji se odnosi na učinkovitost funkcije ovlaštene osobe (Preporuka 18) sadrži ocjenu "većinom usklađeno". Nedostaci se odnose na činjenicu da ne postoji zakonska odredba koja osigurava da ovlaštena osoba bude raspoređena na rukovodeću funkciju. Navedeni nedostatak ispraviti će se prilikom sljedeće izmjene i dopune ZSPNFT. Također, odredbe članka 44. ZSPNFT, prema procjeni evaluatora, ostavljaju mogućnost obveznicima da ne imenuju ovlaštenu osobu. U praksi međutim nije poznat nijedan slučaj da financijske institucije nisu imenovale ovlaštenu osobu.

Financijske institucije imaju program kojim se osigurava usklađenost s propisima o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, a koji je u skladu s međunarodnim standardima, uključujući i FATF-ovu Preporuku 18.

Prema odredbama Zakona kreditne institucije i kreditne unije dužne su imati interni akt kojim će regulirati način uspostave sustava za SPNFT u svojoj organizaciji, odnosno kojim su dužni odrediti način ispunjavanja određenih odredbi predmetnog Zakona. Nadalje, u još nekoliko odredbi Zakona propisan je obvezni sadržaj internih akata. Internim aktima kreditne institucije i kreditne unije dužne su detaljnije definirati: analizu odnosno procjenu rizika, kojom je određena ocjena rizika za pojedinu skupinu ili vrstu stranke, poslovni odnos, proizvod ili transakciju; postupke provođenja mjere dubinske analize stranke; postupke kojima se utvrđuje je li stranka politički izložena osoba; politike i procedure za rizik koji prati poslovni odnos ili transakcije sa strankama koje nisu fizički nazočne; listu indikatora za prepoznavanje stranaka i sumnjivih transakcija za koje postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma; načine dostavljanja obavijesti i odvijanja suradnje između ovlaštene osobe i zaposlenika u ostalim organizacijskim dijelovima; odgovornost ovlaštenih osoba i odgovornost drugih zaposlenika.

U skladu s metodologijom obavljanja izravnog nadzora kao jedan od elemenata procjenjuje se i adekvatnost internih akata kreditnih institucija i kreditnih unija. Provjerava se zakonitost internih akata i njihova usklađenost s regulativom te se daje i ocjena poštivanja odredbi internih akata. Institucije su dužne donijeti interne akte kojima će na odgovarajući način biti regulirane aktivnosti i poslovni procesi, a interni akti moraju biti u pisanom obliku, jasno definirani i dokumentirani te dostupni svim zaposlenicima koji su uključeni u procese SPNFT-a.

Sve kreditne institucije koje su u promatranom razdoblju bile predmet izravnog nadzora u najvećem su dijelu imale adekvatne interne akte. Iako su utvrđene određene manje neusklađenosti s regulativom, svi nedostaci uglavnom su ispravljani tijekom neposrednog nadzora.

Većina financijskih institucija provodi unutarnju i/ili vanjsku reviziju poslova sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

Zakon obvezuje kreditne institucije i kreditne unije da najmanje jednom godišnje osiguraju redovitu unutarnju reviziju obavljanja zadaća SPNFT-a radi uočavanja i sprječavanja nepravilnosti u provedbi predmetnog Zakona i poboljšanja unutarnjeg sustava u otkrivanju sumnjivih transakcija i osoba. Zakon o kreditnim institucijama normira uspostavu, organizacijski ustroj te osnovna pravila vezana uz tri kontrolne funkcije: funkciju kontrole rizika, funkciju usklađenosti i funkciju unutarnje revizije, dok su Odlukom o sustavu unutarnjih kontrola ("Narodne novine", br. 69/2013.) propisani opseg i način obavljanja svake kontrolne funkcije.

Tijekom obavljanja izravnog nadzora provjerava se učestalost provedenih unutarnjih revizija sustava za SPNFT te kvaliteta, adekvatnost i ažurnost metodologija rada koje se primjenjuju pri provođenju revizije. Isto tako, neposrednim nadzorom procjenjuje se kvaliteta izvješća o izvršenim revizijama, utvrđivanje određenih nepravilnosti i/ili nezakonitosti od strane unutarnje revizije, izdane preporuke za njihovo ispravljanje te izvršenje preporuka od strane zaduženih odgovornih osoba ili organizacijskih dijelova. Isto tako provjerava se prati li unutarnja revizija na adekvatan način izvršenje izdanih preporuka te obavještava li o nalazima ovlaštenu osobu i upravu kreditne institucije.

Prema saznanju supervizora u kreditnim institucijama provodi se kontinuirani i neovisni nadzor nad poslovanjem i procesom SPNFT-a kako bi se spriječile ili otkrile nepravilnosti ili rizična ponašanja i situacije. U promatranom razdoblju samo je kod jedne kreditne institucije neposrednim nadzorom utvrđeno da nije provela reviziju sustava SPNFT-a te je protiv nje podnesen optužni prijedlog.

Analizom odgovora 14 kreditnih institucija iz Upitnika utvrđeno je da su sve ispunile obvezu provođenja godišnje unutarnje revizije SPNFT-a u svim promatranim godinama. U gotovo svim kreditnim institucijama unutarnja revizija utvrdila je određene manje nepravilnosti ili nedostatke, međutim većina ih je ispravljena u zadanim rokovima.

Iako regulatorni okvir u RH ne propisuje obvezno provođenje vanjske revizije poslova SPNFT-a, Zakonom o kreditnim institucijama propisuju se obvezne ocjene koje revizorsko društvo daje HNB-u. Budući da se ocjene, između ostalog, odnose i na sud o pridržavanju pravila o upravljanju rizicima te o stanju informacijskog sustava, pojedinim revizorskim izvještajima obuhvaćeni su neki elementi SPNFT-a. Od 11 banaka kojima je dostavljen Upitnik tri su imale vanjsku reviziju poslova SPNFT-a, a četiri reviziju poslova SPNFT-a koje su provele njihove matične kreditne institucije.

SUSTAVI PRAĆENJA PNFT

Ovom varijablom ocjenjuje se imaju li financijske institucije adekvatne informacijske sustave za podršku politikama i procedurama sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Također, procjenjuje se sustav prikupljanja podataka te vođenja evidencija i čuvanja podataka. Dobro ustrojen sustav administrativnih kontrola može biti adekvatan za male financijske institucije s jednom poslovnicom, dok će u većim financijskim institucijama biti potreban sofisticirani sustav.

Ocjena razine djelotvornosti sustava praćenja PNFT za podršku politikama i procedurama sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma te sustava prikupljanja podataka i vođenja evidencija: 0.6

Zakonom je propisana obveza za kreditne institucije i kreditne unije da ovlaštenoj osobi osiguraju odgovarajuću informatičku potporu, koja omogućava stalno i sigurno praćenje aktivnosti na području SPNFT-a. Propisana je i obveza uspostave odgovarajućega informacijskog sustava s obzirom na organizacijsku strukturu financijske institucije kako bi se na brz, pravodoban i cjelovit način moglo doći do podatka o poslovnom odnosu i njegovoj prirodi. Razvijenost informacijskog sustava uvelike ovisi o veličini i resursima same financijske institucije. Veće financijske institucije imaju odgovarajuće, sofisticirane informacijske sustave za vođenje evidencija i praćenje poslovanja glede SPNFT-a, koje često pribavljaju od vanjskih dobavljača. S druge strane, stambene štedionice i kreditne

unije uglavnom ovise o informatičkoj podršci razvijenoj unutar vlastite institucije. Budući da manje financijske institucije imaju strukturu klijenata koja im je u velikoj većini slučajeva dobro poznata, sustavi za vođenje evidencije i praćenje vezane uz SPNFT uglavnom odgovaraju takvim institucijama i njihovim potrebama. Iako razina informacijskih sustava za podršku politikama i procedurama SPNFT-a uglavnom zadovoljava, postoji prostor za njezin daljnji razvoj. Unapređenje se može postići većim ulaganjima kreditnih institucija u razvoj informatičke potpore koja bi omogućila provedbe mjera stalnog praćenja poslovnog odnosa te otkrivanja sumnjivih i složenih transakcija.

Pri obavljanju neposrednog nadzora među drugim elementima procjenjuje se i adekvatnost informatičke podrške koja bi trebala omogućiti stalno i sigurno praćenje aktivnosti na području SPNFT-a. U promatranom razdoblju obavljeno je 25 neposrednih nadzora HNB-a i Financijskog inspektorata. Nije bilo utvrđenih prekršaja kontroliranih obveznika vezanih uz informacijske sustave, međutim većina svih izdanih preporuka odnosila se upravo na unapređivanje aplikativne podrške.

Financijske institucije uglavnom imaju informacijske sustave koji omogućavaju i olakšavaju praćenje transakcija klijenata i uspoređivanje s njihovim profilima.

Vrsta i količina informacija koje ovlaštene osobe mogu dobiti elektroničkim putem varira ovisno o razini informatičke podrške kojom raspolaže njihova financijska institucija. U pripremi za NPR ispitano je 11 banaka i tri stambene štedionice o razini njihove informatičke podrške procesu SPNFT-a. Elektroničku pohranu upitnika, dokumenata i izvjava koji se primjenjuju pri identifikaciji stranaka ima deset anketiranih kreditnih institucija, dok je aplikativno praćenje transakcija klijenata u odnosu na njihov profil podržano u šest kreditnih institucija. Aplikativno dodjeljivanje ocjene rizičnosti klijenta razvijeno je u devet kreditnih institucija. Samo jedna banka nema aplikativno razlikovanje gotovinskih od bezgotovinskih transakcija. Ako određena dokumentacija nije dostupna u elektroničkom obliku, ovlaštene ih osobe dobivaju u potrebnom roku od drugih organizacijskih dijelova kreditne institucije te nijedna ispitana kreditna institucija nije navela da ima problema pri komunikaciji s poslovnom mrežom.

Evidencije o transakcijama dostupne su u obliku koji omogućava nadzor i praćenje vezano uz sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.

Prema zakonskim odredbama financijske institucije moraju uspostaviti i voditi nekoliko evidencija podataka: o strankama, poslovnim odnosima i transakcijama za koje je su provedene mjere dubinske analize; o gotovinskim transakcijama te sumnjivim transakcijama; o primljenom usmenom nalogu od UZSPN-a za privremeno zaustavljanje izvršenja sumnjive transakcije i o rezultatima analize pozadine i svrhe složenih i neobično velikih transakcija.

Postupcima neposrednog nadzora utvrđuje se jesu li uspostavljene propisane evidencije, jesu li podaci i dokumentacija iz navedenih evidencija pohranjeni na adekvatnom mjestu i na adekvatan način te je li pristup evidencijama dopušten samo određenim osobama. U posljednje četiri godine u kreditnim institucijama nisu utvrđeni nedostaci vezani uz evidencije o transakcijama, a supervizori su tijekom obavljanja kontrole uvijek dobili na uvid svu traženu dokumentaciju.

Na osnovi analize odgovora iz Upitnika i uvida supervizora zaključuje se da ovlaštene osobe imaju ovlasti za pristup svim aplikacijama koje su im potrebne pri radu, pa tako i za pristup svim podacima o transakcijama. Ako određena dokumentacija nije dostupna u elektroničkom obliku, ovlaštene ih osobe dobivaju u potrebnom roku od drugih organizacijskih dijelova kreditne institucije.

Izveštaj MONEYVAL-a za četvrti krug evaluacije RH u dijelu koji se tiče čuvanja dokumentacije (Preporuka 11) sadrži ocjenu "većinom usklađeno". Procjenitelji su primijetili da ne postoji zakonska odredba o dužnosti prolongiranja zakonskog roka za čuvanje dokumentacije ako to zatraže nadležna tijela te da čuvanje poslovne korespondencije nije regulirano. Navedena preporuka procjenitelja implementirat će se kod sljedeće izmjene i dopune Zakona.

Dokumentacija i prikupljeni podaci o strankama i transakcijama, u skladu sa ZSPNFT, čuvaju se najmanje deset godina od dana obavljanja transakcije odnosno od prestanka

poslovnog odnosa. Navedeni rok duži je od roka preporučenog FATF-ovim Preporukama. U praksi nadzorna tijela nikad nisu imala poteškoća u pribavljanju potrebne dokumentacije.

Sustavi praćenja PNFT pružaju podršku financijskim institucijama u obavljanju djelotvornog utvrđivanja stranih politički izloženih osoba i međunarodnih sankcija.

U ZSPNFT je propisana obveza utvrđivanja samo stranih politički izloženih osoba. FATF-ovom preporukom 12. Politički izložene osobe preporuča se utvrđivanja stranih i domaćih politički izloženih osoba. Navedena preporuka implementirati će se kod sljedeće izmjene i dopune ZSPNFT. U RH nije formirana javno dostupna lista stranih politički izloženih osoba. Zbog tog se razloga većina financijskih institucija služi komercijalnim aplikacijama, dok se manji broj oslanja samo na izjave prikupljene od klijenata. Od 14 ispitanih kreditnih institucija osam ih ima aplikativno podržane procese utvrđivanja stranih politički izloženih osoba. Lista fizičkih i pravnih osoba pod financijskim sankcijama i lista sankcijskih režima dostupne su na internetskoj stranici Ministarstva vanjskih i europskih poslova. Gotovo sve ispitane kreditne institucije (12 od 14) imaju aplikativno podržane procese vezane uz međunarodne sankcije.

Sustavi praćenja PNFT pomažu financijskim institucijama i njihovim djelatnicima pri uočavanju i prijavi sumnjivih i neobičnih transakcija.

Na temelju uvida supervizora te iz analize odgovora kreditnih institucija iz Upitnika zaključuje se da su informacijski sustavi kojima se kreditne institucije služe za uočavanje sumnjivih, složenih i neobičnih transakcija uglavnom adekvatni. Većina kreditnih institucija ima sofisticirane alate za prepoznavanje sumnjivih, složenih i neobičnih transakcija s pomoću unaprijed definiranih indikatora koje su nabavili od vanjskih dobavljača, dok dio kreditnih institucija ima alate koje su sami razvili. Od 14 ispitanih kreditnih institucija deset ih ima aplikativno podržane procese prepoznavanja sumnjivih transakcija, a osam ima aplikativne alate za uočavanje složenih i neobičnih transakcija.

INFRASTRUKTURA ZA IDENTIFIKACIJU

Procedure dubinske analize smatraju se naprednima onda kada obveznici glede sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma provjerom mogu utvrditi identitet klijenata upotrebljavajući pouzdane, neovisne izvorne dokumente, podatke ili informacije. Dobra infrastruktura za identifikaciju sprječava upotrebu lažnih dokumenata i lažnih identiteta. Lažni dokumenti i lažni identiteti otežavaju mogućnost otkrivanja i istrage o PNFT-u kao i praćenje traga prihoda od kriminala. Takva infrastruktura može se sastojati od nacionalnog sustava identifikacije uz pomoć dokumenata koje izdaju nacionalne ili lokalne vlasti, uz sveobuhvatne i pouzdane informacijske sustave s podacima o kreditima ili slične javne ili privatne sustave koji pomažu u verifikaciji podataka o klijentima. Nacionalne vlasti mogu dopustiti i druge oblike pouzdanih informacija o identitetu.

Ocjena mjere do koje se kreditne institucije mogu osloniti na nacionalnu infrastrukturu za identifikaciju: 0.7

Pri provođenju mjera dubinske analize u skladu s relevantnim odredbama ZSPNFT obveznici, pa tako i kreditne institucije, koriste se na nacionalnoj razini pouzdanim i neovisnim izvornim dokumentima. Pri utvrđivanju identiteta fizičkih osoba rezidenata provjerava se osobna iskaznica ili putna isprava, dok se za pravne osobe uzimaju podaci iz Sudskog registra, Obrtnog registra i Registra udruga. Iz anketa kreditnih institucija proizlazi da nemaju problema pri identifikaciji rezidenata, bilo da se radi o fizičkim ili pravnim osobama. Opće je prihvaćeno stajalište da se kreditne institucije mogu pouzdati u državnu infrastrukturu za identifikaciju, utvrđivanje i provjeru identiteta fizičkih i pravnih osoba – klijenata. Iz stipulacija odredbi relevantnih zakona proizlazi da su osobna iskaznica i putna isprava državljana RH javne isprave kojima se dokazuje kako identitet i hrvatsko državljanstvo, tako i svojstvo pravne osobe te da navedene isprave sadržavaju istinite i relevantne podatke o identitetu.

Osnova za dodijeljenu ocjenu:

Smatra se da infrastruktura za identifikaciju postoji i da su informacije dostupne ako se obveznici primjene ZSPNFT-a mogu pouzdati u državnu infrastrukturu za identifikaciju pri utvrđivanju i provjeri identiteta klijenata, npr. u pouzdane i sigurne dokumente, podatke ili informacije državnih ili privatnih institucija.

Kada je u pitanju identifikacija fizičkih osoba, kreditne institucije mogu se pouzdati u nacionalnu infrastrukturu s obzirom na to da su u RH na snazi Zakon o osobnoj iskaznici ("Narodne novine", br. 11/2002., 122/2002., 31/2006. i 68/2013.) i Zakon o putnim ispravama hrvatskih državljana ("Narodne novine", br. 77/1999., 33/2002., 48/2005. i 74/2009.). Tim se zakonima propisuje da su osobna iskaznica odnosno putna isprava javne isprave kojima se dokazuje identitet i hrvatsko državljanstvo, a izdaje ih policijska uprava odnosno policijska postaja Ministarstva unutarnjih poslova. Isto tako u RH na snazi je i Zakon o osobnom identifikacijskom broju ("Narodne novine", br. 60/2008.), kojim je propisano da je osobni identifikacijski broj stalna identifikacijska oznaka obveznika osobnoga identifikacijskog broja, kojom se korisnici služe u službenim evidencijama, u svakodnevnom radu i pri razmjeni podataka.

Što se tiče pravnih osoba i obrtnika, u RH na snazi je Zakon o sudskom registru ("Narodne novine", br. 1/1995., 57/1996., 1/1998., 30/1999., 45/1999., 54/2005., 40/2007., 91/2010., 90/2011. i 148/2013.), kojim je propisano da je sudski registar javna knjiga koja sadrži podatke i isprave o subjektima upisa za koje je upis u registar propisan zakonom. U sudski registar za sve subjekte upisa upisuju se sljedeći podaci: MBS, OIB, tvrtka, skraćena tvrtka i prijevod tvrtke, odnosno naziv, skraćeni naziv i prijevod naziva, sjedište – mjesto i adresa u Republici Hrvatskoj, predmet poslovanja – djelatnosti subjekta upisa, ime i prezime trgovca pojedinca, odnosno osoba ovlaštenih za zastupanje, njihov OIB i prebivalište, te način zastupanja, podružnice, dan predaje potpune financijske isprave, uz navođenje obračunskog razdoblja poslovne godine za koju se predaje, tamo gdje je propisana obveza objavljivanja tih izvješća, zabilježbe, drugi propisani podaci.

Za sve subjekte upisa, osim za trgovca pojedinca, upisuju se sljedeći podaci: pravno ustrojbeni oblik, datum usvajanja osnivačkog akta (statuta, društvenog ugovora, ugovora o osnivanju, izjave o osnivanju ili drugog akta) te datum i kratki sadržaj izmjena i dopuna tih akata, trajanje subjekta upisa, ako je ograničeno, statusne promjene, nastanak razloga za prestanak subjekta upisa, likvidacija, nastavljanje subjekta upisa, stečaj – odluke stečajnog suda, predstečajne nagodbe – rješenje o otvaranju postupka predstečajne nagodbe, rješenje o obustavi postupka predstečajne nagodbe i rješenje o odobravanju predstečajne nagodbe, prestanak subjekta upisa, uz naznaku razloga za prestanak ili razloga zbog kojeg je određeno brisanje iz registra, posebno: pravni temelj, eventualni podaci o pravnom slijedniku, rješenje o nakani pokretanja postupka brisanja, rješenje o obustavi postupka brisanja, rješenje o brisanju.

Vezano uz promjene podataka u sudskom registru, Registarski sud će po službenoj dužnosti, na zahtjev osobe koja ima pravni interes ili ovlaštenog tijela ili osobe, brisati ili promijeniti podatke u registru, ako se uslijed izmjene zakona ili odlučnih činjenica ispune pretpostavke za upis brisanja ili promjene tih podataka. Nakon pokretanja navedenog postupka, registarski sud će zaključkom pozvati subjekt upisa, da u roku koji ne može biti dulji od 30 dana podnese prijavu za izmjenu upisanih podataka.

Nadalje, prestanak subjekta upisa zbog proteka vremena trajanja ili odluke članova subjekta upisa mora se bez odgađanja prijaviti registarskom sudu, a ako odluku o tome donosi sud, odluka se upisuje u registar po službenoj dužnosti. Kad subjekt upisa ne podnese sudu prijavu za upis razloga za prestanak društva, koju je po zakonu dužan podnijeti, registarski sud će po službenoj dužnosti pokrenuti postupak za upis toga razloga u registar.

Predmetnim Zakonom propisane su novčane sankcije za nepoštivanje odredbi Zakona.

Također, Zakonom o obrtu ("Narodne novine", br. 143/2013.) propisano je da je Obrtni registar javan, dok je Pravilnikom o obliku i načinu vođenja Obrtnog registra ("Narodne novine", br. 58/2009.) propisano da su podaci Obrtnog registra javnosti dostupni na internetu u opsegu koji propisuje Ministarstvo poduzetništva i obrta te prikazuju posljednje stanje pojedinih obrta na dan osvježavanja podataka.

Zakonom o udrugama ("Narodne novine", br. 74/2014.) propisano je da su Registar udruga i Registar stranih udruga javni, da su podaci upisani u registre i statut udruge javni i da se objavljuju na mrežnoj stranici središnjeg tijela državne uprave nadležnog za opću upravu (članak 24.) – Ministarstva uprave.

DOSTUPNOST NEOVISNIH IZVORA INFORMACIJA

Ovom varijablom ocjenjuje se dostupnost neovisnih, pouzdanih izvora za praćenje transakcijskih obrazaca klijenata. Mjere dubinske analize klijenta lakše je za provesti i kvalitetnije su ako postoje dostupni izvori sveobuhvatnih, pouzdanih povijesnih podataka i podataka o klijentima koji se mogu primjenjivati u određivanju njihovih transakcijskih obrazaca i povijesti poslovanja, kao što su podaci koje imaju uredi za kreditni bonitet, informacije o prethodnom poslovanju s bankama, dostupni podaci bivših poslodavaca, dostupni komunalni računi itd.

Ocjena mjere do koje su kreditnim institucijama dostupni neovisni izvori informacija: 0.6

Osnova za dodijeljenu ocjenu:

Smatra se da su neovisni izvori dostupni ako postoje izvori sveobuhvatnih i pouzdanih povijesnih financijskih informacija i drugih informacija o klijentima i ako obveznici imaju jednostavan pristup tim izvorima.

Što se tiče dostupnosti neovisnih i pouzdanih izvora podataka koji služe za lakše i kvalitetnije provođenje mjera dubinske analize, kreditne institucije u svom radu koriste se javnim i komercijalnim izvorima podataka za dobivanje informacija o svojim klijentima kao što su Dow Jones, Poslovna Hrvatska, World Check, World Compliance, Bankers Almanac, Factiva - adresa za pretraživanje politički izloženih osoba i drugo. Općeprihvaćeno je mišljenje da podaci dobiveni iz javnih i komercijalnih izvora pružaju kvalitetne i korisne informacije, a one se primjenjuju pri provođenju mjera dubinske analize stranke, pogotovo kada se pojave okolnosti koje upućuju na to da bi se kod određenih klijenata trebale primijeniti mjere pojačane dubinske analize.

No, isto tako kao jedan od značajnijih problema s kojima se susreću kreditne institucije ističe se sporost državne administracije, npr. pri izdavanju originalnog izvotka iz registara, odnosno postojanje jedinstvenog registra stvarnih vlasnika i baze podataka o domaćim politički izloženim osobama.

TRANSPARENTNOST PRAVNIH SUBJEKATA

Ovom varijablom ocjenjuje se postoji li mogućnost da kriminalci lako sakriju svoje udjele, odnosno stvarno vlasništvo, u pravnim osobama i ostalim sličnim gospodarskim subjektima koji su registrirani u državi.

Ocjena za razinu transparentnosti pravnih subjekata: 0.6

Ovakva ocjena upućuje na srednje visoku razinu transparentnosti pravnih subjekata u RH.

Osnova za dodijeljenu ocjenu:

U RH ne postoji institut trusta (ne može se ni osnovati ni poslovati kao domaći pravni oblik). Pravni subjekti koji se mogu iskoristiti za skrivanje pravog vlasništva nisu u značajnoj mjeri dostupni u pravnom sustavu RH te nad strankama kod kojih je otežano utvrđivanje stvarnog vlasnika banke provode pojačane mjere dubinske analize.

Pravni subjekti koji se mogu iskoristiti za skrivanje pravog vlasništva nisu općenito dostupni

u pravnom sustavu države ili imaju malu komercijalnu važnost.

Temeljni akt kojim se uređuje pravo trgovačkih društva u RH jest Zakon o trgovačkim društvima (u nastavku teksta: ZTD). ZTD-om se uređuje osnivanje, ustrojstvo i poslovanje trgovačkih društava, a sadrži i odredbe o povezanim društvima, spajanju i pripajanju, podjeli i preoblikovanju trgovačkih društava. Osnovni propis kojim je u RH regulirano pitanje upisa trgovačkih društava u registar jest Zakon o sudskom registru (u nastavku teksta: ZSR).

U sudski registar (članak 6. ZSR-a) upisuju se sljedeće vrste subjekata upisa: javno trgovačko društvo, komanditno društvo, gospodarsko interesno udruženje, dioničko društvo, društvo s ograničenom odgovornošću, trgovac pojedinac, europsko društvo (*Societas Europaea*, skraćeno SE), europsko gospodarsko interesno udruženje (skraćeno EGIU), europska zadruga (*Societas Cooperativa Europaea*, skraćeno SCE), ustanova, zajednica ustanova, zadruga, savez zadruga, kreditna unija i druge osobe za koje je upis propisan zakonom, dok se podružnice subjekata upisa upisuju u registar kada je to propisano zakonom.

Pravni subjekti koji se mogu iskoristiti za skrivanje pravog vlasništva nisu u značajnoj mjeri dostupni u pravnom sustavu RH. U ograničenom broju slučajeva postoji mogućnost prikrivanja stvarnog vlasništva u pravnim subjektima u obliku osnivanja društava u vlasništvu off shore-tvrtki iz stranih jurisdikcija, stranih zaklada, trustova i sličnih pravnih aranžmana te u slučaju postojanja tajnog društva s tajnim članovima. Naime, ZTD-om (članci 148. i 149.) predviđena je mogućnost formiranja tajnog društva. Tajno društvo nastaje ugovorom kojim jedna osoba (tajni član) ulaže neku imovinsku vrijednost u poduzeće druge osobe, te na temelju tog uloga stječe pravo sudjelovanja u dobiti i gubitku poduzetnika. Tajno društvo nije pravna osoba i nema tvrtku, a prema trećima nastupa isključivo poduzetnik koji je nositelj svih prava i obveza u društvu.

Državnim tijelima i obveznicima otvoren je pristup sveobuhvatnim informacijama o strukturi, upravi, kontroli i udjelima te stvarnom vlasništvu u pravnim osobama, trustovima i sličnim subjektima.

Sudski registar RH javni je registar (članak 4. ZSR-a) i dostupan je na internetskim stranicama.

Sudski registar sadržava relevantne podatke o strukturi vlasništva (osnivačima), upravi i kontroli. Međutim, ne sadržava podatke o stvarnim vlasnicima – fizičkim osobama. Te podatke obveznici prikupljaju od samoga zakonskog zastupnika/opunomoćenika te iz javno dostupnih izvora i informacija.

Banke smatraju da utvrđivanje i provjera identiteta stvarnih vlasnika nije problem kada se radi o domaćim pravnim osobama koje su u vlasništvu rezidenata. U praksi se javljaju problemi kada su stranke nerezidenti ili domaće pravne osobe koje u strukturi vlasništva imaju strane pravne subjekte. Bankama je mogućnost pribavljanja i provjere podataka o stvarnim vlasnicima u stranim registrima ograničena. Posebno problematičnim banke vide utvrđivanje i provjeru podataka o stvarnom vlasniku stranke kada su u pitanju složene (kompleksne) vlasničke strukture i kada su u strukturi vlasništva off shore-društva iz stranih jurisdikcija, trustovi, strane zaklade i drugi pravni oblici.

Prema dostavljenim podacima banaka o broju stranaka koje u vlasničkoj strukturi, u izravnom vlasništvu, imaju off shore-tvrtke, strane zaklade, trustove i druge pravne aranžmane, hedge fondove i sl. procjenjuje se da ukupan broj stranaka s ovakvom strukturom vlasništva nije značajan (manji je od 0,1%) u odnosu na ukupan broj stranaka koje su domaće pravne osobe. Budući da su te stranke zbog svoje vlasničke strukture rizičnije, prema njima se u pravilu provode pojačane mjere dubinske analize koje uključuju stalno praćenje poslovanja i ponovnu godišnju dubinsku analizu.

Pri procjeni ove varijable razmotrena je ocjena MONEYVAL-a vezana uz usklađenost s Preporukom 24 (33) – Pravne osobe/vlasništvo – "djelomično usklađeno" i Preporukom 25 (34) – Pravni aranžmani/stvarno vlasništvo – "nije primjenjivo". Navedene neusklađenosti u ovom dijelu ne odnose se na kreditne institucije.

Analiza po proizvodima

ULAZNE VARIJABLE ZA ODABRANE SPECIFIČNE PROIZVODE I USLUGE: OBUJAM, INHERENTNI RIZICI I SPECIFIČNE KONTROLE

ODABRANI PROIZVODI ILI USLUGE

- Transakcijski računi fizičkih osoba i obrtnika
- Transakcijski računi pravnih osoba
- Privatno bankarstvo
- Depoziti fizičkih osoba i obrtnika
- Depoziti pravnih osoba
- Krediti fizičkim osobama i obrtnicima
- Krediti pravnim osobama
- Garancije i akreditivi
- Korespondentno bankarstvo
- Elektroničko bankarstvo

SPECIFIČNI PODACI ZA PROIZVODE ILI USLUGE

- Obujam proizvoda/usluge
- Prosječan iznos transakcije
- Profil klijenta
- Mogućnost ulaganja novca putem proizvoda/usluge u financijski sustav
- Razina gotovinskih aktivnosti povezanih s proizvodom/uslugom
- Mogućnosti korištenja proizvoda/usluge u nacionalnom platnom prometu
- Mogućnosti korištenja proizvoda/usluge u međunarodnom platnom prometu
- Učestalost međunarodnih transakcija povezanih s proizvodom/uslugom
- Učestalost transakcija prema off shore-centrima, poreznim oazama i zemljama visokog rizika
- Mogućnost anonimnih transakcija ili omnibus-transakcija
- Postojanje tipologija PN-a i FT-a
- Korištenje proizvoda u svrhu prijevare ili utaje poreza
- Poteškoće u praćenju transakcija s pomoću evidencija
- Nenazočnost stranke
- Odgovarajuće specifične kontrole glede SPNFT-a za proizvod/uslugu

OBUJAM PROIZVODA ILI USLUGE

Procjenjuje se obujam proizvoda u kreditnoj instituciji u odnosu na ostale proizvode koji se nude. Obujam proizvoda u bankarskom sektoru upućuje na razinu osjetljivosti na PN i FT koji proizvod može unijeti u bankarski sektor, ako se ti rizici u sektoru odgovarajućim mjerama ne ublaže.

Tablica 32.

Proizvod/usluga	Visok	Srednje visok	Srednji	Srednje nizak	Nizak
Transakcijski računi fizičkih osoba i obrtnika			X		
Transakcijski računi pravnih osoba		X			
Privatno bankarstvo				X	
Depoziti fizičkih osoba i obrtnika		X			
Depoziti pravnih osoba			X		
Kreditni fizičkim osobama i obrtnicima		X			
Kreditni pravnim osobama		X			
Garancije i akreditivi				X	
Korespondentno bankarstvo				X	
Elektroničko bankarstvo			X		

Obujam proizvoda/usluga u kreditnim institucijama koje razvrstavamo na banke, štedne banke i stambene štedionice te u kreditnim unijama odgovara osnovnim djelatnostima tih institucija, a to je prikupljanje depozita i odobravanje kredita. Stoga je obujam tih proizvoda realno ocijenjen kao srednje visok. Privatno bankarstvo nudi manji broj banaka kao zaseban proizvod, i to su u pravilu veće banke koje imaju razvijenu značajniju strukturu proizvoda, dok manje banke ne nude svojim klijentima usluge privatnog bankarstva. Isto tako veće banke imaju i razvijenije odnose s inozemstvom u obliku pružanja usluga garancija i akreditivnog poslovanja s inozemstvom te korespondentnog bankarstva. Na razini sektora te su usluge srednje niskog obujma pa ne čine značajniji rizik za pranje novca i financiranje terorizma. Za elektroničko bankarstvo u posljednje tri godine bilježi se porast u cijelom sektoru, što se očituje u većem broju proizvoda dostupnih strankama elektroničkim putem, te se obujam elektroničkog bankarstva ocjenjuje srednje velikim.

PROSJEČAN IZNOS TRANSAKCIJE

Procjenjuje se prosječan iznos transakcije po proizvodu. Proizvodi koji se uobičajeno koriste za obavljanje velikih transakcija skloniji su privući pozornost perača novca koji žele oprati velike iznose. Prosječna neto mjesečna plaća u RH za 2013. iznosi 5515 kuna i za potrebe ove analize smatra se srednjom veličinom. U procjenu prosječnog iznosa nije uključena zaračunata naknada banke, pripisane kamate, obnavljanje depozita i sva eventualna preknjižavanja unutar računa banke, koja nije inicirao klijent.

Tablica 33.

Proizvod/usluga	Visok	Srednje visok	Srednji	Srednje nizak	Nizak
Transakcijski računi fizičkih osoba i obrtnika				X	
Transakcijski računi pravnih osoba		X			
Privatno bankarstvo	X				
Depoziti fizičkih osoba i obrtnika	X				
Depoziti pravnih osoba	X				
Kreditni fizičkim osobama i obrtnicima				X	
Kreditni pravnim osobama	X				

Garancije i akreditivi	X				
Korespondentno bankarstvo	X				
Elektroničko bankarstvo		X			

Prosječan iznos transakcije ocijenjen je iz podataka koje su banke dostavile po pojedinim proizvodima, za razdoblje od godinu dana, čime je neutraliziran sezonski karakter nekih podataka. Budući da je prosječna plaća srednja vrijednost, logično je da su transakcije po računima fizičkih osoba i obrtnika te otplate kredita tih kategorija klijenata ispod srednje vrijednosti, a sve druge transakcije iznad toga, jer se odnose na transakcije pravnih osoba, banaka ili na depozitne poslove koji su značajniji, i u domaćoj valuti (kunama) i u stranoj valuti.

PROFIL KLIJENTA

Procjenjuje se povećava li profil klijenta koji najčešće koristi proizvod rizik od zloupotreba proizvoda za PN i FT. Profil klijenta rizičan je ako uključuje primjerice: politički izložene osobe, osobe s visokom neto imovinom, klijente povezane s off shore-zonama, s kaznenom prošlošću, klijente čije je poslovanje povezano s jurisdikcijama visokog rizika ili poreznim oazama i tome slično.

Tablica 34.

Proizvod/usluga	Vrlo rizičan	Rizičan	Srednje rizičan	Nisko rizičan	Vrlo nisko rizičan
Transakcijski računi fizičkih osoba i obrtnika			X		
Transakcijski računi pravnih osoba			X		
Privatno bankarstvo		X			
Depoziti fizičkih osoba i obrtnika			X		
Depoziti pravnih osoba			X		
Kreditni fizičkim osobama i obrtnicima			X		
Kreditni pravnim osobama			X		
Garancije i akreditivi				X	
Korespondentno bankarstvo				X	
Elektroničko bankarstvo			X		

Banke koje nude usluge privatnog bankarstva ocijenile su svoje klijente u tom segmentu rizičnima jer se radi o osobama s visokom neto imovinom i osobama sklonijima rizičnijim ulaganjima. Relativno je malen broj klijenata koji pripadaju skupini politički izloženih osoba, klijenata iz off shore -zona ili koje posluju s off shore-zonama i drugih kategorija visoko rizičnih klijenata. Nisko rizični su klijenti koji koriste garancije i akreditive jer je riječ o pravnim osobama s realnim gospodarskim poslovanjem, nad kojima je provedena pojačana dubinska analiza i koje su za svoje poslovanje s bankom ponudile kvalitetne instrumente osiguranja. Korespondentno bankarstvo razvija se s prvoklasnim stranim bankama ili s domaćim bankama čije je poslovanje dostatno transparentno, tako da je taj profil klijenata razumljivo nisko rizičan. Budući da su podzakonskim propisima određene kategorije klijenata koje čine neznatan rizik za pranje novca i financiranje terorizma (npr. državna tijela, tijela jedinica lokalne i regionalne samouprave, pravne osobe s javnim ovlastima, kreditne unije, društva koja obavljaju određene usluge platnog prometa, uključujući i prijenos novca, pravne osobe koje obavljaju poslove u vezi s djelatnošću leasinga i tome slično), kreditne su institucije veliku većinu svojih stranaka odredile kao srednje rizične po svim ostalim proizvodima/uslugama koje pružaju.

MOGUĆNOST ULAGANJA NOVCA PUTEM PROIZVODA ILI USLUGE U FINANCIJSKI SUSTAV

Procjenjuje se mogućnost ulaganja novca putem proizvoda/usluge u financijski sustav, a koji bi mogao povećati rizik od PN-a i FT-a za određeni proizvod. Proizvod je vjerojatno više osjetljiv na PN i FT, ako omogućuje ulaganje novca u financijski sustav. Stupanj osjetljivosti proizvoda ovisi o tome je li značajka ulaganja jedno od istaknutijih obilježja proizvoda ili sporedno obilježje. Za neke proizvode, npr. privatno bankarstvo, ulaganje novca vrlo je karakteristično, što ih čini osjetljivijima na PN i FT u odnosu na druge proizvode koji imaju ograničena obilježja investiranja novca.

Tablica 35.

Proizvod/usluga	Dostupno i istaknuto	Dostupno	Dostupno, ali ograničeno	Nije dostupno
Transakcijski računi fizičkih osoba i obrtnika		X		
Transakcijski računi pravnih osoba		X		
Privatno bankarstvo		X		
Depoziti fizičkih osoba i obrtnika		X		
Depoziti pravnih osoba			X	
Kreditni fizičkim osobama i obrtnicima		X		
Kreditni pravnim osobama			X	
Garancije i akreditivi			X	
Korespondentno bankarstvo			X	
Elektroničko bankarstvo		X		

Prema podacima dobivenima od kreditnih institucija, bilo s pomoću upitnika ili u konzultacijama sa sektorom, zaključuje se da je kod depozita pravnih osoba, kredita pravnim osobama, garancija, akreditiva i korespondentnog bankarstva ulaganje novca u financijski sustav dostupno, ali po obilježju proizvoda ograničeno. Kod drugih proizvoda/usluga ono je dostupno, no nigdje nije posebno istaknuto.

RAZINA GOTOVINSKIH AKTIVNOSTI POVEZANIH S PROIZVODOM ILI USLUGOM

Procjenjuje se omogućava li proizvod/usluga korištenje gotovine koja povećava rizik od zloupotrebe za PN i FT. Što je proizvod više orijentiran prema gotovini, osjetljiviji je na PN i FT.

Tablica 36.

Proizvod/usluga	Visok	Srednje visok	Srednji	Srednje nizak	Nizak	Ne postoji
Transakcijski računi fizičkih osoba i obrtnika		X				
Transakcijski računi pravnih osoba		X				
Privatno bankarstvo		X				
Depoziti fizičkih osoba i obrtnika		X				
Depoziti pravnih osoba					X	
Kreditni fizičkim osobama i obrtnicima				X		
Kreditni pravnim osobama					X	
Garancije i akreditivi						X

Korespondentno bankarstvo					X	
Elektroničko bankarstvo						X

Kod transakcijskih računa fizičkih osoba, obrtnika i pravnih osoba, kod depozita fizičkih osoba i obrtnika te kod transakcija privatnog bankarstva prema podacima kreditnih institucija i kreditnih unija izraženije je korištenje gotovine. Transakcije pravnih osoba obuhvaćaju polaganje dnevnog utrška te naplatu u gotovini prodanih proizvoda i usluga i u domaćoj i u stranoj valuti. Kod kredita fizičkim osobama i obrtnicima u gotovini se otplaćuje kredit jer su rate manjeg iznosa. Korištenje gotovine vrlo je nisko ili ne postoji kod depozita i kredita pravnih osoba, garancija, akreditiva, korespondentnog i elektroničkog bankarstva. Broj prijavljenih sumnjivih transakcija najveći je kod transakcijskih računa fizičkih i pravnih osoba i kod elektroničkog bankarstva.

MOGUĆNOST KORIŠTENJA PROIZVODA/USLUGE U NACIONALNOM PLATNOM PROMETU

Procjenjuje se kakvo je u nacionalnom platnom prometu korištenje proizvoda koje može povećati rizik od zloupotrebe za PNFT. Ako proizvod uključuje ili dopušta nacionalni platni promet i druge nacionalne transakcije, može biti osjetljiv na PNFT. Osjetljivost određenog proizvoda na PNFT zbog tog obilježja ovisi o tome ima li ono veliku ili ograničenu funkcionalnost pri realizaciji proizvoda.

Tablica 37.

Proizvod/usluga	Dostupno i istaknuto	Dostupno	Dostupno, ali ograničeno	Nije dostupno
Transakcijski računi fizičkih osoba i obrtnika	X			
Transakcijski računi pravnih osoba	X			
Privatno bankarstvo		X		
Depoziti fizičkih osoba i obrtnika		X		
Depoziti pravnih osoba		X		
Kreditni fizičkim osobama i obrtnicima			X	
Kreditni pravnim osobama			X	
Garancije i akreditivi			X	
Korespondentno bankarstvo		X		
Elektroničko bankarstvo		X		

Transakcijski računi fizičkih osoba, pravnih osoba i obrtnika osnovni su instrument za obavljanje nacionalnoga platnog prometa zato je njihovo korištenje u cijelom bankarskom sektoru dostupno i istaknuto. Srednjeg je intenziteta nacionalni platni promet prisutan kod privatnog bankarstva, u depozitnim poslovima te kod korespondentnog i elektroničkog bankarstva. Krediti svim klijentima u pravilu se odobravaju na transakcijski račun s kojeg idu i otplate kredita tako da se korištenje ovog proizvoda reflektira posredno kroz transakcijske račune. Zbog tog je razloga tehnički dostupno korištenje u nacionalnom platnom prometu, ali se vrlo ograničeno rabi kao izravni kanal. Isplate po garancijama također se događaju u korist transakcijskih računa primatelja i nisu česte, dok je kod akreditiva nacionalni platni promet zanemariv.

MOGUĆNOST KORIŠTENJA PROIZVODA/USLUGE U MEĐUNARODNOM PLATNOM PROMETU

Procjenjuje se kako se proizvod koristi u prekograničnom i međunarodnom platnom prometu, što može povećati rizik od zloupotrebe za PNFT. Ako proizvod uključuje ili dopušta

prekogranični i međunarodni platni promet, može biti osjetljiv na PNFT. Osjetljivost određenog proizvoda na PNFT zbog tog obilježja ovisi o tome ima li ono veliku ili ograničenu funkcionalnost pri realizaciji proizvoda.

Tablica 38.

Proizvod/usluga	Dostupno i istaknuto	Dostupno	Dostupno, ali ograničeno	Nije dostupno
Transakcijski računi fizičkih osoba i obrtnika		X		
Transakcijski računi pravnih osoba		X		
Privatno bankarstvo		X		
Depoziti fizičkih osoba i obrtnika			X	
Depoziti pravnih osoba			X	
Kreditni fizičkim osobama i obrtnicima			X	
Kreditni pravnim osobama			X	
Garancije i akreditivi		X		
Korespondentno bankarstvo	X			
Elektroničko bankarstvo		X		

Udio međunarodnoga platnog prometa u ukupnom platnom prometu manji je od nacionalnoga, stoga je i korištenje transakcijskih računa manje izraženo, ali je taj instrument najprimjereniji za međunarodni platni promet, u koji uključujemo i prekogranični platni promet sa zemljama Europske unije. Depozitni poslovi izraženiji su u nacionalnom kontekstu pa se kod međunarodnoga platnog prometa ne ističu. Otplate inozemnih kredita fizičkih i pravnih osoba obavljaju se putem transakcijskih računa tako da je ovo obilježje kod tih kategorija dostupno, ali ograničeno. Kod garancija i akreditiva dostupno je, no samo kod korespondentnog bankarstva značajnije istaknuto. Elektroničko je bankarstvo kod većine banaka omogućeno najprije za nacionalni platni promet, a tek se postupno proširuje i na međunarodni platni promet tako da je ocijenjeno kao dostupno, ali ne i istaknuto.

UČESTALOST MEĐUNARODNIH TRANSAKCIJA POVEZANIH S PROIZVODOM ILI USLUGOM

Procjenjuje se učestalost transakcija prekograničnoga i međunarodnoga platnog prometa vezanih uz proizvod, a koje bi mogle povećati rizik od zloupotrebe za PNFT. Ako proizvod uključuje ili dopušta prekogranične i međunarodne platne transakcije, i što su one brojnije, proizvod je osjetljiviji na PNFT.

Tablica 39.

Proizvod/usluga	Visoka	Srednje visoka	Srednja	Srednje niska	Niska	Ne postoji
Transakcijski računi fizičkih osoba i obrtnika			X			
Transakcijski računi pravnih osoba			X			
Privatno bankarstvo				X		
Depoziti fizičkih osoba i obrtnika					X	
Depoziti pravnih osoba					X	
Kreditni fizičkim osobama i obrtnicima					X	
Kreditni pravnim osobama					X	
Garancije i akreditivi				X		

Korespondentno bankarstvo			X			
Elektroničko bankarstvo			X			

Učestalost međunarodnih transakcija povezanih s transakcijskim računima fizičkih osoba, pravnih osoba i obrtnika korespondira s mogućnosti korištenja proizvoda u međunarodnom platnom prometu i srednje je izraženo. Istom kategorijom ocijenjena je učestalost korespondentnog i elektroničkog bankarstva. Kod svih ostalih proizvoda izloženost rizicima od pranja novca i financiranja terorizma manja je s obzirom na to da je učestalost međunarodnih transakcija srednje niska odnosno niska.

UČESTALOST TRANSAKCIJA PREMA OFFSHORE-CENTRIMA, POREZNIM OAZAMA I ZEMLJAMA VISOKOG RIZIKA

Procjenjuje se učestalost transakcija prema off shore-centrima, poreznih oazama, jurisdikcijama visokog rizika i iz njih, a koje su vezane uz proizvod. Transakcije povezane s off shore-centrima, poreznim oazama i jurisdikcijama visokog rizika više su izložene rizicima od PN-a i FT-a, budući da takve jurisdikcije nisu primijenile odgovarajuće zahtjeve SPNFT-a, te je kriminalcima lakše preseliti ilegalna sredstva u te centre odnosno iz tih centara u globalni financijski sustav.

Tablica 40.

Proizvod/usluga	Visoka	Srednje visoka	Srednja	Srednje niska	Niska	Ne postoji
Transakcijski računi fizičkih osoba i obrtnika					X	
Transakcijski računi pravnih osoba				X		
Privatno bankarstvo				X		
Depoziti fizičkih osoba i obrtnika					X	
Depoziti pravnih osoba				X		
Kreditni fizičkim osobama i obrtnicima					X	
Kreditni pravnim osobama					X	
Garancije i akreditivi					X	
Korespondentno bankarstvo					X	
Elektroničko bankarstvo					X	

Budući da međunarodne transakcije ni kod jednog proizvoda nisu izražene, još je manja učestalost transakcija u ukupnom obujmu transakcija prema off shore-centrima, poreznim oazama i jurisdikcijama visokog rizika. Svi proizvodi prema podacima banaka imaju srednje nisku odnosno nisku učestalost takvih transakcija, što dovodi do zaključka da izloženost rizicima od PN-a i FT-a nije značajna.

MOGUĆNOST ANONIMNIH TRANSAKCIJA ILI OMNIBUS-TRANSAKCIJA

Procjenjuje se mogućnost anonimnosti pri korištenju proizvoda. Je li stvarni vlasnik/inicijator transakcije uvijek jasno identificiran? Ima li proizvod obilježje omnibusa (gdje poznati investitor koristi uslugu ili proizvod u ime nekoliko investitora ili skupine investitora koji su nepoznati kreditnoj instituciji). Omnibus-transakcije izložene su rizicima pranja novca jer nije poznat stvarni vlasnik transakcije. Transakcija se odvija preko klijenta banke za račun drugih. Ako pravi vlasnici/inicijatori nisu poznati, ne podvrgavaju se postupcima dubinske analize.

Tablica 41.

Proizvod/usluga	Dostupno	Nije dostupno
Transakcijski računi fizičkih osoba i obrtnika		X
Transakcijski računi pravnih osoba		X
Privatno bankarstvo		X
Depoziti fizičkih osoba i obrtnika		X
Depoziti pravnih osoba		X
Kreditni fizičkim osobama i obrtnicima		X
Kreditni pravnim osobama		X
Garancije i akreditivi		X
Korespondentno bankarstvo		X
Elektroničko bankarstvo		X

Postojanje anonimnih proizvoda nije dopušteno prema članku 37. ZSPNFT, tako da banka ne smije strankama otvoriti, izdavati ili za njih voditi anonimne račune, štedne knjižice na šifru ili donositelja odnosno druge anonimne proizvode, uključujući i račune koji glase na lažna imena, koji bi posredno ili neposredno omogućavali prikrivanje identiteta stranaka. Podaci supervizije potvrđuju da se banke pridržavaju odredbi ZSPNFT, stoga se s ovog aspekta ne ocjenjuje postojanje rizika od PN-a i FT-a.

POSTOJANJE TIPOLOGIJA PN-a i FT-a

Procjenjuje se postojanje tipologija PN-a i FT-a povezanih s proizvodom. Tipologije se ne moraju nužno odnositi na RH, nego mogu biti vezane uz proizvod na globalnoj razini, bez obzira na to jesu li detektirane u RH ili nisu.

Tablica 42.

Proizvod/usluga	Postoje i značajne su	Postoje	Postoje, ali su ograničene
Transakcijski računi fizičkih osoba i obrtnika		X	
Transakcijski računi pravnih osoba		X	
Privatno bankarstvo		X	
Depoziti fizičkih osoba i obrtnika			X
Depoziti pravnih osoba		X	
Kreditni fizičkim osobama i obrtnicima			X
Kreditni pravnim osobama			X
Garancije i akreditivi			X
Korespondentno bankarstvo			X
Elektroničko bankarstvo		X	

Prema saznanjima banaka za pet proizvoda postoje tipologije, a za drugih pet postoje, ali su ograničene. Stoga se mjere sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma primjenjuju imajući na umu dostupne informacije o tipologijama utvrđenima u Europskoj uniji ili drugim jurisdikcijama, koje se objavljuju na stranicama MONEYVAL-a i FATF-a. Ured za sprječavanje pranja novca dodatno informira bankarski sektor o tipologijama koje bi mogle biti relevantne za Republiku Hrvatsku te objavljuje informacije o trenutačnim tehnikama, metodama, trendovima i tipologijama pranja novca i financiranja terorizma na javnim stranicama Ministarstva financija.

KORIŠTENJE PROIZVODA U SVRHU PRIJEVARE ILI UTAJE POREZA

Procjenjuje se mogućnost korištenja proizvoda u svrhu prijevare ili utaje poreza. Da bi izbjegli plaćanje poreza, mnogi poslovni ljudi mogu steći većinsko vlasništvo i koristiti sustav pravnih osoba, fiktivnih zaklada i povezanih domaćih i inozemnih bankovnih računa, pogotovo u poreznim oazama. Postojanje utaje poreza i prijevara također upozorava na osjetljivost na PNFT.

Tablica 43.

Proizvod/usluga	Postoji i značajno je	Postoji	Postoji, ali je ograničeno	Ne postoji
Transakcijski računi fizičkih osoba i obrtnika		X		
Transakcijski računi pravnih osoba		X		
Privatno bankarstvo		X		
Depoziti fizičkih osoba i obrtnika			X	
Depoziti pravnih osoba			X	
Kreditni fizičkim osobama i obrtnicima			X	
Kreditni pravnim osobama			X	
Garancije i akreditivi			X	
Korespondentno bankarstvo			X	
Elektroničko bankarstvo			X	

Prema odgovorima odabranih banaka transakcijski računi fizičkih osoba, transakcijski računi pravnih osoba i obrtnika te privatno bankarstvo mogu biti pogodni za prijevaru ili utaju poreza. Kod svih drugih proizvoda takva je mogućnost ograničena.

POTEŠKOĆE U PRAĆENJU TRANSAKCIJA S POMOĆU EVIDENCIJA

Procjenjuje se stupanj dostupnosti evidencija u praćenju transakcije kod proizvoda. Za neke proizvode, kao što su depoziti stanovništva, puno je lakše ući u trag zapisa o transakciji, dok za druge, poput privatnog bankarstva, može biti teže dobiti podatke, zbog povjerljivosti podataka. Poteškoće u praćenju transakcija također ovise u znatnoj mjeri o kvaliteti sustava vođenja evidencije o pitanjima SPNFT-a u instituciji.

Tablica 44.

Proizvod/usluga	Lako dostupno	Teško i vremenski zahtjevno	Nije dostupno
Transakcijski računi fizičkih osoba i obrtnika	X		
Transakcijski računi pravnih osoba	X		
Privatno bankarstvo	X		
Depoziti fizičkih osoba i obrtnika	X		
Depoziti pravnih osoba	X		
Kreditni fizičkim osobama i obrtnicima	X		
Kreditni pravnim osobama	X		
Garancije i akreditivi	X		
Korespondentno bankarstvo	X		
Elektroničko bankarstvo	X		

S obzirom na usklađenost propisa Republike Hrvatske s propisima Europske unije banke, stambene štedionice i kreditne unije obvezne su voditi evidenciju o transakcijama s

podacima dostatnima da bi se kod svakog proizvoda mogla pratiti transakcija kroz cijeli lanac plaćanja. Nadzorom je utvrđeno da u ovom segmentu nema značajnijih propusta, imajući u vidu i transakcije privatnog bankarstva.

NENAZOČNOST STRANKE

Procjenjuje se mogućnost uspostave poslovnog odnosa i obavljanja transakcija kod proizvoda s nenazočnom strankom, a koja povećava osjetljivost na PNFT. Čak i u slučajevima u kojima nije dopuštena uspostava poslovnog odnosa s nenazočnom strankom, ali je moguća upotreba proizvoda od strane nenazočne stranke, može se pojaviti osjetljivost. No u ovom drugom slučaju osjetljivost proizvoda može biti manja, ovisno o postupcima dubinske analize pri uspostavi poslovnog odnosa i drugim kontrolama koje ograničavaju korištenje proizvoda od strane osoba koje nisu vlasnici računa.

Tablica 45.

Proizvod/usluga	Dostupno i istaknuto	Dostupno	Dostupno, ali ograničeno	Nije dostupno
Transakcijski računi fizičkih osoba i obrtnika			X	
Transakcijski računi pravnih osoba			X	
Privatno bankarstvo			X	
Depoziti fizičkih osoba i obrtnika				X
Depoziti pravnih osoba				X
Kreditni fizičkim osobama i obrtnicima				X
Kreditni pravnim osobama			X	
Garancije i akreditivi				X
Korespondentno bankarstvo			X	
Elektroničko bankarstvo			X	

Nenazočnost stranke pri uspostavi poslovnog odnosa i obavljanja transakcija nije dostupna kod depozita, kredita fizičkim osobama i obrtnicima, garancija i akreditiva, dok je kod svih ostalih proizvoda dostupna, ali ograničena. U ZSPNFT je utvrđena obveza da se u slučaju nenazočnosti stranke moraju provesti mjere pojačane dubinske analize, a ako je klijent fizička osoba, treba prikupiti dodatne isprave, informacije ili podatke na osnovi kojih se provjerava identitet stranke, zatim treba dodatno provjeriti podnesene isprave ili ih dodatno potvrditi od strane kreditne ili financijske institucije te konačno primijeniti mjeru da se prvo plaćanje u poslovnoj aktivnosti izvrši putem računa otvorenog u ime stranke kod kreditne institucije. Nalazima supervizije utvrđeno je da se banke pridržavaju tih zakonskih odredbi.

ODGOVARAJUĆE SPECIFIČNE KONTROLE GLEDE SPNFT-a ZA PROIZVOD/USLUGU

Ocjenuje se postoje li odgovarajuće (dobro osmišljene) specifične kontrole/mjere za upravljanje bilo kojim potencijalnim rizikom od PNFT koji se može pojaviti kod proizvoda. Specifične mjere povezane sa SPNFT-om mjere su koje se primjenjuju uz standardne mjere za sve proizvode u sektoru. Institucije koje primjenjuju specifične mjere mogu njima umanjiti osjetljivost na PNFT. Primjeri su specifičnih mjera: kategorizacija klijenata po rizičnim skupinama, kategorizacija transakcija s obzirom na rizike, pojačana dubinska analiza, edukacija zaposlenika o pojedinom proizvodu, unutarnje kontrole za SPNFT itd.

Tablica 46.

Proizvod/usluga	Postoje i opsežne su	Postoje, ali su	Postoje samo opće
-----------------	----------------------	-----------------	-------------------

		ograničene	kontrole
Transakcijski računi fizičkih osoba i obrtnika	X		
Transakcijski računi pravnih osoba	X		
Privatno bankarstvo	X		
Depoziti fizičkih osoba i obrtnika		X	
Depoziti pravnih osoba		X	
Kreditni fizičkim osobama i obrtnicima			X
Kreditni pravnim osobama			X
Garancije i akreditivi		X	
Korespondentno bankarstvo	X		
Elektroničko bankarstvo		X	

Specifične kontrole postoje i opsežne su kod transakcijskih računa, privatnog i korespondentnog bankarstva te osim općih kontrola obuhvaćaju provjeru klijenta s obzirom na moguće negativne vijesti ili informacije, političku izloženost odnosno na procjenu rizičnosti svakog klijenta. Provjerava se odstup li transakcija od uobičajene te se po potrebi traži pisano očitovanje klijenta bilo o svrsi i namjeni transakcije bilo o izvoru sredstava za transakciju. Dodatni je element kontrole i usporedba s prijašnjim obrascem poslovanja, provjera radi li se o nekorištenom računu, većim priljevima iz inozemstva povezanim s gotovinskim transakcijama i drugom što upućuje na potrebu za stalno pojačanim praćenjem transakcija. Kod depozitnih poslova, garancija i akreditiva specifične su kontrole ograničene i odnose se na reputaciju klijenta i prethodne poslovne odnose te na moguće informacije sadržane u sankcijskim listama ili drugim javnim ili specijaliziranim bazama podataka. Podaci u takvim listama mogu se odnositi na nalogodavca ili korisnika transakcije, na banku korisnika ili posredničku banku, na zemlju koja je odredište robe ili na robu za koju se plaćanje obavlja. Dostatnost općih kontrola ocijenjena je za kreditne poslove jer se korištenje tih proizvoda povezuje s korištenjem i drugih proizvoda te se kontrole za SPNFT sveobuhvatno promatraju.

• RANJIVOST SEKTORA VRIJEDNOSNIH PAPIRA

UVOD

Ovo izvješće predstavlja procjenu ranjivosti sektora vrijednosnih papira u RH na pranje novca uzimajući u obzir period od 2011. do 2013. U postupku procjene ranjivosti sektora vrijednosnih papira radna skupina koju su činili predstavnici HANFA, UZSPN i privatnog sektora je prikupila podatke i ocijenila varijable određene metodologijom Svjetske banke. Ovo izvješće također pokazuje u kojoj su mjeri obveznici uspostavili i provode adekvatne i učinkovite mjere s ciljem SPNFT.

Procjena osjetljivosti sektora vrijednosnih papira obuhvatila je sljedeće subjekte nadzora Agencije: investicijska društva, društva za upravljanje investicijskim fondovima s javnom ponudom, društva za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima i društva za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima.

SAŽETAK

HANFA provodi nadzor nad primjenom odredbi ZSPNFT te u slučaju utvrđenja nezakonitosti i/ili nepravilnosti izriče nadzorne mjere te nadzire postupanje obveznika po izrečenim nadzornim mjerama kojima je cilj otkloniti utvrđene nezakonitosti i/ili nepravilnosti uskladiti poslovanje obveznika s odredbama Zakona. Ako tijekom nadzora utvrdi da je počinjen prekršaj propisan Zakonom, HANFA podnosi optužni prijedlog protiv obveznika Financijskom inspektoratu.

Prema podacima iz nadzora koje je HANFA obavila u periodu od 2011. do 2013. podnesen je jedan optužni prijedlog protiv društva za upravljanje investicijskim fondovima zbog kršenja odredbi ZSPNFT. U istom periodu donesene su dvije odluke kojim se obveznici proglašavaju krivim, a vezano za optužne prijedloge koje je HANFA podnijela prije 2011.

Analizirajući ostvareni ukupni promet na Burzi vidljiv je pad u prometu na uređenom tržištu na koje se odvija većina prometa. U isto vrijeme povećan je promet na OTC tržištu. Promet certifikatima je nizak, ali uzimajući u obzir da je uveden tek 2012. ima potencijal za rast.

Primjenom metodologije Svjetske banke odnosno temeljem unesenih parametara, razina osjetljivosti sektora vrijednosnih papira u Republici Hrvatskoj je 0,39 – srednje niska (na ljestvici od 0.00 do 1.00).

1. Na temelju provedene procjene sektora vrijednosnih papira utvrđen je stupanj usklađenosti propisa koji uređuju područje sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Utjecaj tržišta na upravu obveznika u smjeru usklađenja sa standardima na području sprječavanja pranja novca prema podacima obveznika je iznimno visok. Također, kod obveznika je utvrđena visoka posvećenost korporativnom upravljanju, kao i adekvatni informacijski sustav za pravovremeni pristup informacijama o klijentima i trgovanju. Nadalje, obveznici primjenjuju neovisne izvore podataka pri dubinskoj analizi klijenta.
2. Procjena je također ukazala i da pojedine varijable kao što su edukacija zaposlenika obveznika, kazne, funkcija i položaj ovlaštene osobe iziskuju veću pažnju u smanjenju ranjivosti sektora vrijednosnih papira.

Ovlasti HANFA i nadzor obveznika

HANFA je sukladno odredbama Zakona o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga (Narodne novine br. 140/05, 12/12), između ostalog, ovlaštena obavljati nadzor poslovanja i nad sljedećim subjektima nadzora: investicijska društva, društva za upravljanje investicijskim fondovima s javnom ponudom, društva za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima i društva za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima (dalje: obveznici).

Navedeni subjekti nadzora HANFA su sukladno odredbama ZSPNFT obveznici primjene navedenog propisa, a Agencija je, kao regulatorno tijelo, ovlaštena temeljem članka 83. stavka 1. tog Zakona u okviru nadzora poslovanja obveznika nadzirati primjenu odredbi navedenog Zakona.

Sukladno danim nadzornim ovlastima HANFA provodi nadzor nad primjenom odredbi Zakona te u slučaju utvrđenja nezakonitosti i/ili nepravilnosti izriče nadzorne mjere te nadzire postupanje obveznika po izrečenim nadzornim mjerama kojima je cilj otkloniti utvrđene nezakonitosti i/ili nepravilnosti uskladiti poslovanje obveznika s odredbama Zakona.

Ako tijekom nadzora utvrdi da je počinjen prekršaj propisan Zakonom, HANFA nije ovlaštena izricati novčane kazne već podnosi optužni prijedlog protiv obveznika Financijskom inspektoratu.

U 2014. godini (razdoblje od 1.1. do 30.6.) u Republici Hrvatskoj na tržištu kapitala poslovali su sljedeći obveznici:

- 9 investicijskih društava,
- 18 društava za upravljanje investicijskim fondovima s javnom ponudom koji upravljaju sa 78 investicijskih fondova s javnom ponudom, od kojih je 6 fondova u postupku likvidacije,
- 17 društava za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima koji upravljaju s 26 alternativnih investicijskih fondova,
- 4 društva za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima.

U odnosu na navedene obveznike, Agencija je u razdoblju 2011-2013 godine provela ukupno 51 nadzor u kojem je izrečeno ukupno 11 nadzornih mjera u svezi sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

U nadzoru su utvrđene sljedeće nepravilnosti: neprijavlivanje sumnjivih transakcija, neadekvatna dubinska analiza stranaka, nedostaci vezani za stalno praćenje poslovnih odnosa sa strankama, te interna revizija obavljanja zadaća sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Sve utvrđene nepravilnosti su otklonjene ili već tijekom samog nadzora, ili naknadno nakon poduzetih nadzornih mjera.

Optužni prijedlog je podnesen protiv jednog društva za upravljanje investicijskim fondovima zbog toga što isto Uredu za sprječavanje pranja novca nije dostavilo podatak o imenovanju ovlaštene osobe i njezinog zamjenika, te zbog toga što isto društvo nije obavilo internu reviziju obavljanja zadaća sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

Prema podacima UZSPN, obveznici su u periodu od 2011. do 2013. prijavili 17 sumnjivih transakcija. U dva slučaja Ured je nakon provedene analize dostavio obavijest o sumnjivim transakcijama nadležnim državnim tijelima na daljnje postupanje.

Analiza sektora vrijednosnih papira - volumen trgovanja i broj transakcija

U Republici Hrvatskoj trgovanje financijskim instrumentima odvija se na uređenom tržištu i na multilateralnoj trgovinskoj platformi (dalje: MTP) kojima, na temelju odobrenja Agencije,

upravlja Zagrebačka burza d.d. (dalje: Burza, ZSE) kao tržišni operater, te izvan uređenog tržišta (dalje: OTC tržište). Sve transakcije (osim transakcija zaključenih između dvije fizičke osobe) financijskim instrumentima uvrštenim na uređeno tržište (volumen, cijena transakcije i vrijeme izvršenja transakcije), a koje su izvršene izvan uređenog tržišta (tzv. OTC transakcije) objavljuju se putem OTC servisa Burze i to odmah po izvršenju transakcije te se na taj način osigurava transparentnost u dijelu trgovanja izvan uređenog tržišta.

U nastavku se daje pregled trgovanja po navedenim segmentima trgovanja financijskim instrumentima koji obuhvaća sljedeće podatke:

1. Ostvareni promet na uređenom tržištu i MTP-u Burze, te pregled broja transakcija i kretanje vrijednosti indeksa CROBEX u razdoblju od 2008. do 2013. godine,
2. Promet na uređenom tržištu i MTP-u Burze prema vrsti financijskih instrumenata u razdoblju od 2011. do 2013. godine,
3. Ukupan broj transakcija na uređenom tržištu i MTP-u Burze prema vrsti financijskih instrumenata u razdoblju od 2011. do 2013. godine,
4. Usporedba trgovanja na uređenom tržištu i MTP-u Burze te trgovanja na OTC tržištu u razdoblju od 2011. do 2013. godine.

Ostvareni promet na uređenom tržištu i MTP-u Burze, te pregled broja transakcija i promjene vrijednosti indeksa CROBEX u razdoblju od 2008. do 2013. godine

Tablica 47.

Godina	Promet (HRK)	Promet (EUR)	Broj transakcija	CROBEX	% promjene CROBEX-a
2013	3.806.698.858	498.412.777	255.046	1.794,28	3,1%
2012	3.853.942.277	510.751.964	280.990	1.740,39	0,0%
2011	5.924.304.458	786.716.340	351.498	1.740,21	-17,6%
2010	7.385.575.018	1.000.054.436	285.951	2.110,93	5,3%
2009	7.930.922.708	1.085.505.980	486.791	2.004,06	16,4%
2008	19.377.485.772	2.645.598.224	756.349	1.722,25	-67,1%

*Izvor: ZSE, www.zse.hr

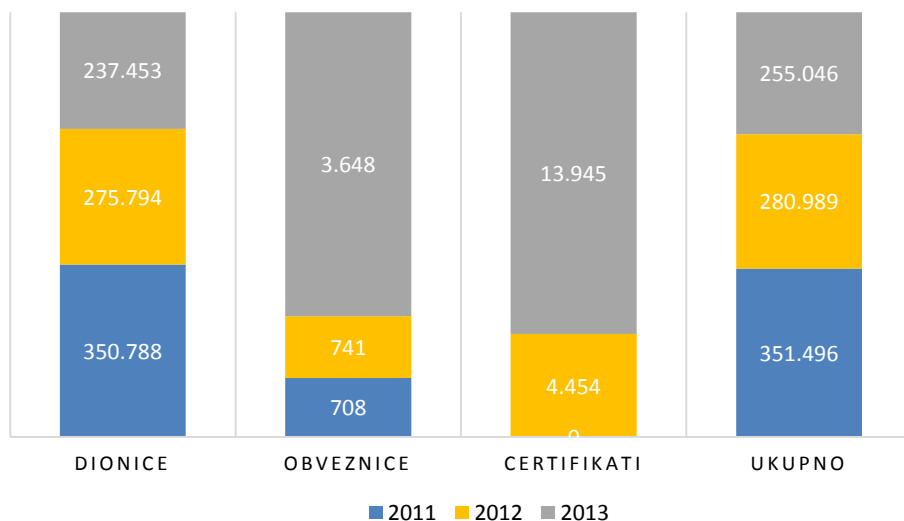
Ostvareni promet na uređenom tržištu i MTP-u Burze prema vrsti financijskih instrumenata od 2011. do 2013.

Tablica 48

Promet na Burzi prema vrsti financijskih instrumenata u razdoblju od 2011. do 2013. godine (HRK)			
	2011	2012	2013
Dionice	5.368.472.549	3.107.350.463	3.060.938.525
Obveznice	555.831.905	694.826.834	576.143.857
Certifikati	0	51.764.819	169.616.476
Ukupno	5.924.304.454	3.853.942.117	3.806.698.858

*Izvor: ZSE, www.zse.hr

Ukupan broj transakcija na uređenom tržištu i MTP-u Burze prema vrsti financijskih instrumenata u razdoblju od 2011. do 2013. godine

*Izvor.: ZSE, www.zse.hr

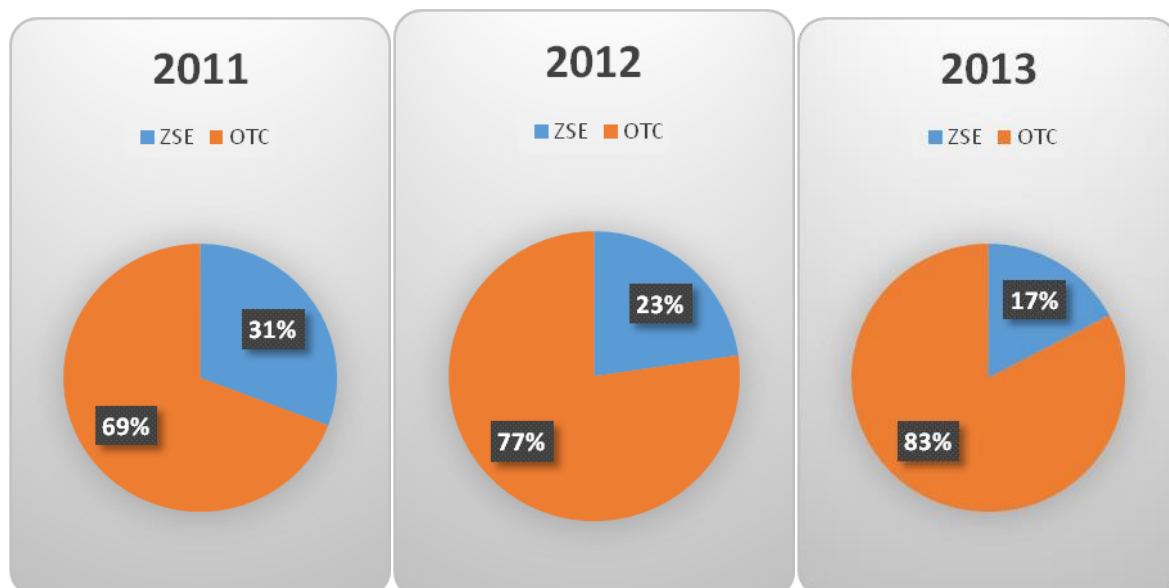
Usporedba trgovanja na uređenom tržištu i MTP-u Burze te trgovanja na OTC tržištu (HRK)

Tablica 49.

	2011		2012		2013	
	ZSE	OTC	ZSE	OTC	ZSE	OTC
Dionice	5.368.472.549	4.427.614	3.107.350.463	4.210.683	3.060.938.525	43.038.685
Obveznice	555.831.905	13.313.692.560	694.826.834	13.116.001.793	576.143.857	18.190.026.302
Certifikati	0	0	51.764.819	0	169.616.476	0
Ukupno	5.924.304.454	13.318.120.174	3.853.942.117	13.120.212.475	3.806.698.858	18.233.064.987

*Izvor: ZSE, www.zse.hr

Udjeli prometa na uređenom tržištu i MTP-u Burze i OTC prometa

*Izvor: ZSE, www.zse.hr

Analizirajući ostvareni ukupni promet na Burzi u razdoblju od 2008. do 2013. godine vidljivo je kako je promet značajno pao s rekordnih 19.377 milijardi HRK na 3.8 milijardi HRK. Sa smanjenjem ostvarenog prometa smanjio se i ukupan broj transakcija kao i vrijednost indeksa CROBEX. Navedeni prometni značajno su pali zbog globalnih kretanja kao i

gospodarske situacije u Republici Hrvatskoj što je utjecalo i na sam promet na Burzi (uređeno tržište i MTP) kao i na broj sudionika na tržištu kapitala.

Uspoređujući ukupni promet ostvaren na Burzi (koji obuhvaća promet na uređenom tržištu i MTP-u) i na OTC tržištu vidljivo je kako su prometi na OTC tržištu značajno veći nego na Burzi. Većina prometa na OTC tržištu u promatranom razdoblju od 2011. do 2013. godine ostvarena je s obveznicama (preko 99%), a rezultat je transakcija između kreditnih institucija, dok je promet s ostalim financijskim instrumentima gotovo zanemariv.

Prometi dionicama ostvareni na Burzi (uređeno tržište i MTP) u promatranom razdoblju od 2011. do 2013. godine daleko su veći od prometa drugim financijskim instrumentima, ali kako je već ranije navedeno ukupan promet financijskim instrumentima se u promatranom razdoblju značajno smanjio.

Investicijska društva i kreditne institucije koje pružaju investicijske usluge na temelju odobrenja HANFA, ovlaštene su samo zaprimati naloge od strane klijenta za trgovanje financijskim instrumentima dok se sve uplate/isplate odnosno platni promet provodi preko kreditnih institucija i to isključivo na račun klijenta (imatelja financijskog instrumenta).

Iako trgovanje na OTC tržištu, kako je navedeno, nema stupanj transparentnosti kao na uređenom tržištu i MTP-u, propisana je obveza objave podataka o zaključenim OTC transakcijama onim financijskim instrumentima koji su uvršteni na uređeno tržište. OTC transakcije financijskim instrumentima koji nisu uvršteni na uređeno tržište, domaćim ili stranim, investicijska društva i kreditne institucije obvezne su prijaviti HANFA putem posebnog izvještaja. Na taj način se osigurava nadzor trgovanja nad navedenim transakcijama.

Procjena rizika osjetljivosti sektora vrijednosnih papira

Primjenom metodologije Svjetske banke odnosno temeljem unesenih parametara, razina osjetljivosti sektora vrijednosnih papira u Republici Hrvatskoj je 0,39 – srednje niska (na ljestvici od 0.00 do 1.00).

Ocjena svakog pojedinog parametra dana je uzimajući u obzir podatke kojima raspolaže HANFA (o provedenim nadzorima, nalazima nadzora, izrečenim nadzornim mjerama, izdanim odobrenjima), podatke koji su prikupljeni na odabranom uzorku obveznika, podatke kojima raspolažu Zagrebačka burza d.d. kao operater uređenog tržišta u Republici Hrvatskoj i UZSPN te podatke iz Izvješća Državnog odvjetništva Republike Hrvatske.

Za potrebe ocjene pojedine varijable odnosno indikatora sastavljen je Upitnik upućen odabranom uzorku obveznika koji se sastojao od: 6 investicijskih društava, 3 društva za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima, 12 društava za upravljanje investicijskim fondovima s javnom ponudom i 10 društava za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima, a traženi podaci odnosili su se na razdoblje od 2011. do 2013. godine.

Opće ulazne varijable

Tablica koja slijedi pokazuje ocjene za svaku pojedinu varijablu vezanu za ranjivost sektora vrijednosnih papira.

Tablica 50: Ocjene za analizirane varijable

NO.	VARIJABLA	OCJENA
-----	-----------	--------

1	ZAKONSKI I PODZAKONSKI PROPISI O SPNFT	0.7 (visoka)
2	KVALITETA NADZORA NAD SPNFT	0.8 (visoka)
3	KAZNE	0.6 (srednje visoka)
4	UTJECAJ TRŽIŠTA NA PRIDRŽAVANJE STANDARDA SPNFT	0.9 (skoro odlična)
5	MJERE ZA PROVEDBU STANDARDA O SPNFT	0.7 (visoka)
6	KORPORATIVNO UPRAVLJANJE	0.7 (visoka)
7	INTEGRITET ZAPOSLENIKA	0.7 (visoka)
8	RAZINA ZNANJA ZAPOSLENIKA	0.5 (srednja)
9	FUNKCIJA OVLAŠTENE OSOBE	0.6 (srednje visoka)
10	SUSTAVI PRAČENJA PNFT	0.6 (srednje visoka)
11.	INFRASTRUKTURA ZA IDENTIFIKACIJU	0.7 (visoka)
12	DOSTUPNOST NEOVISNIH IZVORA INFORMACIJA	0.7 (visoka)
13	TRANSPARENTNOST PRAVNIH SUBJEKATA	0.7 (visoka)

Na temelju provedene procjene sektora tržišta kapitala ocijenjen je visok stupanj usklađenosti propisa koji uređuju područje sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

Utjecaj tržišta na pridržavanja standarda SPNFT je vrlo jak u usporedbi sa usklađenošću sa standardima na području SPNFT. Nadalje, obveznici su uspostavili dobar sustav korporativnog upravljanja i adekvatne informacijske sustave za pravodoban pristup informacijama o klijentima i trgovanju.

Također, prilikom provođenja mjera dubinske analize stranke, obveznici koriste neovisne izvore informacija.

Ipak, procjena je također pokazala da određene varijable kao što su: razina znanja zaposlenika, kazne, funkcija ovlaštene osobe i sustav praćenja PNFT zahtijevaju veću pažnju u cilju smanjivanja ranjivosti sektora na PNFT.

Sve naprijed navedene varijable su detaljno opisane u nastavku, zajedno sa obrazloženjima na kojima su temeljene ocjene za svaku pojedinu varijablu.

Zakonski i podzakonski propisi o SPNFT

Na temelju prikupljenih podataka, informacija kojima HANFA raspolaže te iskustava ovlaštenih osoba koje sudjeluju u nadzoru obveznika ocijenjen je visok stupanj usklađenosti propisa koji uređuju područje sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma - 0.7 (visoka), te visoka kvaliteta nadzora nad SPNFT - 0.8 visoka.

Temelj za navedene ocjene proizlazi iz nalaza provedenih nadzora koji ukazuju da se obveznici pridržavanju mjera u svezi sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma kao i s obzirom na činjenicu da HANFA raspolaže s dovoljnim brojem zaposlenika koji nadziru navedeno područje.

U HANFA-i su ustrojena dva sektora sa ukupno 25 djelatnika koji su zaduženi za provođenje nadzora. U svakom sektoru je najmanje dvoje djelatnika specijalizirano za nadzor na području SPNFT. Najmanje jednom godišnje provode se interne i vanjske edukacije. Svi nadzori nad provedbom mjera sa područja SPNFT se provode kao dio redovitih planiranih nadzora nad obveznicima.

Prema Izvješću MONEYVAL-a o 4. krugu evaluacije Republike Hrvatske, nadzorna tijela provode nadzore na temelju procjene rizika i čini se da imaju adekvatne resurse te da razumiju svoju ulogu u sustavu SPNFT.

Kazne

Kazne za počinjenje prekršaja koji su propisani ZSPNFT su iznimno visoke³⁵ i mogu se izreći protiv obveznika i odgovorne osobe obveznika. Sukladno odredbama Kaznenog zakona (Narodne novine br. 125/11, 144/12) djelo pranja novca i djelo financiranja terorizma propisani su kao kaznena djela, međutim u razdoblju od 2011. do 2013. godine nije izrečena niti jedna presuda u pogledu navedenih kaznenih djela. Stoga je ocjena za varijablu „kazne“ 0,6 – srednje visoka.

Utjecaj tržišta na pridržavanje standarda SPNFT

Utjecaj tržišta na upravu obveznika u smjeru usklađenja sa standardima na području sprječavanja pranja novca prema podacima obveznika je iznimno visok, odnosno čak 90% obveznika iz uzorka smatra da "marketpressure" s tim u vezi postoji i da je usklađenje sa standardima sprječavanja pranja novca pretpostavka uspostave poslovnih odnosa pa je i ocjena visoka (0,9 – skoro odlična).

Mjere za provedbu standarda o SPNFT

Nalazi provedenih nadzora HANFA ukazuju na relativno visok stupanj primjene propisa koji uređuju sprječavanje pranja novca i financiranje terorizma i internih akata kojima su obveznici propisali način i procedure primjene propisa. Nadalje, obveznicima kojima su u postupcima nadzora izrečene nadzorne mjere otklonili su utvrđene nepravilnosti i tako uskladili poslovanje u cijelosti s propisima koji uređuju sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Na temelju optužnih prijedloga HANFA, Financijski inspektorat je u promatranom razdoblju od 2011. do 2013. godine donio 2 rješenja o prekršaju kojima su počinitelji proglašeni krivima i izrečena im je novčana kazna u ukupnom iznosu od 176.100 HRK³⁶. Stoga je provedba procedura u svezi pranja novca ocijenjena 0,7 – visoka.

Korporativno upravljanje

Članovima uprave obveznika mogu biti imenovane samo osobe koje su dobile prethodno odobrenje HANFA. U postupku izdavanja odobrenja HANFA procjenjuje ispunjava li kandidat uvjete u pogledu ugleda, znanja i iskustva koji su detaljno propisani podzakonskim aktima. U razdoblju od 2011. do 2013. godine niti jednom članu uprave obveznika nije oduzeto dano odobrenje zbog prestanka ispunjavanja propisanih uvjeta ili drugih slučajeva propisanih zakonom koji propisuje poslovanje obveznika. Temeljem navedenog, posvećenost korporativnom upravljanju ocijenjena je ocjenom 0,7 – visok.

Integritet zaposlenika

Osim članova uprave, HANFA izdaje odobrenja zaposlenicima obveznika koji obavljaju poslove brokera i investicijskog savjetnika koji također u postupku pred HANFA podnose uvjerenje nadležnog tijela o nekažnjavanju te dokazuju ugled, znanje i iskustvo polaganjem odgovarajućeg ispita i radnim iskustvom u propisanom trajanju. U odnosu na ostale zaposlenike nositelje kontrolnih funkcija propisani su uvjeti koji se odnose na kontrolne funkcije.

U periodu od 2011 – 2013, Burza je pokrenula 8 postupaka vezanih za nepravilnosti u postupanjima njenih članova, a koji postupci su rezultirali izdavanjem mjerama upozorenja i privremenom zabranom obavljanja djelatnosti. Obzirom da je prosječan broj članova

---

³⁵ Najveća kazna propisana Zakonom o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma za pravne osobe je približno 90.000,00 EUR. Najveća kazna propisana za odgovornu osobu u pravnoj osobi je približno 4.000,00 EUR.

³⁶ Pravne osobe (obveznici) i odgovorne osobe u pravnim osobama su kažnjene zbog prekršaja povezanih s provođenjem mjera dubinske analize, imenovanjem ovlaštenih osoba i zamjenika, donošenja internih akata

Zagrebačke burze 24 godišnje, smatramo da broj nepravilnosti nije znatan (8 u razdoblju od 3 godine). Vezano za zlouporabu tržišta kapitala, u razdoblju od 2011 – 2013 HANFA je podnijela 3 kaznene prijave.

Temeljem naprijed navedenog ocijenjena je visoka razina stručnosti i integriteta zaposlenika obveznika 0,7 – visoka.

Razina znanja zaposlenika

Nalazi nadzora ukazuju da obveznici izrađuju planove edukacije u svezi sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma koje provode, ali u manjoj mjeri vode evidenciju o provedenim edukacijama. Također, neke od provedenih internih edukacija su previše općenite. Nadalje, financijska kriza je u velikoj mjeri umanjila mogućnosti educiranja zaposlenika, a značajna fluktuacija zaposlenika uzrokovana smanjenjem broja transakcija na Burzi i samim time smanjenjem dobiti investicijskih društava, zahtijeva stalnu edukaciju novozaposlenih.

Tematika sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma je obavezan dio obrazovnog programa i ispita za stjecanje stručnog znanja brokera, investicijskog savjetnika, ovlaštenog upravitelja mirovinskim fondovima i ovlaštenog upravitelja mirovinskim osiguravajućim društvima.

Prema dostupnim podacima, u razdoblju od 2011 – 2013 zaposlenici obveznika su sudjelovali na edukacijama organiziranim od strane Zagrebačke burze i UZSPN. Radi se o jednodnevnim edukacijama koje se održavaju četiri puta godišnje. Izravni nadzori koje je provela HANFA nisu ukazali na nepravilnosti vezane za edukaciju zaposlenika obveznika.

Temeljem naprijed navedenog ocjena razina znanja zaposlenika obveznika je 0,5 – srednja.

Funkcija ovlaštene osobe

Nalazi nadzora provedenih od strane HANFA u razdoblju od 2011 do 2013 ukazuju da su obveznici postupili po izrečenim nadzornim mjerama u svezi unaprjeđenja rada ovlaštene osobe. Prema podacima kojima HANFA raspolaže, nositelji funkcije ovlaštene osobe obavljaju isključivo poslove vezane uz tu funkciju, a iznimno i poslove koje nadziru, ali uz prethodno odobrenje HANFA.

Nalazi nadzora provedenih od strane HANFA u razdoblju od 2011 do 2013 ukazuju da obveznici razumiju obvezu provođenja internog nadzora nad provedbom mjera SPNFT. Ipak primijećeno je da pojedini obveznici ne razumiju u potpunosti ulogu interne revizije, te da osim interne revizije ne provode i vanjsku reviziju nad provedbom mjera SPNFT.

Fluktuacije zaposlenika (posebno kod investicijskih društava) odrazile su se i na promjene ovlaštenih osoba.

Temeljem svega navedenog učinkovitost funkcije ovlaštene osobe ocijenjena sa 0,6 – srednje visoka.

Sustavi praćenja PNFT

Nalazi nadzora provedenih od strane HANFA u razdoblju od 2011 do 2013 ukazuju da svi obveznici imaju uspostavljen odgovarajući sustav za praćenje transakcija i čuvanje podataka. Informacijski sustavi omogućuju rekonstrukciju pojedinih transakcija, kao i čuvanje podataka o svakom pojedinom klijentu. Vezano za raketno čuvanje podataka, Zakon o tržištu kapitala propisuje obvezu čuvanja podataka prikupljenih tijekom poslovnog odnosa u trajanju ne manjem od 5 godina.

Međutim, informacijski sustavi koje koriste manji obveznici u većini slučajeva ne omogućuju praćenje transakcija klijenata prema njihovom profilu, te ne postoje automatizmi za otkrivanje sumnjivih i neobičnih transakcija, veće se većina praćenja vezanih za otkrivanje PNFT provodi ručnom obradom podataka.

Temeljem svega navedenog smatramo da postoji prostor za napredak te stoga učinkovitost sustava praćenja PNFT je ocijenjena sa 0,6 – srednje visoka.

Infrastruktura za identifikaciju

Bez jasnog i nedvosmislenog utvrđenja identiteta klijenata uvidom u isprave izdane od nadležnih tijela nema uspostave poslovnog odnosa. Nalazi provedenih nadzora HANFA ukazuju da obveznici nisu imali slučajeve uspostave poslovnog odnosa s osobom za koju bi se naknadno utvrdilo da su isprave na temelju kojih je klijent identificiran krivotvorene. Nadalje, prema podacima Državnog odvjetništva kazneno djelo krivotvorenja isprava ima mali udio u ukupnoj strukturi kaznenih djela.

Temeljem naprijed navedenog ocjena infrastrukture za identifikaciju je 0,7 – visoka.

Dostupnost neovisnih izvora informacija

Vezano uz ocjenu dostupnosti neovisnih izvora podataka potrebnih za dubinsku analizu klijenta, analizom odgovora iz Upitnika utvrđeno je da obveznici primjenjuju neovisne izvore podataka pri dubinskoj analizi klijenta, ali se uglavnom oslanjaju na podatke iz službenih registara (Sudski registar) i komercijalnih baza podataka (poslovna.hr, fininfo.hr, boniteti.hr itd.)

Temeljem naprijed navedenog ocjena dostupnosti neovisnih izvora informacija je 0,7 – visoka.

Transparentnost pravnih subjekata

Pravni subjekti (trust) na koje upućuje varijabla Transparentnost pravnih subjekata ne postoje u Republici Hrvatskoj niti se kao takvi mogu registrirati. Prilikom utvrđivanja krajnjih vlasnika klijenta, obveznici se rukovode javno dostupnim podacima iz Sudskog registra Republike Hrvatske (za pravne osobe sa sjedištem u Republici Hrvatskoj) iz kojih je vidljiv popis članova društva kao i sve promjene članova društva (za fizičke osobe objavljuju se sljedeći podaci: ime i prezime, prebivalište, opći identifikacijski broj, a za pravne osobe tvrtka, sjedište, sud u kojem su upisani, matični i opći identifikacijski broj). Ako su pravne osobe članovi klijenta sa sjedištem u inozemstvu, nalazi provedenih nadzora pokazuju da obveznici kod utvrđenja krajnjeg vlasnika prikupljaju dokumentaciju i izjave klijenta. Prema podacima iz Upitnika samo jedan obveznik iz uzorka je naveo da ima jednog klijenta čiji je vlasnik odnosno član iz off shore financijskog centra odnosno porezne oaze, za koje je praksa pokazala, teže utvrđivanje krajnjeg vlasnika. Na temelju naprijed navedenog, ocjena za navedenu varijablu je 0,7 – visoka.

Ulazne varijable za odabrani proizvod

Poslovanje obveznika koje nadzire HANFA uređeno je različitim propisima na način da je:

- Zakonom o tržištu kapitala (Narodne novine br. 88/08, 146/08, 74/09, 54/13 i 159/13) propisano pružanje investicijskih i s njima povezanih pomoćnih usluga,
- Zakonom o investicijskim fondovima s javnom ponudom (Narodne novine br. 16/13) propisano poslovanje društava za investicijskim fondovima s javnom ponudom,
- Zakonom o alternativnim investicijskim fondovima (Narodne novine br. 16/13) propisano poslovanje društava za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima,
- Zakonom o dobrovoljnim mirovinskim fondovima (Narodne novine br. 19/14) propisano poslovanje društava za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima.

Stoga je ocjena rizika za sektor vrijednosnih papira u odnosu na obveznike koji pružaju različite usluge i čije je poslovanje regulirano različitim propisima temeljena na procjeni rizika u odnosu na financijske instrumente kojima obveznici trguju na tržištu kapitala. Financijski instrumenti za koje je ocijenjen stupanj osjetljivosti su: dionice, obveznice i certifikati.

Na temelju unesenih ocjena utvrđen rizik osjetljivosti za dionice iznosi 0,39 (srednje nizak), obveznice 0,31 (srednje nizak) i certifikate 0,28 (srednje nizak).

Na temelju izvršene procjene, ranjivost na PN je ocijenjena kako slijedi:

FINANCIJSKI INSTRUMENT	RANJIVOST	OCJENA
Dionice	Srednje nizak	0.39
Obveznice	Srednje nizak	0.31
Certifikati	Srednje nizak	0.28

Inherentna procjena ranjivosti je ocijenjena kako slijedi:

FINANCIJSKI INSTRUMENT	RANJIVOST	OCJENA
Dionice	Srednje nizak	0.38
Obveznice	Srednje nizak	0.25
Certifikati	Srednje nizak	0.21

Tablica 51.

	FINANCIJSKI INSTRUMENT	ZNAČAJKE FINANCIJSKOG INSTRUMENTA
1.	Dionice	Volumen trgovanja - srednji Prosječna transakcija - nizak Profil klijenata – nizak Off shore transakcije – srednje nizak
2.	Obveznice	Volumen trgovanja - nizak Prosječna transakcija - srednji Profil klijenata – vrlo nizak Off shore transakcije – ne postoje
3.	Certifikati	Volumen trgovanja - nizak Prosječna transakcija - nizak Profil klijenata – vrlo nizak Off shore transakcije - ne postoje

Volumen trgovanja

Navedene značajke financijskih instrumenata, posebno podaci o volumenu trgovanja navedenim instrumentima na uređenom tržištu i MTP-u Burze jasno ukazuju da je volumen trgovanja dionicama značajno viši u odnosu na volumen trgovanja obveznicama i certifikatima u ukupnom volumenu trgovanja svim financijskim instrumentima, dok je prosječna vrijednost transakcija najviša kod obveznica, što je utjecalo i na konačnu ocjenu rizičnosti navedenih instrumenata u odnosu na postavljene parametre. Kako je trgovanje certifikatima počelo tek u listopadu 2012., volumen trgovanja kao i prosječna vrijednost transakcija certifikatima u odnosu na dionice i obveznice i dalje su gotovo beznačajni

Profil rizičnosti klijenata

Nadalje, podaci iz Upitnika o profilu klijenata pokazuju da 62% obveznika ima klijente klasificirane kao visokorizične. Međutim, udio visokorizičnih klijenata u ukupnom broju klijenata obveznika je iznimno nizak (ispod 1,3%) kao i udio volumena trgovanja visokorizičnih klijenata koji je manji od 3% ukupnog volumena trgovanja pojedinog obveznika u određenom razdoblju. Klijenti obveznika klasificirani kao visokorizični pretežno su trgovali dionicama, u manjoj mjeri obveznicama dok trgovanje certifikatima nije bilo, što je utjecalo na stupanj rizičnosti pojedinog financijskog instrumenta.

Učestalost trgovanja

Vežano uz strukturu klijenata obveznika sa stajališta učestalosti trgovanja financijskim instrumentima podaci iz Upitnika ukazuju na visok udio neaktivnih klijenata kako onih klasificiranih kao visokorizični klijenti tako i svih klijenata obveznika neovisno o klasifikaciji po skupinama rizičnosti (do 87,55%) što je imalo značajan utjecaj na određivanje stupnja rizika.

Transakcije s off shore zonama i poreznim oazama

Transakcije s off shore zonama i poreznim oazama prijavilo je 14,28% obveznika iz uzorka, a volumen trgovanja off shore transakcija pojedinog obveznika u ukupnom volumenu trgovanja manji je od 1% izuzev jednog obveznika u kojem je udio istih 8,32%. Najveći udio transakcija otpada na dionice, dok transakcija obveznicama i certifikatima nije bilo. U promatranom razdoblju od ukupno 17 sumnjivih transakcija koje su obveznici sukladno Zakonu prijavili Uredu za sprječavanje pranja novca samo se jedna odnosila na off shore transakciju (plaćanje u korist off shore društva).

Karakteristike zajedničke za sve financijske instrumente iz uzorka su: nepostojanje anonimnih transakcija, ograničena primjena specifičnih kontrola, puna primjena ML tipologija, dostupnost podataka o klijentima i nepostojanje slučajeva korištenja financijskih instrumenata kod počinjenja kaznenog djela prijevare ili utaje poreza.

Uzimajući u obzir naprijed navedene značajke svakog pojedinog financijskog instrumenta, razumljivo je da je za sve financijske instrumente utvrđen srednje nizak rizik, ali da je istovremeno za dionice u odnosu na obveznice i certifikate utvrđen brojčano viši iznos rizika osjetljivosti.

ZAKLJUČAK

Rizik osjetljivosti sektora vrijednosnih papira je srednje nizak što znači da je rizik pranja novca prisutan u sektoru vrijednosnih papira, ali u manjoj mjeri i opsegu.

Na navedeno bitno utječe veličina tržišta (plitko tržište), nelikvidnost, mali volumeni trgovanja, veliki udio neaktivnih klijenata (klijenti koji nisu trgovali minimalno godinu dana) te gotovo beznačajan udio visokorizičnih klijenata, kako je naprijed navedeno.

Nadalje, obveznici ne zaprimaju gotovinske transakcije već se sva plaćanja od uspostavljanja poslovnog odnosa nadalje odvijaju posredstvom računa otvorenih u kreditnim institucijama na kojima obveznici drže novčana sredstva klijenata i sve isplate se odvijaju na račun klijenta otvoren u kreditnoj instituciji (navedeni račun klijent je obvezan prilikom uspostave poslovnog odnosa predložiti obvezniku).

Navedeno bitno umanjuje rizik pranja novca, ali upravo zbog toga kod praćenja poslovnog odnosa klijenta odnosno praćenja transakcija klijenta, obveznici nemaju cjelovitu sliku o transakcijama (npr. gotovinski depoziti ili gotovinske transakcije uplata na račun klijenta) pa time niti o „podrijetlu“ odnosno tijeku novca do trenutka uplate istog na račun obveznika otvoren u kreditnoj instituciji. To bitno sužuje analizu rizika pranja novca kao i detekciju neobičnih i sumnjivih transakcija. Drugim riječima, analiza rizika pranja novca kod praćenja transakcija klijenata ograničena je samo analizom transakcija u okviru pružanja investicijskih usluga. Unatoč tomu, HANFA će kao i do sada nadzirati provedbu mjera praćenja poslovnog odnosa s posebnim naglaskom na provjeru provode li se propisane mjere pravodobno i vode li se o navedenom izvještaji.

Poslovanje obveznika uređuje četiri propisa, od kojih će se Zakon o tržištu kapitala, u sljedećih godinu i pol dana morati uskladiti s europskom pravnom stečevinom u dijelu pružanja investicijskih usluga i s njima povezanih pomoćnih usluga (MiFID 2/MiFIR). U narednom razdoblju s europskom pravnom stečevinom morat će se uskladiti i propisi koji uređuju sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Izmjene i dopune navedenih

zakona i promjene koje će donijeti bit će veliki izazov kako za HANFA koja nadzire njihovu primjenu tako i za obveznike i zahtijevati dodatni angažman svih sudionika tržišta kapitala u smjeru usklađenja sa novim propisima.

AKCIJSKI PLAN

Na temelju dostupnih parametara sljedeće varijable zahtijevaju veću pažnju u smanjivanju ranjivosti sektora tržišta kapitala na pranje novca:

Tablica 52.

ULAZNE VARIJABLE	OCJENA UTJECAJA
Razina znanja zaposlenika	1
Funkcija ovlaštene osobe	2
Sustavi praćenja PNFT	3
Kazne	4

Razina znanja zaposlenika

Kao što je već navedeno u izvješću, nedostaci vezani za razinu znanja zaposlenika su povezani s nedovoljnim brojem konkretnih vanjskih edukacija za zaposlenike društava tržišta kapitala, kao i sa internim planovima edukacija koji ne prate trendove povezane sa konkretnim poslovnim operacijama.

Kako bi se smanjio rizik od propusta kao posljedica nedovoljno educiranih zaposlenika (npr. Otkrivanje sumnjivih transakcija, provođenje dubinske analize klijenta), nužno je podići razinu svijesti kroz interne i vanjske edukacije na temu moguće zloupotrebe sektora za pranje novca i nužnost provođenja propisanih mjera za SPNFT. Nadalje edukacije moraju biti prilagođene sektoru tržišta kapitala. Mogućnost provedbe ove mjere ovisi o financijskim resursima obveznika.

Vežano za nadzor nad provedbom edukacija, HANFA će staviti naglasak na aktivnostima obveznika vezano za edukaciju svojih zaposlenika, posebno onih koji su direktno uključeni u provedbu mjera za SPNFT. Istovremeno uzet će se u obzir financijske mogućnosti obveznika u prisustvovanju vanjskim edukacijama, složenost poslovnih aktivnosti obveznika i ukupan rizik od PNFT.

Funkcija ovlaštene osobe

Nadzorne aktivnosti su fokusirane na provjeru internih procedura vezano za sustav SPNFT. Nadalje nadzor obveznika će uključivati i primjenu Smjernica o određenim obvezama koje proizlaze iz MiFID obveza za usklađivanje (ESMA/2012/388). Također, nužno je da svi obveznici imaju uspostavljene interne kontrole svojih SPNFT sustava kako bi mogli učinkovito procijeniti razmjernost i učinkovitost mjera koje provode s ciljem SPNFT.

Sustavi praćenja PNFT

Postojeći IT sustavi nekih obveznika ne omogućuju praćenje transakcija klijenata i uspoređivanje tih transakcija sa profilom klijenta, te također ne omogućuju automatsko identificiranje sumnjivih i neobičnih transakcija. Ovlaštene osobe taj posao odrađuju ručnom obradom podataka. Stoga je potrebno unaprijediti postojeće IT sustave kako bi se automatiziralo prepoznavanje sumnjivih i neobičnih transakcija po zadanim indikatorima. Primjena ove mjere najviše ovisi o financijskim mogućnostima obveznika.

Važno je napomenuti da će tijekom provođenja nadzora poseban naglasak biti stavljen na praćenje poslovnih aktivnosti klijenata, kao i to da li se propisane obveze primjenjuju bez kašnjenja i da li se podaci čuvaju i vode sukladno zakonskim propisima.

Kazne

Vežano za kaŹnjavanje potrebno je istaknuti da HANFA nije ovlaštena izricati kazne u sluĉajevima ne postupanja sukladno odredbama ZSPNFT. HANFA će sukladno svojim zakonskim ovlastima nastaviti provoditi nadzor i izricati nadzorne mjere, te će u onim sluĉajevima u kojima utvrdi sumnju na prekršaj sukladno odredbama ZSPNFT podnositi optužne prijedloge Financijskom inspektoratu RH.

• RANJIVOST TRŽIŠTA OSIGURANJA

Ovo izvješće predstavlja procjenu ranjivosti tržišta osiguranja u RH na pranje novca uzimajući u obzir period od 2011. do kraja drugog kvartala 2014. godine. U postupku procjene ranjivosti sektora osiguranja radna skupina koju su činili predstavnici HANFA-e, UZSPN-a i privatnog sektora prikupila je podatke i ocijenila varijable određene metodologijom Svjetske banke. Ovo izvješće također pokazuje u kojoj su mjeri obveznici uspostavili i provode adekvatne i učinkovite mjere s ciljem SPNFT.

S obzirom da se ZSPNFT u Republici Hrvatskoj odnosi i primjenjuje samo na poslove životnih osiguranja, samo su proizvodi životnih osiguranja uzeti u obzir prilikom procjene najrizičnijih proizvoda osiguranja dostupnih na tržištu osiguranja u RH.

Nekoliko je skupina životnih osiguranja koje se dalje mogu podijeliti u podskupine. Ranjivost svake skupine je prikazan u Tablici 53.

Tablica 53.

Grupa	Proizvod	Ranjivost	Rezultat
19	ŽIVOTNO OSIGURANJE	Srednje niska	0.31
20	RENTNO OSIGURANJE	Niska	0.14
21	DOPUNSKA OSIGURANJA UZ ŽIVOTNO OSIGURANJE	Niska	0.10
22, 24, 25	OSTALA ŽIVOTNA OSIGURANJA	Niska	0.10
23	ŽIVOTNA ILI RENTNA OSIGURANJA KOD KOJIH OSIGURANIK NA SEBE PREUZIMA INVESTICIJSKI RIZIK	Niska	0.09
RANJIVOST SEKTORA ŽIVOTNIH OSIGURANJA			0.31

Ocjene za ranjivost: 0.0-0.2 Niska, 0.2-0.4 Srednje niska, 0.4-0.6 Srednja, 0.6-0.8 Srednje visoka, 0.8-1.0 Visoka.

Korištenjem metodologije i alata Svjetske banke, ukupan rezultat ranjivosti sektora životnih osiguranja u RH je 0,31 - srednje niska ranjivost.

Veličina i opis tržišta osiguranja

Na tržištu osiguranja u Republici Hrvatskoj, usluge osiguranja pružaju društva za osiguranje. Sukladno podacima s kraja drugog kvartala 2014. godine, u Republici Hrvatskoj je poslovalo 26 društava za osiguranje, od kojih se 16 društava za osiguranje bavilo poslovima životnog osiguranja. Navedenih 16 društava za osiguranje obuhvaća društva za osiguranje koja su se

bavila isključivo životnim osiguranjima (7 društava za osiguranje) te društva za osiguranje koja su se bavila i životnim i neživotnim osiguranjima, tzv. kompozitna društva za osiguranje (9 društava za osiguranje).

Nadalje, na tržištu osiguranja u RH usluge zastupanja u osiguranju i posredovanja u osiguranju i reosiguranju pružaju pravne i fizičke osobe koje su ovlaštene pružati te usluge sukladno odredbama zakona (primjerice, banke i stambene štedionice s dozvolom za zastupanje u osiguranju, obrti za zastupanje u osiguranju, društva za posredovanje u osiguranju i reosiguranju, društva za zastupanje u osiguranju, društva i obrti za zastupanje u osiguranju na stanicama za tehnički pregled, ovlaštene zastupnici u osiguranju i posrednici u osiguranju i reosiguranju). Pravne i fizičke osobe koje pružaju usluge osiguranja moraju biti licencirane za obavljanje navedenih poslova.

Tablica u nastavku prikazuje broj društava za osiguranje na tržištu osiguranja u Republici Hrvatskoj u 2011., 2012., 2013. te na kraju drugog kvartala 2014. godine³⁷.

Tablica 54.

Društvo za osiguranje s obzirom na vrstu poslovanja	2011.	2012.	2013.	2Q 2014.
Životna osiguranja	7	7	7	7
Kompozitna osiguranja	10	10	9	9
Neživotna osiguranja	10	10	10	10
Ukupno	27	27	26	26

Ukupan broj društava za osiguranje u Republici Hrvatskoj (uključujući društva koja se bave isključivo životnim osiguranjem, društva koja se bave isključivo neživotnim osiguranjem te kompozitna društva – društva koja se bave i životnim i neživotnim osiguranjem) nije se značajno mijenjao tijekom promatranog razdoblja, ukupno brojeći u 2011. i 2012. godini 27 društava, a u 2013. i na kraju drugog kvartala 2014. godine 26 društava za osiguranje. Broj društava koja se bave isključivo životnim osiguranjem tijekom promatranog razdoblja bio je konstantan – 7 društava. Nadalje, broj društava koja se bave i životnim i neživotnim osiguranjem (kompozitna društva) također se nije značajno mijenjao tijekom istog razdoblja, brojeći između 9 i 10 društava. Broj društava koja se bave isključivo neživotnim osiguranjem tijekom promatranog razdoblja također je bio konstantan – 10 društava.

Uzimajući u obzir zaračunatu bruto premiju kao jedan od najznačajnijih pokazatelja poslovanja, društva za osiguranje koja se bave životnim osiguranjem u 2011. godini su ostvarila 2,43 mlrd kn zaračunate bruto premije, dok su u 2012. ostvarila 2,46 mlrd kn, pokazujući stoga uzlazni trend ovog pokazatelja. U 2013. godini, društva za osiguranje koja se bave životnim osiguranjem također su ostvarila porast zaračunate bruto premije dosegnuvši 2,54 mlrd kn. Krajem drugog kvartala 2014. godine, ukupna zaračunata bruto premija koju su ostvarila društva za osiguranje koja se bave životnim osiguranjem iznosila je 1,31 mlrd kn (krajem drugog kvartala 2013. godine iznosila je 1,24 mlrd kn)³⁸. Iz promatranih razdoblja razvidan je porast zaračunate bruto premije društava koja se bave životnim osiguranjem.

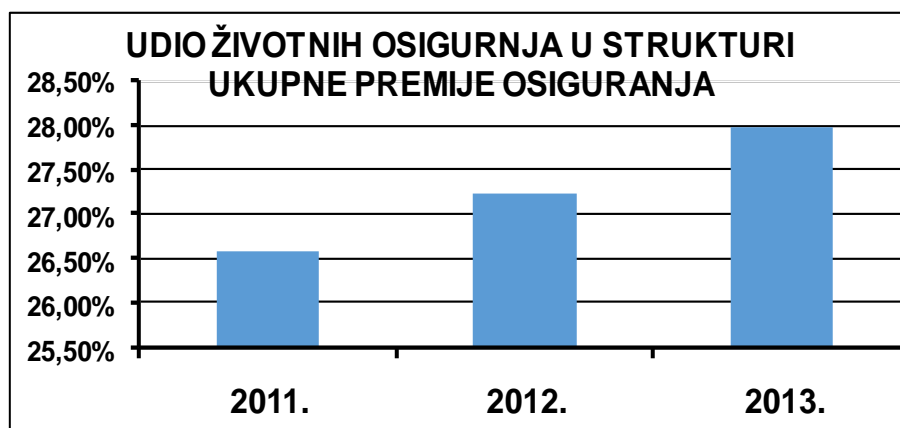
Udio zaračunate bruto premije u BDP-u (ukupno za životna i neživotna osiguranja) u 2011. godini je iznosio 2,68% te je porastao na 2,74% u 2012. godini, odnosno na 2,76% u 2013.

³⁷ Godišnje izvješće – HANFA – 2012.; Hrvatski ured za osiguranje: Statističko izvješće – prosinac 2013. i lipanj 2014.

³⁸ Hrvatski ured za osiguranje: Statističko izvješće – prosinac 2011., prosinac 2012., lipanj 2013., prosinac 2013., lipanj 2014.; Godišnje izvješće – HANFA – 2012.

godini. Vezano za životna osiguranja, udio zaračunate bruto premije u BDP-u u 2011. godini je iznosio 0,71%, zatim 0,75% u 2012. godini te 0,77% u 2013. godini, pokazujući stoga uzlazni trend tijekom navedenih godina. Nadalje, udio zaračunate bruto premije neživotnih osiguranja u BDP-u 2011. godini je iznosio 1,97% te 1,99% u 2012. i 2013. godini³⁹.

Pored toga, bitno je za napomenuti kako udio premije životnih osiguranja u strukturi ukupne premije osiguranja u Republici Hrvatskoj pokazuje uzlazni trend. Tako je u 2011. godini premija životnih osiguranja zauzimala udio od 26,6% u ukupnoj premiji osiguranja, u 2012. godini 27,2%, a u 2013. godini gotovo 28%⁴⁰. U nastavku se daje grafički prikaz kretanja udjela premije životnih osiguranja u strukturi ukupne premije osiguranja u Republici Hrvatskoj tijekom promatranih godina.

Životno osiguranje i dopunska osiguranja uz životno osiguranje zauzimaju najveći dio od ukupne premije u životnim osiguranjima (96%). To ne znači da je ranjivost ovog sektora automatski veća. Detaljne ocjene za svaku varijablu su dane u nastavku.

Vezano za financijske rezultate poslovanja, u 2011. godini, društva za osiguranje koja se bave životnim osiguranjem ostvarila su 67,1 mil kn dobiti, dok su društva za osiguranje koja se bave neživotnim osiguranjem ostvarila 314,6 mil kn dobiti. Nadalje, u 2012. godini društva za osiguranje koja se bave životnim osiguranjem ostvarila su 118,8 mil kn dobiti, dok su društva za osiguranje koja se bave neživotnim osiguranjem ostvarila 400,4 mil kn dobiti. Također, u 2013. godini, društva za osiguranje koja se bave životnim osiguranjem generirala su dobit u iznosu od 134,9 mil kn, dok su društva za osiguranje koja se bave neživotnim osiguranjem ostvarila dobit u iznosu od 311,2 mil kn⁴¹. Tabličnim prikazom u nastavku dan je usporedni prikaz ostvarene dobiti društava za osiguranje koja se bave životnim, odnosno neživotnim osiguranjem u 2011., 2012. i 2013. godini.

Tablica 55

Društvo za osiguranje s obzirom na vrstu poslovanja	2011.	2012.	2013.
Životna osiguranja	67,1	118,8	134,9
Neživotna osiguranja	314,3	400,4	311,2
<i>Ukupna ostvarena dobit</i>	<i>381,5</i>	<i>519,3</i>	<i>446,1</i>

³⁹ Godišnje izvješće – HANFA – 2012. i 2013.

⁴⁰ Hrvatski ured za osiguranje – Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj – 2011., 2012. i 2013.

⁴¹ Godišnje izvješće – HANFA – 2012. i 2013.

Nadalje, vezano za likvidirane štete društava koja se bave životnim osiguranjem, iste su u 2011. godini brojale 57.024 šteta (u ukupnom iznosu od 1,3 mlrd kn), a u 2012. godini brojale su 63.108 likvidiranih šteta (ukupno 1,4 mlrd kn). U 2013. likvidirane štete društava koja se bave životnim osiguranjem dosegnule su brojku od 66.006 šteta (u ukupnom iznosu od 1,6 mlrd kn), dok su krajem drugog kvartala 2014. godine brojale 31.529 šteta (ukupno 0,7 mlrd kn)⁴².

Proizvodi životnog osiguranja korišteni za procjenu rizika od pranja novca

S obzirom da se ZSPNFT odnosi i primjenjuje samo na poslove životnih osiguranja, samo su proizvodi životnih osiguranja uzeti u obzir prilikom procjene najrizičnijih proizvoda osiguranja dostupnih na tržištu osiguranja u RH. Sljedeća tablica prikazuje proizvode životnih osiguranja koje su društva za osiguranje imala u svojoj ponudi u 2013. i 2014. godini⁴³.

Tablica 56

BR.	RIZIK BR.	PROIZVOD	GODINA	
			2013.	2014.
1	19.01	Osiguranje života za slučaj smrti i doživljenja (mješovito osiguranje)	✓	✓
2	19.02	Osiguranje za slučaj smrti	✓	✓
3	19.03	Osiguranje za slučaj doživljenja	✓	✓
4	19.04	Doživotno osiguranje za slučaj smrti	✓	✓
5	19.05	Osiguranje kritičnih bolesti	✓	✓
6	19.99	Ostala osiguranja života	✓	✓
7	20.01	Osiguranje osobne doživotne rente	✓	✓
8	20.02	Osiguranje osobne rente s određenim trajanjem	✓	✓
9	20.99	Ostala rentna osiguranja	✓	
10	21.01	Dopunsko osiguranje od posljedica nesretnog slučaja uz osiguranje života	✓	✓
11	21.02	Dopunsko zdravstveno osiguranje uz osiguranje života	✓	✓
12	21.99	Ostala dopunska osiguranja osoba uz osiguranje života	✓	✓
13	22.01	Osiguranje za slučaj vjenčanja ili rođenja	✓	✓
14	23.01	Osiguranje života za slučaj smrti i doživljenja (mješovito osiguranje) kod kojeg osiguranik na sebe preuzima investicijski rizik	✓	✓
15	23.02	Osiguranje za slučaj smrti kod kojeg osiguranik na sebe preuzima investicijski rizik		
16	23.03	Osiguranje za slučaj doživljenja kod kojeg osiguranik na sebe preuzima investicijski rizik		
17	23.04	Životno osiguranje kod kojeg osiguranik na sebe preuzima investicijski rizik s garancijom isplate	✓	✓
18	23.99	Ostala životna osiguranja kod kojih osiguranik na sebe preuzima investicijski rizik	✓	✓

⁴²Hrvatski ured za osiguranje: Statističko izvješće – prosinac 2011., prosinac 2012., prosinac 2013., lipanj 2014.;

⁴³Podaci prikupljeni putem upitnika sastavljenih za potrebe provedbe NRA te poslanih društvima koja se bave životnim osiguranjem u Republici Hrvatskoj.

Oznaka "✓" ukazuje da je konkretan proizvod bio prisutan na tržištu osiguranja u RH u određenoj godini. Primjerice, proizvod označen vrstom rizika *Ostala rentna osiguranja* bio je prisutan u 2013. godini, no u 2014. nije bio prisutan na tržištu osiguranja u RH.

Od ukupno 18 navedenih vrsta osigurateljnih rizika odnosno proizvoda životnog osiguranja, proizvodi unutar rizične skupine broj 19 zauzimaju daleko najveći dio tržišta osiguranja u Republici Hrvatskoj – više od 50% ukupne zaračunate bruto premije životnog osiguranja u obje obuhvaćene godine. Stoga su proizvodi životnog osiguranja koji su obuhvaćeni skupinom osigurateljnih rizika broj 19, kao reprezentativni proizvodi osiguranja, uzeti u obzir prilikom procjene osjetljivosti tržišta osiguranja u Republici Hrvatskoj.

Pored toga, sva društava koji se bave poslovima životnog osiguranja odobravaju zajmove/predugmove temeljem polica životnog osiguranja. Police se također vinkuliraju u korist kreditnih institucija (banaka, stambenih štedionica, štedno-kreditnih zadruga i sl.). Zbog višegodišnje recesije u gospodarstvu Republike Hrvatske koja je rezultirala padom životnog standarda, gubitkom posla i drugih posljedica kod velikog broja stanovništva, analizirajući 2011. 2012., 2013. i prvi kvartal 2014. godine, broj otkupa pokazuje uzlazni trend⁴⁴.

Ranjivost tržišta osiguranja

Korištenjem metodologije i alata Svjetske banke, ukupan rezultat ranjivosti sektora životnih osiguranja u RH je 0,31 - srednje niska ranjivost.

Tablični prikaz u nastavku prikazuje ocjene pridodane svakoj od ponuđenih varijabli u smislu osjetljivosti tržišta osiguranja. Radna grupa ocijenila je svaku od danih varijabli te dodijelila ocjene na temelju:

- razumijevanja pravnog okvira za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u RH, implementacije zakonskih propisa te procjene u kojoj mjeri se društva koja se bave životnim osiguranjem pridržavaju njegovih odredbi;
- raspoloživih statističkih podataka o tržištu osiguranja u RH;
- razumijevanja i poznavanja trendova na razini tržišta osiguranja u RH, ponašanja društava za osiguranje te prakse njihovog svakodnevnog poslovanja.

Tablica 57.

NO.	VARIABLE	RATING
1	ZAKONSKI I PODZAKONSKI PROPISI O SPNFT	0.6 (srednje visoka)
2	KVALITETA NADZORA NAD SPNFT	0.8 (visoka)
3	UTJECAJ TRŽIŠTA NA PRIDRŽAVANJE STANDARDNA SPNFT	0.6 (srednje visoka)
4	KORPORATIVNO UPRAVLJANJE	0.8 (visoka)
5	KAZNE	0.8 (visoka)
6	MJERE ZA PROVEDBU STANDARDNA O SPNFT	0.9 (visoka)
7	INTEGRITET ZAPOSLENIKA	0.7 (srednje visoka)
8	RAZINA ZNANJA ZAPOSLENIKA	0.6 (srednje visoka)
9	FUNKCIJA OVLAŠTENE OSOBE	0.8 (visoka)
10	SUSTAVI PRAČENJA SPNFT	0.6 (srednje visoka)

⁴⁴Podaci prikupljeni putem upitnika sastavljenih za potrebe provedbe NRA te poslanih društvima koja se bave životnim osiguranjem u Republici Hrvatskoj.

11	TRANSPARENTNOST PRAVNIH SUBJEKATA	0.6 (srednje visoka)
12	INFRASTRUKTURA ZA IDENTIFIKACIJU	0.6 (srednje visoka)
13	DOSTUPNOST NEOVISNIH IZVORA INFORMACIJA	0.6 (srednje visoka)

Ocjene za ranjivost: 0.0-0.2 Niska, 0.2-0.4 Srednje niska, 0.4-0.6 Srednja, 0.6-0.8 Srednje visoka, 0.8-1.0 Visoka.

Razlozi dodjele ocjena svakoj od gore navedenih varijabli detaljnije su opisani u nastavku, uz objašnjenje podloga koja su se uzimale u obzir prilikom donošenja pojedine ocjene.

Također, bitno je za naglasiti kako niti jedno društvo za osiguranje u RH nije imalo slučajeva prijevара od strane zaposlenika društva u dijelu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u 2011., 2012., 2013. te u prvoj polovici 2014. godine⁴⁵.

ZAKONSKI I PODZAKONSKI PROPISI O SPNFT

ZSPNFT i Smjernice za provođenje ZSPNFT za obveznike u nadležnosti HANFA (dalje u tekstu: Smjernice za SPNFT) predstavljaju pravni okvir za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u RH. ZSPNFT definira obveznike provedbe mjera za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, među kojima su društva za osiguranje koja imaju odobrenje za obavljanje poslova životnih osiguranja. Varijabla *zakoni i propisi u dijelu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma* ocijenjena je ocjenom 0,6 (srednje visoko).), sukladno nalazima koji ukazuju na to da društva za osiguranje poštuju SPNFT mjere. Također, adekvatan je broj zaposlenih koji provode nadzorne aktivnosti u smislu SPNFT. Međutim, društva za osiguranje susreću se s određenim poteškoćama u interpretaciji ili implementaciji mjera ZSPNFT-a. Primjerice, industrija osiguranja mišljenja je kako je prag za provođenje dubinske analize definiran ZSPNFT prenizak te da bi isti bilo poželjno povisiti. Naime, trenutno propisani pragovi iziskuju puno resursa i vremena te dovode i do odustajanja stranaka zbog obima papirologije kod relativno niskih premija/svota osiguranja. Pored toga, postoje određene poteškoće prilikom određivanja stvarnog, konačnog vlasnika stranke pravne osobe, odnosno, fizičke osobe koja ima kontrolu nad 25% ili više imovinskih prava određenog pravnog posla, budući da ne postoji baza podataka odnosno jedinstveni registar stvarnih vlasnika. Nadalje, društva za osiguranje su, vezano za praćenje poslovnih aktivnosti svojih klijenata, u obvezi provoditi ponovnu dubinsku analizu klijenata prema Smjernicama za SPNFT kojima su utvrđeni kriteriji rizičnosti, a što je teško provedivo u praksi. Važno je napomenuti da je početkom 2015. HANFA izdala nove smjernice s ciljem utvrđivanja jasnih standarda i poboljšanja primjene mjera za SPNFT. Pored toga, u izradi je novi Zakon o SPNFT.

KVALITETA NADZORA SPNFT

Nadzori se provode redovito te nisu uočene velike, odnosno značajne nepravilnosti i odstupanja u radu društava za osiguranje, u smislu SPNFT. Tijekom 6 nadzora koji su obavljani 2014. utvrđene su nepravilnosti koje se odnose na vođenje i dokumentiranje podataka te, provođenje gotovinskih transakcija u iznosu većem od 105.000,00 kuna.

Broj prijavljenih obavijesti o sumnjivim transakcijama od strane životnih osiguranja:

- 3 obavijesti u 2011.;
- niti jedna obavijest u 2012.
- 2 obavijesti u 2013.

Pored navedenog te s obzirom da u promatranom razdoblju nije evidentiran niti jedan slučaj pranja novca povezan sa sektorom osiguravajućih društava varijabla kvaliteta nadzora SPNFT je ocijenjena ocjenom 0,8 (visoko)

⁴⁵Podaci prikupljeni putem upitnika sastavljenih za potrebe provedbe NRA te poslanih društvima koja se bave životnim osiguranjem u Republici Hrvatskoj.

UTJECAJ TRŽIŠTA NA PRIDRŽAVANJE STANDARDA SPNFT

Utjecaj tržišta za postignuće standarda SPNFT ocijenjen je s 0,6 (srednje visoko) iz razloga što se uprave društava za osiguranje pridržavaju istih u pogledu pridržavanja pravnog okvira u dijelu SPNFT. Društva za osiguranje s podružnicama u drugim državama nadziru primjenu propisa vezanih uz sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma uzimajući u obzir zakonske okvire tih država. Nadzori ukazuju na to da se redovito provode edukacije zaposlenika te da društva za osiguranje posjeduju zadovoljavajuće IT sustave, u cilju provedbe SPNFT obveza i mjera ZSPNFT.

KORPORATIVNO UPRAVLJANJE

Predanost dobrom korporativnom upravljanju poduzećem radna grupa ocijenila je ocjenom 0,8 (visoko) s obzirom da su uprave društava za osiguranje visoko kvalificirane te usmjerene dobrom korporativnom upravljanju svojih društava. Interni revizori društava za osiguranje redovito provode revizije iz područja sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma sukladno Zakonu o SPNFT. Društva za osiguranje posjeduju interne akte kojima su propisane mjere i aktivnosti vezano za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Također, provode se redovite edukacije i izrađuju planovi edukacije djelatnika društava za osiguranje. U okviru obavljenih nadzora HANFA nije utvrdila nepravilnosti vezano za edukacije djelatnika društava za osiguranje. Svako društvo za osiguranje imenovalo je ovlaštenu osobu za sprječavanje novca i financiranja terorizma te njezinog zamjenika.

KAZNE

Prekršajne odredbe odnosno sankcije u obliku novčanih kazni za nepridržavanje odredbi iz područja sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma definirane su u ZSPNFT te imaju odvratajući učinak. Nepravilnosti se očituju u smislu neispunjavanja obrazaca za fizičke/pravne osobe ili provedbi gotovinskih transakcija koje prelaze pragove definirane ZSPNFT-om. U takvim slučajevima, primjenjuju se nadzorne mjere i sankcije (Rješenja o otklanjanju nezakonitosti i nepravilnosti te optužni prijedlozi). Međutim, optužni prijedlozi predstavljaju rijetki slučaj. Stoga je ova varijabla ocijenjena ocjenom 0,8 (visoko).

MJERE ZA PROVEDBU STANDARDA O SPNFT

Na tržištu osiguranja u Republici Hrvatskoj nije zabilježen niti jedan slučaj pranja novca ili financiranja terorizma. Društva za osiguranje provode dubinske analize klijenata sukladno ZSPNFT i Smjernicama za SPNFT. Životna osiguranja prijavljuju mali broj sumnjivih transakcija prema UZSPN. Nadzorima nisu utvrđene znatne nepravilnosti vezano za primjenu odredbi iz ZSPNF, obveznici su uspostavili interne kontrole vezano za sustav SPNFT te se edukacije zaposlenih redovito provode. Stoga je ova varijabla ocijenjena ocjenom 0,9 (visoko).

INTEGRITET ZAPOSLENIKA

Društva za osiguranje u RH zapošljavaju osobe s visokim integritetom. Pored toga, nije zabilježen slučaj prijave djelatnika vezano za probleme s integritetom zaposlenih u pogledu SPNFT sustava u društvima za osiguranje. Prilikom zapošljavanja novih zaposlenika vrše se provjere vezano za kaznene evidencije kandidata, njihova prijašnja radna iskustva, preporuke i dr. Nadalje, nisu zabilježeni slučajevi otkaza na temelju prijave, pranja novca ili korupcije od strane zaposlenika društava za osiguranje. Stoga je ova varijabla ocijenjena ocjenom 0,7 (srednje visoko).

RAZINA ZNANJA ZAPOSLENIKA

Interni akti društava za osiguranje, pored regulatornog okvira u dijelu SPNFT, jedna su od glavnih podloga znanja zaposlenih. Prema nalazima nadzora, edukacije zaposlenika uključuju nadogradnju znanja u okviru SPNFT, razmjenu iskustava između obveznika, dodatno pojašnjavanje konkretnih pitanja proizašlih iz poslovanja i dr. Također, provode se redovite edukacije zaposlenih (edukacije na Zagrebačkoj burzi i pri Hrvatskoj gospodarskoj komori) koja osiguravaju da su znanja zaposlenih na zadovoljavajućoj razini, iako i dalje postoji prostora za napredak i dodatne edukacije. Stoga je ova varijabla ocijenjena ocjenom 0,6 (srednje visoko).

FUNKCIJA OVLAŠTENE OSOBE

Funkcija ovlaštene osobe je ocijenjena ocjenom 0,8 (visoko) iz razloga što se djelatnici društava za osiguranje educiraju putem redovitih stručnih seminara koje organiziraju sama društva za osiguranje, UZSPN i HANFA. Djelatnici društava za osiguranje educirani su o bitnim promjenama i novostima u dijelu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma putem elektronskih poruka od strane ovlaštenih osoba društava, pisanih uputa za rad usvojenih od strane Uprava društava za osiguranje ili putem intranet stranica obveznika. Društva za osiguranje uglavnom su usklađena sa propisima u dijelu SPNFT

SUSTAVI PRAĆENJA SPNFT

Postojeći sustav nadzora u dijelu SPNFT u okviru tržišta osiguranja u RH u određenim situacijama otežava provođenje poslova osiguranja, primjerice korištenje obrazaca prilikom ugovaranja životnih osiguranja. Postoji veliki prostor za napredak u odnosu na postojeći način na koji životna osiguranja prate poslovanje klijenta i prepoznaju sumnjive i neobične transakcije, a prvenstveno se to odnosi na nadogradnju IT baza i podrške kako bi se isti usmjerili sukladno vlastitim identificiranim potrebama obveznika. Stoga je radna grupa ocijenila ovu kategoriju ocjenom 0,6 (srednje visoko).

TRANSPARENTNOST PRAVNIH SUBJEKATA

Pravni subjekti (trust) na koje upućuje ova varijabla ne postoje u Republici Hrvatskoj niti se kao takvi mogu registrirati. Prilikom utvrđivanja krajnjih vlasnika klijenta, obveznici se rukovode javno dostupnim podacima iz Sudskog registra Republike Hrvatske (za pravne osobe sa sjedištem u Republici Hrvatskoj) iz kojih je vidljiv popis članova društva kao i sve promjene članova društva (za fizičke osobe objavljuju se sljedeći podaci: ime i prezime, prebivalište, opći identifikacijski broj, a za pravne osobe tvrtka, sjedište, sud u kojem su upisani, matični i opći identifikacijski broj). Na temelju naprijed navedenog, ocjena za navedenu varijablu je 0,7 – srednje visoka.

INFRASTRUKTURA ZA IDENTIFIKACIJU

Društva za osiguranje nisu u mogućnosti provjeriti vjerodostojnost identifikacijskih dokumenata njihovih klijenata. Međutim, društva za osiguranje imaju pristup javnim registrima (sudski registar, Business.hr i dr). Nalazi provedenih nadzora ukazuju da obveznici nisu imali slučajeve uspostave poslovnog odnosa s osobom za koju bi se naknadno utvrdilo da posjeduje krivotvorenu identifikacijsku ispravu, na temelju koje je klijent identificiran. Nadalje, prema podacima Državnog odvjetništva kazneno djelo krivotvorenja isprava ima mali udio u ukupnoj strukturi kaznenih djela. Društva za osiguranje utvrđuju i provjeravaju identitet svojih klijenata iz identifikacijskih podataka (najčešće se radi o osobnoj iskaznici) izdanih od strane nadležnih tijela RH. Nije zabilježen niti jedan slučaj prijevare vezano za krivotvorene identifikacijske isprave klijenata. Stoga je ova varijabla ocijenjena ocjenom 0,6 (srednje visoko).

DOSTUPNOST NEOVISNIH IZVORA INFORMACIJA

Vezano uz ocjenu dostupnosti neovisnih izvora podataka potrebnih za dubinsku analizu klijenta, analizom odgovora iz Upitnika utvrđeno je da obveznici primjenjuju neovisne izvore podataka pri dubinskoj analizi klijenta, ali se uglavnom oslanjaju na podatke iz službenih registara (Sudski registar) i komercijalnih baza podataka (poslovna.hr, fininfo.hr, boniteti.hr itd.). Pored toga, trenutno ne postoji javni registar koji bi pružio uvid u vlasničke strukture pravnih osoba. Stoga je ova varijabla ocijenjena ocjenom 0,6 (srednje visoko).

• RANJIVOST OSTALIH FINANCIJSKIH INSTITUCIJA

UVOD

Cilj ovog modula bio je analizirati ranjivost različitih tipova financijskih institucija, koje, među inim, proizlaze iz različitih proizvoda i usluga koje nude kao i vrste klijenata s kojima te institucije posluju. Ovaj modul pokriva financijske institucije izvan bankarskog sektora, sektora vrijednosnih papira i sektora osiguranja, a sačinjavaju ga sljedeći segmenti/sektori:

- Ovlašteni mjenjači,
- Društva za prijenos novca,
- Institucije za elektronički novac,
- Davatelji kredita/kreditni posrednici,
- Leasing društva i
- Društva koja obavljaj poslove faktoringa

U svojem je radu radna skupina za Modul 6 nakon definiranja vrste obveznika obuhvaćenih procjenom ranjivosti na PNFT izvršila samu procjenu korištenjem Excel modela razvijenog od strane Svjetske banke za ovu priliku te je došla je do sljedećih rezultata procjene ranjivosti po pojedinim sektorima:

Tablica 58

OSTALE FINANCIJSKE INSTITUCIJE		
<i>Naziv sektora</i>	<i>Ranjivost/Rizik</i>	<i>Koeficijent rizičnosti</i>
Ovlašteni mjenjači	SREDNJI	0,40
Društva za prijenos novca	SREDNJI	0,48
Institucije za elektronički novac	SREDNJI/NIZAK	0,25
Davatelji kredita/kreditni posrednici	NIZAK	0,16
Leasing društva	NIZAK	0,16
Društva koja obavljaju djelatnost faktoringa	SREDNJI/NIZAK	0,34

Uvažavajući sve raspoložive podatke do kojih je radna skupina došla u svom radu kao i procjenu rizika za svaki pojedini sektor kako je gore navedeno, a koja proizlazi iz prikupljenih podataka obrađenih u Excel predlošku te prosječnu ocjenu za sve sektore od 0,32, radna skupina smatra da je sveukupni rizik/ranjivost od pranja novca/financiranja terorizma kod ostalih financijskih institucija:

SREDNJI/NIZAK (ML).

ANALIZA PROCJENE RANJIVOSTI PO SEKTORIMA

Ovlašteni mjenjači

Uzimajući u obzir vrijednosti iz excel predloška za procjenu ranjivosti, radna skupina je prije analize kontrolnih mjera procijenila ovlaštene mjenjače srednje rizičnima. Nakon analize kontrolnih mjera rizik je ostao srednji a ocjena ranjivosti sektora je 0,4 - srednje niska

Pregled sektora – opće karakteristike

Poslovi koje obavlja sektor ovlaštenih mjenjača obuhvaćaju otkup strane gotovine i čekova koji glase na stranu valutu za gotovinu u kunama te prodaju strane gotovine za gotovinu u kunama. Ovlašteni mjenjači su rezidenti pravne i fizičke osobe (obrtnici) koje posjeduju odobrenje Hrvatske narodne banke za obavljanje mjenjačkih poslova.

Što se tiče veličine sektora, on na dan 31.12.2013. godine broji ukupno 1307 ovlaštenih mjenjača s važećim odobrenjem HNB-a koji posluju na oko 3000 mjenjačkih mjesta (stalnih i povremenih/sezonskih). Od ukupnog broja ovlaštenih mjenjača za njih oko 180 mjenjačko poslovanje je osnovna i prevladavajuća djelatnost dok ostatak čine hotelske recepcije, kampovi, turističke agencije, benzinske pumpe i slični subjekti. Bitno je napomenuti da ovlašteni mjenjači kojima je to osnovna djelatnost zapravo ostvaruju i najveći dio ukupnog mjenjačkog prometa na razini godine.

Ukupni promet koji se ostvari tijekom jedne godine iznosi preračunato oko 28,5 mlrd. kuna računajući otkup i prodaju. Navedeni je trend je stabilan unatrag 3 godine. Od ukupnog ostvarenog prometa 74% čini otkup, a 26% prodaja strane valute. Što se tiče valuta s kojima posluju ovlašteni mjenjači najveći dio čini EUR (oko 87% otkupa i 90% prodaje), USD (5,5 % otkupa i 2,8% prodaje), CHF (4,3% otkupa i 2,6% prodaje) dok sve ostale valute čine ostatak (3,3% otkupa i 4,2% prodaje).

Sukladno odredbama propisa koji reguliraju njihovo poslovanje, ovlaštenim mjenjačima je dopušteno poslovati isključivo s fizičkim osobama (pravne osobe su isključene). Isto tako, ovlašteni mjenjači ne mogu obavljati poslove platnog prometa niti preko računa provoditi transakcije u ime i za račun stranaka.

Sama priroda mjenjačkog poslovanja znači da ovaj sektor nema evidentiranih međunarodnih transakcija. Što se tiče poslovanja s nerezidentima, ono čine oko 5% ukupnog prometa ovlaštenih mjenjača.

U razdoblju koje je uzeto kao referentno za ovu procjenu (2011.-2013.) od strane ovlaštenih mjenjača kao obveznika provedbe mjera za SPNFT u UZSPN zaprimljeno je ukupno 9 prijava sumnjivih transakcija te je UZSPN za neke od njih započeo analitičke obrade. Razlozi relativno malog broja prijave sumnjivih transakcija od strane ovlaštenih mjenjača vežu se uz činjenicu da je zakonom propisan visok prag za provođenje dubinske analize - 105.000,00 kn.

Zakonodavni okvir

Poslovanje ovlaštenih mjenjača u Republici Hrvatskoj regulirano je odredbama Zakona o deviznom poslovanju (Narodne novine, broj 96/2003., 140/2005., 132/2006., 150/2008., 92/2009., 133/2009. Zakon o platnom prometu, 153/2009., 145/2010. i 76/2013) kao i odredbama odgovarajućih podzakonskih propisa koje donosi Hrvatska narodna banka.

Odobrenje za obavljanje mjenjačke djelatnosti, također, temeljem odredbi citiranog zakona, izdaje Hrvatska narodna banka. Ovlašteni mjenjači smiju obavljati mjenjačke poslove ako ispunjavaju sljedeće uvjete:

- koriste zaštićeni računalni program koji je certificirala Hrvatska narodna banka,
- imaju s poslovnom bankom sklopljeni ugovor o obavljanju mjenjačkih poslova,
- imaju upisanu djelatnost obavljanja mjenjačkih poslova u odgovarajućem javnom registru,
- ovlašteni mjenjač fizička osoba, a kod mjenjača koji je pravna osoba član uprave odnosno izvršni direktor dioničkog društva koje ima upravni odbor, prokurist i kvalificirani vlasnik ovlaštenog mjenjača ne smiju biti pravomoćno osuđeni u RH ili inozemstvu za kaznena djela taksativno navedena u članku 46. b. Zakona o deviznom poslovanju (pranje novca, financiranje terorizma, trgovina ljudima, trgovina narkoticima, krivotvorenje novca i vrijednosnih papira, računalna prijevara, utaja poreza, primanje i davanje mita itd.).

Iz navedenog je vidljivo da se kod davanja odobrenja za rad u potpunosti primjenjuje „fit&proper“ kriterij.

Što se tiče zakonskog okvira za SPNFT koji je u primjeni u RH, a odnosi se na ovlaštene mjenjače isti su u ZSPNFT izrijekom navedeni kao obveznici provođenja mjera i radnji za SPNFT (čl. 4. st. 2. t. 12.).

Također, za ovlaštene mjenjače u primjeni su Smjernice nadzornog tijela iz 2011. godine.

Supervizija i nadzor

Nadzorno tijelo koje provodi nadzor nad poslovanjem ovlaštenih mjenjača je Financijski inspektorat, samostalna upravna jedinica ustrojena u sklopu Ministarstva financija, a nadzor provodi u dvostrukoj ulozi – kao nadzornik po ZSPNFT u provođenju mjera i radnji za SPNFT te kao nadzornik poštivanja uvjeta poslovanja sukladno Zakonu o deviznom poslovanju i podzakonskim aktima koji detaljno reguliraju poslovanje ovlaštenih mjenjača. U sklopu Financijskog inspektorata, Službe za financijske institucije i financijsko posredovanje ustrojen je i Odjel za nadzor ovlaštenih mjenjača koji broji ukupno 5 ovlaštenih osoba (inspektora).

Pri planiranju i provođenju nadzora provođenja mjera i radnji za SPNFT kod ovlaštenih mjenjača Financijski inspektorat koristi pristup temeljen na procjeni rizika obveznika što u velikoj mjeri doprinosi pravilnoj alokaciji resursa koje posjeduje nadzorno tijelo. Administrativni kapacitet Financijskog inspektorata za provođenje nadzora ocijenjen je dostatnim, iako bi zbog velikog broja subjekata nadzora mogao biti i nešto veći.

Ukupno je u referentnom razdoblju (2011.-2013.) obavljen 451 nadzor obveznika iz ovog sektora, od toga 371 izravni i 80 neizravnih. Kao rezultat obavljenih nadzora podignuta su dva optužna prijedloga te izdano 173 pisanih upozorenja. Nepravilnosti utvrđene nadzorom su:

- nedovoljno provođenje mjera dubinske analize
- praćenje povezanih transakcija
- lista indikatora nije obnavljana
- edukacija zaposlenika

Preporučene mjere

Kao jedan od bitnih problema koji je uočen kod provođenja mjera dubinske analize stranaka u poslovanju ovlaštenih posebno se ističe prilično visoko postavljen prag za provođenje mjera, odnosno identifikaciju stranaka, a koji iznosi 105.000,00 kn. Navedeni iznos, koji je s aspekta poslovanja mjenjača i prosječne vrijednosti njihovih transakcija visok, otežava

prikupljanje i analitičku obradu podataka o strankama i naročito o eventualnim povezanim transakcijama jer se najveći dio istih odvija u području ispod 105.000,00 kn te omogućava razbijanje većih transakcija na nekoliko manjih radi izbjegavanja provođenja mjera dubinske analize stranaka. Zbog navedenog problema u budućnosti će biti potrebno smanjiti prag za identifikaciju stranaka.

Društva za prijenos novca

Ocjena rizičnosti sektora putem primijenjenog modela – prije i nakon nadzornih mjera

Razina ranjivosti sektora društava za prijenos novca procijenjena je srednjom (M), a nakon uračunavanja mjera kontrole ocijenjena je, također, ocjenom srednjeg rizika pri čemu koeficijent rizičnosti iznosi 0,48.

Pregled sektora - opće karakteristike

U RH djeluju 2 pružatelja usluge prijenosa novca - Western Union i MoneyGram. Western Union poslovanje obavlja preko Hrvatske poštanske banke d.d. koja je uslugu prijenosa novca eksternalizirala na Hrvatsku poštu te ovlaštenog mjenjača Exclusive Change d.o.o. MoneyGram djelatnost obavlja putem Sberbank d.d. Usluge prijenosa novca obavlja i Hrvatska pošta putem domaćih i međunarodnih poštanskih uputnica.

Pružanje usluga prijenosa novca preko zastupnika

Sukladno odredbama zakona o platnom prometu, institucija za platni promet sa sjedištem u Republici Hrvatskoj može platne usluge pružati preko jednog ili više zastupnika. Zastupnik institucije za platni promet može biti pravna osoba i fizička osoba u skladu s drugim propisima.

Institucija za platni promet koja namjerava platne usluge pružati preko zastupnika, dužna je prethodno dobiti rješenje Hrvatske narodne banke o upisu zastupnika u registar te je dužna priložiti sljedeće:

- 1) podatak o tvrtki i sjedištu zastupnika odnosno imenu, prezimenu i adresi zastupnika,
- 2) opis mehanizma unutarnjih kontrola koje je zastupnik uspostavio u svrhu ispunjavanja odredbi zakona kojim se uređuje sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma,
- 3) ako je zastupnik pravna osoba, za člana uprave ili izvršnog direktora te pravne osobe odnosno ako je zastupnik fizička osoba, dokumentaciju iz članka 69. stavka 2. točke 10. ovog Zakona i
- 4) popis platnih usluga koje namjerava pružati preko zastupnika.

Hrvatska narodna banka odbit će upisati zastupnika u registar ako na temelju dokumentacije utvrdi:

- da mehanizam unutarnjih kontrola uspostavljen u svrhu ispunjenja obveza iz zakona kojim se uređuje sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma nije odgovarajući ili
- da član uprave ili izvršni direktor zastupnika koji je pravna osoba odnosno zastupnik koji je fizička osoba nema dobar ugled ili nema odgovarajuće znanje i iskustvo za pružanje platnih usluga.

Eksternalizacija

Sukladno odredbama čl. 94 Zakona o platnom prometu, Institucija za platni promet može eksternalizirati određene operativne aktivnosti. O namjeravanoj eksternalizaciji dužna je, prije sklapanja ugovora s pružateljem usluga eksternalizacije, obavijestiti Hrvatsku narodnu banku.

Zahtjev mora sadržavati opis organizacijske strukture institucije za platni promet, opis predviđenog poslovanja preko svojih poslovnica i zastupnika, ugovore o eksteralizaciji te sudjelovanje u domaćem i inozemnom platnom prometu.

Do ožujka 2015 u RH nije licencirano niti jedno društvo za prijenos novca.

Promet Western Uniona u 2013. putem svih pružatelja platnih usluga iznosi oko 700 mil. kn od čega se 73,5% odnosi na priljev novčanih pošiljki u RH, 23% na slanje novčanih pošiljki iz RH a 3,5 % na slanje novčanih pošiljki unutar RH. Promet Moneygrama iznosi u 2013. godini ukupno 31,4 mil. kn kroz ukupno 9.275 transakcija. Ukupni promet Hrvatske pošte po domaćim poštanskim uputnicama u 2013. iznosi oko 1 mil. transakcija u iznosu od 431.714.067,37 kn, te oko 27.000 međunarodnih uputnica (običnih i elektronskih) u iznosu od 46.466.772,21 kn.

Oko 75% transakcija kod pružanja usluga prijenosa novca međunarodnog je karaktera.

Supervizija i nadzor

Izravni nadzor nad poslovanjem ovlaštenog mjenjača Exclusive Change d.o.o. obavlja Financijski inspektorat, u okviru kojeg nadzire i provođenje ZSPNFT kod pružanja usluge prijenosa novca. Kod usluga prijenosa novca koje je Hrvatska poštanska banka d.d. eksteralizirala na Hrvatsku Poštu, izravni nadzor provodi HNB. Izravni nadzor provođenja mjera i radnji za SPNFT kod poštanskih uputnica obavlja Financijski inspektorat RH. Neizravni nadzor primjene ZSPNFT Hrvatske Pošte kod obavljanja poslova za Western Union obavlja UZSPN pri čemu su u 2011. i 2012. obavljena 2 neizravna nadzora a u 2013. jedan.

Institucije za elektronički novac

Ocjena rizičnosti sektora putem primijenjenog modela – prije i nakon nadzornih mjera

Razina ranjivosti sektora IEN procijenjena je srednjom (M), a nakon uračunavanja mjera kontrole ocijenjena je srednjom/niskom pri čemu koeficijent rizičnosti iznosi 0,25.

Pregled sektora - opće karakteristike

Institucije za elektronički novac (dalje u tekstu: IEN) licencira HNB u skladu sa Zakonom o elektroničkom novcu ("Narodne novine", broj 139/2010., dalje u tekstu: ZEN), koji je stupio na snagu 1. siječnja 2011. Od tada je HNB licencirala 7 IEN, pri čemu je tijekom 2014. dvjema IEN oduzeto odobrenje za izdavanje elektroničkog novca i pružanje platnih usluga. Od 5 IEN koje trenutno egzistiraju na tržištu, 2 IEN su izdavatelji kreditnih kartica te njihovo odobrenje za izdavanje elektroničkog novca i pružanje platnih usluga obuhvaća:

- izdavanje elektroničkog novca i pružanje platnih usluga povezanih s izdavanjem elektroničkog novca i
- platne usluge koje nisu povezane s izdavanjem elektroničkog novca:
  - o usluge izvršenja platnih transakcija u kojima su novčana sredstva pokrivena kreditnom linijom za korisnika platnih usluga i to:
    - izvršenja platnih transakcija putem platnih kartica ili sličnog sredstva
    - usluga izdavanja i prihvaćanja platnih instrumenata

Preostale 3 IEN su mobilni operateri čije odobrenje za izdavanje elektroničkog novca i pružanje platnih usluga obuhvaća i usluge izvršenja platnih transakcija kad se suglasnost platitelja za izvršenje platne transakcije daje nekim telekomunikacijskim sredstvom, digitalnim ili informatičko tehnološkim uređajem, a plaćanje se obavlja telekomunikacijskom

ili mrežnom operatoru ili operatoru informatičko-tehnološkog sustava, koji djeluje isključivo kao posrednik između korisnika platnih usluga i dobavljača robe i usluga.

2 IEN koje su mobilni operateri obavljaju plaćanja manjih iznosa - plaćanje parkirnih karata, plaćanje gradskog prijevoza, dok preostali IEN koji je također mobilni operater obavlja plaćanje bez određenog praga.

Veličina aktive (ukupna imovina) svih IEN na dan 31.12.2012. iznosi 20,7 mlrd kn.

Do 31.12.2013. HNB raspolaže podacima o nacionalnim transakcijama u kunama (pri čemu se značajan dio prometa odnosi na gotovinske transakcije) sukladno kojima su IEN izvršile:

- u 2011. 62.089.378 transakcija u iznosu 16.277.752.710 kn;
- u 2012. 64.775.631 transakcija u iznosu 16.682.932.500 kn i
- u 2013. 66.941.379 transakcija u iznosu 16.883.307.737 kn.

Analizom podataka prikupljenih *Upitnikom za procjenu izloženosti IEN riziku od pranja novca i financiranja terorizma*, koje je HNB distribuirala svim IEN 2012. i 2013., od ukupnog broja stranaka svih IEN (cca 2,6 mil.) svega 921 stranka je procijenjena visokorizičnom što iznosi 0,03% ukupnog broja svih stranaka IEN-a.

Temelj za procjenu rizika tih 921 klijenata su bile Smjernice za provedbu mjera za SPNFT kod kreditnih institucija, kreditnih unija i institucija za elektronički novac.

U 2011. jedna IEN poslala je prema UZSPN jednu obavijest o sumnjivim transakcijama Tijekom 2012. i 2013. od strane IEN nije upućena UZSPN niti jedna obavijest o sumnjivim transakcijama.

Zakonski okvir

Sukladno članku 4. stavku 2. točke 11. Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma ("Narodne novine, broj 87/2008. i 25/2012., dalje u tekstu: ZSPNFT) IEN su obveznici provođenja mjera i radnji propisanih ZSPNFT.

U svrhu jedinstvene primjene odredbi ZSPNFT i na temelju njega donesenih propisa, HNB je, kao nadležno nadzorno tijelo, u lipnju 2012. donijela Smjernice za provođenje ZSPNFT za kreditne institucije, kreditne unije i IEN (dalje u tekstu: Smjernice HNB). Radi umanjivanja izloženosti reputacijskom, pravnom i operativnom riziku, a osobito riziku zlouporabe financijskog sustava korištenjem različitih metoda i tehnika pranja novca i financiranja terorizma, Smjernice HNB primjenjuju se na:

- IEN;
- podružnice IEN iz država članica;
- podružnice IEN iz trećih država i
- IEN iz država članica koje su ovlaštene neposredno obavljati usluge izdavanja elektroničkog novca u RH.

Danom donošenja Smjernica HNB prestale su vrijediti Smjernice za analizu i procjenu rizika od pranja novca i financiranja terorizma za kreditne institucije i kreditne unije od 9. srpnja 2009. (O.br. 636-020/07-09/ŽR).

Supervizija i nadzor

Provođenje izravnog nadzora nad primjenom ZSPNFT kod IEN je, sukladno čl. 85. ZSPNFT, u nadležnosti HNB-a.

Planiranje izravnih nadzora temeljem sektorske procjene rizika (Risk based supervision)

Analizom podataka prikupljenih *Upitnikom za procjenu izloženosti IEN riziku od pranja novca i financiranja terorizma*, koje je HNB distribuirala svim IEN 2012., 2013. i 2014. sektor IEN-a ocijenjen je niskorizičnim. Sukladno navedenom, IEN koje se bave kartičnim plaćanjima smatraju se obveznicima niskog rizika. Unatoč procijenjenom niskom riziku izloženosti, područje sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma kod IEN koji se bave kartičnim plaćanjima predmet je nadzora svaki puta kada se obavlja izravni nadzor institucije u cjelini. Mobilni operateri i institucije za elektronički novac pod izuzećem također se smatraju obveznicima niskog rizika jer se bave isključivo malim plaćanjima (plaćanja parking i javnog prijevoza - u 2014. je prosječna vrijednost jednog plaćanja iznosila 3,88 kuna) i to vrlo ograničenom broju primatelja (2-3). Zakon o platnom prometu definira platne instrumente male vrijednosti one kod kojih pojedinačne platne transakcije koje ne prelaze iznos od 225,00 kuna ili imaju ograničeno trošenje najviše do ukupnog iznosa od 1.125,00 kuna. Oni općenito, zbog stupnja rizičnosti i zanemarivog opsega plaćanja nisu u planu izravnog nadzora osim eventualno temeljem vanjskih informacija iz kojih bi se dalo zaključiti da je obavljanje izravnog nadzora nužno.

Svijest o obvezi primjene mjera SPNFT u sektoru IEN je velika. Hrvatskom udruženju mobilnih operatera dostavljene su smjernice HNB, a od 2012 održavaju se pri Hrvatskoj gospodarskoj komori redovite edukacije na temu SPNFT

Temeljem navedene sektorske procjene rizika, HNB je u 2013. obavila jedan izravni nadzor IEN.

U prilog ovoj ocjeni govore i sljedeći rezultati analize podataka prikupljenih *Upitnikom za procjenu izloženosti IEN riziku od pranja novca i financiranja terorizma*, koje je HNB distribuirala svim IEN 2012. i 2013. i 2014.

Imajući u vidu djelatnost IEN – mobilnih operatera, koji osim primarne djelatnosti pružaju i usluge izvršenja platnih transakcija kad se suglasnost platitelja za izvršenje platne transakcije daje nekom telekomunikacijskim sredstvom, digitalnim ili informatičko-tehnološkim uređajem, a plaćanje se obavlja telekomunikacijskom ili mrežnom operatoru ili operatoru informatičko-tehnološkog sustava, koji djeluje isključivo kao posrednik između korisnika platnih usluga i dobavljača robe i usluga, svi proizvodi elektroničkog novca IEN koji su mobilni operateri su instrumenti malih vrijednosti te su izuzeti od mjera dubinske analize. Naime, sukladno točki 3.2.3.2. Smjernica HNB-a, kod elektroničkih plaćanja određenih usluga (npr. plaćanje parkiranja ili plaćanje karte u javnom gradskom prijevozu) kada se radi o malim iznosima (225 kuna za pojedinačnu platnu transakciju ili ograničeno trošenje najviše do ukupnog iznosa od 1.125 kuna). Iznimno, ako kod ovih platnih transakcija nije poznat nalogodavatelj, utvrđivanje njegova identiteta može se izostaviti.

Iskup elektroničkog novca nije moguć bez prethodne identifikacije imatelja elektroničkog novca. Zahtjev za iskupom podnosi se isključivo osobno, uz identifikaciju osobnom iskaznicom ili nekim drugim valjanim identifikacijskim dokumentom. U svrhu identifikacije uzimaju se sljedeći podaci: ime, prezime, adresa, datum rođenja, broj osobne iskaznice ili putovnice, datum i mjesto izdavanja dokumenta. Iskup elektroničkog novca nije moguć preko bankomata.

Post paid platne kartice predmet su poslovanja IEN koji su izdavatelji kreditnih kartica. Slijedom toga postoji podjela rizičnosti prema vrstama post paid platnih kartica. Visoko rizičnima se smatraju one platne kartice koje nisu vezane uz poslovni račun otvoren kod bilo koje kreditne institucije u RH (u kojim slučajevima postoji još i dodatna analiza stranke od strane i tih kreditnih institucija), a postoji okolnost koja prema drugim indikatorima ga svrstava u kategoriju visokog rizika.

Preporučene mjere

Obzirom da je iz sektora IEN prema UZSPN prijavljen vrlo mali broj OST-a (2011. - 1; 2012. - 0; 2013. - 0) preporuča se dodatna edukacija zaposlenika obveznika ovog sektora na temu prepoznavanja sumnjivih transakcija, što je, također bio i zahtjev Udruge pokretnih komunikacija Hrvatske upućen UZSPN.

Davatelji kredita / kreditni posrednici

Ocjena rizičnosti sektora putem primijenjenog modela – prije i nakon nadzornih mjera

Uvažavajući činjenicu da, između svega navedenog, tijekom referentnog razdoblja iz ovog sektora nije bilo prijavljenih sumnjivih transakcija, radna skupina je ovaj sektor prije uzimanja u obzir kontrolnih mjera procijenila nisko rizičnim (L). Kad se u obzir uzmu kontrolne mjere konačna ocjena za ovaj sektor je nizak rizik (L) uz koeficijent rizičnosti 0,16.

Pregled sektora – opće karakteristike

Djelatnost sektora davatelja kredita/kreditnih posrednika obuhvaća djelatnost odobravanja kredita u svojstvu vjerovnika, odnosno prezentiranje, provođenje pripremnih radnji za potrošače ili sklapanje ugovora o kreditu s potrošačima u ime vjerovnika u svojstvu kreditnih posrednika na način kako je to regulirano Zakonom o potrošačkom kreditiranju.

Davatelji kredita/kreditni posrednici su pravne ili fizičke osobe koje za rad imaju važeće odobrenje Ministarstva financija.

Što se tiče veličine sektora, na dan 31.12.2013. godine u RH je poslovalo ukupno 45 pravnih i fizičkih osoba koje su imale važeće odobrenje Ministarstva financija, od čega su 4 bili vjerovnici te 41 kreditni posrednik.

Gledano po kategoriji veličine prometa ovaj sektor spada u male sektore, uzimajući u obzir činjenicu da je u 2013. godini ostvareni promet iznosio 1,866 mlrd. kuna. Ovdje je, također, bitno napomenuti da dva najveća obveznika iz kategorije vjerovnika u ukupnom prometu sudjeluju s 1,716 mlrd. kuna (91,95%), a radi se o davateljima kredita/vjerovnicima vlasnički povezanim s velikim automobilskim koncernima koji na taj način odobravaju potrošačke kredite za kupnju automobila.

U sektoru je zabilježena niska razina gotovinskog prometa što je vidljivo i iz broja prijavljenih gotovinskih transakcija u razdoblju 2011.-2013. – ukupno 275. Nadalje, u sektoru se bilježi niska razina međunarodnih transakcija, a najveći dio obveznika u sektoru uopće nema međunarodnih transakcija. Isto tako, u sektoru nisu evidentirane visoko rizične stranke. Podaci o razini međunarodnih transakcija i visokorizičnim strankama prikupljeni su putem upitnika koji je tijekom 2014. godine distribuiran svim obveznicima iz ovog sektora, kao i putem obavljenih nadzora od strane nadzornog tijela.

Zakonodavni okvir

Poslovanje davatelja kredita i kreditnih posrednika regulirano je odredbama Zakona o potrošačkom kreditiranju (Narodne novine, broj 75/09, 112/12, 143/13 i 147/13) kao i odredbama odgovarajućih podzakonskih propisa.

Odobrenje za obavljanje djelatnosti potrošačkog kreditiranja, temeljem odredbi citiranog Zakona izdaje Ministarstvo financija kao regulator, a uvjeti za dobivanje odobrenja za rad

propisani su posebnim pravilnikom koji je donio ministar financija. Odobrenja za rad izdaju se na rok od 3 godine pri čemu se u potpunosti primjenjuje „fit&proper“ kriterij.

Što se tiče zakonskog okvira za SPNFT koji je u primjeni u RH, a odnosi se na davatelje kredita/kreditne posrednike, isti su u ZSPNFT navedeni kao obveznici provođenja mjera i radnji za SPNFT (čl. 4. st. 2. t. 15a.).

Također, za davatelje kredita/kreditne posrednike u primjeni su Smjernice nadzornog tijela iz 2011. godine.

Supervizija i nadzor

Nadzorno tijelo koje provodi nadzor nad provođenjem mjera i radnji za SPNFT kod ovog sektora je Financijski inspektorat, samostalna upravna jedinica ustrojena u sklopu Ministarstva financija. U sklopu Financijskog inspektorata, Službe za financijske institucije i financijsko posredovanje ustrojen je i Odjel za nadzor financijskih posrednika koji broji ukupno 4 ovlaštene osobe (inspektora).

Pri planiranju i provođenju nadzora SPNFT Financijski inspektorat koristi pristup temeljen na procjeni rizika obveznika što doprinosi pravilnoj alokaciji resursa koje posjeduje nadzorno tijelo, kao i velikim postotkom obveznika obuhvaćenih nadzorom. Administrativni kapacitet Financijskog inspektorata za provođenje nadzora ocijenjen je zadovoljavajućim.

Ukupno je u referentnom razdoblju (2011.-2013.) obavljeno ukupno 23 nadzora obveznika iz ovog sektora, od toga 15 izravnih i 8 neizravnih. Kao rezultat obavljenih nadzora podnesena su četiri optužna prijedloga te izdano 18 pisanih upozorenja. Nepravilnosti utvrđene nadzorom su:

- nedovoljno provođenje mjera dubinske analize
- internim aktima nisu propisane sve obveze koje proizlaze iz ZSPNFT
- lista indikatora nije obnavljana
- edukacija zaposlenika

Leasing društva

Ocjena rizičnosti sektora putem primijenjenog modela – prije i nakon nadzornih mjera

Analizom indikatora ranjivosti te prikupljenih informacija, kao i kontrolnih mjera u ovom sektoru, konačna ocjena za ovaj sektor je nizak rizik (L) uz koeficijent rizičnosti 0,16.

Imajući u vidu djelatnost leasing društava, koji sukladno Zakonu o leasingu mogu obavljati samo poslove financijskog i operativnog leasinga, a pri čemu uspostava poslovnog odnosa (i u slučaju financijskog i operativnog leasinga) nije moguća bez prethodne provedbe mjera dubinske analize, te uzimajući u obzir specifičnosti poslovanja leasing društava u RH koja u pravilu ne obavljaju gotovinske transakcije i imaju mali udio međunarodnih transakcija, te visoku razinu regulacije sektora uz jasno definirane obveze i odgovornosti leasing društava istima je prije primjene kontrolnih indikatora dodijeljena ocjena niskog rizika.

U prilog toj ocjeni idu i rezultati analize podataka prikupljenih izravno od leasing društava.

Pregled sektora – opće karakteristike

Poslove leasinga u Republici Hrvatskoj mogu obavljati samo društva koja su dobila odobrenje za obavljanje poslova leasinga od strane Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (dalje u tekstu: HANFA). Osim navedenih, poslove financijskog leasinga mogu

obavljati i kreditne institucije u skladu s propisima kojima se uređuje poslovanje kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj.

Na dan 31. prosinca 2013. ukupno su 23 leasing društva imala odobrenje za obavljanje poslova leasinga u Republici Hrvatskoj.

Promatrajući vlasničku strukturu razvidno je da je većina, točnije 21 leasing društvo, u vlasništvu nerezidenata, i to pravnih osoba iz Europske unije, a najčešće bankarskih grupacija (17 leasing društava).

Njihova ukupna aktiva na kraju 2013. bila je iskazana u iznosu od 19,7 mlrd. kuna.

Leasing društva obavljaju poslove financijskog i operativnog leasinga, pri čemu uspostava poslovnog odnosa nije moguća bez provođenja mjere dubinske analize sukladno odredbama ZSPNFT.

U strukturi portfelja leasing društava dominira financijski leasing sa 53,65% udjela u ukupnom broju aktivnih ugovora o leasingu, dok udio operativnog leasinga iznosi 44,49%. U vezi s tim je važno istaknuti kako leasing društva mjere dubinske analize primjenjuju i prilikom sklapanja ugovora o financijskom i operativnom leasingu.

Tržište leasinga u razdoblju 2008. – 2013. u Republici Hrvatskoj bilježi kontinuiran pad obujma poslovanja, a time i visine imovine leasing društava te udjela u ukupnoj imovini financijskog sektora.

U razdoblju od 1. siječnja 2013. do 31. prosinca 2013. zaključeno je ukupno 29.049 novih ugovora o leasingu, čija ukupna vrijednost iznosi 5,7 mlrd. kuna.

Za poslovanje leasing društava u Republici Hrvatskoj karakterističan je neznačajan udio gotovinskih transakcija obzirom da se transakcije s primateljima leasinga obavljaju preko računa otvorenih u kreditnim institucijama u prilog čemu ide činjenica da pojedinačni godišnji gotovinski promet 22 (od ukupno 23) leasing društava ne prelazi 200.000 kuna.

Udio međunarodnih transakcija u ukupnim transakcijama leasing društava je također nizak, odnosno prema podacima prikupljenima direktno od leasing društava iznosi cca 3,47%. Obzirom da se najveći dio tih transakcija odnosi na primitke po kreditima kojima leasing društva financiraju svoje poslovanje, a odobrenima od strane matičnih banaka razvidno je da je udio međunarodnih transakcija u izravnom poslovanju s primateljima leasinga izričito nizak. Navedeno potkrjepljuje i činjenica da u strukturi primatelja leasinga, nerezidenti sudjeluju sa svega 0,19%.

Vezano za klasifikaciju klijenata, leasing društva su dužna prilikom obavljanja dubinske analize stranke, istu svrstati u odgovarajući profil rizika, ovisno o njenim karakteristikama. Prema podacima prikupljenima izravno od leasing društava, udio visokorizičnih stranaka iznosi manje od 6% na razini cjelokupne industrije. Međutim, bitno je pritom istaknuti da se od ukupnog broja visokorizičnih stranaka, najznačajniji dio odnosi na stranke s kojima društva nemaju aktivnih ugovora, odnosno nemaju aktivni poslovni odnos, nego se radi o primateljima leasinga prema kojima postoje dospjela potraživanja na osnovu isteklih ugovora o leasingu.

U razdoblju od 2011. do 2013. Uredu za sprječavanje pranja novca prijavljeno je 13 sumnjivih transakcija od strane leasing društava, od čega su dvije prijave rezultirale analitičkom obradom transakcija od strane Ureda.

Zakonski okvir

Djelatnost leasinga, uključujući osnivanje i poslovanje leasing društava, je u Republici Hrvatskoj primarno regulirana Zakonom o leasingu („Narodne novine” br. 141/13) te podzakonskim aktima donesenim na osnovu tog zakona.

Također, na poslovanje leasing društava u Republici Hrvatskoj primjenjuju se i Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma gdje su leasing društva u članku 4. st. 2 t. 15.b) izrijekom navedena kao obveznici provođenja mjera i radnji za SPNFT.

Leasing društva u Republici Hrvatskoj licencira HANFA koja je temeljem Zakona o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga („Narodne novine“ br. 140/05, 12/12) i Zakona o leasingu ovlaštena izdavati i oduzimati odobrenja za obavljanje poslova leasinga ali i suglasnosti za stjecanje kvalificiranog udjela⁴⁶ u leasing društvu.

HANFA je također nadležna za izdavanje prethodne suglasnosti kandidatima za obavljanje funkcije člana uprave leasing društva pritom primjenjujući „fit&proper“ kriterije propisane Zakonom o leasingu te na osnovu njega donesenim podzakonskim aktima.

Leasing društva su sukladno ZSPNFT obveznici provedbe svih zakonom propisanih mjera u svrhu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

U svrhu jedinstvene primjene odredbi ZSPNFT i na temelju njega donesenih propisa, HANFA je u rujnu 2009. donijela *Smjernice za provođenje ZSPNFT za obveznike u nadležnosti Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga* (dalje u tekstu: Smjernice HANFA) kojima je detaljnije propisan način provođenja zakonom propisanih mjera.

Supervizija i nadzor

Temeljem Zakona o leasingu, HANFA je ovlaštena provoditi posredni i neposredni nadzor nad leasing društvima. Međutim, nadzor nad poslovanjem leasing društava u dijelu provedbe mjera sprječavanja pranja novca može provoditi i Ured za sprječavanje pranja novca te Financijski inspektorat.

Nadzor je, u smislu Zakona o leasingu, provjera posluje li leasing-društvo u skladu s odredbama Zakona o leasingu, propisima donesenima na temelju njega, propisima o upravljanju rizicima, drugim propisima kao i u skladu s vlastitim pravilima i standardima, pravilima struke na način koji omogućuje uredno funkcioniranje leasing društava. HANFA pritom ima pravo uvida u sve podatke i dokumentaciju koja se vodi u leasing-društvima, a leasing društva su na zahtjev HANFE dužna dostaviti ili učiniti dostupnom dokumentaciju, izvješća i podatke o svim okolnostima potrebnim za nadzor ili izvršavanje drugih ovlasti i mjera.

HANFA je po predmetu provedbe mjera sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u leasing društvima obavila:

- 2011. - 8 izravnih nadzora;
- 2012. - 8 izravnih nadzora;
- 2013. - 3 izravna nadzora.

Tijekom nadzora su utvrđene nepravilnosti u odnosu na primjenu sljedećih mjera iz ZSPNFT:

- interne procedure;
- primjena mjera dubinske analize;
- čuvanje podataka;
- utvrđivanje stvarnog vlasnika stranke
- ponovna godišnja dubinska analiza stranih pravnih osoba;
- procjena rizika klijenata
- interne kontrole
- imenovanje ovlaštene osobe

S ciljem otklanjanja utvrđenih nepravilnosti, HANFA je podnijela dva optužna prijedloga i donijela dvije odluke s ciljem otklanjanja utvrđenih nepravilnosti.

Preporučene mjere

Obzirom na specifičnost djelatnosti kojima se bave leasing društva preporuča se provođenje dodatnih edukacija zaposlenika obveznika ovog sektora, a u cilju unaprjeđenja kvalitete

---

⁴⁶Kvalificirani udjel je izravni ili neizravni udjel u društvu koji predstavlja 10% ili više udjela u kapitalu ili glasačkim pravima, ili udjel manji od 10% u kapitalu ili glasačkim pravima koji omogućava ostvarenje značajnog utjecaja na upravljanje tim društvom

indikatora koje leasing društva koriste za prepoznavanje sumnjivih poslovnih odnosa i transakcija.

Factoring društva

Ocjena rizičnosti sektora putem primijenjenog modela – prije i nakon nadzornih mjera

Iako se radi o sektoru koji nije identificiran kao često korišten za pranje novca i financiranje terorizma, na višu rizičnost upućuju veličina sektora, naročito uzimajući u obzir prisutan trend rasta te činjenica da licenciranje factoring društava i članova njihove uprave kao ni nadzor nad njihovim poslovanjem do kolovoza 2014. nisu bili sistematično provedeni, obzirom na izostanak zakonske regulative.

Uzimajući u obzir da je Zakon o factoringu donesen u kolovozu 2014 kojim je propisano osnivanje, licenciranje i poslovanje društva za factoringa, kao i nadzor njihova poslovanja, sektoru je nakon primjene kontrolnih mjera dodijeljena ocjena srednjeg rizika ML, sa ocjenom za ranjivost - 0,34.

Pregled sektora – opće karakteristike

Prema podacima iz statističkih izvješća prikupljenih od društava za koje HANFA ima saznanja da obavljaju poslove factoringa, na dan 31. prosinca 2013. aktivno je bilo 15 društava. Njihova imovina na isti dan iznosila je 8,1 mlrd. kuna dok je volumen transakcija iznosio 17,3 mlrd. kuna.

Tržište factoringa u RH u razdoblju od 2010. karakterizira stalan trend rasta imovine.

Prema dostupnim podacima, na dan 31. prosinca 2013. je u strukturi ukupnih potraživanja društava koja obavljaju poslove factoringa, dominirao domaći factoring (96,36% ukupnih factoring potraživanja) kod kojeg su predmet otkupa potraživanja fakture od rezidenata, odnosno kupaca iz RH.

Udio uvoznog i izvoznog factoringa u ukupnim potraživanjima je stoga iznosio 3,64% iz čega proizlazi da je u ukupnim transakcijama factoring društava udio onih međunarodnog karaktera izrazito nizak.

Poslove factoringa u RH karakteriziraju bezgotovinske transakcije, odnosno transakcije se vrše preko računa otvorenih kod kreditnih institucija.

Vezano za klasifikaciju klijenata, društva koja obavljaju poslove factoringa dužna su prilikom obavljanja dubinske analize stranke, istu svrstati u odgovarajući profil rizika, ovisno o njenim karakteristikama. Prema dostupnim podacima prikupljenima izravno od društava, udio visokorizičnih stranaka u ukupnom broju stranaka iznosi 0,30% na razini cjelokupne industrije.

Prema evidenciji UZSPN od strane društava koja obavljaju poslove factoringa nije bilo prijava sumnjivih transakcija.

Zakonski okvir

Licenciranje factoring društava, odnosno njihovo osnivanje do kolovoza 2014. nije bilo regulirano zakonom. Sukladno tome, poslove factoringa mogla su obavljati sva trgovačka društva u okviru svoje registrirane djelatnosti, bez posebnog odobrenja nadležnog tijela.

Međutim, 8. kolovoza 2014. stupio je na snagu Zakon o factoringu („Narodne novine“ br. 94/14) kojim je regulirano osnivanje i poslovanje factoring društava u Republici Hrvatskoj.

Navedenim zakonom je predviđena obveza ishođenja prethodnog odobrenja HANFA-e za obavljanje poslova faktoringa⁴⁷ te suglasnosti za stjecanje kvalificiranog udjela⁴⁸ u faktoring društvu.

Osim navedenog, HANFA je sada nadležna za izdavanje suglasnosti za obavljanje funkcije člana uprave faktoring društva primjenjujući pritom „fit&proper“ kriterije propisane spomenutim zakonom i na temelju njega donesenim podzakonskim aktima.

Novim Zakonom o faktoringu detaljnije je propisan i nadzor nad poslovanjem faktoring društava.

Međutim, poslovanje društava koja obavljaju djelatnost faktoringa je i prije stupanja na snagu Zakona o faktoringu u dijelu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma bilo regulirano ZSPNFT, prema kojem su navedena društva obveznici provedbe svih zakonom propisanih mjera koje se imaju poduzimati s ciljem sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, uključujući obvezu provedbe dubinske analize, analize rizičnosti klijenta, obavljanja interne revizije i ostale.

U svrhu jedinstvene primjene odredbi ZSPNFT i na temelju njega donesenih propisa, HANFA je u rujnu 2009. donijela *Smjernice za provođenje ZSPNFT za obveznike u nadležnosti Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga* (dalje u tekstu: Smjernice HANFA) koje su primjenjive i na društva koja obavljaju poslove faktoringa.

Supervizija

Sukladno Zakonu o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga, HANFA je ovlaštena provoditi nadzor nad poslovanjem društava koja obavljaju djelatnost faktoringa. Nadzor navedenih društava u dijelu provedbe mjera propisanih ZSPNFT ovlašteni su provoditi i Financijski inspektorat te UZSPN.

Nadzor poslovanja faktoring društava detaljnije je propisan Zakonom o faktoringu koji je stupio na snagu u kolovozu 2014. godine. U 2011. i 2012. godini nije bilo nadzora nad poslovanjem društava koja obavljaju djelatnost faktoringa dok su u 2013. obavljena ukupno 4 izravna nadzora društava koja obavljaju djelatnost faktoringa, po predmetu nadzora provedba mjera sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. 2 od navedena 4 nadzora obavljena su od strane HANFA-e, a preostala 2 je proveo Financijski inspektorat.

Tijekom nadzora su utvrđene nepravilnosti u odnosu na primjenu sljedećih mjera iz ZSPNFT:

- provođenje mjera dubinske analize;
- procjena rizika
- interne procedure
- primjena liste indikatora
- edukacija zaposlenika

Preporučene mjere

Obzirom na specifičnost djelatnosti faktoringa kao i činjenicu da nije bilo prijave sumnjivih transakcija od strane društava koja se bave djelatnošću faktoringa preporuča se provođenje dodatne edukacije zaposlenika obveznika ovog sektora, a u cilju unaprjeđenja kvalitete indikatora koji se koriste za prepoznavanje sumnjivih poslovnih odnosa i transakcija.

---

⁴⁷ Osim za kreditne institucije koje poslove faktoringa mogu obavljati u skladu s propisima kojima se uređuje poslovanje kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj

⁴⁸ Kvalificirani udjel je izravni ili neizravni udjel u društvu koji predstavlja 10% ili više udjela u kapitalu ili glasačkim pravima, ili udjel manji od 10% u kapitalu ili glasačkim pravima koji omogućava ostvarenje značajnog utjecaja na upravljanje tim društvom

• RANJIVOST NEFINANCIJSKOG SEKTORA

UVOD

Cilj Modula 7 je analiza ranjivosti od pranja novca pravnih i fizičkih osoba izvan financijskog sektora i profesionalnih djelatnosti koja, između ostalog, proizlazi iz proizvoda i usluga koje oni nude i vrste klijenata s kojima posluju. Radna skupina za Modul 7 definirala je sektore za koje je izvršena procjena ranjivosti od PNFT sukladno čl. 4 ZSPNFT kojim su propisani obveznici provođenja mjera i radnji za otkrivanje i sprječavanje PNFT u sektorima izvan financijskog sustava kako slijedi:

- priređivači igara na sreću za:
  - a) lutrijske igre,
  - b) igre u kasinima,
  - c) kladioničke igre,
  - d) igre na sreću na automatima,
- pravne i fizičke osobe koje obavljaju poslove u vezi s djelatnošću:
  - a) poduzetničkih ili fiducijarnih usluga,
  - b) prometa plemenitih metala i dragog kamenja te proizvodima od njih,
    - c) trgovine umjetničkim predmetima i antikvitetima,
    - d) organiziranja ili provođenja dražbi,
    - e) posredovanja u prometu nekretninama,
  - pravne i fizičke osobe koje obavljaju poslove u okviru sljedećih profesionalnih djelatnosti:
    - a) odvjetnik, odvjetničko društvo i javni bilježnik,
    - b) revizorsko društvo i samostalni revizor,
    - c) fizičke i pravne osobe koje obavljaju računovodstvene usluge i usluge poreznog savjetovanja.
- zalagaonice

Iako sektor neprofitnih organizacija nije definiran kao obveznik provođenja mjera i radnji prema ZSPNFT provedena su preliminarna istraživanja ranjivosti ovog sektora od pranja novca/financiranja terorizma.

Prema čl. 39. ZSPNFT u Republici Hrvatskoj se ne smiju obavljati naplate u gotovini u iznosu koji prelazi 105.000,00 kuna odnosno u poslovima s nerezidentima u vrijednosti koja prelazi 15.000,00 EUR prilikom prodaje robe i pružanja usluga, prodaje nekretnina, primanja zajmova i prodaje prenosivih vrijednosnih papira ili udjela. Ograničenje primanja gotovinskih plaćanja vrijedi i u slučaju ako se plaćanje kod navedenih transakcija obavlja u više međusobno povezanih gotovinskih transakcija koje ukupno prelaze iznos 105.000,00 kuna odnosno koje prelaze vrijednost od 15.000,00 EUR. Ograničenje gotovinske naplate odnosi se na sve pravne i fizičke osobe koje, obavljajući registriranu djelatnost, u navedenim transakcijama primaju gotov novac. Naplate koje prelaze propisane iznose moraju se provesti bezgotovinski preko računa u kreditnoj instituciji. Navedenom odredbom zakona smanjuje se rizik od PNFT kod trgovaca koji prodaju robu i usluge visoke vrijednosti.

Rezultati procjene ranjivosti nefinancijskog sektora na PN se temelje na korištenju alata Svjetske banke. U Tablici 59 prikazani su rezultati ranjivosti pojedinog sektora prije i nakon primjene kontrolnih mjera

Obveznik	Ranjivost prije kontrolnih mjera	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ranjivost	Važnost sektora
Casino (Internet Casino)	M	M	0,55	3
Trgovci plemenitim metalima	M	M	0,54	4
Kladionice (Internet kladionice)	M	M	0,53	5
Poduzetničke ili fiducijarne usluge	M	M	0,50	2
Automat klubovi	M	M	0,48	5
Trgovci umjetninama i antikvitetima	L	ML	0,39	2
Odvjetnička društva i odvjetnici	M	ML	0,35	4
Posrednici u prometu nekretnina	M	ML	0,35	3
Javni bilježnici	M	ML	0,30	3
Organizatori dražbi	L	ML	0,29	1
Računovođe i porezni savjetnici	L	ML	0,24	4
Revizori	L	ML	0,22	2
Lutrijske igre	L	L	0,17	3

Uvažavajući sve raspoložive podatke do kojih je radna skupina došla u svom radu kao i procjenu rizika za svaki pojedini sektor kako je gore navedeno, a koja proizlazi iz prikupljenih podataka obrađenih u Excel predlošku radna skupina smatra da je sveukupni rizik/ranjivost od pranja novca/financiranja terorizma kod ostalih nefinancijskih institucija - 0,39:

SREDNJI/NIZAK (ML).

PROCJENA RANJIVOSTI OZNAČENIH PRAVNIH I FIZIČKIH OSOBA IZVAN FINACIJSKOG SEKTORA (DNFBP)

IGRE NA SREĆU

Zakon o igrama na sreću koji je stupio na snagu 01. siječnja 2010.g. regulirao je sustav, vrste i uvjete priređivanja igara na sreću u Republici Hrvatskoj te propisao da su priređivači igara na sreću dužni u svome poslovanju postupati sukladno propisima kojima se uređuje sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.

Sukladno Zakonu o igrama na sreću djelatnost priređivanja igara na sreću mogu na temelju odluke Vlade Republike Hrvatske i odobrenja Ministarstva financija obavljati trgovačka društva sa sjedištem u Republici Hrvatskoj. Sukladno Odluci Vlade Republike Hrvatske o broju društava kojima se može dati pravo priređivanja igara na sreću, ministar financija donosi odluku o raspisivanju natječaja za davanje prava priređivanja igara na sreću. U dokumentaciji koju obvezno mora priložiti trgovačko društvo uz prijavu na natječaj za davanje prava priređivanja igara na sreću su, između ostaloga, i podaci o stvarnom vlasniku društva, kao i dokaz da se protiv ovlaštenih osoba društva ne vodi kazneni postupak (direktora, osnivača društva, članova nadzornog odbora), a isto se provjerava i prilikom promjene vlasničke strukture društva za osobe koje ulaze u vlasničku strukturu društva.

U izvještaj MONEYVAL-a o 4. krugu evaluacije prigovoreno je da nema mjera kojima bi se smanjio rizik ulaska kriminalno povezanih skupina u vlasničku strukturu priređivača igara u casinima. U postupku je razmatranje o uspostavi središnjeg državnog registra stvarnih vlasnika trgovačkih društava u RH temeljem prijedloga direktive Europskog Parlamenta i Vijeća Europe, čijom bi se uspostavom omogućilo smanjenje rizika ulaska kriminalno povezanih skupina i u vlasničku strukturu priređivača igara na sreću.

Za provedbu nadzora provođenja mjera i radnji sukladno ZSPNFT kod priređivača igara na sreću nadležna je Porezna uprava.

Porezna uprava je u svibnju 2012. godine izradila Smjernice za priređivače igara na sreću za provođenje ZSPNFT, koje su poslone svim priređivačima igara na sreću kako bi olakšale razumijevanje i provođenje odredbi ZSPNFT-a. Također, u studenome 2012. godine izrađena je i metodologija nadzora za provođenje nadzora kod priređivača igara na sreću radi jedinstvenog postupanja ovlaštenih službenika nadzora u Područnim uredima Porezne uprave.

U Središnjem uredu Porezne uprave Služba za igre na sreću obavlja normativne aktivnosti vezane za područje igara na sreću dok je u Područnom uredu Zagreb ustrojen specijaliziran odjel za nadzor igara na sreću sa 7 inspektora, dok u ostalim Područnim uredima Porezne uprave nema specijaliziranih odjela, te se nadzor provedbe ZSPNFT vrši u okviru cjelovitih nadzora nad obveznicima. Za potrebe najsloženijih nadzora kod priređivača registriranih na području drugih Područnih ureda Porezne uprave, poslove obavljaju specijalizirani inspektori Područnog ureda Zagreb.

Unutar sektora za nadzor formirana je Služba za planiranje, pripremu i analize nadzora koja radi na temelju godišnjeg plana. U periodu 2011.-2013. proveden je nadzor usklađenosti sa obvezama iz ZSPNFT kod 41 priređivača igara na sreću (casina 38, automat klubovi 120 i kladionice 66 nadzora).

Za potrebe provođenja nadzora po pitanju sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma nije predviđen poseban budžet već službenici dobivaju redovne plaće koje se isplaćuju iz državnog proračuna.

Nadalje, provedena je edukacija za inspektore Područnih ureda Porezne uprave, te više edukacija za obveznike provedbe mjera za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i financiranja terorizma - priređivače igara na sreću.

Tablica 60 Broj inspektora i obveznika koji su prošli edukacije od 2011. do 2013.

	2011.	2012.	2013.
Inspektori	1	5	1
Obveznici	12	16	0

Izvor - Porezna uprava

Priredivači igara na sreću organizirani su u udruge (Hrvatska udruga automat klubova, Hrvatska udruga casina, Udruga sportskih kladionica) s napomenom da svi priredivači nisu članovi udruge, međutim Porezna uprava nema saznanja o postojanju formalnog etičkog kodeksa.

Prema podacima UZSPN u 2012. i 2013. godini prijavljeno je ukupno 3 sumnjive transakcije i 433 gotovinske transakcije (iznad 200.000,00 kn) sa svrhom igara na sreću.

Casina uključujući internet casina

Ranjivost prije kontrolnih mjera	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ranjivost	Težina sektora	Ranjivost po težini sektora
Srednja	Srednja	0,55	3	1,65

Prema podacima kojima raspolaže Porezna uprava o broju i obujmu prometa priredivača igara na sreću u casinima u tablici 59 su prikazani podaci za razdoblje od 2011. do 2013. godine:

Tablica 61

Godina	Broj društava	Broj casina (lokacija)	Procijenjeni iznos prihoda (uplata) u mlrd. kn
2011.	13	18	2,3
2012.	13	17	2,5
2013.	14	17	2,1

Izvor - Porezna uprava

U 2013.g. od 2,1 mlrd kn uplata svega cca 200 mil. kn odnosi se na igru na stolovima ostalo na aparatima.

Zakonom o igrama na sreću propisana je mogućnost da priredivači igara u casinima koji priređuju igre na sreću barem u jednom zemaljskom casinu imaju pravo priređivanja igara u casinu putem interneta, ali trenutno ne koriste tu mogućnost.

Procjena Porezne uprave je da se 70% prometa u casinima obavlja u gotovini te da je učestalost, odnosno učešće međunarodnih transakcija u ukupnom broju transakcija 40%, dok je postotak klijenata kod kojih postoji veći rizik (npr. strani dužnosnici, nerezidentni klijenti, klijenti privatnog bankarstva) kreće se u postotku oko 70% klijenata. Podaci su prikupljeni iz upitnika poslanog casinima i odnosi se na razdoblje od 2011. - 2013.

Priredivači igara na sreću u casinima imaju izrađene liste indikatora za prepoznavanje stranaka i sumnjivih transakcija za koje postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma, te tzv. "crne liste" igrača kojima nije dozvoljen ulazak u casino.

Vežano za praćenje klijenata, sukladno odredbama Zakona o igrama na sreću, casina čuvaju video zapise 60 dana, te su dužni identificirati svakog klijenta. Sukladno odredbama ZSPNFT casina su obveznici koji su dužni provoditi preventivne mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.

U razdoblju od 2011. do 2013. casino sektor nije prijavio niti jednu sumnjivu transakciju prema UZSPN. U istom razdoblju Porezna uprava je obavila 38 izravnih nadzora u kojima nisu utvrđene nepravilnosti vezane za ZSPNFT. U područnom uredu Zagreb je zaposleno 7 specijaliziranih inspektora. Nadzori se obavljaju na temelji procjene rizika. U casino sektoru nije usvojen etički kodeks.

Unošenjem indikatora za strukturalni rizik radna skupina je procijenila casino sektor kao srednje ranjiv za pranje novca.

Obzirom na veličinu sektora casina u Republici Hrvatskoj (manji broj casina i mali opseg prometa s višegodišnjim trendom pada) može se zaključiti da se smanjuje i ranjivost sektora od pranja novca.

Uzimajući u obzir i vrednujući navedene čimbenike u Excel modelu za procjenu ranjivosti, radna skupina je prije uzimanja u obzir kontrolnih mjera došla do ocjene rizika za casina kao – srednji rizik M. Nakon aplikacije nadzornih mjera na postojeću rizičnost utvrđena je konačna ocjena kao srednji rizik (M) sa ocjenom ranjivosti sektora – 0,55.

Kladionice

Ranjivost prije kontrolnih mjera	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ranjivost	Težina sektora	Ranjivost po težini sektora
Srednja	Srednja	0,53	5	2,65

Prema podacima kojima raspolaže Porezna uprava o broju i obujmu prometa priređivača igara klađenja u Tablici 62 su prikazani podaci za razdoblje od 2011. do 2013. godine:

Tablica 62.

Godina	Broj društava	Broj uplatnih mjesta (kladionice i samoposlužni terminali u ugostiteljskim objektima)	Ukupan iznos prihoda (uplata) u mlrd. kn
2011.	9	3.613	4,7
2012.	8	3.973	5,4
2013.	8	3.853	5,6

Izvor - Porezna uprava

Ministarstvo financija, Porezna uprava je uspostavila sustav neprekidnog i neposrednog nadzora priređivača klađenja, u kojem su zabilježene sve relevantne transakcije koje se događaju u informacijskom sustavu priređivača klađenja (svaki listić je prijavljen na server Porezne uprave)

Od ukupno osam društava koja imaju pravo priređivanja igara klađenja njih pet je ujedno primalo uplate za klađenje i putem interneta. Mogućnost sudjelovanja u igrama klađenja putem interneta imaju samo igrači koji su se prethodno registrirali, te prošli postupak identifikacije putem sustava elektroničkih usluga Porezne uprave. Na ovaj način provjera se ispravnost podataka o igračima i utvrđuje se da li je igrač punoljetna fizička osoba.

Procjena Porezne uprave je da se 97% prometa u kladionicama obavlja u gotovini. Međunarodne transakcije se ne provode zbog barijere registracije putem OIB-a, a također ne postoji ili je izrazito nizak postotak klijenata kod kojih postoji veći rizik (npr. strani dužnosnici, nerezidentni klijenti, klijenti privatnog bankarstva) oko 5%.

Sukladno odredbama ZSPNFT kladionice su obveznici koji su dužni provoditi preventivne mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. U razdoblju od 2011. do 2013. sektor nije prijavio niti jednu sumnjivu transakciju prema UZSPN. U istom razdoblju Porezna uprava je obavila 66 izravnih nadzora u kojima nisu utvrđene nepravilnosti vezane za ZSPNFT. U područnom uredu Zagreb je zaposleno 7 specijaliziranih inspektora. Nadzori se obavljaju na temelji procjene rizika. U sektoru nije usvojen etički kodeks.

Uzimajući u obzir i vrednujući navedene čimbenike u Excel modelu za procjenu ranjivosti, radna skupina je prije uzimanja u obzir kontrolnih mjera došla do ocjene rizika za kladionice kao – srednji rizik M. Nakon aplikacije nadzornih mjera na postojeću rizičnost utvrđena je konačna ocjena kao srednji rizik (M) sa ocjenom ranjivosti sektora – 0,53.

Igre na sreću na automatima

Ranjivost prije kontrolnih mjera	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ranjivost	Težina sektora	Ranjivost po težini sektora
Srednja	Srednja	0,48	5	2,38

Prema podacima kojima raspolaže Porezna uprava o broju i obujmu prometa priređivača igara klađenja u Tablici 63 su prikazani podaci za razdoblje od 2011. do 2013. godine:

Tablica 63.

Godina	Broj društava	Broj uplatnih mjesta (kladionice i samoposlužni terminali u ugostiteljskim objektima)	Ukupan iznos prihoda (uplata) u mlrd. kn
2011	53	220	5,9
2012	43	215	5,9
2013	42	219	6,1

Izvor - Porezna uprava

Procjena Porezne uprave je da se 97% prometa na automatima obavlja u gotovini, da je učestalost, odnosno učešće međunarodnih transakcija u ukupnom broju transakcija klađenja ne postoji ili je izrazito nizak, dok nije moguće odrediti postotak klijenata kod kojih postoji veći rizik (npr. strani dužnosnici, nerezidentni klijenti, klijenti privatnog bankarstva) iz razloga što nije propisana obveza registracije igrača prilikom ulaska u automat klub. Obzirom na saznanja koja imamo, procjenjuje se da je postotak izrazito nizak - oko 5%.

Automati su certificirani od strane ovlaštenih laboratorija i atestirani od strane ovlaštenih pravnih osoba (5 društva u RH).

Sukladno odredbama ZSPNFT automat klubovi su obveznici koji su dužni provoditi preventivne mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. U razdoblju od 2011. do 2013. sektor nije prijavio niti jednu sumnjivu transakciju prema UZSPN. U istom razdoblju Porezna uprava je obavila 120 izravnih nadzora u kojima nisu utvrđene nepravilnosti vezane za ZSPNFT. U područnom uredu Zagreb je zaposleno 7 specijaliziranih inspektora. Nadzori se obavljaju na temelji procjene rizika. U sektoru nije usvojen etički kodeks.

Uzimajući u obzir i vrednujući navedene čimbenike u Excel modelu za procjenu ranjivosti, radna skupina je prije uzimanja u obzir kontrolnih mjera došla do ocjene rizika za automat klubove kao – srednji rizik M. Nakon aplikacije nadzornih mjera na postojeću rizičnost utvrđena je konačna ocjena kao srednji rizik (M) sa ocjenom ranjivosti sektora – 0,48.

Lutrijske igre

Ranjivost prije kontrolnih mjera	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ranjivost	Težina sektora	Ranjivost po težini sektora
Niska	Niska	0,17	2	0,34

Priredivanje lutrijskih igara na području Republike Hrvatske pravo je Republike Hrvatske, koja to pravo prenosi na Hrvatsku lutriju d.o.o. kao jedinog priređivača lutrijskih igara na 1356 uplatnih mjesta. Procijenjeni prosječni godišnji iznos uplata, temeljem podataka Hrvatske lutrije d.d., u zadnje tri godine iznose 650 milijuna kuna godišnje, od čega većinu čine male pojedinačne uplate (cca 80 milijuna). Također se procjenjuje da je zbog male vjerojatnosti dobitka nizak rizik od pranja novca.

Procjena je da se 90% prometa lutrijskih igara obavlja u gotovini, a učestalost međunarodnih transakcija i postotak klijenata kod kojih postoji veći rizik je zanemariva. Osim što su obveznici ZSPNFT uvedeni su i etički standardi društva kao i standardi društveno odgovornog ponašanja te WLA (World Lottery Association) smjernice. Društvo također primjenjuje sustav internog nadzora i revizije.

Sukladno odredbama ZSPNFT priređivači lutrijskih igara su obveznici koji su dužni provoditi preventivne mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. U razdoblju od 2011. do 2013. sektor nije prijavio niti jednu sumnjivu transakciju prema UZSPN. U istom razdoblju Porezna uprava je obavila 1 izravni nadzor u kojim je utvrđena nepravilnost vezana za neprijavlivanje gotovinske transakcije prema UZSPN. U područnom uredu Zagreb je zaposleno 7 specijaliziranih inspektora. Nadzori se obavljaju na temelji procjene rizika.

Uzimajući u obzir i vrednujući navedene čimbenike u Excel modelu za procjenu ranjivosti, radna skupina je prije uzimanja u obzir kontrolnih mjera došla do ocjene rizika za priređivače lutrijskih igara kao – nizak rizik L. Nakon aplikacije nadzornih mjera na postojeću rizičnost utvrđena je konačna ocjena kao nizak rizik (L) sa ocjenom ranjivosti sektora – 0,17.

OSTALI NEFINANCIJSKI SEKTOR

Posrednici u prometu nekretninama

Ranjivost prije kontrolnih mjera	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ranjivost	Težina sektora	Ranjivost po težini sektora
Srednja	Srednje niska	0,35	3	1,05

Na dan 12.5.2014. u Registru posrednika za promet nekretninama je bilo 1230 subjekata. Na temelju odgovora iz upitnika koji im je poslala radna skupina utvrđeno je da ih je 795 aktivno na tržištu, 220 subjekata nije odgovorilo na upitnik. U 2007.g. donesen je Zakon o posredovanju u prometu nekretnina, kojim je stvoren pravni okvir za obavljane ove djelatnosti te je ona regulirana na tržištu. Uvjet za izlazak na tržište je rješenje o ispunjavanju uvjeta za obavljanje posredovanja u prometu nekretnina koje izdaje Ministarstvo gospodarstva. Hrvatska gospodarska komora dobila je javne ovlasti provođenja stručnog ispita za agenta posredovanja u prometu nekretnina, vođenja imenika agenata i Registra posrednika.

Zakonom nije propisano da se kupoprodaja nekretnina obvezno obavlja preko posrednika, te je teško procijeniti koliko kupoprodaja je obavljeno preko posrednika – prema posrednicima: procjena cca 20%.

Podatak o posredniku kod kupoprodaje nekretnina predviđen je u obrascu prijave poreza na nekretninu ali nije obavezan niti se elektronski prati. Međutim od 1.1.2015. svi podaci u obrascu prijave poreza na promet nekretnina su obavezni uključujući i podatke o posrednicima. Osim preko posrednika u prometu nekretninama u RH kupoprodaje se obavljaju i preko odvjetnika.

Prema podacima Porezne uprave u Tablici 64 prikazane su vrijednosti kupoprodaje nekretnina u razdoblju od 2011. do 2013.

Tablica 64.

Godina	Broj prijavljenih kupoprodajnih transakcija	Broj izdanih poreznih rješenja	Vrijednost kupoprodaje (prema iznosu obračunate porezne osnovice) – u mlrd. kuna*
2011.	92.581	88.633	20,04
2012.	75.305	70.905	17,41
2013.	72.333	66.168	14,85
Ukupno	240.219	225.706	52,30

Izvor - Porezna uprava

U Tablici 65 nalaze se podaci o prihodima aktivnih posrednika u prometu nekretnina.

Tablica 65.

Godina	Broj posrednika	Godišnji prihod (u mil. HRK)
2011.	1401	1.122
2012.	1311	913
2013.	1214	704

Izvor - Porezna uprava

Posrednici u prometu nekretnina u RH, u pravilu, ne obavljaju financijske transakcije za klijente već ih samo dovode u kontakt i za tu uslugu naplaćuju proviziju. Također, prema čl.

39 ZSPNFT postoji zabrana naplate u gotovini iznad iznosa 105.000,00 kn (15.000,00 EUR) prilikom prodaje nekretnina za sve pravne i fizičke osobe koje obavljaju registriranu djelatnost. Međutim, plaćanje između fizičkih osoba u gotovini je dopušteno bez ograničenja.

U Tablici 66 prikazani su podaci o kupoprodaji nekretnina gdje je stranka nerezident
 Tablica 66.

Godina	Broj prijavljenih kupoprodajnih transakcija	Broj kupoprodaja za koje su izdana porezna rješenja	Vrijednost kupoprodaja (prema iznosu porezne osnove) – u mlrd. kn	% kupoprodajnih transakcija kod kojih je jedna stranka nerezident
2011.	5.372	5.380	1.76	5,8%
2012.	4.552	4.323	1.93	6,0%
2013.	4.815	4.529	1.78	6,7%
Ukupno	14.739	14.232	5.47	6,1%

Izvor - Porezna uprava

Postotak klijenata kod kojih postoji veći rizik – u 2013.g. - 6,7% ukupnih godišnjih kupoprodajnih transakcija odnosi na transakcije sa nerezidentima od kojih su najzastupljeniji nerezidenti iz Slovenije (37%), Njemačke (17,6%), Austrije (11,3%), Italije (6,8%), Švedske (3,8%), Slovačke (3,3%), Mađarske (2,9%), Norveške (2,3%), Velike Britanije (2,2%).

Prema podacima UZSPN poslovne banke su u 2012. i 2013. g. prijavile 25 sumnjivih i 8.747 gotovinskih transakcije sa svrhom transakcije – kupoprodaja nekretnina (ukupan iznos prijavljenih gotovinskih transakcija u 2013.g. je 1.868.652.614,17 kn)

Sukladno odredbama ZSPNFT posrednici u prometu nekretnina su obveznici koji su dužni provoditi preventivne mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.

8 inspektora Financijskog inspektorata je zaduženo za nadzor nefinancijskih institucija, koji se provodi temeljem procjene rizika. U periodu 2011.-2013.g. Financijski inspektorat je obavio 84 supervizija posrednika u prometu nekretninama; pri čemu je izrečeno 69 mjera za ispravljanje utvrđenih nepravilnosti. U danom roku obveznici su postupili po naloženom i ispravili utvrđene nepravilnosti. U predmetnom periodu podnesena su 2 optužna prijedloga. Nadalje, Financijski inspektorat je proveo 8 edukacija u ovom sektoru vezano za SPNFT.

Članice Udruženja poslovanja nekretninama Hrvatske gospodarske komore sporazumno su usvojile Kodeks etike u poslovanju posrednika u prometu nekretnina koji obvezuje one posrednike u prometu nekretninama koji potpišu Izjavu o prihvaćanju Kodeksa, a Hrvatska gospodarska komora vodi evidenciju potpisnika ovog Kodeksa. Potpisnik Kodeksa prihvaća obvezu djelovanja u skladu s načelima odgovornosti, istinitosti, učinkovitosti, transparentnosti, kvalitete, postupanja u dobroj vjeri i poštovanja dobrih poslovnih običaja prema poslovnim partnerima, poslovnom i društvenom okruženju te vlastitim zaposlenicima.

Svaka kupoprodaja nekretnina obvezno se prijavljuje Poreznoj upravi radi obračuna poreza na promet nekretninama u roku 30 dana od potpisivanja ugovora. Porezna uprava vodi evidenciju svih prijavljenih kupoprodaja.

Uzimajući u obzir i vrednujući navedene čimbenike u Excel modelu za procjenu ranjivosti, radna skupina je prije uzimanja u obzir kontrolnih mjera došla do ocjene rizika za posrednike u prometu nekretnina kao – srednji rizik M. Nakon aplikacije nadzornih mjera na postojeću rizičnost utvrđena je konačna ocjena kao srednje nizak rizik (ML) sa ocjenom ranjivosti sektora – 0,35.

Odvjetnici: odvjetnička društva, zajednički uredi i samostalni uredi

Ranjivost prije kontrolnih mjera	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ranjivost	Težina sektora	Ranjivost po težini sektora
Srednja	Srednje niska	0,35	4	1,40

Sukladno Zakonu o odvjetništvu odvjetnici se obvezatno udružuju u Komoru kao samostalnu i neovisnu organizaciju sa svojstvom pravne osobe. U imeniku Hrvatske odvjetničke komore na dan 10.04.2014.g. upisano je 3.447 subjekata od čega je 3065 samostalnih odvjetničkih ureda, 218 zajedničkih ureda i 194 odvjetničkih društava.

Financijski inspektorat je tijekom 2011. i 2012.g. na sva odvjetnička društva i urede uputio upitnike o usklađenosti sa ZSPNFT. Prema odgovorima iz upitnika njih 535 (15,5%) se izjasnilo da su obveznici provođenja mjera i radnji iz ZSPNFT odnosno da provode aktivnosti iz čl. 52 ZSPNFT koje ih definiraju kao obveznike.

Sukladno nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD) odvjetnici i odvjetnička društva registriraju se pod oznakom 69.10 Pravne djelatnosti (zajedno sa javnim bilježnicima - 312 subjekta).

Prema podacima Porezne uprave ukupni broj aktivnih subjekata i iznos prihoda po godinama za pravne djelatnosti prikazani su u Tablici 67. Gruba procjena prihoda ovog sektora za 2013. je 1,5 mlrd kuna.:

Tablica 67.

Godina	Broj subjekata	Iznos prihoda (u mlrd. kn)
2011	3770	2,17
2012	3866	2,28
2013.	3918	2,29

Izvor - Porezna uprava

Provođenje financijskih transakcija u ime i za račun klijenata te transakcije u vezi s nekretninama identificirane su kao usluga potencijalno rizične za pranja novca. Prema podacima prikupljenim na uzorku 124 subjekta navedene usluge obavlja njih 20% (u uzorku su samo subjekti koji su se izjasnili kao obveznici). Nadalje odvjetnici mogu otvoriti račune za obavljanje svoje djelatnosti. Prema podacima prikupljenim od 124 odvjetnika i odvjetničkih društava, njih 25 (20%) obavlja transakcije u vezi s nekretninama u ime i za račun klijenata.

U pravilu odvjetnici obavljaju za svoje klijente gotovinske transakcije manjih iznosa. S druge strane transakcije većih iznosa se obavljaju kroz bankarski sustav.

Učestalost međunarodnih transakcija je procijenjena na 10%.

Prema podacima prikupljenim na uzorku 124 subjekta njih 40% (50 subjekata) odgovorilo je da posluju sa visokorizičnim klijentima (28% subjekta posluje sa nerezidentima, 2% posluje sa nerezidentima iz off shore područja, 10% sa neprofitnim organizacijama i 2% sa politički izloženim osobama).

Sukladno odredbama ZSPNFT odvjetnici i odvjetnička društva su obveznici koji su dužni provoditi preventivne mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.

Broj prijavljenih sumnjivih transakcija iz sektora prema UZSPN je kako slijedi 2011.g. - 3; 2012.g.- 2; 2013.g.- 0. Nije bilo prijavljenih slučajeva pranja novca preko sektora.

MONEYVAL je u svom izvješću zaključio da je kod odvjetnika u RH niska svijest o obvezama koje im propisuje ZSPNFT jer smatraju da se zbog odvjetničke tajne zakon samo u rijetkim slučajevima odnosi na njih.

8 inspektora Financijskog inspektorata je zaduženo za nadzor nefinancijskih institucija, koji se provodi temeljem procjene rizika - aktivnosti povezane s planiranjem nadzora provode 3 zaposlenika Financijskog inspektorata. Financijski inspektorat je, osim Općih smjernica, na web stranici Ministarstva financija, objavio i sektorske Smjernice za provođenje ZSPNFT za odvjetnike i javne bilježnike u studenom 2009.g. Financijski inspektorat i UZSPN su održali 9 edukacija za odvjetnike i odvjetnička društva vezano za SPNFT.

U periodu 2011.-2013.g. Financijski inspektorat je obavio 100 supervizija odvjetničkih društava i ureda; pri čemu je izrečena 21 mjera za ispravljanje utvrđenih nepravilnosti. U danom roku obveznici su postupili po naloženom i ispravili utvrđene nepravilnosti. Optužnih prijedloga nije bilo.

Hrvatska odvjetnička Komora donijela je Kodeks odvjetničke etike koji, polazeći od temeljnih vrijednosti društva, utvrđuje skup načela i pravila kojih su se odvjetnici i odvjetnički vježbenici dužni pridržavati pri obavljanju odvjetništva.

Uzimajući u obzir i vrednujući navedene čimbenike u Excel modelu za procjenu ranjivosti, radna skupina je prije uzimanja u obzir kontrolnih mjera došla do ocjene rizika za odvjetnike i odvjetnička društva kao – srednji rizik M. Nakon aplikacije nadzornih mjera na postojeću rizičnost utvrđena je konačna ocjena kao srednje nizak rizik (ML) sa ocjenom ranjivosti sektora – 0,35.

Javni bilježnici

Ranjivost prije kontrolnih mjera	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ranjivost	Težina sektora	Ranjivost po težini sektora
Srednja	Srednje niska	0,30	3	0,90

Sukladno Zakonu o javnom bilježništvu, javni bilježnici se obvezatno udružuju u Javnobilježničku komoru kao samostalnu i neovisnu organizaciju sa svojstvom pravne osobe. U imeniku Hrvatske javnobilježničke komore na dan 08.05.2014.g. upisano je 312 subjekata. Javne bilježnike imenuje ministar nadležan za poslove pravosuđa. Sukladno Javnobilježničkom poslovniku javni bilježnici obvezno elektronski vode javnobilježničke upisnike, te preslike upisnika, na godišnjoj bazi, dostavljaju komori.

Prema nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti javni bilježnici se, zajedno sa odvjetničkom djelatnosti, klasificiraju u kategoriji Pravnih djelatnosti koje Porezna uprava vodi kao jednu kategoriju. Sektor javnih bilježnika sa 312 subjekta zauzima cca 8% sektora Pravnih djelatnosti). Prema ovom izračunu u 2013.g. prihodi u sektoru javnih bilježnika procijenjeni su na cca 750 - 800 mil. kuna.

Prema podacima iz Upitnika o usklađenosti sa ZSPNFT, temeljem uzorka od 124 subjekata iskazan je ukupan godišnji prihod za 2013. g. kako slijedi:

- 38% ima manji promet od 1 mil. kn,
- 52% ima promet između 1–3 mil. kn
- 6% iskazuje promet veći od 3 mil. kn.

Plaćanja u korist javnih bilježnika se najčešće vrše u gotovini (cca 80%) od strane fizičkih osoba. Javni bilježnici mogu otvoriti račune na kojima obavljaju transakcije za svoje klijente. Učestalost međunarodnih transakcija je vrlo mala, gotovo zanemariva.

Prema podacima prikupljenim na uzorku 124 subjekta njih 72% posluje sa nerezidentima, 6% posluje sa nerezidentima iz off shore područja, 28% sa neprofitnim organizacijama i 6% sa politički izloženim osobama

Sukladno odredbama ZSPNFT javni bilježnici su obveznici koji su dužni provoditi preventivne mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.

Broj prijavljenih sumnjivih transakcija prema UZSPN iz sektora po godinama je kako slijedi 2011.g. - 7; 2012.g.- 22; 2013.g.- 5. Nije bilo prijavljenih slučajeva pranja novca preko sektora.

MONEYVAL je u svom izvješću zaključio da javni bilježnici u RH imaju visoko razvijenu svijest o svojim obvezama prema ZSPNFT te visok nivo angažiranosti u izvješćivanju UZSPN o sumnjivim transakcijama.

Financijski inspektorat je, osim Općih smjernica, na web stranici Ministarstva financija, objavio i sektorske Smjernice za provođenje ZSPNFT za odvjetnike i javne bilježnike u studenom 2009.g.

8 inspektora Financijskog inspektorata je zaduženo za nadzor nefinancijskih institucija, koji se provodi temeljem procjene rizika - aktivnosti povezane s planiranjem nadzora provode 3 zaposlenika Financijskog inspektorata. Financijski inspektorat i UZSPN su održali 5 edukacija za javne bilježnike vezano za SPNFT.

U periodu 2011.-2013.g. Financijski inspektorat je obavio 50 supervizija javnobilježničkih ureda pri čemu je izrečeno 20 mjera za ispravljanje utvrđenih nepravilnosti (interni akti nisu sadržavali sve potrebne smjernice). U danom roku obveznici su postupili po naloženom i ispravili utvrđene nepravilnosti. Optužnih prijedloga nije bilo.

Hrvatska javnobilježnička Komora donosi Kodeks javnobilježničke etike koji, polazeći od temeljnih vrijednosti društva, utvrđuje načela i pravila ponašanja javnog bilježnika u obavljanju službe i izvan nje na način kako to zahtijevaju dostojanstvo i ugled javnobilježničke službe.

Kad javnih bilježnika u RH je prepoznata visoka razina svijesti vezano za provođenje mjera u cilju SPNFT a što se vidi i z broja sumnjivih transakcija prijavljenih prema UZSPN.

Uzimajući u obzir i vrednujući navedene čimbenike u Excel modelu za procjenu ranjivosti, radna skupina je prije uzimanja u obzir kontrolnih mjera došla do ocjene rizika za računovođe i porezne savjetnike kao – srednji rizik M. Nakon aplikacije nadzornih mjera na postojeću rizičnost utvrđena je konačna ocjena kao srednje nizak rizik (ML) sa ocjenom ranjivosti sektora – 0,30.

Računovođe i porezni savjetnici

Ranjivost prije kontrolnih mjera	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ranjivost	Težina sektora	Ranjivost po težini sektora
Niska	Srednje niska	0,24	4	0,97

Zakon nije propisao tko sve može pružati računovodstvene usluge, za izlazak na tržište nisu potrebna posebne dozvole zbog čega postoji velik broj onih koji to rade od niskokvalificiranih priučenih knjigovođa do visokokvalificiranih stručnjaka. U RH ne postoji jedinstveno sektorsko udruženje na nacionalnom nivou već postoje sektorska udruženja na nivou gradova koja svoje članove informiraju, educiraju, te sadrže program izobrazbe za ovlaštenog računovođu. Također nema službenog registra društava koja u RH obavljaju računovodstvene usluge.

Sukladno Zakonu o poreznom savjetništvu porezni savjetnici obvezni su udružiti se u Komoru kao samostalnu i neovisnu organizaciju sa statusom pravne osobe. U RH djeluje 29 poreznih savjetnika koji nisu posebno procjenjivani kao sektor iz razloga što uglavnom svi posluju u sklopu računovodstvenih društava.

Prema podacima Porezne uprave broj aktivnih pravnih i fizičkih osoba koje pružaju računovodstvene usluge (uključujući revizorska društva 241 subjekt – cca 4% od ukupno 5642 subjekta) prikazani su u Tablici 68

Tablica 68

Godina	Broj subjekata	Iznos prihoda (u mlrd. kunama)
2011.	5738	2,13
2012.	5701	2,24
2013.	5642	2,28

Izvor - Porezna uprava

Prema podacima iz Upitnika koje je Financijski inspektorat dostavio obveznicima u sektoru (uzorak od 2.343 subjekata) proizlazi da je velik je broj malih subjekata 65% obveznika ima promet manji od 200.000,00 kn, 30% promet između 200.000,00-1.000.000,00 kn, te svega 5% promet veći od 1.000.000,00 kn.

Na uzorku od 214 računovođa i poreznih savjetnika dobiveni su sljedeći podaci:

- 55% za klijenta obavlja isključivo knjigovodstvene usluge
- 6,5% za klijente obavlja neku od usluge koji propisuje FATF-ova lista rizičnih transakcija za ovaj sektor
- 44% obavljaju plaćanja sa računa klijenta
- 17% obavljaju gotovinske uplate/isplate na račun klijenta
- 1% obavlja plaćanja/naplatu za klijenta preko vlastitog računa

Računovođe obavljaju transakcije (preko bankovnih računa) za svoj klijente (najčešće se radi o pravnim osobama). O učestalost međunarodnih transakcija za klijente nema podataka ali se procjenjuje kao mala.

Po prikupljenim podacima o poslovanju sa klijentima kod kojih postoji veći rizik (na uzorku od 214 računovođa):

- 14% računovođa ima za klijente nerezidente
- 32% računovođa ima klijente neprofitne organizacije
- 5% računovođa ima klijente sa kojima posluju isključivo telekomunikacijskim putem

Sukladno odredbama ZSPNFT računovođe i porezni savjetnici su obveznici koji su dužni provoditi preventivne mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.

Prema podacima UZSPN sektor računovođa je prijavio sumnjive transakcije UZSPN po godinama: 2011.- 1 STR; 2012.- 1 STR; 2013.- 5 STR .

Financijski inspektorat je, osim Općih smjernica, na web stranici Ministarstva financija, objavio i sektorske Smjernice za provođenje ZSPNFT za računovođe i porezne savjetnike u studenom 2009.g.

8 inspektora Financijskog inspektorata je zaduženo za nadzor nefinancijskih institucija, koji se provodi temeljem procjene rizika - aktivnosti povezane s planiranjem nadzora provode 3 zaposlenika Financijskog inspektorata. Financijski inspektorat i UZSPN su održali 5 edukacija za javne bilježnike vezano za SPNFT.

U periodu 2011.-2013.g. Financijski inspektorat je obavio 172 supervizija kod računovođa i 2 kod poreznih savjetnika pri čemu je izrečeno 103 mjera za ispravljanje utvrđenih nepravilnosti (interni akti nisu sadržavali sve potrebne smjernice i dr.). U danom roku obveznici su postupili po naloženom i ispravili utvrđene nepravilnosti. Također su podnesena tri optužna prijedloga

Prihvaćen je Kodeks etike za profesionalne računovođe kojeg je izdao Odbor za međunarodne standarde etike za računovođe (International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA) koji je u primjeni od 01.01.2011.g.

Uzimajući u obzir i vrednujući navedene čimbenike u Excel modelu za procjenu ranjivosti, radna skupina je prije uzimanja u obzir kontrolnih mjera došla do ocjene rizika za revizorska društva kao – nizak rizik L. Nakon aplikacije nadzornih mjera na postojeću rizičnost utvrđena je konačna ocjena kao srednje nizak rizik (ML) sa ocjenom ranjivosti sektora – 0,24

Revizorska društva

Ranjivost prije kontrolnih mjera	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ranjivost	Težina sektora	Ranjivost po težini sektora
Niska	Srednje niska	0,22	2	0,44

Hrvatska revizorska Komora je stručna organizacija revizorskih društava, samostalnih revizora i ovlaštenih revizora koji posluju na teritoriju RH temeljem Zakona o reviziji. Komora daje prethodnu dozvolu za upis osnivanja revizorskih društava u sudski registar, te vodi registar revizorskih društava u koji je na dan 10.04.2014. bilo upisano 241 revizorskih društava (prema podacima iz zaprimljenih Upitnika svega 29% - 69 subjekata obavlja isključivo revizorske poslove).

Sektor revizora je ocijenjen kao nisko rizičan zbog postojanja zakonodavnog okvira i dobrog nadzora nad sektorom.

Procijenjeni prihodi u sektoru su 136 mil. kn (procjena temeljem podataka Porezne uprave – 4% subjekata u ukupnom broju subjekata koji se vode prema NKD u sektoru računovodstvo, revizija i porezno savjetovanje)

Prema podacima iz zaprimljenih Upitnika na uzorku od 209 subjekata: 21% - promet manji od 500.000,00 kn, 48% - promet između 500.000,00-1.000.000,00 kn i 31% - veći promet od 1.000.000,00 kn.

Sukladno odredbama ZSPNFT revizorska društva su obveznici koji su dužni provoditi preventivne mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.

Revizori imaju uvid u transakcije koje su već obavljene i ne obavljaju transakcije za svoje klijente.

U predmetnom razdoblju nije bilo prijavljenih sumnjivih transakcija UZSPN iz sektora revizora.

Financijski inspektorat je, osim Općih smjernica, na web stranici Ministarstva financija, objavio i sektorske Smjernice za provođenje ZSPNFT za revizorska društva u studenom 2009.g.

8 inspektora Financijskog inspektorata je zaduženo za nadzor nefinancijskih institucija, koji se provodi temeljem procjene rizika - aktivnosti povezane s planiranjem nadzora provode 3 zaposlenika Financijskog inspektorata. Financijski inspektorat i UZSPN su održali 5 edukacija za revizorska društva vezano za SPNFT.

U periodu 2011.-2013.g. Financijski inspektorat je obavio 19 supervizija kod revizorskih društva pri čemu je izrečeno 13 mjera za ispravljanje utvrđenih nepravilnosti (interni akti nisu sadržavali sve potrebne smjernice i dr.). U danom roku obveznici su postupili po naloženom i ispravili utvrđene nepravilnosti. Također su podnesena tri optužna prijedloga.

Sukladno Zakonu o reviziji Hrvatska revizorska komora je donijela Kodeks etike za profesionalne računovođe, koji je ažuriran u ediciji Komore na temelju IFAC-ove publikacije i izmjena nastalih do mjeseca srpnja 2010. godine, a primjenjuje se od 01. siječnja 2011.

Uzimajući u obzir i vrednujući navedene čimbenike u Excel modelu za procjenu ranjivosti, radna skupina je prije uzimanja u obzir kontrolnih mjera došla do ocjene rizika za revizorska društva kao – nizak rizik L. Nakon aplikacije nadzornih mjera na postojeću rizičnost utvrđena je konačna ocjena kao srednje nizak rizik (ML) sa ocjenom ranjivosti sektora – 0,24

Trgovci plemenitim metalima

Ranjivost prije kontrolnih mjera	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ranjivost	Težina sektora	Ranjivost po težini sektora
Srednja	Srednja	0,54	4	2,14

Ne postoje zakonski propisi koji posebno reguliraju trgovinu umjetničkih predmetima već se ona provodi sukladno Zakonu o trgovini. Nije potrebna posebna dozvola za izlazak na tržište, niti ne postoji službeni registar subjekata koji obavljaju navedene djelatnosti.

Financijski inspektorat je tijekom 2012. i 2013. poslao trgovcima umjetničkim predmetima (određeni prema javno dostupnim podacima) upitnike o usklađenosti s mjerama SPNFT te su izvršene analize kod 378 aktivnih društava. Većinom se radi o manjim društvima koja samostalno proizvode i prodaju vlastite proizvode.

Prema dobivenim podacima, godišnji prihod navedenih društava je kako slijedi:

63,5% (240) manje od 200,000.00 HRK
26,% (99) 200,000,00 do 1,000,000.00 HRK
14,3% (39) više od 1,000,000.00 HRK

Slijedom raste cijena zlata u 2011. i 2012. veliki broj fizičkih osoba koji su bili pogođeni financijskom krizom su prodavali zlato što je utjecalo na značajan porast u trgovini lomljenim zlatom od strane postojećih društava, ali su u tu svrhu osnovana i nova društva s isključivom svrhom otkupa zlata od fizičkih osoba i malih zlatarskih radnji. Najveći dio otkupljenog zlata je izvezen iz RH. Navedeni trend je smanjen u 2013. Za uvoz i izvoz zlata potrebna je dozvola Ministarstva gospodarstva.

Ograničenja propisana čl. 39. ZSPNFT se ne odnose na plaćanja koja registrirana društva vrše u korist svojih klijenata od kojih kupuju zlato.

Tablica 69 Podaci Državnog zavoda za statistiku o uvozu i izvozu zlata u razdoblju od 2011. do 2013.

	2011.			2012.			2013.		
	Količina u kg	Vrijednost mil. HRK	Vrijednost mil. euro	Količina u kg	Vrijednost mil. HRK	Vrijednost mil. euro	Količina u kg	Vrijednost mil. HRK	Vrijednost mil. euro
Izvoz	1 553,50	336,28	45,01	6 369,30	1.269,05	168,83	2 507,12	494,37	65,30
Uvoz	7,23	1,84	0,25	11,47	3,30	0,44	33,35	5,45	0,72

Ukidanjem carinskih davanja početkom 2013. kao i činjenica da je ulaskom RH u EU prestala obveza plaćanja PDV-a, stvoreni su uvjeti za porast tržišta trgovine investicijskim zlatom koje tržište zbog visoke porezne stope (58%) nije bila interesantna investitorima. Očekuje se porast u trgovini zlatom ali obzirom na nedostaci u postojećem zakonodavstvu otežavaju provođenje nadzora nad trgovinom zlatom.

Trgovina plemenitim metalima se može smatrati privlačnom "peračima novca" obzirom da se radi o robi izrazito velike vrijednosti koju je lako kupiti i transportirati. U gotovo cijelom svijetu plemeniti metali se mogu kupiti za gotovinu. Ovi faktori utječu na anonimnost i mogućnost zlouporabe trgovine plemenitim metalima za prikrivanje nezakonito stečenih sredstava.

Sukladno odredbama ZSPNFT trgovci plemenitim metalima su obveznici koji su dužni provoditi preventivne mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.

Trgovci plemenitim metalima nisu prijavili niti jednu sumnjivu transakciju prema UZSPN u razdoblju od 2011. do 2013.

MONEYVAL je u svom izvješću sektor ocijenio kao nisko svjestan svojih obveza po ZSPNFT što posljedično vodi niskoj razini izvješćivanja prema UZSPN.

8 inspektora Financijskog inspektorata je zaduženo za nadzor nefinancijskih institucija, koji se provodi temeljem procjene rizika - aktivnosti povezane s planiranjem nadzora provode 3 zaposlenika Financijskog inspektorata. Financijski inspektorat i UZSPN su održali 2 edukacija za trgovce plemenitim metalima vezano za SPNFT.

U periodu 2011.- 2013.g. Financijski inspektorat je obavio 105 supervizija kod trgovaca plemenitim metalima pri čemu je izrečeno 25 mjera za ispravljanje utvrđenih nepravilnosti (interni akti nisu sadržavali sve potrebne smjernice i dr.). U danom roku obveznici su postupili po naloženom i ispravili utvrđene nepravilnosti. Nije podnesen niti jedan optužni prijedlog.

Uzimajući u obzir i vrednujući navedene čimbenike u Excel modelu za procjenu ranjivosti, radna skupina je prije uzimanja u obzir kontrolnih mjera došla do ocjene rizika za trgovce plemenitim metalima kao – srednji M. Nakon aplikacije nadzornih mjera na postojeću rizičnost utvrđena je konačna ocjena kao srednji rizik (M) sa ocjenom ranjivosti sektora – 0,54

Trgovci umjetninama i antikvitetima

Ranjivost prije kontrolnih mjera	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ranjivost	Težina sektora	Ranjivost po težini sektora
----------------------------------	----------------------------------	-----------	----------------	-----------------------------

Niska	Srednje niska	0,39	2	0,79
-------	---------------	------	---	------

Ne postoje zakonski propisi koji posebno reguliraju trgovinu umjetničkih predmetima već se ona provodi sukladno Zakonu o trgovini. Nije potrebna posebna dozvola za izlazak na tržište, niti ne postoji službeni registar subjekata koji obavljaju navedene djelatnosti.

Prema podacima prikupljenim iz javnih izvora detektirano je postojanja 90 umjetničkih galerija na čije adrese su poslani upitnici. Odgovorilo je 30 subjekata od kojih svega 15, uz izlaganje, obavlja i kupoprodajnu djelatnost. Velik dio subjekata je zatvoren unazad 3-4 godine.

Ukupan prihod u 2013.g. za 14 subjekata je 3,55 mil. kn. Plaćanje u gotovini omogućava 9 subjekata - u prosjeku cca 40% prometa.

Po prikupljenim podacima o poslovanju sa klijentima kod kojih postoji veći rizik:

- 67% (10) subjekata imalo je za klijente nerezidente (2 iz off shore područja)
- 20% (3) subjekta politički izložene osobe

Sukladno odredbama ZSPNFT trgovci umjetninama i antikvitetima su obveznici koji su dužni provoditi preventivne mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.

U 2012.g. poslovne banke su prijavile 1 sumnjivu i 11 gotovinskih transakcija prema UZSPN vezano na trgovinu umjetničkim predmetima, u 2013.g. 10 gotovinskih u iznosu 4,4 mil kn, dok trgovci umjetničkim predmetima nisu prijavili niti jednu sumnjivu transakciju u danom razdoblju.

8 inspektora Financijskog inspektorata je zaduženo za nadzor nefinancijskih institucija, koji se provodi temeljem procjene rizika - aktivnosti povezane s planiranjem nadzora provode 3 zaposlenika Financijskog inspektorata.

U periodu 2011.- 2013.g. Financijski inspektorat je obavio 25 supervizija kod trgovaca plemenitim metalima pri čemu su izrečene 4 mjera za ispravljanje utvrđenih nepravilnosti te je podnesen 1 optužni prijedlog (interni akti nisu sadržavali sve potrebne smjernice, nije provedena procjena rizika i dr.). U danom roku obveznici su postupili po naloženom i ispravili utvrđene nepravilnosti. Nije podnesen niti jedan optužni prijedlog.

Uzimajući u obzir i vrednujući navedene čimbenike u Excel modelu za procjenu ranjivosti, radna skupina je prije uzimanja u obzir kontrolnih mjera došla do ocjene rizika za trgovce umjetninama i antikvitetima kao – nizak L. Nakon aplikacije nadzornih mjera na postojeću rizičnost utvrđena je konačna ocjena kao srednje nizak rizik (ML) sa ocjenom ranjivosti sektora – 0,39

Organizacija ili provođenje dražbi

Ranjivost prije kontrolnih mjera	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ranjivost	Težina sektora	Ranjivost po težini sektora
Niska	Srednje niska	0,29	1	0,29

Dražba je sukladno Zakonu o trgovini definirana kao poseban oblik organizirane prodaje robe. Za određene vrste robe propisuju se posebni uvjeti, međutim za dražbe u nefinancijskom sektoru nisu propisani posebni uvjeti. Nije potrebna posebna dozvola za izlazak na tržište, niti ne postoji službeni registar subjekata koji obavljaju navedene djelatnosti.

Iz javnih izvora detektirana su 3 aktivna subjekta koje obavljaju organizaciju dražbi (1 za nekretnine, 1 za umjetničke predmete, 1 osnovan 2013.g. za različite predmete). Prihodi detektiranih subjekata su bili u 2011.g. - 1,08 mil. kn, 2012.g. - 872 tis. kn, 2013.g. - 821 tis. kn.

Sukladno odredbama ZSPNFT organizatori dražbi su obveznici koji su dužni provoditi preventivne mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. U razdoblju od 2011. do 2013. nije prijavljena niti jedna sumnjiva transakcija prema UZSPN.

U periodu 2011.-2013.g. Financijski inspektorat je obavio supervizije svih detektiranih subjekata pri čemu nisu utvrđene nepravilnosti (računovodstvo im vode računovodstveni servisi pa su upoznati sa svojim zakonskim obvezama).

8 inspektora Financijskog inspektorata je zaduženo za nadzor nefinancijskih institucija, koji se provodi temeljem procjene rizika - aktivnosti povezane s planiranjem nadzora provode 3 zaposlenika Financijskog inspektorata.

Uzimajući u obzir i vrednujući navedene čimbenike u Excel modelu za procjenu ranjivosti, radna skupina je prije uzimanja u obzir kontrolnih mjera došla do ocjene rizika za organizatore dražbi kao – nizak L. Nakon aplikacije nadzornih mjera na postojeću rizičnost utvrđena je konačna ocjena kao srednje nizak rizik (ML) sa ocjenom ranjivosti sektora – 0,29

Poduzetničke ili fiducijarne usluge

Ranjivost prije kontrolnih mjera	Ranjivost nakon kontrolnih mjera	Ranjivost	Težina sektora	Ranjivost po težini sektora
Srednja	Srednja	0,50	2	1,00

Ne postoji zakon koji regulira rad društava koja obavljaju poduzetničke ili fiducijarne usluge, nisu potrebne posebne dozvole za izlazak na tržište, ne postoji službeni registar subjekata koji obavljaju navedene djelatnosti.

Detektirana su 2 aktivna subjekata od kojih jedan obavlja usluge registracije tvrtki u off-shore centrima, otvaranja bankovnih računa za off shore tvrtke (2010.-2012.g.- za 6 klijenata registrirano 33 off shore tvrtki) te registracije plovila na porezno povoljnim lokacijama, dok drugi pruža usluge najma virtualnih ureda (2011.-2013.g. – 50 klijenata). Promet po godinama: 2011. - 2,45 mil. kn, 2012. - 2,53 mil. kn, 2013. - 2,39 mil. kn.

Učestalost međunarodnih transakcija: jedan subjekt obavlja 100% međunarodnih transakcija za klijente osnivanje (off shore tvrtki za klijente, otvaranje računa u inozemstvu), a drugi subjekt obavlja najam virtualnih ureda.

Postotak klijenata kod kojih postoji veći rizik: 13% nerezidenti, nisu utvrđene politički izložene osobe

Sukladno odredbama ZSPNFT subjekti koji pružaju poduzetničke ili fiducijarne usluge su obveznici koji su dužni provoditi preventivne mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. U razdoblju od 2011. do 2013. nije prijavljena niti jedna sumnjiva transakcija prema UZSPN.

U periodu 2011. - 2013.g. Financijski inspektorat je obavio supervizije svih detektiranih subjekata (2) pri čemu su utvrđene nepravilnosti i podnesene optužni prijedlozi.

8 inspektora Financijskog inspektorata je zaduženo za nadzor nefinancijskih institucija, koji se provodi temeljem procjene rizika - aktivnosti povezane s planiranjem nadzora provode 3 zaposlenika Financijskog inspektorata.

Uzimajući u obzir i vrednujući navedene čimbenike u Excel modelu za procjenu ranjivosti, radna skupina je prije uzimanja u obzir kontrolnih mjera došla do ocjene rizika za organizatore dražbi kao – srednji M. Nakon aplikacije nadzornih mjera na postojeću rizičnost utvrđena je konačna ocjena kao srednji rizik (M) sa ocjenom ranjivosti sektora – 0,50

Zalagaonice

U RH ne postoje zakonski propisi koji reguliraju izlazak na tržište i poslovanje zalagaonica zbog čega nije moguća registracija djelatnosti zalagaonica u sudskom registru pa tako ni obavljanje ove djelatnosti. Detektirana su 4 društva koja obavljaju djelatnost zalagaonica iako nisu za to registrirana, a o čemu je Uprava za financijski sustav Ministarstva financija obavijestila Carinsku upravu koja je nadležna za nadzor obavljanja neregistrirane djelatnosti.

Neprofitne organizacije

Kod osnivanja neprofitne organizacije se upisuju u matične registre pri Ministarstvu uprave i u Registar neprofitnih organizacija pri Ministarstvu financija (uz opće podatke sadrži i podatke relevantne za bazu financijskih izvještaja). Upis je obavezan za sve pravne osobe definirane Uredbom: udruge i njihovi savezi, strane udruge, zaklade, fondacije, ustanove, političke stranke, komore, sindikati, udruge poslodavaca, umjetničke organizacije, vjerske i druge zajednice i sve druge pravne osobe kojima temeljni cilj osnivanja i djelovanja nije stjecanje dobiti/profita, za koje iz posebnih propisa proizlazi da su neprofitne organizacije.

Međutim, dio neprofitnih organizacija još uvijek nije izvršio ovu obvezu budući da obveza upisa u Registar neprofitnih organizacija pri Ministarstvu financija nije propisana zakonom već uredbom zbog čega za kršenje ove obveze ne postoje sankcije. U završnoj fazi donošenja je novi Zakon o financijskom poslovanju i računovodstvu neprofitnih organizacija koji će osim zakonske obveze upisa u Registar neprofitnih organizacija uređivati i okvir financijskog poslovanja i elemente računovodstvenog sustava neprofitnih organizacija, financijsko izvještavanje, nadzor nad financijskim poslovanjem i računovodstvom i druga područja koja se odnose na financijsko poslovanje i računovodstvo neprofitnih organizacija.

Također, složeni postupak likvidacije i brisanja udruga iz Registra udruga kao i neprecizne odredbe o nadzoru dovele su do velikog raskoraka između broja registriranih i stvarno aktivnih udruga. Navedeno će se riješiti do listopada 2015.g. odnosno u roku godine dana od stupanja na snagu novog Zakona o udrugama (Zakon je donesen u lipnju 2014.g., a stupa na snagu u listopadu 2014.g.)

U matične registre neprofitnih organizacija koje vodi Ministarstvo uprave u lipnju 2014.g. bilo je upisano:

- 51.483 domaćih i 137 stranih udruga
- 5.670 političkih stranaka
- 1 fondacija
- 205 zaklada
- 52 vjerske zajednice
- 2037 pravnih osoba Katoličke Crkve u RH

Također u RH je registrirano:

- 311 sindikata (registriranih u Ministarstvu rada i mirovinskoga sustava)
- 30 udruga poslodavaca (Hrvatska udruga poslodavac +29 građanskih udruga)

Ukupan broj neprofitnih organizacija upisanih u Registar neprofitnih organizacija u lipnju 2014.g. bio je 26.362 (od 59.926 neprofitne organizacije upisane u matične registre) od kojih je financijske izvještaje za 2013.g. predalo 13.526 neprofitnih organizacija (obveznici predaje financijskih izvješća su bile neprofitne organizacije čija je vrijednost imovine uzastopno u prethodne tri godine veća od 100.000,00 kuna na razini godine i godišnji prihod uzastopno u prethodne tri godine veći od 100.000,00 kuna na razini godine – od 01.01.2014.g. prag se povećava na 230.000,00 kuna).

Prema podacima iz Registra neprofitnih organizacija promet preko transakcijskih poslovnih računa neprofitnih organizacija koje su predale financijska izvješća u 2012.g. (12.200 subjekata) iznosio je 30 milijardi kuna, odnosno četiri posto BDP-a, dok je za 2013.g. izvješća predalo 13.526 neprofitnih organizacija preko čijih računa je prošlo 33 milijardi kuna.

Prema važećim zakonima sve NPO moraju otvoriti poslovne račune u bankama, kao preduvjet za poslovanje te na taj način podliježu mjerama ZSPNFT (mjere dubinske analize prilikom otvaranja računa, praćenje računa).

Neprofitni sektor u RH dužan je voditi evidencije o svrsi i ciljevima njihovih aktivnosti, popis aktivnosti kojima se bave, identitet članova i osoba koje upravljaju njihovim radom. Te informacije dio su statuta.

Nadzor sektora disperziran je između više tijela koja su obvezna bez odgađanja pisano obavijestiti UZSPN ukoliko tijekom obavljanja nadzora iz svoje nadležnosti utvrde razloge za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma u vezi s djelovanjem neprofitne organizacije, njenih članova ili s njima povezanih osoba (čl. 87 ZSPNFT).

Uzimajući u obzir i vrednujući navedene čimbenike u Excel modelu za procjenu ranjivosti, radna skupina je za NPO odredila srednji rizik M.

Kontrolne mjere u nefinancijskom sektoru

Nadležno tijelo za superviziju usklađenosti sa obvezama iz ZSPNFT sektora obuhvaćenih Modulom 7, osim za priređivače igara na sreću, je Financijski inspektorat Ministarstva financija.

Od 2011-2013, prema podacima Financijskog inspektorata i Porezne uprave obavljeno je ukupno 1406 nadzora, izdane su 462⁴⁹ mjere za otklanjanje nepravilnosti i podnijeto je 114⁵⁰ optužnih prijedloga.

Tablica 70

	2011	2012	2013		Total
Obavljeni nadzori (izravni i neizravni)	342	417	423	1182	1182
Pisane mjere	85	205	162	462	462
Optužni prijedlozi	14	53	47	114	114
Kaznene prijave	1	2	1	4	4

⁴⁹ Data for Tax Administration was not included

⁵⁰ Data for Tax Administration was not included

Izvor: Financijski Inspektorat

U razdoblju od 2011 do 2013 osam optužnih prijedloga (5 Financijski Inspektorat, 2 HANFA i 1 Porezna uprava) za kršenje odredbi čl. 39. ZSPNFT i izrečeno je 6 kazni u ukupnom iznosu od 362,000.00 HRK.

Procedure i politike provođenja supervizijskih aktivnosti Financijski inspektorat je razvio tijekom dva projekta tehničke pomoći pružene od strane eksperata MMF. Osim Metodološkog priručnika za nadzor kojemu je cilj osigurati jedinstvenost, standardizaciju i konzistentnost postupanja inspektora u nadzoru kao i Općih smjernica za pomoć obveznicima u provođenju ZSPNFT, razvijeni su alati za procjenu rizika obveznika od PNFT i planiranje nadzora (sektorska matrica rizika od PNFT, upitnici o usklađenosti za ZSPNFT za svaki sektor iz nadležnosti) radi pravilne alokacije resursa na najrizičnije sektore i obveznike.

Provjeru usklađenosti obveznika sa zakonskim zahtjevima Financijski inspektorat osigurava u okviru nadzornih aktivnosti koje su podijeljene u tri osnovne faze. Aktivnosti započinju prvom fazom samoprocjene (obvezniku se šalje upitnik o usklađenosti sa ZSPNFT), zatim slijedi neizravni nadzor u kojem obveznici dostavljaju zatraženu dokumentaciju prema kojoj inspektor utvrđuje postoji li potreba za izravni nadzor kod obveznika. Neizravni (off-site) i izravni (on-site) nadzori mogu biti cjeloviti ili parcijalni.

U posljednje tri godine poslani su upitnici svim obveznicima u sektorima kojima je Financijski inspektorat primarni nadzornik po ZSPNFT (cca 12.000 obveznika) čime su prikupljeni podaci o obveznicima potrebni za planiranje nadzornih aktivnosti a ujedno je podignuta razina svijesti obveznika o njihovim obvezama po predmetnom zakonu.

U Financijskom inspektoratu 3 Odjela sa 10 djelatnika zadužena su za provođenje supervizija (off-site i on-site), a sukladno implementiranom pristupu temeljenom na procjeni rizika 3 djelatnika je zaposleno na poslovima procjene rizika, prikupljanja podataka i planiranja nadzora.

UZSPN i Financijski inspektorat nemaju svoj samostalni budžet već su dio užeg dijela Ministarstva financija zbog čega postoje ograničenja u organiziranju aktivnosti za koje su potrebna neka dodatna sredstva (razvijanje IT podrške, razvijanje novih modela prikupljanja podataka, edukacije inspektora, edukacije obveznika, eventualni stimulativni dodaci za djelatnike i sl.)

Nadzorne službe ocijenjene su kao potpuno usklađene sa standardima od strane procjenitelja MONEYVAL-a u 4. krugu evaluacije sustava SPNFT u Republici Hrvatskoj:

ZAKLJUČAK

Sektori koji su procijenjeni kao najranjiviji za PN su:

- priređivači igara na sreću (osim lutrijskih igara)
- trgovci plemenitim i metalima
- poduzetničke ili fiducijarne usluge
- odvjetnici i odvjetnička društva
- posrednici u prometu nekretnina
- javni bilježnici.

Nakon primjene kontrolnih mjera procjena ranjivosti je smanjena kod odvjetnika i odvjetničkih društava, javnih bilježnika i posrednika u prometu nekretnina, što ukazuje da su primijenjene adekvatne kontrolne mjere s ciljem smanjenja rizika identificiranih u navedenim sektorima. S druge strane nakon primjene kontrolnih mjera procjena ranjivosti je povećana

kod trgovaca umjetninama, organizatora dražbi, računovođa, poreznih savjetnika i revizora što ukazuje da primijenjene kontrolne mjere nisu adekvatne ranjivosti navedenih sektora.

Težina pojedinog sektora je određena prema veličini na tržištu, utjecaju pojedinog sektora na ekonomiju, utvrđenoj ranjivosti na PN i drugim podacima (nedostaci utvrđeni prilikom nadzora, subjektivne ocjene inspektora koji su provodili nadzore). Najveća težina je određena za kladionice i automat klubove, dok je najmanja težina određena za organizatore dražbi. Procjena težine sektora je uzrokovala smanjenje ranjivosti kod casina i trgovaca plemenitim metalima.

Najveći problem u pripremi Nacionalne procjene rizika su proizašli iz nedostatka statističkih podataka u većini sektora (kod nekih sektora nije bilo čak moguće niti utvrditi broj obveznika), a što je izravno utjecalo na mogućnost donošenja kvalitetne procjene.

Također potrebno je izraditi jedinstvenu metodologiju za prikupljanje podataka iz svih sektora kako bi se isti mogli usporediti.

Kod priređivača igara na sreću potrebno je izraditi i usvojiti etički kodeks.

Promet nekretnina - potrebno je razmotriti ograničenje plaćanja gotovinom između fizičkih osoba prilikom stjecanja nekretnina, kao što je propisano čl. 39. ZSPNFT za pravne osobe i osobe koje obavljaju registriranu djelatnost.

Računovođe i porezni savjetnici - razmotriti propisivanje kvalifikacija koje obvezno moraju imati pružatelji računovodstvenih usluga kao što je to slučaj kod gotovo svih drugih struka. Osnivanje komore na nacionalnom nivou koja bi davala ovlaštenja na temelju propisanih uvjeta, a koja bi time promicala i dignitet računovodstvene struke.

Ispitati mogućnosti određivanja statističkih oznaka za DNFBP sektor obveznika unutar Nacionalne klasifikacije djelatnosti radi utvrđivanja veličine sektora i razdvajanja pojedinih djelatnosti trenutno propisanih unutar iste oznake u NKD.

Poboljšati suradnju i razmjenu informacija među tijelima nadležnim za nadzor NPO sektora.

Pri planiranju nadzora nad primjenom mjera SPNFT kod priređivača igara na sreću uzimati u obzir rizik od pranja novca kako kod pojedinog obveznika tako i za cjelokupni sektor.

- **PROCJENA RIZIKA OD FINANCIRANJA TERORIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ**

Nacionalna procjena rizika od financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj temelji se na procjeni prijetnji i ranjivosti od financiranja terorizma u periodu od 2011. do 2013. Procjena se temelji na:

- Informacijama i statističkim podacima prikupljenim od DORH, nadležnih sudova, SOA, MUP i UZSPN – korištenim za **procjenu prijetnji** od financiranja terorizma;
- Analizi nacionalnog zakonodavnog okvira kao i nacionalnih strategijskih dokumenata donesenih s ciljem suzbijanja terorizma - korištenim za **procjenu ranjivosti** od financiranja terorizma.

		RIZIK OD FINANCIRANJA TERORIZMA U RH					RASPON RIZIKA
PRIJETNJA	VISOKA						VISOK
	SREDNJE VISOKA						SREDNJE VISOK
	SREDNJA						SREDNJI
	SREDNJE NISKA						SREDNJE NIZAK
	NISKA		RIZIK od FT u RH				NIZAK
		NISKA	SREDNJE NISKA	SREDNJA	SREDNJE VISOKA	VISOKA	
		RANJIVOST					

Procjena prijetnji od financiranja terorizma

Procjena prijetnje od financiranja terorizma u RH se temelji na:

- podacima o kaznenim postupcima za kazneno djelo „Financiranje terorizma“ koje podatke nadležna državna odvjetništva i sudovi dostavljaju UZSPN. Prema podacima nadležnih državnih odvjetništava i sudova, u Republici Hrvatskoj nije pokrenuta niti jedna istraga, nije bilo optužnica niti su donesene presude za kazneno djelo „Financiranje terorizma“.
- podacima SOA-e i MUP RH prema kojim u promatranom razdoblju od 2011. do 2013. Nije utvrđeno postojanje slučajeva financiranja terorizma povezanog s pravnim osobama i / ili fizičkim osobama koje posluju ili borave na teritoriju Republike Hrvatske. Broj transakcija sa sumnjom na financiranje terorizma prijavljen UZSPN od strane obveznika je nizak. Analizom zaprimljenih obavijesti i na temelju povratnih informacija od nadležnih tijela kojim je UZSPN navedene slučajeve prosljedio na

nadležno postupanje, u tim slučajevima nisu utvrđene poveznice sa financiranjem terorizma ili konkretnim terorističkim aktima.

Analizom naprijed navedenih podataka procijenjena je **niska prijetnja od financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj.**

Procjena ranjivosti od financiranja terorizma

Procjena ranjivosti od financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj se temelji na analizi sljedećih varijabli:

- političko okruženje;
- suradnja nadležnih tijela;
- analiza sumnjivih transakcija;
- međunarodna suradnja;
- međunarodne restriktivne mjere;
- sektor neprofitnih organizacija.

Političko okruženje

Republika Hrvatska pokazuje jaku političku volju kako bi se onemogućilo djelovanje terorista, terorističkih skupina i osoba koje se dovode s njima u vezu na svom području, te korištenja svog područja za bilo kakve aktivnosti povezane s terorizmom, te su poduzete sljedeće radnje:

- Slijedom novih međunarodnih političkih i pravnih obaveza Republike Hrvatske u globalnim protuterorističkim aktivnostima, kao i jednako tako zbog važnosti jačanja nacionalne sigurnosti, Vlada Republike Hrvatske je Odlukom od 23.7.2014. osnovano je Nacionalno povjerenstvo za prevenciju i suzbijanje terorizma i time unaprijedila raniju nacionalnu protuterorističku koordinaciju. Jedan od prioriteta novog Povjerenstva bila je i analiza postojeće Nacionalne strategije i eventualne izmjene iste. Postojeća Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma (NN 139/08) je prepoznata kao kvalitetan i sveobuhvatan dokument, ali je zaključeno da je potrebno donijeti novu nacionalnu strategiju koja bi obuhvatila obveze proizašle iz promijenjenih političkih realiteta (članstvo Republike Hrvatske u EU i NATO) te prepoznavanja novih dimenzija terorističke ugroze.
- Dana 7.10.2015. Vlada Republike Hrvatske je donijela novu Nacionalnu strategiju za prevenciju i suzbijanje terorizma (NN 108/15) čija je svrha odrediti strateški okvir Republike Hrvatske prema problematici borbe protiv terorizma te na nacionalnoj razini dati smjernice za nadogradnju postojećih i izgradnju novih mehanizama i mjera za prevenciju i suzbijanje terorizma.

Ciljevi u borbi protiv terorizma se trebaju ostvariti provođenjem sljedećih mjera:

- prevencija terorizma
- suzbijanje terorizma
- zaštita od terorizma
- kazneni progon i sankcioniranje.

Nacionalno povjerenstvo za prevenciju i suzbijanje terorizma koordinira i prati aktivnosti provedbe Nacionalne strategije i njezinog provedbenog Akcijskog plana.

Suradnja nadležnih tijela

Suradnja domaćih nadležnih tijela na području suzbijanja terorizma i sprječavanja financiranja terorizma je institucionalizirana kroz rad sljedećih skupina:

- Međuinstitucionalne radne skupine za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma (MIRS)
- Stalna koordinacijska skupina za praćenje provedbe međunarodnih mjera ograničavanja
- Nacionalno povjerenstvo za prevenciju i suzbijanje terorizma

Analiza sumnjivih transakcija

Sukladno odredbama Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (NN 87/08, 25/12) obveznici (banke i dr.) dužni su bez odgode obavijestiti Ured za sprječavanje pranja novca ako utvrde razloge za sumnju na financiranje terorizma. Članak 2., stavak 2. Zakona definira financiranje terorizma kao „osiguravanje ili prikupljanje sredstava, odnosno pokušaj osiguravanja ili prikupljanja sredstava, zakonitih ili nezakonitih, na bilo koji način, izravno ili neizravno, s namjerom da se upotrijebe ili sa znanjem da će biti upotrijebljena, u cijelosti ili dijelom, za počinjenje terorističkoga kaznenog djela, od strane terorista ili terorističke organizacije.“

Statistički pokazatelji ukazuju na mali broj obavijesti sa sumnjom na financiranje terorizma koje obveznici (banke i dr.) dostavljaju UZSPN. U razdoblju od 2011. do 2014. zaprimljeno je ukupno 15 obavijesti sa sumnjom na financiranje terorizma.

Nakon što zaprimi obavijest o sumnjivoj transakciji povezanoj s mogućim financiranjem terorizma, Ured za sprječavanje pranja novca je ovlašten prikupiti dodatne podatke od obveznika, nadležnih državnih tijela i inozemnih financijsko obavještajnih jedinica.

Po završenoj analitičkoj obradi obavijesti o sumnjivoj transakciji sa sumnjom na financiranje terorizma, UZSPN o rezultatima analitičke obrade obavještava nadležna državna tijela (SOA i MUP).

U studenom 2012. UZSPN je razvio proizvod Tipologije financiranja terorizma (primjeri iz inozemne prakse), te je isti distribuiran svim nadležnim državnim tijelima (tijela progona i nadzorna tijela), te zakonskim obveznicima (banke i drugi). Svrha ovog izvješća je pružanje pomoći obveznicima, nadzornim tijelima, tijelima kaznenog progona i drugi relevantnim državnim tijelima u području sprječavanja financiranja terorizma, te podizanje razine svijesti o riziku financiranja terorizma i eventualnoj ranjivosti pojedinih sektora.

Međunarodna suradnja

Pravni okvir za međunarodnu pravnu pomoć su: Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima, Zakon o kaznenom postupku, Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama EU, Međunarodna konvencija o sprječavanju financiranja terorizma – ratificirana i na snazi u Republici Hrvatskoj.

UZSPN ostvaruje međunarodnu suradnju kroz zaštićeni web sustav za sigurnu elektroničku razmjenu podataka između financijsko obavještajnih jedinica – Egmont Secure Web, i kroz zaštićenu decentraliziranu računalnu mrežu za međunarodnu razmjenu obavještajnih podataka između financijsko-obavještajnih jedinica kojom su povezane sve države članice Europske unije – FIU.net.

U okviru svoje nadležnosti, međunarodnu suradnju na području suzbijanja terorizma i sprječavanja financiranja terorizma ostvaruju i MUP RH, te SOA.

Međunarodne restriktivne mjere

Zakon o međunarodnim mjerama ograničavanja (NN 139/08, 41/14 dalje u tekstu: ZMMO) usvojen je i na snagu je stupio 11. prosinca 2008. ZMMO određuje procedure za uvođenje, primjenu i prestanak primjene restriktivnih mjera od strane Republike Hrvatske.

Odredbama ZMMO propisano je: osnivanje stalne skupine za nadzor primjene međunarodnih restriktivnih mjera, a vodi je predstavnik Ministarstva vanjskih i europskih poslova; ustanovljavanje baze podataka o restriktivnim mjerama, koja će uključivati informacije o fizičkim, pravnim i ostalim osobama te pravila koja obuhvaćaju pristup trećih strana informacijama u bazi podataka, zaštitu podataka itd.; obveze svih pravnih i fizičkih osoba na primjenu mjera ograničavanja prema odredbama ovog Zakona i podnošenje informacija relevantnom ministarstvu za bazu podataka, na njegov zahtjev; proces primjene ograničenog raspolaganja imovinom; iznimke za koje sud može odlučiti u kontekstu ograničenog raspolaganja imovinom; sankcije (novčane ili zatvorske) za pravne i fizičke osobe, primjenjive u slučaju kršenja obveza prema ZMMO).

Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o međunarodnim mjerama ograničavanja (NN 41/14) stupio je na snagu 8. travnja 2014. Izmjene i dopuna ZMMO izvršene su, iz razloga što su ulaskom republike Hrvatske u Europsku uniju, pravni propisi EU iz područja mjera ograničavanja postali sastavni dio unutarnjeg hrvatskog pravnog sustava. Izmjenama ZMMO utvrdilo se nadležno državno tijelo za provedbu financijskih mjera ograničavanja. Sukladno praksi u državama članicama EU, za primjenu financijskih sankcija nadležno je Ministarstvo financija.

Odluka o određivanju nadležnih tijela državne uprave za nadzor nad provedbom mjera ograničavanja EU stupila je na snagu 4. veljače 2014. U Odluci o određivanju nadležnih državnih tijela utvrđena je nadležnost državne uprave i nositelja javnih ovlasti za nadzor nad provedbom mjera ograničavanja utvrđenih pravnim aktima Europske unije.

Za nadzor nad provedbom financijskih ograničenja, kao što su zamrzavanje sredstava i gospodarskih izvora, ograničenja financiranja i pružanja financijskih potpora, nadležni su: Ministarstvo financija, HNB i HANFA.

Odlukom Vlade Republike Hrvatske koje je stupila na snagu 16.7.2009. ustanovljena je Stalna koordinacijska skupina za nadzor primjene međunarodnih restriktivnih mjera te za nadzor i koordinaciju primjene restriktivnih mjera.

Vežano za postupanje banaka i drugih obveznika u odnosu na fizičke i pravne osobe koje se nalaze na listama osoba povezanih s terorizmom (liste terorista), a u svezi pravodobne i ujednačene primjene odredbi Zakona i obavješćivanja Ureda za sprječavanje pranja novca o sumnjivim transakcijama povezanim s terorizmom (što ne isključuje i moguću sumnju na pranje novca) sukladno ZSPNFT i pravilnicima, UZSPN je 11. studenog 2011. izdao Smjernicu u svezi postupanja obveznika (banka) s ciljem sprječavanja financiranja terorizma te je dostavio bankama i drugim obveznicima. Naime, bankama je naložena obveza trajnog praćenja svih promjena na Konsolidiranoj listi, što uključuje provjeru svih klijenata banke, odnosno usporedbu imena fizičkih osoba i naziva entiteta sa liste, sa onima iz registra komitenata pojedine banke. Na taj način mogućnost da neka od fizičkih/pravnih osoba sa Konsolidirane liste nesmetano posluje u bankarskom sustavu Republike Hrvatske svodi se na minimum. Banke su o navedenim provjerama obavezne kvartalno izvještavati UZSPN.

U 4. Krugu evaluacije od strane Odbora Vijeća Europe MONEYVAL, Republika Hrvatska je dobila ocjenu „Djelomično usklađeno“ s Posebnom Preporukom III koja se odnosi na zamrzavanje i konfiskaciju sredstava ili druge imovine terorista, onih koji financiraju terorizam i terorističkih organizacija u skladu s rezolucijama UN. Utvrđeni su nedostaci u ZMMO kojim nije izrijekom propisano zamrzavanje imovine osoba koje nastupaju u ime ili korist subjekata na koje se primjenjuju međunarodne restriktivne mjere, zatim ne postoji

učinkovit mehanizam za identificiranje osoba u kontekstu Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a 1373. i dr.

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku Uniju 1.7.2013., pravna stečevina Europske Unije postala je pravno obvezujuća u Republici Hrvatskoj, odnosno Rezolucije Vijeća sigurnosti UN koje su implementirane u EU zakonodavstvo su izravno primjenjive u Republici Hrvatskoj. Konkretno vezano za Rezoluciju Vijeća sigurnosti UN-a 1373. ista je implementirana u Zajedničkim stajalištima Vijeća EU 2001/930/ZVSP i 2001/931/ZVSP.

Sektor neprofitnih organizacija

U 4. Krugu evaluacije od strane Odbora Vijeća Europe MONEYVAL, Republika Hrvatska je dobila ocjenu „Djelomično usklađeno“ s Posebnom Preporukom VIII – koja se odnosi na sprječavanje zloupotrebe neprofitnih organizacija u svrhu financiranja terorizma.

Tijekom 2012. i 2013. UZSPN je organizirao sastanke sa državnim tijelima nadležnim za nadzor nad neprofitnim organizacijama, s ciljem jačanja međuinstitucionalne suradnje i podizanja razine svijesti o opasnostima od PNFT kod neprofitnih organizacija. Razmijenjeni su podaci o nepravilnostima koje su nadležna državna tijela utvrdila prilikom nadzora, te je zaključeno da neprofitne organizacije u Republici Hrvatskoj predstavljaju mali rizik od financiranja terorizma.

Nastavno na suradnju između nadležnih tijela, tijekom 2015. napravljen je iskorak prema sektoru neprofitnih organizacija u vidu provođenja edukacije na području SPNFT predstavnika neprofitnih organizacija koji su sudjelovali na redovnoj godišnjoj konferenciji o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma u organizaciji UZSPN.

Zakon o financijskom poslovanju i računovodstvu neprofitnih organizacija (NN 121/14) je stupio na snagu 1.1.2015. Ovim se Zakonom uređuje okvir financijskog poslovanja i elementi računovodstvenog sustava neprofitnih organizacija, i to načela sustava financijskog poslovanja, izrada i izvršavanje financijskih planova, izvještavanje o potrošnji proračunskih sredstava, računovodstvena načela i poslovi, poslovne knjige i knjigovodstvene isprave, popis imovine i obveza, načela iskazivanja imovine, obveza i vlastitih izvora te priznavanja prihoda, rashoda, primitaka i izdataka, financijsko izvještavanje, revizija godišnjih financijskih izvještaja, javna objava godišnjih financijskih izvještaja, nadzor nad financijskim poslovanjem i računovodstvom i druga područja koja se odnose na financijsko poslovanje i računovodstvo neprofitnih organizacija.